

زمینی نو

زمینی نو
نویسنده: اکهارت تول
مترجم: مسیحا برزگر
انتشارات خانه معنا

یادداشت‌ها

فهرست

۲

یک: شکوفایی آگاهی انسان

۲۹

دو: اوضاع کنونی عالم

۸۶

سه: هسته نفس یا کانون ایگو

۱۲۴

چهار: نقش بازی کردن

۲۱۰

پنج: کالبد درد مند

۲۶۳

شش: رهایی

۳۰۵

هفت: آگاهی از حقیقت خویش

۳۷۹

هشت: راز خوشبختی

۳۸۸

نه: کشف گستره لایتنهای باطن

۴۳۹

ده: هدف درونی تو

۴۷۸

یک: شکوفایی آگاهی انسان

یادآوری

زمین، ۱۱۴ میلیون سال پیش، صبح، درست پیش از دمیدن آفتاب: نخستین گل سیاره‌ی ما گلبرگ‌هایش را باز می‌کند تا به روی خورشید بوسه بزند. پیش از این واقعه‌ی مهم، که خبر یک دگرگونی انقلابی در حیات گیاهی بود، سیاره‌ی زمین، به مدت میلیون‌ها سال، پوشیده بود از خزه و گیاه. احتمال داده می‌شود که نخستین گل جهان چندان عمر نکرده باشد، و گل‌ها باید پدیده‌ای کمیاب و در انزوا بوده باشند. زیرا در آن زمان، شرایط نباید برای رشد گل‌ها چندان مناسب بوده باشد. با وجود این، طبیعت به آستانه‌ی تحولی مهم می‌رسد، و ناگهان انفجاری از رنگ‌ها و رایحه‌ها زمین را فرا می‌گیرد - البته در آن زمان کسی نبوده است تا شاهد این انفجار رنگ و رایحه باشد.

بعدها، این موجودات قشنگ و خوشبو، که نام‌شان گل است، نقشی اساسی در تحول آگاهی انواع دیگر موجودات ایفا کردند. قرار بود آدم‌ها به سوی این گل‌ها کشیده شوند و ستایش‌شان کنند. وقتی آگاهی بشر رشد

یافت، گل‌ها نخستین چیزی بودند که بی‌آنکه ارزش مصرفی داشته باشند، یعنی بی‌آنکه نقشی در بقای انسان ایفا کنند، مورد توجه و علاقه‌ی آدمی قرار گرفتند. گل‌ها الهام‌بخش بسیاری از هنرمندان، شاعران، و عارفان شدند.

دیدن زیبایی گل، آدم‌ها را بیدار می‌کرد تا زیبایی‌های نهفته در خویش را ببینند؛ همان زیبایی‌هایی که پاره‌های اساسی وجود انسانی‌ست. نخستین بارقه‌ی ادراک زیبایی، مهم‌ترین حادثه‌ی تکامل آگاهی بشری‌ست. احساس شادمانی و عشق، به شدت به ادراک زیبایی گره خورده است. گل‌ها رویدند تا برای ما نمادِ صوریِ آن چیزهایی شوند که در وجود ما متعالی، قدسی، و بی‌شکل و صورت‌اند. گل‌ها ظریف‌اند و ناپایدار و اثری، و نیز لطیف‌تر از خاکی هستند که از آن می‌رویند. گل‌ها آمدند تا پیام‌آورانِ عالمی دیگر شوند؛ همچون پلی میان دنیای فیزیکی صورت‌ها و دنیای بی‌مثال و بی‌صورت. گل‌ها نه تنها رایحه‌ای مادی داشتند که مشام جسم را می‌نواخت، بلکه رایحه‌ای معنوی نیز برای مشام روح آدمی داشتند. گل‌ها مرتبه‌ی روشن‌شدگی گیاهان

بودند.

هر شکلی از حیات - کانی، گیاهی، حیوانی، بشری - بهره‌ای از روشن‌شدگی دارد. با وجود این، روشن‌شدگی رخدادی ست نادر، زیرا روشن‌شدگی، جهشی ست فراتر از پیشرفتِ تکاملی: وقفه‌ای ست از روندِ پیشین، جهشی ست به مرتبه‌ای کاملاً متفاوت از وجود، و مهم‌تر از همه، کاهشِ سطحِ مادیتِ موجودِ روشن‌شده نیز هست.

چه چیزی می‌تواند سنگین‌تر و نفوذناپذیرتر از یک صخره باشد؟ صخره، سخت‌ترین و فشرده‌ترین همه‌ی صورت‌هاست. با وجود این، بعضی از صخره‌ها دستخوش تغییراتِ مولکولی می‌شوند و به کریستال تبدیل می‌شوند و بدین‌سان، شفاف می‌شوند و نور را از خود عبور می‌دهند. بعضی از زغال‌ها تحتِ تأثیرِ حرارت و فشارِ شدید، به الماس تبدیل می‌شوند. بعضی از فلزهای سنگین نیز در اثر فعل و انفعال‌های فیزیکی مشابه، به سنگ‌های قیمتی تبدیل می‌شوند. بیش‌ترِ جانورانِ خرنده، وابسته‌ترین موجودات به خاک، طی میلیون‌ها سال ثابت ماندند. با وجود این، بعضی از

آن‌ها پَر و بال درآوردند و به پرنده تبدیل شدند، و بدین‌سان، از فرمانِ نیروی جاذبه، که آن‌ها را سالیانِ سال بسته‌ی زمین نگه می‌داشت، سرپیچیدند. آن‌ها خزندگانِ ماهرتر و سریع‌تر نشدند، بلکه به مرتبه‌ای ورای خزیدن و راه رفتن صعود کردند. از زمان‌های بسیار قدیم، برای آدمی گل‌ها، کریستال‌ها، سنگ‌های قیمتی، و پرنده‌ها ارزشِ ویژه‌ای داشته‌اند. البته، آن‌ها نیز همچون دیگر شکل‌های حیات، مظاهرِ حیاتِ یگانه و آگاهیِ یگانه‌اند. بی‌تردید، اهمیت، افسون، و جاذبه‌ی ویژه‌ی آن‌ها برای آدمی، در کیفیتِ آن‌جهانیِ آن‌ها نهفته است.

هنگامی که اندک حضوری به آدمی دست می‌دهد و او کمی درنگ و توجه می‌کند، می‌تواند حضورِ آن حَیّ لایموت را که جانِ جهان است، در همه‌ی پدیده‌ها و اشکالِ حیات لمس کند، با او انس بگیرد، و دوستش بدارد. بدونِ این تجربه‌ی کیهانی، بیش‌تر آدم‌ها فقط صورتِ ظاهرِ امور را می‌بینند و نسبت به جانِ جان و جانِ جهان بی‌خبر می‌مانند. این گونه آدم‌ها، نسبت به ذاتِ خویش نیز در بی‌خبری به سر می‌برند و خود را

همان صورتِ ظاهر و عواطف و احساساتِ شان می‌پندارند.

آدمی در مواجهه با گل‌ها، کریستال‌ها، سنگ‌های قیمتی و پرنده‌ها، اگر از آگاهی والایی نیز بهرمنده نباشد، به سادگی می‌تواند تشخیص دهد که آن‌ها چیزی بیش از وجودِ فیزیکی‌شان هستند. آدمی به همین دلیل است که به سوی چنین چیزهایی جذب می‌شود. به دلیلِ ویژگیِ اثری، صورتِ ظاهرِ این امور، کم‌تر از صورت‌های مظاهرِ دیگر، ذاتِ آلودگی‌شان را پنهان می‌کند. البته، نوزادانِ انسان و حیوان نیز همین احساس را به آدمی منتقل می‌کنند. اینان ظریف‌اند و لطیف، و هنوز در صورتِ مادیتِ زَمَخْتِ خویش قوام نیافته‌اند. بنابراین، بارقه‌های معصومیتی خاص، و شیرینی و زیباییِ ویژه‌ای را از خود ساطع می‌کنند که این جهانی نیست. این امور، حتی آدم‌هایی را مسرور می‌کنند که از استعداد و حساسیتِ نسبتاً پایینی برخوردارند. بنابراین، هنگامی که هشیار هستی و درآستانه‌ی یک گل، یک کریستال، و یا یک پرنده به تأمل می‌پردازد و از چسباندنِ برچسب‌های ذهنی به آن‌ها اجتناب می‌کند، این امور پنجره‌ای

می شوند برای تو به روی بیکرانهای بی شکل و صورت که هستی ناب است، خداست. به این حالت، در عرفان، فتح و فتوح می گویند، یعنی گشایش روحی. این پنجره، در واقع، پنجره‌ی روحِ توسست که رو به خدا باز می شود. به همین دلیل است که کریستال و گل و پرنده نقشی اساسی در تکامل آگاهی بشری ایفا کرده‌اند. برای مثال، یاقوت در وسط گل نیلوفر سمبل بیداری معنوی می شود و کبوتر سمبل روح القدس. این پدیده‌ها زمینه را برای انتقال آگاهی بشری به مرتبه‌ای ژرف‌تر آماده کرده‌اند. این همان بیداری معنوی است که اکنون قصد تجربه‌ی آن را داریم.

هدف این کتاب

آیا آدم‌ها برای استحاله‌ی آگاهی و شکوفایی ژرف و گسترده‌ی درون - چنان که به گل نشستن بسیار زیبای گیاهان در قیاس با آن رنگ ببازد آمادگی دارند؟ آیا انسان کنونی می‌تواند ذهن شرطی شده‌ی خود را کنار بگذارد، و همچون کریستال‌ها و سنگ‌های قیمتی، نور آگاهی را از خود عبور بدهد؟ آیا بشریت می‌تواند از فرمان جاذبه‌ی خاک سر پیچد، از مادیت محض فراتر برود و خود را فقط همان صورت و ظاهر خود نداند؟ به تعبیری، آیا بشریت می‌تواند از این امور که نفس او را فربه و روح او را نحیف کرده‌اند رهایی یابد؟

امکان چنین استحاله‌ای موضوع محوری آموزه‌های بزرگ معنوی بوده است. پیامبران، اولیا، عارفان و فرزندگان، همه گل‌های باغ بشریت بوده‌اند. آن‌ها طلایه‌داران بیداری، و عزیز و گرامی بوده‌اند. گرچه پیام بسیاری از آنان به درستی درک نشده و اغلب دچار تحریف شده است. به همین دلیل، پیام بسیاری از آنان، چنان که باید و شاید، در بسیط خاک پراکنده نشد و تنها معدودی از افراد توانستند به حبل متین آن‌ها بیاویزند و از چاه تاریک نفسانیت و مادیت محض بیرون بیایند.

آیا اکنون بشریت، برای دریافت آموزه‌های معنوی، به مرحله‌ای بهتر از گذشته رسیده است؟ آیا بشریت آماده‌تر و مستعدتر شده است؟ چرا باید چنین باشد؟ تو برای سرعت بخشیدن به این استحالهِ بشری چه نقشی می‌توانی ایفا کنی؟ ویژگی‌های نفسانی ادراکِ گذشتگان چه بوده است و ویژگی ادراکِ امروزیان چیست؟ این‌ها پرسش‌هایی‌ست که پاسخ‌شان را در این کتاب مرور می‌کنیم. مهم‌تر از همه، خود این کتاب حاصلِ همین استحالهِ و آگاهیِ نو است. ایده‌ها و مفاهیم مطرح‌شده در این کتاب مهم‌اند، اما نقشی درجه دو دارند. آن‌ها چیزی نیستند جزِ علایمی که مسیرِ بیداری را نشان می‌دهند.

هدفِ عمده‌ی این کتاب افزودن بر اطلاعات تو و یا تزریقِ باورهای تازه به ذهنِ تو نیست. این کتاب حتی نمی‌خواهد تو را نسبت به امری متقاعد کند. این کتاب می‌خواهد موجبِ تحولی در آگاهیِ تو شود، می‌خواهد بیدارت کند. بنابراین، این کتاب، کتابی نیست که بتوانی آن را از سرِ تَفَنّن و وقت‌گذرانی بخوانی. این کتاب، کتابی نیست که بتوانی فاصله‌ی خود را با آن حفظ کنی و ذهنِ

خود را با یک سری کلمات و مفاهیم سرگرم کنی. این کتاب، درباره‌ی توست. این کتاب، یا وضعیت آگاهی تو را عوض خواهد کرد، و یا اینکه اصلاً به درد نمی‌خورد. این کتاب، تنها کسانی را بیدار می‌کند که مستعد بیداری‌اند. البته، همه هنوز مستعد بیداری نیستند، اما بسیاری در آستانه‌ی بیداری قرار گرفته‌اند. هر یک نفری که بیدار می‌شود، امکان بیداری آگاهی جمعی را قوت می‌بخشد. هر یک نفری که بیدار می‌شود، امکان بیداری دیگران را آسان‌تر می‌کند. اگر معنای بیداری را نمی‌دانی، به خواندن کتاب ادامه بده. فقط با بیداری‌ست که معنای حقیقی بیداری را درک می‌کنی. تلنگری کافی‌ست تا روند بیداری تو آغاز شود. اگر روند بیداری تو آغاز شود، دیگر نمی‌توانی به عقب برگردی. برای بعضی‌ها، این کتاب صرفاً تلنگری‌ست. بعضی‌ها نیز روند بیداری‌شان آغاز شده، اما خود نمی‌دانند. این کتاب، به آن‌ها کمک می‌کند تا بیداری خود را دریابند. خاستگاه بیداری بعضی آدم‌ها رنج و مصیبت است؛ بعضی‌ها هم توفیق آن را می‌یابند که در زندگی خود با استادی حقیقی آشنا شوند. بعضی‌ها با شنیدن یک جمله بیدار می‌شوند و

بعضی ها هم با خواندن یک کتاب خوب مثل **فیروزی حال**. اگر روند بیداری تو آغاز شده است، این کتاب به بیداری تو سرعت و ژرفا می بخشد.

بخش مهم بیداری تو، شناختن خود خفته ی خویش است. شناختن همان نفسی که فکر می کند، حرف می زند، عمل می کند؛ شناختن افکار و باورهای شرطی شده؛ شناختن همه ی آن چیزهایی که خواب تو را تداوم می بخشند. این کتاب، مهم ترین ویژگی های نفس را می نمایاند و درباره ی بازی های آن در حیات فردی و جمعی سخن می گوید. این نکته به دو دلیل اهمیت دارد: نخست آنکه اگر ساز و کار ایگو یا نفس را شناسی، نمی توانی نفسانیت را در فکر و عمل خویش تشخیص بدهی. بنابراین، نفس می تواند هر دم به شکلی درآید و از نو فریب ات دهد. آنگاه نفس ارباب وجود تو می شود و چنین وانمود می کند که خود توست. دلیل دوم آن است که شناختن ایگو یا نفس، فی نفسه، یکی از راه های تحقق بیداری ست. هنگامی که نا آگاهی را در خویش تشخیص می دهی، آنچه که باعث تشخیص این نا آگاهی می شود خود بخشی از آگاهی و بیداری توست. تو

نمی‌توانی با خود دشمنی کنی و پیروز شوی. تو
نمی‌توانی با نفس بجنگی و پیروز شوی. همان‌طور که
نمی‌توانی با تاریکی بجنگی و پیروز شوی. نور آگاهی
همه‌ی آن چیزی است که لازم داری. تو همان نور هستی.

کژکاریِ موروثی ما

اگر به ادیان و آموزه‌های معنوی گذشته نگاهی بیندازیم،
می‌بینیم زیر لایه‌ی تفاوت‌های ظاهری آن‌ها دو نکته‌ی
روشنِ مشابه نهفته است و همه‌ی آن‌ها در آن دو نکته با
هم اشتراک دارند. این دو نکته، بصیرت‌های ژرف
معنوی‌اند. سنت‌های عظیم معنوی برای بیان این
بصیرت‌ها، زبان‌های گوناگونی را به کار می‌گیرند.
بصیرت نخست، فهم این نکته است که حالِ عادی و
تزکیه‌نشده‌ی ذهن بیش‌تر آدم‌ها با کژکاری قرین است.
این کژکاری را می‌توان بیماری و حتی دیوانگی نامید.
این کژکاریِ ذهنی را مرضِ ذهنی نیز نامیده‌اند. ذهن،
مایاست؛ حجابِ وهم. ذهن بشری، در حالتِ
تزکیه‌ناشده‌اش، موجب رنج و ناخرسندی و یا احساسِ
بدبختی می‌شود.

در زبانِ یونانِ باستان، که کتابِ عهد جدید به آن زبان

نوشته شده است، گناه به معنای خطا رفتن تیر و به هدف نخوردن آن است. بنابراین، گناه کردن یعنی هدف وجود بشری را درست نشانه رفتن و تیر را به خطا رها کردن. یعنی سرگرم شدن به امور بیهوده و فراموش کردن خود. یعنی کور بودن و به همین دلیل، رنج بردن و رنج دادن. بنابراین، واژه‌ی گناه به ماندن در اسفل السافلین یا مایا و یا کژکاری موروئی ذهن بشری اشاره دارد.

دستاوردهای بشر، عظیم و غیر قابل انکار بوده است. ما آثار موسیقایی، ادبیات، نقاشی، معماری و مجسمه‌های با ارزش بسیاری خلق کرده‌ایم. در همین سال‌های اخیر علم و تکنولوژی چهره‌ی زندگی ما را کاملاً دگرگون کرده‌اند و به ما توان آن را بخشیده‌اند که کارهایی بکنیم و چیزهایی بسازیم که انجام و ساخت آن‌ها حتی دویست سال پیش نیز غیرممکن و معجزه می‌نمود.

بی‌تردید، ذهن بشری بسیار هوشمند عمل کرده است. با وجود این، هوشمندی بشر به دیوانگی آلوده است. علم و تکنولوژی توان ویرانگر کژکاری ذهن بشری را چند برابر کرده است. همین کژکاری ویرانگر است که حیات بشری

و سایر صورت‌های حیاتی را تهدید می‌کند. به همین دلیل است که قرن بیستم به نماد بی‌عقلی و خودویرانگری بشری تبدیل شده است. افسوس که این کژکاری و خودویرانگری، در زمانه‌ی ما، شدت یافته و سرعت گرفته است.

کافی‌ست به اخبار روزنامه‌ها و رادیو و تلویزیون توجه کنیم تا دریابیم شومی دیوانگی‌های بشری به قرن بیست و یکم نیز کشیده شده است. ابعاد دیگر کژکاری ذهن بشری، خشونت بی‌سابقه‌ای‌ست که آدم‌ها نسبت به گونه‌های دیگر حیاتی و نیز خودِ سیاره‌ی زمین اعمال می‌کنند نابودی جنگل‌های مولد اکسیژن، نابودی انواع حیوانات، رفتار بیمارگونه با جانداران دیگر، مسموم ساختن آب رودخانه‌ها و دریاچه‌ها، و آلودن هوا. آدم‌ها به انگیزه‌ی حرص و بی‌خبر از ارتباطشان با گل، چنین می‌اندیشند و چنین عمل می‌کنند. بی‌تردید، چنین اندیشه و عملی به نابودی خودِ بشر خواهد انجامید. جلوه‌های بی‌عقلی جمعی بشر که ریشه در شرایط ذهنی او دارد، بخش بزرگ‌تر تاریخ ما را می‌سازد. تاریخ بشر، بیش‌تر صحنه‌ی بی‌عقلی‌های بشر بوده است تا

عقلانیت و فرزاندگی او. اگر تاریخ بشری را به عنوان یک کیس درمانی لحاظ کنیم، تشخیص بیماری فرد انسانی این است: او دچار پندارهای مزمن است، گرایش بیمارگونه‌ای دارد به سوی ارتکاب قتل و اعمال خشونت‌های مفرط نسبت به دشمنان خیالی خود همان ناآگاهی‌اش که فرافکنی شده است. او ظلوم و جهول است، و البته، با نقطه‌هایی روشن در کارنامه‌ی سراسر سیاه خود. به ظاهر، انسان، در حالت عادی خود، دوست دارد برای اجحاف و خشم و خشونت و نابخردی دستش باز باشد.

با وجود این، فهم این نکته مهم است که ترس، آزمندی و میل به قدرت، کژکاری‌های مورد بحث ما نیستند، بلکه محصول کژکاری‌های مورد بحث مایند. کژکاری مورد بحث ما، وهم جمعی ریشه‌داری‌ست که در ذهن تک‌تک افراد لانه کرده است. بعضی از آموزه‌های معنوی ترغیب‌مان می‌کنند تا خود را از بند ترس و شهوت‌مان رها سازیم. بعضی از این آموزه‌ها راهبردی نیستند و شیوه‌ی رهایی از ترس و شهوت و آزمندی را نشان‌مان نمی‌دهند. این گونه آموزه‌ها اَبتر هستند. یعنی درخت بی‌بارند. آن‌ها کژکاری ذهن بشری را ریشه‌یابی نکرده‌اند. ترس، آزمندی و قدرت‌طلبی، تمامی علل بدبختی آدمی نیستند. تلاش برای این که آدمی خوب و بهتر شوی ارزنده است، اما تا زمانی که انتقالی در آگاهی تو صورت نگرفته است این تلاش به جایی نمی‌رسد. زیرا بدون تحولی در آگاهی تو، همین تلاش نیز بخشی از کژکاری ذهن تو می‌شود؛ تلاش برای این که تصویری که از خود داری را روتوش کنی. تو با تلاش برای خوب شدن، خوب نمی‌شوی. تو وقتی خوب می‌شوی که خوبی نهفته در ذات خویش را پیدا کنی و به آن خوبی

مجال ظهور و بروز بدهی. خوبی نهفته در ذاتِ تو
هنگامی مجال ظهور و بروز می‌یابد که تحولی در آگاهی
تو پدید آمده باشد.

ظهور آگاهی نو

بیش‌تر ادیان و سنت‌های معنوی جهان بصیرتی
مشترک را در دل دارند این که ذهن بشری در حالتِ
عادی و تزکیه‌ناشده‌ی خود مبتلا به یک کاستی
اساسی است. با وجودِ این، از خلالِ این بصیرت که
متوجه‌ی وضعیتِ بشری است و خبر بدی هم هست
بصیرتی تازه زاده می‌شود: خبر خوشِ امکانِ استحاله‌ی
اساسی آگاهی بشری.

بزرگ‌ترین دست‌آورد بشریت، آثار هنری او، علم و یا
تکنولوژی نیست، بلکه آگاهی نسبت به کثرکاری‌های
ذهنِ خویش و دیوانگی‌های نفس است. در گذشته‌های
دور، فقط عده‌ی کمی به این آگاهی دست یافتند.
البته، دیدنِ نابخردیِ خویش، آغازِ روندِ بیداری است، آغازِ
شفای روح و استحاله‌ی آگاهی. قرن‌ها پیش، بعدی تازه
از آگاهی بشری بر سیاره‌ی خاک رستن گرفت. آن
آموزگاران بیدار و کمیاب، با معاصرانِ خویش سخن

می گفتند. آن‌ها از گناه، رنج و وهم حرف می‌زدند. آن‌ها می‌گفتند: «به زندگی‌تان نظر کنید. ببیند چه می‌کنید با زندگی تکرارناپذیر خویش. چرا رنج می‌برید و رنج می‌دهید؟» آنگاه آن‌ها به امکان بیداری از کابوس جمعی وجود تزکیه‌ناشده‌ی انسان اشاره کردند. آن‌ها راه را نشان‌مان دادند.

در آن زمان، دنیا گوش‌ی آماده‌ی شنیدن حرف‌های آن آموزگاران بزرگ نبود؛ اما برای بیداری بشریت، وجود آن آموزگاران بزرگ بسیار مغتنم بود. خیلی‌ها آموزه‌های ژرف آن آموزگاران بزرگ را بد برداشت می‌کردند، و یا اساساً از آن‌ها چیزی نمی‌فهمیدند. نسل‌هایی که پس از معاصران آن آموزگاران بزرگ آمدند و به آموزه‌های آن‌ها علاقه‌ای نشان دادند نیز آن آموزه‌ها را دستخوش تحریف ساختند. در طی قرن‌ها، چیزهایی به آموزه‌های یاد شده افزوده شد که کاملاً نامربوط بود و به سوء فهم مریدان مربوط می‌شد. آموزه‌هایی که راه برون‌شد از کژکاری ذهن و نابخردی جمعی را نشان می‌دادند، تحریف شدند و خود به پاره‌ای از نابخردی جمعی تبدیل شدند. با وجود این، و علی‌رغم همه‌ی نابخردی‌ها، حقیقت

هنوز در سویدای دل آدم‌ها می‌درخشد. حقیقت، حتی زیر لایه‌های ضخیم تحریف‌ها و سوء تعبیرها نمی‌میرد. بدیهی‌ست اگر بارقه‌های حقیقت تو را روشن نکند، تو به جست‌وجوی آن بر نمی‌آیی. اگر کشش‌های حقیقت نباشد، کوشش‌های تو نیز ثمر نخواهد داشت. تاریخ بشری خالی از کسانی نبوده است که حقیقت را لمس کرده‌اند. عارفان و فرزندگان جهان برای تبیین آن حقیقتِ فراتر از مفاهیم و کلمات، از چارچوبِ واژگانی و مفهومی زبانِ زمانه‌ی خویش کمک گرفته‌اند. به برکتِ وجود عارفان و فرزندگانِ همه‌ی ادیانِ عالم، طریقت‌ها و مکتب‌هایی مؤثر و کارساز برای شناختِ نفس و بیداری معنوی ایجاد شده است.

عارفان و فرزندگان کسانی هستند که توانسته‌اند حجاب را از روی حقیقتِ فراگیر کنار بزنند و ذاتِ یگانه‌ی آن را از قید و بندِ واژه‌ها و مفاهیم و باورها رها سازند. آموزه‌های عارفانه حولِ محورِ شناختِ خویشتنِ حقیقیِ خویش، نفس، و استحاله‌ی درون می‌چرخد. به واسطه‌ی آموزه‌های عارفانه‌ی آموزگارانِ معنوی بوده است که ادیان توانسته‌اند قدرتِ تحول‌آفرینِ خویش را حفظ

کنند. گرچه در بسیاری از موارد فقط خیلی از مردم به این آموزه‌ها دسترسی داشته‌اند. تعداد این افراد هرگز آن اندازه نبوده است تا تأثیری ژرف بر ناآگاهی جمعی اکثریت بگذارد. البته، ناگفته نماند که بعضی از طریقت‌ها و مکتب‌های عرفانی بعدها خود چنان متحجر و متعصب شدند که تأثیر سازنده‌شان کاملاً از دست رفت.

معنویت

داشتن یک سیستم اعتقادی مجموعه‌ای از افکار و ذهنیت‌ها که مطلق‌شان می‌پنداری صرف نظر از ماهیت این باورها، تو را انسانی معنوی نمی‌سازد. در واقع، هر چه بیش‌تر افکار (باورهای) خود را هویت خویش تلقی کنی، از بُعد معنوی درون خویش دورتر می‌شوی. بسیاری در همین سطح می‌مانند و گامی فراتر نمی‌گذارند. آن‌ها حقیقت را با باورهای خود خلط می‌کنند. یعنی گمان می‌کنند حقیقت همان چیزی است که در ذهن آن‌هاست. و چون خود را با ذهن خویش یکی گرفته‌اند، در نتیجه، برای حفاظت از هویت جعلی خویش، حقیقت را نزد خود می‌دانند و بس. در حالی که

این غرور (فریبِ ذهن) هرگز نزدِ عارفان و فرزنانگان نبوده است. آن‌ها به محدودیت‌های ذهن توجه داشته و توجه داده‌اند. آن‌ها حقیقت را دریا می‌دانستند و ذهن را کوزه. بدیهی‌ست دریا را نمی‌توان در کوزه‌ای جای داد. با وجود این، معنویت تازه و استحاله‌ی ژرفِ آگاهی، خارج از چارچوبِ تعصبات موجود، در حالِ گسترش است. ما اکنون شاهد تحولاتی شگفت در تمامی عرصه‌های آگاهی بشری هستیم. قرائت‌هایی تازه از متون دینی ارایه شده است که مجالِ بیش‌تری برای بیداری افراد فراهم می‌کند. گشایش، هر چند اندک باشد، باز مغتنم است. آنچه معنویت نامیده می‌شود هیچ ارتباطی با باورهای گذرا و بی‌ریشه ندارد. معنویت مستقیماً به وضعِ آگاهی تو مربوط می‌شود. همین وضعِ آگاهی و سطحِ معنویتِ توست که شیوه‌ی عمل و زندگیِ تو را تعیین می‌کند. نفس یا ایگو محکوم به زوال است. نفسِ تابِ تابشِ آگاهی را ندارد. خورشیدِ آگاهی دمیده است و هر مانعی، هر اندازه که بلند باشد، هرگز بلندتر از ارتفاعِ خورشید نخواهد بود. شگفتی‌های زیادی در راه است.

ضرورت تحول آگاهی

هنگام مواجهه با بحران، هنگامی که شیوه‌های کهنه و مرسوم زندگی، نحوه‌ی رابطه با دیگران و با طبیعت، دیگر پاسخگو نیست؛ هنگامی که بقا به خطر می‌افتد، آنگاه، یک موجود زنده و یا یک نوع حیاتی می‌میرد، یا منقرض می‌شود، و یا با جهشی تکاملی بر محدودیت‌های شرایط خویش غلبه می‌کند. گفته می‌شود گونه‌های حیاتی سیاره‌ی زمین از دریا بیرون آمده‌اند. زمانی که خشکی خالی از موجودات زنده بود، دریا مملو از حیات بود. آنگاه زمانی فرا رسیده که یکی از موجودات دریایی به خاک خزیده است. این موجود از خزیدن بر خاک و تحمل جاذبه‌ی زمین ملول بوده و به همین دلیل دوباره به دریا برگشته است؛ جایی که جاذبه‌ی زمین کم‌تر و زندگی برایش راحت‌تر بوده است. اما این موجود کنجکاو دوباره و چندباره به خشکی برگشته، با خشکی انس گرفته و رفته‌رفته به جای باله، پا به جای آبشش، شش درآورده است. بعید است که یک گونه‌ی حیاتی با همه‌ی افراد خود به این مهاجرت اقدام کرده باشد، مگر اینکه خطری افراد آن نوع را در

دریا تهدید کرده باشد. شاید بخش عظیمی از دریا به علت‌هایی نامعلوم خشک شده و بسیاری از آبزیان را وادار کرده تا شیوه‌ی معتادِ زندگیِ خود را تغییر دهند و بدین‌سان، تکامل یابند.

واکنش نسبت به بحرانی اساسی که بقای ما را به خطر انداخته است: این است چالشِ اساسیِ امروزِ بشریت. کژکاریِ ذهنِ نفسانیِ بشر که امروز توسط علم و تکنولوژی شدت یافته است، برای نخستین بار بقای بشریت را تهدید می‌کند. تا همین اواخر، استحاله‌ی آگاهیِ بشرِ رؤیایی بود که فقط معدودی از آدم‌های عارف و فرزانه آن را در بیداری‌شان تعبیر می‌کردند. پیش از این، شکوفایی آگاهیِ بشری چنین ژرف و گسترده نبود، زیرا چنین ضرورتی نیافته بود که اکنون یافته است. بزودی بیش‌تر آدم‌ها درمی‌یابند که با گزینه‌ی تلخ و ناگزیرِ یا مرگ یا تکامل روبرویند. نسلِ کسانی که چشم باز می‌کنند و می‌بینند، رو به گسترش است. اینان کسانی هستند که جوانه‌های سبزِ بیداری را بر شاخه‌های خشکِ شیوه‌های کهنه و ملال‌آورِ زندگی‌شان شاهدند. آگاهی، ابعاد تازه‌ای می‌یابد.

چه آزادی وجد انگیزی خواهد بود آنگاه که دریایی:
«صدایی که در سر من است، من نیستم.» پس من
کیستم؟ تو کسی هستی که این صدا را می شنود. تو
همان آگاهی فراتر از محتوای ذهن و فکر خویش هستی؛
همان فضایی که همه‌ی این فکرها و عواطف و
احساسات در آن رخ می دهند.

نفس یا ایگو، چیزی جز این نیست: یکی گرفتن خود با
هر آنچه از جنس فرم یا صورت است. شر و شرارت، آن
است که تو خود را با ظاهر خود، با فکر خود و یا عواطف
خود یکی بگیری، و فراموش کنی که تو بزرگ‌تر از این
صورت‌ها هستی. این امر، به قطع ارتباط تو با کل
می انجامد؛ قطع ارتباط تو با هر آنچه آن را «دیگری»
می پنداری. این گسستگی و فراموشی، مایه‌ی رنج و
اندوه است؛ افتادن به ورطه‌ی بی ته وهم است. اگر وهم
جدایی و بی ارتباطی با همه چیز و همه کس برپندار و
رفتار و گفتار تو حاکم شود، آنگاه چه زندگی‌ای به دست
تو ساخته می شود؟ اگر ساختار ذهن بشری تزکیه نشود
و دگرگونی نیابد، حاصل زندگی بشری همواره کژکاری،
و در نتیجه، رنج و شرارت خواهد بود.

زمینی نو، آسمانی نو

عنوان این کتاب را از کتاب مقدس گرفتم؛ آن جا که هم در عهد جدید و هم در عهد عتیق پیش بینی می کند که دنیای موجود از هم خواهد پاشید و زمینی نو و آسمانی نو پدیدار خواهد شد. توجه به این نکته ضروری است که منظور از آسمان، جا و محل نیست، بلکه قلمرو درونی آگاهی ماست. منظور از زمین نیز تجلیات بیرونی ساحت درون ماست. آگاهی جمعی بشر و زندگی آدم ها به روی خاک هم بسته اند. «آسمانی نو»، آگاهی تزکیه شده و استحاله یافته ی بشری است، و «زمینی نو» تجلی و انعکاس این آگاهی در دنیای مشهود بیرونی است. به دلیل ارتباطی تنگاتنگ که میان زندگی بشری و آگاهی بشری از یک سو و زندگی سیاره ی زمین برقرار است، وقتی شیوه ی کهنه ی آگاهی زایل می شود، ظاهر سیاره ی ما نیز دستخوش دگرگونی هایی عظیم خواهد شد. وقتی باطن آدم ها دگرگون می شود، چهره ی زمین هم دگرگون می شود.

خلاصه، اگر عالم خاکی را به معنای وضعیت عادی و تزکیه نشده ی ذهن بشری بگیریم، و اگر عالم دیگر را

زمینی نو | یک: شکوفایی آگاهی انسان

مرتبه‌ی روشن‌شدگی و بیداری انسان تلقی کنیم، تمام
سرگذشت این کتاب در این بیت حافظ خلاصه می‌شود:
**آدمی در عالم خاکی نمی‌آید به دست
عالمی دیگر ببايد ساخت وز نو آدمی**

دو: اوضاع کنونی عالم

افسون واژه‌ها

واژه‌ها، چه آن‌ها را بر زبان بیاوریم و یا این که آن‌ها را در سکوت فقط فکر کنیم، قدرتی افسونگر دارند. تو به راحتی در واژه‌ها گم می‌شوی. وقتی برچسبِ واژه‌ای را روی چیزی یا رویدادی می‌چسبانی، گمان می‌کنی آن چیز و یا آن رویداد را فهمیده‌ای. در حالی که هنوز چیزی درباره‌ی آن‌ها نمی‌دانی و فقط گمان می‌کنی که آن‌ها را می‌شناسی. تو فقط یک راز را در حجابِ برچسب یک واژه پوشانده‌ای. هر چیزی؛ یک پرنده، یک درخت، حتی یک سنگ ساده، و صد البته یک موجود انسانی، در نهایت چنان پیچیده در رمز و راز الهی ست که نمی‌توان ادعا کرد آن را به درستی شناخته‌ایم. هر پدیده‌ای رازی ست ژرف که به بطونِ گوناگون آن دسترسی نداریم. اشیا آن قدرها هم که گمان می‌کنیم شناختنی نیستند.

باید جوری دیگر دید. قدرت دید ما، گستره‌ی تجربه‌ی ما و ژرفای فهم ما، فقط مربوط به سطحِ رویی اشیا است. ما فقط نوک کوه‌یخیِ غول‌پیکری را می‌بینیم که از سطح

اقیانوس بیرون زده است. علم ما به شدت اندک و سطحی است. زیر این سطح پیدای واقعیت، همه‌ی چیزها نه تنها به همه‌ی چیزهای دیگر مربوطند، بلکه همه چیز بر خدا قائم است. خدا سرچشمه‌ی تمامی چیزهاست. همه از این سرچشمه‌اند و به همین سرچشمه باز می‌گردند، چنان که حباب‌ها به آب. بنابراین، اگر بخواهیم چیزی را بشناسیم، باید همه‌ی چیزهای دیگر را بشناسیم و سرچشمه را نیز، و چنین علمی در دسترس ما نیست. ما فقط به قشری نازک از حقیقت اشیا آگاهی داریم و آنچه از اشیا می‌دانیم، بر چسب‌هایی است از جنس واژه‌ها که ما خود آن‌ها را ساخته و بر سطح رویی اشیا چسبانده‌ایم. بر چسب واژه‌ها، راز اشیا را از دیده‌ی آگاهی ما پنهان می‌کنند. حتی یک سنگ نیز آیه است. آیه، آینه است. در آینه‌ی یک سنگ نیز می‌توان روی خوب خدا را دید و به سرچشمه بازگشت. یک گل، یک پرنده، آیه و آینه است. در همه‌ی آینه‌ها روی خوب خدا پیدا است. وقتی یک سنگ را در دست می‌گیری و آن را با برچسب ذهنی واژه‌ها محجوب نمی‌سازی، آن سنگ خاصیت آینگی پیدا

می کند و سیمای حقیقیِ تو را، که روی خوب خداست، به تو می نمایاند و تو را غرق شگفتی و حیرت می کند. حیرت، گوهر دین است. همین آیه‌ی آینه گون، با زبانی از جنس سکوت، با تو از رازهای پنهان هستی سخن می گوید و از روی گوهر وجود تو پرده برمی دارد. اگر خود را بشناسی، بی تردید، سرچشمه‌ی خود را نیز شناخته‌ای. این حقیقت، همان چیزی است که عارفان و هنرمندان بزرگ آن را شناخته‌اند و می کوشند ما را نیز با آن آشنا کنند.

وقتی ونسان ونگوگ نقاش به یک صندلی نگاه می کرد، نمی گفت: «آن، صرفاً یک صندلی قدیمی ست.» او نگاه می کرد و نگاه می کرد و نگاه می کرد. او هستی آن صندلی را وجدان می کرد، یعنی آن را با همه‌ی وجود خویش درک می کرد. آنگاه، در مقابل بوم نقاشی می نشست و قلم مو را در دست می گرفت و نقاشی می کرد. ارزش مادی آن صندلی شاید بیشتر از چند دلار نبود. اما نقشی که ونگوگ از آن صندلی بر بوم کشیده است، امروزه بیش از بیست و پنج میلیون دلار می ارزد. آنگاه که جهان را با حجابِ واژه‌ها و برچسب‌ها

نمی‌پوشانی، احساس می‌کنی همه چیز معجزه است. این احساس زمانی گم شد که بشر به جای آن که اربابِ فکر خود باشد و از فکرش استفاده کند، مقهور فکر خود شد و به انقیاد آن درآمد. سهراب سپهری شاعر پُرآوازه‌ی ایرانی در شعری سروده است:

چشم‌ها را باید شست، جور دیگر باید دید.
واژه‌ها را باید شست؛

واژه باید خود باد، واژه باید خود باران باشد.
او از معرفتِ نابِ بی‌حضورِ حجابِ واژه‌ها و برچسب‌ها سخن می‌گوید. از نظر او عادات ذهنی ما که در قالبِ واژه‌ها و برچسب‌ها به ما تحمیل می‌شوند حجابِ دیده‌ی ما می‌شوند. هر روز صد حجاب از ذهن ما به روی دیده‌ی ما کشیده می‌شود. عادات ذهنی ما حقایق را در حجاب مخفی می‌کنند و نمی‌گذارند اشیا را همان‌گونه که هستند ببینیم. امروزه هیچ‌کس به حقیقتی که در پشت واژه‌ها پنهان است توجه‌ای ندارد. اگر این حجاب کنار برود، آنگاه صدای نفس‌های باغچه نیز شنیده می‌شود و نیز صدای وزش ماده. شاعر خوب ایرانی ما که توانسته بود به این مهم دست یابد،

می‌سراید:

من صدای نفس باغچه را می‌شنوم.

من صدای وزش ماده را می‌شنوم.

آشنا هستم با

سرنوشتِ تَرِ آب، عادت سبز درخت.

روح من در جهت تازه‌ی اشیا جاری‌ست.

روح من کم‌سال است.

او می‌خواهد همه تَر و تازه زیستن را بیاموزند و در هر

لحظه از نو به دنیا بیایند. این گونه است که زندگی برای

او رسمی خوشایند می‌شود که لب طاقچه‌ی عادت از یاد

نمی‌رود:

زندگی رسم خوشایندی‌ست.

زندگی چیزی نیست که لب طاقچه‌ی عادت

از یاد من و تو برود.

وقتی حجاب واژه‌ها و برچسب‌ها کنار می‌رود، زندگی تو

ژرفایی باورنکردنی می‌یابد. همه چیز تازه می‌شود و دنیا

هر لحظه از نو به دنیا می‌آید. مهم آن است که تو بدانی

بیننده یا مشاهده‌گری که تو هستی، مقدم بر همه‌ی

واژه‌ها، فکرها و برچسب‌های ذهنی‌ست. آری، حقیقت ما

مقدم بر فکرها و باورهاى ماست. باید بی واسطه‌ی این فکرها و باورها و واژه‌ها و برچسب‌ها، و فقط با چشمان حقیقتِ خویش ببینی. چگونه؟ خود را خلاص کن از تصویری ذهنی که از خود ساخته‌ای و آن را خود می‌پنداری. باید همواره درکی تازه از زندگی و اشیا داشته باشی. نباید بین نگاه تو و اشیا چیزی فاصله بیندازد. اگر از خلال برچسب‌ها و عادات ذهنی‌ات به چیزها نگاه کنی، دیگر آن‌ها را نمی‌بینی، بلکه فقط نگاهِ محجوبِ خود را فرافکنی می‌کنی.

واقعاً کدامین دیده است که علی‌رغم سلامت، نمی‌بیند؟
دیده‌ی مقلّد. دیده‌ای که از عاداتِ ذهنی و بارِ کهنه و
بیاتِ معنایی واژه‌ها تقلید می‌کند.

برای خلاصی از این تقلید، باید آشنایی‌زدایی کنی. یعنی
دید و دریافتت از خود و هستی را دگرگون کنی. باید رها
کنی خود را از همه‌ی آن تصورها و تصدیقاتی که آن‌ها را
«خود» می‌پنداری. مفاهیمی ذهنی در سر تو هستند که
به تو هویتی کاذب می‌بخشند. باید خود را از این مفاهیم
جدا کنی. تو با فکرها و احساسات همذات‌پنداری
می‌کنی. باید از همذات‌پنداری با فکرها و احساسات رها
شوی.

این کتاب، درباره‌ی شیوه‌ی رهایی از این همذات‌پنداری
فلج‌کننده است. این کتاب به تو می‌آموزد چگونه خود را
رها کنی از چنگِ تصویرهای ثابت و راکد و مهجوری که
از خویش ساخته‌ای و آن‌ها را به غلط «خود»

پنداشته‌ای. این کتاب به تو می‌آموزد که چیزها، آدم‌ها،
رویدادها و وضعیت‌های گوناگون خود را در پوشش
برچسب‌های ذهنی‌ات تماشا نکنی. حجاب واژه‌ها و
برچسب‌ها فقط چیزها را محجوب نمی‌کنند، بلکه

پوششی می شوند بر روی دل تو نیز، و بدین سان، دل تو را می میرانند. هرچه سرعت تو در برچسب زدن روی واقعیت ها بیشتر شود، تو سطحی تر و مرده تر می شوی و حساسیت و گیرندگی خود نسبت به زندگی زنده و جاری پیرامون خود را از دست می دهی. البته، با این کار، ممکن است زرنگ تر جلوه کنی، اما بی تردید، بصیرت خود را گم می کنی و نیز عشق و شادمانی و خلاقیت را. عشق، خنده، زندگی و خلاقیت، در فاصله‌ی میان ادراک واقعیت و تفسیر واقعیت زندانی می شوند. بدیهی ست که ما باید از واژه‌ها و فکرها استفاده کنیم. آن‌ها زیبایی ویژه‌ی خود را دارند. اما آیا لازم است خود را اسیر واژه‌ها و فکرها کنیم؟

واژه‌ها واقعیت را فرومی کاهند تا آدمی بتواند آن را بفهمد. زبان از چند حرف صدا دار مانند آ، اِ، اَ، ای، اُ، او و چند حرف بی صدا مانند س، ف، گ، خ، ن و غیره ساخته شده است. آیا آمیزه‌ای از این حروف می تواند حقیقتِ تو، جهان و خدا را تبیین کنند؟

بی تردید، آمیزه‌ای از این حرف‌ها حتی نمی تواند ژرفای واقعیت یک درخت و یا یک سنگ را بیان کند.

خودِ توهمی

واژه‌ی «من»، بسته به این که چگونه به کار گرفته شود، می‌تواند دربردارنده‌ی بزرگ‌ترین اشتباه و یا ژرف‌ترین حقیقت باشد. به طور معمول، این واژه، به همراه واژه‌های مربوط به آن، نه تنها بیش از هر واژه‌ای در زبان به کار گرفته می‌شود، بلکه بیش از هر واژه‌ای موجب بدفهمی شده است. در کاربرد عادی و روزانه، واژه‌ی «من» موجب شده است تا تو حقیقت خویش را به درستی نفهمی و از خود هویتی توهمی بسازی؛ هویتی که ذهنی‌ست و وجود واقعی ندارد. این ذهنیت، که تو آن را «من» می‌نامی، همان نفس است: ایگو. آلبرت انیشتن که عالم فضا و زمان بود و نیز درباره‌ی حقیقت آدمی بصیرتی ژرف داشت، می‌گوید: «این من، خطای دیدِ آگاهی ماست.» این منِ کاذب مبنای تفسیری نادرست از واقعیت، روند فکرها، تعامل‌ها و رابطه‌ها می‌شود. بدین‌سان، حقیقتِ تو، انعکاسِ خطای دیدِ آگاهی تو می‌شود. خبر خوش این است: اگر بتوانی توهم را به مثابه‌ی توهم ببینی، توهم تو برطرف می‌شود. اگر توهم را بفهمی، دیگر توهمی در کار نخواهد بود. اگر توهم را به

جای واقعیت بگیری، توهم را در خویش تثبیت کرده‌ای. اگر بفهمی که چه چیزی و یا چه چیزهایی نیستی، امکان آن را می‌یابی تا حقیقت وجود خویش را مشاهده کنی. این همان نکته‌ی اساسی است که با خواندن این بخش از کتاب، و مرور بخش‌های آینده، آن را خواهی دانست. در این بخش‌های کتاب، درباره‌ی خویشتنِ کاذب و توهمی خویش (ایگو یا نفس) سخن خواهیم گفت. بیایید ببینیم این توهم از چه سرشته شده است.

آن چیزی که معمولاً «من» می‌نامی‌اش، خودِ حقیقی تو نیست. یعنی تو نیستی آنچه که آن را خود فرض کرده‌ای. تو همان حقیقتی هستی که کرانمند نیست، اما خود را در کرانه‌های تنگ زندانی کرده و در نتیجه، خود را همین کرانه‌ها پنداشته‌ای. تو خود را فرو کاسته‌ای. به تعبیر مولانا در فیه ما فیه: «تو شمشیرِ پولادِ هندیِ پربها را که فقط در خزاینِ ملوک یافت می‌شود، آورده‌ای و ساطورِ گوشتِ گندیده کرده‌ای و می‌گویی: من این تیغ را معطل نمی‌گذارم. با این تیغ کارها می‌شود کرد! یا دیگ زرین را آورده‌ای و در آن شلغم می‌پزی! یا کاردی جواهرنشان را میخِ کدوی شکسته‌ای کرده‌ای! جای

افسوس و خنده نباشد؟» آنچه واژه‌ی «من» در ذهن تو ترسیم می‌کند یا هر آنچه که «من» با آن هویت کسب می‌کند، حقیقتاً تو نیستی، بلکه صورتی ذهنی‌ست که تو از خود در ذهن خویش ترسیم کرده‌ای. واقعاً واژه‌ها و عبارت‌هایی مانند «من»، «مال من»، «خود»، یا «خودم»، به چه چیزی اشاره دارند؟

کودک، پس از آن که می‌آموزد نام او مساوی‌ست با اصواتی که توسط تارهای صوتی والدینش تولید می‌شوند، خود را همان نام تلقی می‌کند، و این موضوع، تبدیل می‌شود به یک فکر یا دانسته در ذهن او. به همین دلیل است که بعضی از بچه‌ها، هنگام اشاره به خود، از واژه‌ی سوم‌شخص استفاده می‌کنند. برای مثال، می‌گویند: «سارا گرسنه است.» آن‌ها به تدریج با واژه‌ی جادویی «من» آشنا می‌شوند و این واژه را با نام خود – مثلاً سارا – یکی می‌انگارند. آن‌ها، پیش از این، خود را با نام خود یکی می‌انگاشتند. آنگاه، فکرهای دیگر می‌آیند و با فکر و واژه‌ی «من» در هم می‌آمیزند. سپس فکرهایی درباره‌ی «من» و «مال من» به ذهن راه می‌یابند. این فکرها پاره‌های وجود «من» می‌شوند. بدین‌سان،

اشیایی که متعلق به «من» هستند، به نحوی هویتِ «من» را شکل می‌دهند. هویت گرفتن از اشیا اینچنین صورت می‌گیرد. زمانی که اسباب‌بازیِ «من» آسیب می‌بیند، در «من» رنجی شدید ایجاد می‌شود. این رنج، حاصل ارزش واقعی اسباب‌بازی نیست_ زیرا علاقه‌ی کودک به آن اسباب‌بازی، خواهی نخواهی، بزودی از بین می‌رود یا آن اسباب‌بازی را با اسباب‌بازی دیگر عوض خواهد کرد_ بلکه به دلیل فکرِ «مال من» است که در سراوست. همین فکر است که او را به رنج می‌اندازد. در این جا، اسباب‌بازی پاره‌ای از هویت کودک و احساسِ او از «خود» شده است.

بدین سان، به مرور که کودک بزرگ می‌شود، ذهنیتِ «من» او، همچون آهن‌ربا، فکرهای دیگر را به جانبِ خود می‌کشانند و یا به دور خود می‌تند. یعنی، او با داشته‌ها، جنسیت، بدن، ملیت، نژاد و باورهایش هویت خود را شکل می‌دهد. چیزهایی دیگر نیز وجود دارند که هویتِ «من» را شکل می‌دهند: پدر بودن، مادر بودن، همسر بودن، دانسته‌ها، علاقه‌ها، بی‌علاقگی‌ها، خاطره‌ها، آرزوها و رؤیاها. همه‌ی این‌ها، «من» و قصه‌ی «من» را

می‌آفرینند.

این‌ها فقط پاره‌ای از آن چیزهایی‌ست که با توسل به آن‌ها هویت خویش را می‌سازیم. این‌ها همه از جنس تصورات ذهنی‌اند؛ همان فکرهایی که در سر ماست. همه‌ی این فکرها حول محور مفهوم «من» جمع می‌شوند. بنابراین، «من» چیزی جز یک مشت فکر نیست؛ فکری که در سر توست. بیشتر وقت‌ها، آنچه «من» می‌نامی‌اش و درباره‌ی آن حرف می‌زنی، حقیقتاً تو نیستی، بلکه نفس توست، همان ایگو. البته، تو پس از بیداری معنوی نیز باز در حرف‌های خویش واژه‌ی «من» را به کار خواهی برد، اما این بار این «من» به حقیقت تو اشاره می‌کند. به همان سرچشمه‌ای که سرچشمه‌ی همه چیز و همه کس است.

بیشتر آدم‌ها هویت خویش را با تصویرها و تصورهایی می‌سازند که در سر خویش، حول محور «من» خویش، گرد آورده‌اند. این تصویرها و تصورها و فکرها همه کهنه و تکراری و بی‌معنایند. «من» به فکرها و احساسات ما تکیه دارد. این فکرها و مفاهیم همه حجاب دیدن حقیقت ما می‌شود. معنای جهل معنوی هم همین

است. این فکرها همان صداهایی ست که همیشه در سر ماست. وقتی به کسی می‌گوییم که صداهایی در سر اوست، با شگفتی می‌پرسد: «کدام صداها؟» آن‌ها وجود چنین صداهایی را انکار می‌کنند و نمی‌دانند که با هیاهو و جنجال همین صداهاست که چنین صداهایی را نمی‌شنوند! ما اغلب در تسخیر همین صداهای درون سر خویش هستیم. آن‌هایی که خویشتن حقیقی خویش را از فکرها و احساسات خویش تمیز می‌دهند، هویت‌شان را از اسارت ذهن‌شان می‌رهانند. هویتِ اینان از لحظه‌ی این تجربه به بعد، همان حقیقت‌شان است؛ حقیقتی که به مثابه‌ی آگاهی بی‌کرانه، در پس زمینه‌ی ذهن‌شان است. بعضی‌ها این تجربه را همچون لمح‌های از یک شادی ژرف و یا پرتو نوری ملایم احساس می‌کنند، بی‌آنکه بدانند چه حادثه‌ی مهمی در ژرفای وجودشان رخ داده است.

صدایی در سر

نخستین پرتو بیداری، در دوران دانشجویی بر دلم تابید. آن روزها، هفته‌ای دو بار با مترو به دانشگاه می‌رفتم و برمی‌گشتم. مترو معمولاً پُر از دحام بود. یک روز زنی روبرویم نشست. حدوداً سی سال داشت. او را یکی دو بار دیگر نیز در مترو دیده بودم. توجه‌آم را جلب کرده بود. وضعش به گونه‌ای بود که نمی‌شد به او توجه نکرد. گرچه مترو شلوغ بود، اما وقتی او روی صندلی می‌نشست، دیگر کسی حاضر نمی‌شد روی صندلی کناری او بنشیند. او دیوانه به نظر می‌رسید، هرچند دیوانه نبود. او چنان غرق در فکرهای خود بود که بی‌توجه به اطرافیان، با خود بلندبلند حرف می‌زد و دست‌هایش را در هوا تکان می‌داد. گاهی سرش را به طرف صندلی خالی سمت چپ خود خم می‌کرد؛ گویی کسی روی آن صندلی نشسته بود و او سر خود را به طرف آن شخص خم کرده بود. حرف‌هایش را خوب به یاد ندارم. همین قدر یادم هست که به آن آدم خیالی می‌گفت: «تو در غگو هستی! چرا به من تهمت می‌زنی؟ من به تو اعتماد کردم، ولی تو از من سوء استفاده

کردی!» در صدایش حُزنی آمیخته به غم بود. چنین به نظر می‌رسید که او دارد از خود دفاع می‌کند و حمله‌های مرگبار کسی را دفع می‌کند. به ایستگاه تاتنهام رسیدیم. او پیاده شد. من هم. جلوی من راه می‌رفت و هنوز بلندبلند حرف می‌زد. با همان عصبانیت، به سمت میدان بدفورد پیچید. هنوز با او هم‌مسیر بودم. به آستانه‌ی بنای پارلمان رسیدیم؛ بنایی که در سال ۹۳۰ میلادی ساخته شده بود و کتابخانه‌ی دانشگاه در آن واقع شده بود. مقصد ما یکی بود! شگفت‌زده شده بودم. نمی‌دانستم که او استاد است یا دانشجو، و یا کارمند بخش اداری کتابخانه. شاید پژوهشگر روانکاوی و یا روانشناسی بود. پاسخ این پرسش را هرگز دریافت نکردم. وارد ساختمان شدیم. او به داخل آسانسور رفت و آسانسور او را بالا برد. جالب این جاست که لوکیشن فیلم «پلیسِ فکر» که بر اساس رمان مشهور جرج اورول ساخته شد، همین جا بود! در حیرت فرو رفته بودم. من بیست و پنج سال داشتم و در آن زمان گمان می‌کردم به کمکِ فکر خویش به بیرون از این شب تاریک عالمِ راهی پیدا کرده‌ام. غافل از

آن که همین فکر است که حالا افسانه‌ای دیگر بافته است. در آن زمان نمی‌دانستم که همین فکر است که ظلمت شب یلداست و مرا در تاریکی افکنده است. در آن زمان می‌پنداشتم که استادانم کسانی‌اند که پاسخ تمامی پرسش‌های فلسفی مرا می‌دانند. در نگاه من، آن‌ها غول‌های خرد و اندیشه بودند. دانشگاه برایم معبدی بزرگ بود؛ معبد حکمت و فلسفه! چگونه دیوانه‌ای همچون آن زن می‌توانست به درون این معبد راه یابد؟ پیش از آن که وارد فضای کتابخانه شوم، به دستشویی رفتم. در حال شستن دست‌هایم، مدام به این فکر می‌کردم که: «مبادا من هم روزی مثل او شوم و خودم ندانم!» مردی در کنار من ایستاده بود و دست‌هایش را می‌شست. او با تعجب به من نگاه می‌کرد؛ منی که داشتم بلندبلند با خود حرف می‌زدم! آه! من همین حالا مثل او شده بودم! ذهن من هم فعال شده بود. آن فرد، که پیش از این دیده بودمش، خشمگین بود و من پُر از تشویش و اضطراب. او فکرهایش را بلندبلند بر زبان می‌آورد و من آن‌ها را در سرم می‌چرخاندم. اگر او دیوانه بود، پس من هم دیوانه

بودم. تفاوت ما فقط در شیوهی بروز دیوانگی مان بود. برای لحظه‌ای، از ذهن خویش فاصله گرفتم و آن را از بیرون مشاهده کردم؛ از بیرونِ ذهنم. بدین سان، توانستم ذهنم را عمیق‌تر واکاوی کنم. هنوز در دستشویی ایستاده بودم و درآینه به خویش نگاه می‌کردم. چه لحظه‌ی باشکوهی بود. من از اسارت ذهنم رهیده بودم. خنده‌ای بلند سر دادم. قهقهه‌ی مستانه‌ی من از سر دیوانگی نبود، بلکه ناشی از حسّ رهایی و فرزانی بود؛ خنده‌ی کسی که به روشنی می‌رسد. در نگاه من، حالا دیگر زندگی چندان هم جدی و منطقی به نظر نمی‌رسید. دانستم چرا آدم‌ها در آستانه‌ی مرگ آرزو می‌کنند ای کاش زندگی را چندان جدی نگرفته بودند و آن را کمی دیوانه‌وار می‌زیستند! لحظه‌ی بیداری من دیری نپایید. کوتاه بود، کوتاه! آن قدر کوتاه که خیلی زود فراموش شد. از آن ماجرا سه سال گذشت. آن سه سال را همچنان در بی‌خبری و اضطراب و افسردگی گذراندم. هویت ذهنی «من»، مرا دچار آشوب و ترس و اضطراب می‌کرد. من به خودکشی فکر می‌کردم. می‌خواستم خود را خلاص کنم. از دست «خودم» به ستوه آمد بودم؛ «خودی» که

ساخته و پرداخته‌ی ذهن بود و سرشستی از جنس
وسواس‌های ذهنی داشت.

ناگهان آن واقعه روی داد؛ واقعه‌ی ژرف بیداری. این بار،
ماجرا تداوم یافت. من نسبت به اعتبار ذهن و محتوای
آگاهی بشری تردید کرده بودم. چند ماه بعد، حادثه‌ای
غمبار، تردید مرا نسبت به بی‌اعتباری ذهن و محتوای
آگاهی بشری به یقین تبدیل کرد. رفته بودم تا شنونده‌ی
سخنان حکیمانه‌ی یکی از استادان فلسفه‌ی دانشگاه
باشم، اما شنیدم او چند روز پیش با شلیک یک گلوله به
زندگی خود خاتمه داده است! آه، او با آن همه علم و
دانش نتوانسته بود برای ادامه‌ی زندگی خود توجیهی
بیابد. بنابراین، زندگی پشتوانه‌ای منطقی نداشت. برای
استواری زندگی، تکیه‌گاهی دیگر لازم است. استادی
دست به خودکشی زده بود که انتظار می‌رفت پاسخ
تمامی پرسش‌های زندگی را بداند. در آن زمان من
چیزی درباره‌ی ذهن و ساختار و شیوه‌ی عمل آن
نمی‌دانستم. هنوز نمی‌دانستم که ذهن ما ذره‌ای غبار
است که در کهکشان راه شیری آگاهی کل گم است.
هنوز درباره‌ی نفس یا ایگو چیزی نمی‌دانستم. هنوز

زمینی نو | دو: اوضاع کنونی عالم

نمی دانستم چگونه در تسخیر نفس خویش یا ذهنیت
خویش هستم.
ساختار و محتوای ایگو

آنچه ما آگاهی‌اش می‌خوانیم چیزی نیست، مگر دانسته‌هایی شرطی‌شده که از گذشته در ذهن ما تلنبار شده است. من این دانسته‌های شرطی‌شده را ذهن نفسانی می‌نامم. شرطی شدن ذهن، از دو حیث قابل بررسی است: محتوای ذهن و ساختار ذهن. اگر کودکی به خاطر عروسک شکسته‌اش می‌گرید، عروسک شکسته‌ی او، محتوای ذهن اوست. محتوا می‌تواند عوض شود؛ امروز عروسکی ست شکسته و فردا اتموبیلی که روی آن خط انداخته‌اند. اسباب‌بازی‌ها عوض می‌شوند. منظور آن است که ذهن همواره به چیزی تعلق دارد. مُتَعَلِّقاتِ ذهن مدام عوض می‌شوند. همین مُتَعَلِّقاتِ ذهنی‌اند که هویت ما را شکل می‌دهند. مُتَعَلِّقاتِ ذهنی ما تحت تأثیر محیط زندگی و تعلیم و تربیت و فرهنگ ما هستند. وقتی رشته‌ی تعلق خاطر من گسسته می‌شود، من دچار رنج می‌شوم. بهتر است بگویم این «من» دچار رنج می‌شود. وقتی با واژه‌ی سوم شخص به این «من» اشاره می‌کنم، منظور خود را بهتر می‌رسانم. آری، همه‌ی رنج «من» در عبارت «مال من» نهفته است. این «من»، همان ساختار ذهن یا نفس یا

ایگو است. بنابراین، ما دو چیز داریم: یکی آنچه «متعلق به من» است، و دیگری، همین «من» است. بدین سان، ذهن هویت می‌سازد. این هویت ذهنی، همان نفس یا ایگو است. هنگامی که من هویت خود را از چیزی یا مفهومی می‌گیرم، در واقع، خود را با آن چیز و یا آن مفهوم همذات پنداشته‌ام. بنابراین، هویت چیزی جز همذات پنداری با چیزی یا مفهومی نیست. در واقع، من آن چیز یا آن مفهوم را خود می‌پندارم. هویت، یگانه گرفتن خود با اشیا است. همین اسباب‌بازی، که من با آن همذات پنداری می‌کنم، فردا به خانه‌ی من، اتومبیل من، لباس‌های من، شغل من و یا چیزی دیگر تبدیل می‌شود. آنگاه که می‌کوشم «خود» را در اشیا پیدا کنم، موفق نمی‌شوم. بنابراین، می‌کوشم خویشتن حقیقی خویش را در اشیا گم کنم. نفس یا ایگو همین است.

همذات پنداری با اشیا

آن‌هایی که به کار تبلیغات در رسانه‌ها مشغول‌اند خوب می‌دانند که برای پرفروش کردن کالاهایی که مردم به آن‌ها هیچ نیازی ندارند باید به مردم بقبولانند که مصرف آن کالاها بر آن‌ها چیزی اضافه می‌کند و یا بر

جاذبه‌ی آن‌ها نزد دیگران می‌افزاید. مثلاً به مردم حَقنه می‌کنند که با استفاده از این کالاها شما از دیگران متمایز می‌شوید و به تعبیری «خودتر» می‌شوید. یعنی بیشتر خودتان می‌شوید و خودِ بیشتر و افزون‌تری می‌شوید. آن‌ها گاهی چنین تبلیغ می‌کنند که با استفاده از این کالا شبیه فلان هنرپیشه‌ی معروف می‌شوید و یا جذاب‌تر و خواستنی‌تر می‌شوید. آن‌ها برای رسیدن به فروش بیشتر گاهی از تصاویر دوره‌ی جوانی هنرپیشه‌هایی استفاده می‌کنند که حالا دیگر دوره‌ی پیری و شکستگی خود را می‌گذرانند؛ یعنی اگر این کالاها را مصرف کنید، به جوانی این اشخاص تبدیل خواهید شد. گاهی چیزی را خریداری می‌کنی که هرگز به آن نیازی نداری. تو آن را می‌خری تا هویت خود را فربه‌تر کنی. مارک کالاها همان هویت جمعی‌ست که تو به دنبالش می‌گردی. اگر آن‌ها گران‌اند، پس تو آدمی پُربها هستی! اگر همه‌ی مردم توان خرید آن کالا را داشته باشند، آن کالا ارزش روانی خود را از دست می‌دهد و فقط ارزش مادی می‌یابد، که البته بسیار نازل است. چیزهایی که هویت‌ها را می‌سازند بسته به شرایط گوناگون، گوناگون می‌شوند. در ضمن،

این چیزها، بسته به سن و سال، معیشت، جنسیت، فرهنگ، باورها، و غیره، متفاوت می‌شوند. هرآنچه به تو هویت می‌بخشد، محتوای ایگو است و آنچه به این هویت نیازمند است همان ساختار ایگو است. ایگوی ما این گونه شکل می‌گیرد و این گونه عمل می‌کند. آنچه صنعت تبلیغات را رونق می‌بخشد، این حقیقت است که ما هرگز سیر نمی‌شویم و به هرچه می‌رسیم، ارضا نمی‌شویم و بیشتر می‌خواهیم. ایگو هرگز از تملک اشیا سیر نمی‌شود و مدام می‌خواهد و بیشتر می‌خواهد. ایگو هرگز به رضایت پایدار دست نمی‌یابد. به همین دلیل، ایگو و فزون‌خواهی است که پول‌های کلان را به سوی جیب‌های صاحبان کالاها و دست‌اندرکاران تبلیغات و هیاهو روانه می‌کند.

بدیهی ست، ما به اشیا نیازمندیم. ما به مسکن، پوشاک، لوازم منزل، اتومبیل و غیره نیازمندیم؛ و بدیهی ست، ما به آثار هنری که حس زیباشناسانه‌ی ما را ارضا می‌کنند نیز نیازمندیم. دنیا بد نیست، بلکه بسیار زیبا و ستودنی ست. دنیا جلوه‌گاه حق است. هرآنچه هست، مظاهرند. حق یگانه و یکتا خود را در این مظاهر نشان می‌دهد. اگر چشمی برای دیدن باشد، او را می‌توان در همه‌ی آیه‌ها و آینه‌ها و پدیده‌ها مشاهده کرد. این صورت‌ها همه از دل ذات بی‌شکل و بی‌صورت برآمده‌اند.

روح حق است که به کالبد همه چیز و همه کس دمیده شده است. حتی اشیای بی‌جان نیز روح دارند و زنده‌اند، گرچه ما حیات و جنبش آن‌ها را در نمی‌یابیم. در تنگنای ذهن، چگونه می‌توان حیات و تسبیح همه‌ی پدیده‌ها را مشاهده کرد؟ غیرممکن است. ذهن، بن بست وجودی ماست. بسیاری از آدم‌ها در این بن بست زندگی می‌کنند.

ایگو برای پدیده‌ها ذاتی ألوهی قایل نیست. ذهن نمی‌تواند به ذات ألوهی اشیا برسد. ذهن به دنبال تملک

اشیاست. رهایی از ظلمت ذهن یا نفس، دمیدن آفتاب عشق است. و عشق، تعبیر عاشقانه‌ی اشیاست. کسی که عاشق است و از اشیا تعبیری عاشقانه دارد، دیگر به دنبال تملک اشیا نیست. او اشیا را آیه‌ها و آیینه‌هایی می‌بیند که در آن‌ها روی خوب خدا پیداست. همذات‌پنداری با اشیا و کسب هویت از آن‌ها موجب وابستگی ما به اشیا می‌شود. وابستگی به اشیا، موجب رواج مصرف‌زدگی می‌شود. الگوی مصرف بی‌رویه و هار، الگوی جوامع امروزی است که در تنگنای نفس گرفتارند. این الگو فقط یک چیز را می‌فهمد: مصرف بیشتر! افزون‌طلبی، بیماری عصر ماست. همان‌طور که سلول‌های سرطانی به دنبال تکثیرند و نمی‌دانند تکثیرشان موجب انهدام حیات موجود زنده‌ی میزبان می‌شود، افزون‌طلبی نیز چنین نقشی ایفا می‌کند. سلول‌های سرطانی با از بین بردن حیات موجودی که به آن‌ها جا داده است، موجب نابودی خود نیز می‌شوند. بسیاری از اقتصاددانان چنان به مفهوم پیشرفت وابسته شده‌اند که حتی بحران اقتصادی و رکود اقتصادی را نیز پیشرفت منفی می‌نامند! میل به تملک و داشتن اشیای

بیشتر، زندگی بسیاری را نابود کرده است. آنگاه که حقیقت خویش را گم می‌کنی، آن را در اشیا جست‌وجو می‌کنی. رشته‌ی وابستگی خود به اشیا را بگسل. برای بندگسلی، باید شاهد خویشتن حقیقی خویش باشی. باید خود را از مفهوم «مال من» رها کنی. ذهن دوست دارد همه چیز را در تملک خود ببیند. ذهن ارزش خود را بر اساس داشته‌هایش می‌سنجد. در دنیای به‌شدت نفسانی ما، آن که بیشتر دارد، لزوماً آدمی بهتر نیز هست! آیا تو نیز با داشتن بعضی چیزها احساس مهم‌تر و بهتر بودن می‌کنی؟ اگر چنین است، پس تو نیز در بند اشیا هستی. آیا با نداشتن بعضی چیزها احساس می‌کنی از کسانی که آن چیزها را دارند فروتر هستی؟ اگر چنین است، پس تو نیز از اشیا هویت می‌گیری. آیا گاهی پُر داشته‌هایت را می‌دهی و بدین‌سان، خود را از مخاطبان خویش برتر و بهتر احساس می‌کنی؟ آیا اگر کسی را ببینی که بیشتر از تو دارد، ناراحت می‌شوی؟ آیا اگر چیزی را از دست بدهی، احساس می‌کنی از ارزش تو کاسته شده است؟ اگر چنین است، پس تو از اشیا و داشته‌هایت هویت کسب کرده‌ای و خود را با این چیزها

همذات پنداشته‌ای.

انگشتري گمشده

روزگاری یک آموزگار و مشاور معنوی بودم. آن روزها در هفته دو روز به دیدار زنی می‌رفتم که سرطانی پیشرفته داشت. او معلم مدرسه بود و چهل سال داشت. پزشکان گفته بودند که از عمر او چند ماه بیشتر باقی نمانده است. در این دیدارها با او گفت‌وگو می‌کردم، اما بیشتر سکوت می‌کردیم و او در سکوت، آرامش درونی خویش را تجربه می‌کرد. او تا آن زمان، هرگز سکوت و سکون درون را تجربه نکرده بود. زیرا هیاهوی زندگی به او چنین فرصتی را هرگز نداده بود.

یکی از روزها، او را به شدت عصبانی یافتم. پرسیدم: «موضوع چیست؟» پاسخ داد: «انگشترم گم شده است و تردیدی ندارم آن را زنی برداشته است که هر هفته برای نظافت به خانه‌مان می‌آید.» او از این ناراحت بود که آدم باید تا چه حد فاسد باشد که از مخدوم بیمار خویش دزدی کند. او می‌خواست به پلیس شکایت کند. به او گفتم: «من به تو نمی‌گویم که چه بکن یا چه نکن. اما از تو یک نکته را می‌پرسم: در این مرحله از زندگی تو،

یک انگشتر چه ارزشی می‌تواند داشته باشد؟» او پاسخ داد: «آن انگشتر، یادگار مادر بزرگم بود. من همیشه آن را در انگشتم داشتم تا این که بیمار شدم و انگشتمم ورم کردند و من ناچار شدم آن را از انگشتم بیرون بیاورم و در کشوی کمدم بگذارم. برای من، آن انگشتری بیشتر از ارزش مادی‌اش ارزش دارد.»

خشم و عصبانیت به او مجال نمی‌داد تا درنگ کند و نگاهی به درون خویش بیندازد و خود را از چنگ این وضعیت ناخوشایند رها کند. بدیهی‌ست، اگر او رها نمی‌کرد، رها نمی‌شد. خشم و عصبانیت او نشان می‌داد که او در تسخیر نفسانیت یا ایگوی خویش است. به او گفتم: «از تو چند سؤال دارم. نمی‌خواهم به آن‌ها جواب بدهی. در عوض، به درون خویش نظری بینداز و تأمل کن. آنگاه، پاسخ پرسش‌های مرا در درون خویش جست‌وجو کن. من پس از طرح هر یک از پرسش‌ها، سکوت می‌کنم. اگر پاسخ پرسش مرا در درون خویش یافتی، لازم نیست آن پاسخ را بر زبان بیاوری. برای من، مهم آن است که تو پاسخ پرسش‌ها را بیابی.» او اظهار آمادگی کرد. پرسیدم: «آیا می‌دانی حتی اگر اکنون آن

انگشتر را در دست می‌داشتی، بزودی باید آن را می‌گذاشتی و می‌گذشتی؟ از فرصت زندگی تو چیزی باقی نمانده است. چه مدت زمان لازم داری تا رشته‌ی وابستگی به انگشترت را بگسلی؟ آیا اگر انگشترت را رها کنی و دیگر به آن فکر نکنی، از ارزش ذاتی تو کاسته می‌شود؟» پس از آخرین پرسش، دقایقی سکوت کرد و وقتی سخن گفت، لبخندی بر لب داشت. گفت:

«پرسش آخری شما، نکته‌ای را به من حالی کرد. وقتی این پرسش مطرح شد، من به ذهنم رجوع کردم. ذهنم می‌گفت البته که از ارزش ذاتی من کم می‌شود. بعد کوشیدم به جای پاسخ گرفتن از ذهنم، پاسخ را با قلبم احساس کنم. ناگهان هستی خود را احساس کردم؛ بودنم را. تا به حال هستی و حضور خود را این چنین احساس نکرده بودم. بی‌تردید، این هستی شکوهمند و این حضور، با گم شدن یک انگشتر، هرگز گم نمی‌شود. من هنوز این هستی و حضور را احساس می‌کنم؛ حضوری آرام و رام، مطبوع و دلپذیر.»

گفتم: «احساس حضور تو، همان شور زندگی ست. با رهایی از تنگنای ذهن است که زندگی حقیقتاً احساس

می‌شود. ذهن، از درک و دریافت زندگی عاجز است. نفس یا ایگو یا ذهن، از جنس فکر و ذهنیات است. چنین چیزی نمی‌تواند واقعیت هستی را لمس کند. آن انگشتی یک شیء بود و تو خود را با اشیا یکی گرفته بودی. تو خود را در انگشتی خویش می‌جستی و می‌یافتی. اما آنچه می‌یافتی، واقعیت نبود، بلکه پندار بود. تو در بند پندار خویش بودی. ایگو نمی‌تواند بودن یا واقعیتِ هستی و زندگی را ادراک کند، بنابراین، چیزی را به جای این خلاء معنوی و ادراکی می‌نشانند تا خود را ارضا کند. بدیهی‌ست که ما برای بعضی چیزها ارزش قائلیم، اما وابستگی به چیزهاست که ذهنیتِ وابسته یا ایگو را شکل می‌دهد.

وابستگی به اشیا، به معنای دل‌مشغول “من” یا “مال من” و یا “خودم” بودن است. اگر از بند این ذهنیت رها شوی، دیگر هرگز در بند چیزی نیستی و در همه‌ی موقعیت‌های سهل یا دشوار زندگی، شادمان و دل‌آسوده خواهی بود. اگر به چنین حال و حالتی رسیدی، بدان که پرده‌ی پندار را دریده‌ای و خویشتن حقیقی خویش را پدیدار ساخته‌ای.»

گفت: «حالا می توانم سخن مسیح را درک کنم که
می گفت اگر کسی ردایت را گرفت، قبایت را هم به او
ببخش!»

گفتم: «البته، معنای سخن مسیح این نیست که نسبت به دارایی خویش لأبالی باشی. معنای سخن او عدم وابستگی به اشیا و نیز تکیه کردن به قدرت لایزال الهی است.»

بدن بیمار آن زن به تدریج تحلیل می رفت، اما روشنی و بصیرت و آرامش او فربه تر می شد. نورانی شده بود. او از فرصت باقی مانده استفاده کرد و دارایی اش را به نیازمندان بخشید و بخشی از آن را نیز به زنی داد که متهم به سرقت انگشتی او بود. او با هر بخش از بخشش خویش، شفاف تر و روشن تر می شد. روزی مادر او به من تلفن زد و خبر درگذشتش را داد، و نیز خبر داد که انگشتی را در جعبه‌ی کوچکی در دستشویی خانه پیدا کرده‌اند. این که آیا آن زن خدمتکار انگشتی را بازگردانده بود یا این که آن انگشتی همواره در همان جعبه بوده است، پرسشی بی پاسخ و بی اهمیت است. مهم آن است که زندگی مدام تلنگر می زند تا بیدارت کند. زندگی وضعیت‌هایی را می آفریند تا آگاهی تو را استحاله ببخشد. زندگی می خواهد آگاهی تو از پندار من به حقیقت من منتقل شود. بی تردید، زندگی به تو

می دهد آنچه را که تو به آن نیاز داری. آنچه اکنون داری و نیز وضعیت زندگی تو، چیزی ست که تو به آن و تجربه ی آن نیاز داری. غرور نسبت به داشته های خود، و نیز احساس غبطه نسبت به دارایی های دیگران، نه خوب است و نه بد، بلکه فقط نفس است و ایگو. درک این نکته بسیار مهم است. نفس، غلط نیست، بلکه جاهل است؛ همین. اگر نفس و نفسانیت خویش را مشاهده کنی، از آن فراتر می روی. نفس را جدی نگیر. زیرا هنگامی که نفس را جدی می گیری، این توهم صرف را واقعی پنداشته ای. هنگامی که نفسانیت و ایگو را در حالات و رفتار خویش مشاهده می کنی، فقط کافی ست به آن بخندی. از ایگو فراتر برو و بر همه ی جدی بودن های احمقانه ی آن قهقهه بزن. شگفت زده خواهی شد آنگاه که مشاهده می کنی بیشتر آدم ها اسیر یک وهم اند! گمان نکن که به این وهم مبتلا هستی، همچون ابتلا به یک بیماری و حالا باید از آن شفا پیدا کنی. این وهم یا ایگو، ابتلای شخصی تو نیست؛ آن را به یک مسئله ی شخصی تبدیل نکن. زیرا هنگامی که ایگو به یک مسئله ی شخصی تبدیل می شود، فربه تر می شود.

مالکیت، توهمی بیش نیست!

مالک چیزی بودن، به چه معناست؟ اگر به یک ساختمان بزرگ در قلب نیویورک اشاره کنی و بگویی: «این ساختمان مال من است»، از سه حال خارج نیست: آدمی بسیار ثروتمند هستی، دچار توهم هستی، و یا دروغ می‌گویی. در هر حال، فکری در سر تو شکل گرفته است که تو را با «من»، «مال من» و «آن ساختمان»، یکی می‌انگارد. این سه مفهوم، در ذهن تو یک معنا را دارند. مفهوم مالکیت، این گونه شکل می‌گیرد: اگر مردم حرف تو را درباره‌ی مالکیت یک ساختمان قبول داشته باشند، آنگاه یک تکه کاغذ به نام سند مالکیت را امضا می‌کنند و تو مالک آن ساختمان محسوب می‌شوی. اگر آن‌ها ادعای تو را قبول نداشته باشند، تو را نزد یک روانپزشک می‌فرستند تا توهم تو را مداوا کند. این قصه که تو مالک آن ساختمان بزرگ هستی یا نه، و این که مردم قصه‌ی تو را قبول دارند یا نه، هیچ ربطی به آنچه تو حقیقتاً هستی ندارد. حتی اگر مردم ادعای تو را بپذیرند نیز هیچ ربطی به آنچه تو حقیقتاً هستی ندارد. یعنی ردّ و قبول آن‌ها نه چیزی از حقیقت تو می‌کاهد و نه چیزی به

حقیقت تو می‌افزاید. بنابراین، قصه‌ی مالکیت تو نسبت به آن ساختمان، در واقعیت تو هیچ نقشی ایفا نمی‌کند. بیشتر آدم‌ها فقط در لحظه‌ی مرگ پی می‌برند که اشیای پیرامون آن‌ها و داشته‌هایشان هیچ ربطی به خویشتن خویش آن‌ها ندارد. در بستر مرگ است که اشیای و دارایی‌ها معنای خود را از دست می‌دهند، زیرا از دست آن‌ها کاری بر نمی‌آید و آن‌ها نمی‌توانند تو را نگه دارند تا نمیری. تو می‌میری و اشیای می‌مانند. در لحظه‌ی مرگ، واژه‌ی مالکیت از معنا تهی می‌شود. در لحظه‌ی مرگ، متوجه می‌شوی که یک عمر به دنبال «خود» در اشیای گشته‌ای، در حالی که همیشه خودت بوده‌ای. به تعبیر مولانا: «آن را که نکردید گم از بهر چه جویید؟» تو همیشه خود هستی، اما کسب هویت از اشیای همذات‌پنداری با آن‌ها مانع مشاهده‌ی خود بوده است. مسیح می‌گوید: «خوشا به حال آن‌هایی که روح‌شان فقیر است، بهشت جایگاه آن‌هاست.» روح فقیر، روحی است که آلوده به توهم مالکیت نیست. روح فقیر، روحی است که خود را در اشیای و داشته‌ها گم نکرده است. روح فقیر، روحی است که خود را در اشیای و داشته‌ها

جست و جو نمی کند. روح فقیر، روح آزاد و رهاست. بهشت نیز شادمانی و شور و سرمستی قلب سلیم است. بهشت سکوت و سکون و طمأنینه‌ی قلبی ست مطمئن که حقیقت یگانه‌ی خود را در آیه‌ها و آیینه‌های همه‌ی پدیده‌ها مشاهده می کند. عدم تعلق به مال دنیا، یکی از آموزه‌های معنوی همه‌ی ادیان جهان است. تعلق داشتن به مال دنیا، همان همذات‌پنداری با اشیا و داشته‌هاست.

رنگ تعلق، همان رنگی ست که ذهن ما به زندگی ما می دهد؛ رنگی تیره که همه‌ی رنگ‌های رنگین کمان زندگی ما را زیر پوشش خود مدفون می سازد. البته، بی‌اعتنایی به مال دنیا، فی‌نفسه، تو را از شرّ ایگو خلاص نمی کند. ایگو ممکن است همین بی‌اعتنایی را بهانه کند و خود را فربه‌تر کند. آری، ایگو به همین سادگی‌ها حضور خود را تثبیت می کند. او حالا دیگر، به اصطلاح، روحانی‌تر شده است، معنوی‌تر شده است، رها تر شده است، بی‌تعلق‌تر شده است! بدین سان، ایگو همواره خود را با دیگران مقایسه می کند و خود را از دیگران برتر می بیند. گاهی تارکان دنیا، بیشتر از دوستانان دنیا

دچار ایگوی خویش اند. وقتی نخواهی از اشیا و مال و منال و قدرت و اعتبار خویش کسب هویت کنی، ایگو راهی دیگر در پیش می گیرد و از توهماتی دیگر مدد می جوید تا هویت تازه‌ای برایت بسازد. برای ایگو، صرفِ هویت گرفتن مهم است؛ چه از داشته‌ها چه از نداشته‌ها! برای ایگو مهم نیست که این هویت چیست و چگونه است. رها کردن هویت حریص دنیا می‌تواند به راحتی با هویت تارک دنیا جایگزین شود. ایگو می‌خواهد مُحَقِّق جلوه کند. ایگو می‌خواهد دیگران را در اشتباه و گمراه نشان بدهد. این که تو بر حقی و دیگران در اشتباه، بازی نفسانی ذهن توست و تو از آن خبر نداری و بازیچه‌ی ایگوی خویش شده‌ای. این امر، یکی از شکل‌های شایع جهالت است. باید اضافه کنم که شاید محتوای ایگو دگرگون شود، اما ساختار ایگو هرگز دگرگون نمی‌شود. ما گاهی گمان می‌کنیم که اگر مالک چیزی شویم، با بقای آن چیز، ما نیز بقا می‌یابیم. برای مثال: اگر من مالک این قطعه زمین شوم، پس از مرگم این قطعه زمین می‌ماند، پس من هم که «مالک این قطعه زمین ماندگار» هستم و عین این قطعه زمین ماندگار هستم،

می مانم! چه کسی برای همیشه مالک زمین و خاک مانده است؟ وقتی سفیدپوست‌ها آمریکای شمالی را اشغال کردند، سرخ‌پوستان آن جا اصلاً نمی دانستند مالک زمین بودن یعنی چه. سفیدپوست‌ها آن‌ها را وادار می کردند تا تکه کاغذهایی را امضا کنند که ثابت می کرد از این به بعد آن‌ها مالک آن زمین‌ها هستند. این کار نیز برای سرخ‌پوستان آمریکای شمالی مضحک جلوه می کرد. سرخ‌پوستان خود را متعلق به زمین و خاک می دانستند، نه خاک و زمین را متعلق به خود. آن‌ها می گفتند: «ما از همین خاک هستیم و به همین خاک بازمی گردیم.»

ایگو، بودن را با داشتن یکی می گیرد. من دارم، پس هستم. من بیشتر دارم، پس بیشتر هستم. ایگو در هوای مقایسه‌ها نفس می کشد. ایگو خود را از دریچه‌ی چشمان دیگران تماشا می کند و دوست دارد به چشم بیاید. اگر همه در کاخ‌ها زندگی می کردند، آنگاه کاخ‌نشینی ایگو را ارضا نمی کرد، بنابراین، ایگو کوخ‌نشینی را انتخاب می کرد تا میان کاخ‌نشینان به چشم آید. بدین سان، ایگو در میان آن‌هایی که به کاخ‌ها

دل بسته بودند، به عنوان «وارسته از کاخ‌ها» مطرح می‌شد و دیده می‌شد. حالا ایگو هویتی یافته بود برتر از هویت همه‌ی کاخ‌نشینان. برای یک ذهن ایگوئیستیک بسیار مهم است که دیگران او را چگونه می‌بینند. نگاه دیگران، آینه‌ای است که ایگو خود را در آن آینه تماشا می‌کند. ایگو ارزش خود را از تحسین دیگران کسب می‌کند.

ایگو همواره به دیگران و نظرات آن‌ها وابسته است. داشتن و بیشتر داشتن، یک وهم جمعی است، یک حماقت آمیخته به جنون. اگر نتوانی خود را از این وهم جمعی خلاص کنی، تا آخر عمر به دنبال داشته‌ها می‌گردی؛ بدون توجه به این که حقیقت خود را در چیزهایی که به دنبال‌شان می‌گردی، گم کرده‌ای.

برای رهایی از بند تعلقات، لازم نیست کاری بکنی، فقط کافیست معنای وجود خود را در میان اشیا و داشته‌ها جست‌وجو نکنی. تا رسیدن به این رهایی، نسبت به وابستگی خود به اشیا و داشته‌ها آگاه باش. البته، شاید تا زمانی که چیزی را از دست نداده‌ای نسبت به وابستگی شدید خود به آن چیز آگاه نشوی. گاهی از دست دادن چیزی باعث می‌شود ما بدانیم که تا چه حد به آن چیز وابسته بوده‌ایم. اگر از دست دادن چیزی موجب ناراحتی و اندوه و اضطراب تو می‌شود، پس بدان که به آن چیز وابسته هستی. اگر بدانی که از اشیا هویت گرفته‌ای، روزنه‌ای به روی رهایی از کسب هویت از اشیا گشوده‌ای. نخستین بارقه‌ی روشنی و بیداری، فهم این نکته است که: «من آن آگاهی بیکرانه هستم که از تعینات و تعلقات و وابستگی‌های خود باخبرم!»

کسب هویت از کالبد خویش

کسب هویت، فقط از اشیا نیست، بلکه از کالبد خویش نیز هست. جنسیت، نقشی مهم ایفا می‌کند در تصویری که فرد از خویش در ذهن می‌سازد. گاهی همین جنسیت تبدیل به هویت می‌شود. از همان کودکی، فرد

یاد می‌گیرد که به دلیل جنسیت خویش رفتاری ویژه داشته باشد و بر اساس جنسیتش عمل کند و واکنش نشان بدهد. جنسیت فرد، گاهی همه‌ی زندگی فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این تأثیر در جوامع سنتی بیشتر و ماندگارتر است. در جوامع سنتی، گاهی زنی به دلیل نازا بودن و یا مردی به دلیل ناتوانی جنسی به شدت تحقیر می‌شود. در این جوامع، کسی خوشبخت است که از هویت جنسی خویش رضایت کامل را داشته باشد. در غرب، تناسب اندام بسیار مهم شده است. این که بدن تو چگونه به نظر می‌آید، می‌تواند در احساس خوب یا احساس بد تو نسبت به خودت نقشی اساسی ایفا کند. در غرب، ظاهر آدم‌ها اهمیتی بسیار یافته است. در غرب، قدرت بدنی، بسیار مهم شده است. خیلی‌ها هستند که آدم‌ها را بر اساس قدرت بدنی‌شان، یا قیافه و شکل ظاهری‌شان ارزیابی می‌کنند. در این جوامع، خیلی‌ها خود را بی‌ارزش تلقی می‌کنند، زیرا می‌پندارند بدن‌شان بدریخت است و یا خوشگل و خوش‌تیپ نیستند. بیشتر وقت‌ها، تصویری که در ذهن خویش از بدن خویش می‌سازیم با واقعیت بدن‌مان منطبق نیست. ممکن

است زنی جوان واقعاً لاغر باشد، اما باز خود را چاق ببیند و به خود گرسنگی بدهد. چنین زنی، بدن خود را نمی بیند، بلکه تصویری را می بیند که در ذهن خود از بدن خود ساخته است. این تصویر ذهنی مدام تکرار می کند: «من چاق هستم!» این حالت، نتیجه‌ی کسب هویت از تصویر ذهنی ست. به مانکن ها نگاه کنید. آن ها به شدت لاغر هستند، اما باز به خود فشار می آورند تا لاغر و لاغرتر شوند. اینان مبتلا به بیماریِ آنورکسیا می شوند. برای بهبود این بیماران، باید تصویر واقعی آن ها را به خودشان نشان داد و پرده‌ی پندار را از روی قضاوت های غلط ذهنی شان کنار زد. باید اینان را به سفر درون برد تا خویشتن حقیقی خویش را مشاهده کنند.

کسانی که از کالبد خویش هویت می گیرند، همواره دچار رنج و عذاب اند. زیرا کالبد ما در معرض دگرگونی مدام و پیری ست. ما نمی توانیم قیافه‌ی خود را ثابت نگه داریم. پوست صورت ما به تدریج چروک می شود. دندان های ما به تدریج فرسوده می شوند. موهای ما به تدریج سفید می شود. قامت ما به تدریج خمیده تر و کهنه تر و پیرتر می شود. این ها همه اجتناب ناپذیرند. کسانی که از کالبد

خویش هویت کسب می کنند، هویت شان مدام تهدید می شود. آن ها همواره خود را در معرض تهدید می بینند. ما تصویری از بدن خویش می سازیم و این تصویر به ما هویت می دهد؛ یعنی به ما می گوید که ارزشمند هستیم یا بی ارزش، خواستنی هستیم و دلربا یا زشت و حال به هم زن! آری، کالبد ما نیز دستخوش دگرگونی و زوال است. هیچ صورتی پایدار نیست. همه ی صورت ها در معرض زوال و فنایند، جز صورت بی صورت آن یگانه ای که خود را در همه ی صورت ها جلوه گر ساخته است. همذات پنداری با بدن، ما را به رنج مبتلا می کند. زیرا بدن بیمار می شود، پیر می شود، می میرد. منظورم آن نیست که به کالبد خویش اهمیت ندهیم و نسبت به سلامت آن بی تفاوت باشیم. اتفاقاً باید با احساسی سرشار از شکر و سپاس و امتنان به کالبد خویش نظر کنیم. باید از قدرت و زیبایی کالبد خویش بهره مند و کامیاب شویم. باید با ورزش و تغذیه ی سالم، تندرستی خویش را حفظ کنیم. منظورم آن است که خود را با کالبدمان یکی نگیریم. زیرا اگر خود را همان کالبدمان بدانیم، با از دست رفتن زیبایی یا سلامت مان، با پیر شدن

کالبدمان، ما نیز احساس می کنیم که از دست رفته ایم و به پایان رسیده ایم. اما باید بدانیم که ما با کالبد خویش یکی نیستیم و مرگ و فنای کالبد ما، مرگ و فنای ما نیست.

آنگاه که بدن تو افول می کند، خورشید بیداری تو بالاتر می آید و فضای سینه ی تو را روشن تر می کند. نترس، تو با مرگ بدن خویش، نمی میری. فقط آدم های خوشگل و خوش تیپ نیستند که با بدن خویش همذات پنداری می کنند، بلکه کسانی که احساس می کنند زشت اند نیز همین رویه را دنبال می کنند. از بیماری و معلولیت نیز می توان برای خود هویتی بیمار و معلول ساخت. آنگاه، هنگامی که از خود سخن می گویی، از یک بیمار و معلول سخن می گویی و قصه ی غمبار او را شرح می دهی. حالا دیگر تو برای پزشکان یک بیمار یا معلول محسوب می شوی و آن ها هم مدام این هویت را تقویت می کنند و به آن پرو بال می دهند. بدین سان، به بیماری خویش می چسبی، زیرا این بیماری هویت توست و تو نمی خواهی هویت خویش را از دست بدهی. بیماری تو به فکرها و تصویرهایی ذهنی تبدیل شده است که ایگو

می‌تواند از آن برای خود هویتی دست و پا کند. ایگو، به محض پیدا کردن این هویت، دیگر نمی‌خواهد آن را رها کند. جالب این جاست که گاهی خودِ ایگو است که بیماری‌ای را ایجاد می‌کند تا از آن بیماری برای خود هویتی بسازد!

فراموشی هستی

ایگو یعنی هویت گرفتن از صورت‌ها، جست‌وجوی «خود» در اشیا و گم کردن خویشتن حقیقی خویش در اشیا. صورت‌هایی که ما هویت خویش را از آن‌ها کسب می‌کنیم تنها صورت‌های فیزیکی و کالبد ما نیستند، بلکه فکرها و احساسات ما نیز هستند. فکرها، همچون پاره‌های ابرها، مدام آسمان آگاهی ما را می‌پوشانند و ما خود را با این فکرها و احساسات همذات می‌پنداریم و آن‌ها را به جای آسمان می‌گیریم. ابرها، آسمان نیستند. همذات‌پنداری آسمان با ابرها، همان ایگو است. فکرهای تو در سرتو، صداهایی هستند که در فضای سرتو طنین می‌اندازند. این صداها هرگز خاموش نمی‌شوند. آنگاه که با این صداهای درون سر خویش همذات‌پنداری می‌کنی و خود را با آن‌ها یکی می‌پنداری، آنگاه که خود را در

هیاهوی این صداها و احساسات گم می‌کنی، درست در همان زمان، به اسارت ایگوی خویش درآمده‌ای. ایگو، مجموعه‌ای ست از فکرها و احساسات شرطی شده. رسوبات این فکرها و احساسات، که همه حول یک «هیچ» انباشته شده‌اند، ایگو را می‌سازد.

آن «هیچ»، که این فکرها و احساسات خود را به آن می‌چسبانند و روی هم تلنبار می‌شوند «من» است. وقتی این «هیچ» یا این «من» خود را با شکلی و یا صورتی همذات می‌پندارد و با آن یکی می‌شود، ایگو شکل می‌گیرد.

هویت نیز چیزی جز این همذات‌پنداری با اشیا و صورت‌ها نیست. هویت، حجاب واقعیت می‌شود. هویت، پوشش هستی ست. هویت، فراموش کردن واقعیت است. هستی، یگانه است. هویت، این یگانگی را می‌پوشاند و وهم جدایی را ایجاد می‌کند. وهم جدایی، زندگی را به یک کابوس تبدیل می‌کند.

از خطای دکارت تا بصیرت سارتر

دکارت، فیلسوف قرن هفدهم، گفته است: «من فکر می‌کنم، پس هستم!» به عقیده‌ی دکارت، این عبارت، شالوده‌ی حقیقت است. در حالی که این عبارت، مغلطه‌ای بیش نیست. دکارت به دنبال آن بود که به شالوده‌ای یقینی برای بنای فکر و فلسفه‌ی خود دست یابد؛ حقیقتی که دیگر نتوان در آن شک کرد. او گمان می‌کرد «من فکر می‌کنم، پس هستم» همان شالوده‌ی یقینی و بی‌تزلزل است. دکارت گمان می‌کرد این حرف برتر از گمان است. او بودن را با فکر کردن همسنگ تلقی کرده بود. او «من هستم» را با «من فکر می‌کنم» یکی گرفته بود. او ایگو را با واقعیت عوضی گرفته بود. سیصد سال پس از دکارت، فیلسوفی دیگر پیدا شد و مچ مغلطه‌ی دکارت را گرفت. نام این فیلسوف، ژان پل سارتر بود. سارتر پرسشی درافکند که تخت به ظاهر بی‌تزلزل مغلطه‌ی دکارتی را تکان داد و این مغلطه واژگون شد. پرسش این بود: «آیا آن آگاهی‌ای که می‌گوید: من هستم، همان آگاهی‌ای نیست که می‌گوید: من فکر می‌کنم؟»

منظور سارتر این بود که آن آگاهی‌ای که می‌داند دارد فکر می‌کند، پاره‌ای از فکر نیست. اگر در انسان چیزی جز فکر نبود، او هرگز متوجه نمی‌شد که دارد فکر می‌کند. در این صورت، انسان شبیه کسی می‌شد که رؤیا می‌دید و نمی‌دانست که در حال دیدن یک رؤیا است. حقیقتی دیگر باید باشد که به مثابه‌ی یک سوژه، فکر را آبره کند. یعنی حقیقتی دیگر باید باشد تا از بیرونِ فکر به فکر نگاه کند و متوجه‌ی آن شود. آن حقیقت، همان آگاهی‌ای است که می‌گوید من فکر می‌کنم؛ همان آگاهی‌ای که می‌گوید من هستم. گاهی انسان هویت خود را از فکر خود کسب می‌کند؛ درست مانند کسی که در رؤیا است و هویت خود را از رؤیای خود کسب می‌کند. کسی که در خواب راه می‌رود، در واقع، در رؤیا است و در رؤیا، برای خود، هویتی کاذب ایجاد کرده است و همان هویت کاذب است که او را در دنیایی رؤیایی به این سو و آن سو می‌کشاند. این گونه است که انسان به دام ذهنیتی بیمارگونه می‌افتد و در تنگنای آن ذهنیت گرفتار می‌شود. زمانی که متوجه می‌شوی که در حال دیدن یک رؤیا هستی، از رؤیا بیرون

آمده‌ای؛ یعنی بُعدی تازه از آگاهی بی‌رؤیا در ساحت وجود تو جلوه گر شده است.

سارتر بصیرتی ژرف داشت، اما او نیز از فکر خویش کسب هویت می‌کرد و به ژرفای سخن و بصیرت خویش وقوف نداشت. سارتر نیز از بُعد تازه‌ی آگاهی بی‌بهره ماند.

آرامشی که از همه‌ی فهم‌ها فراتر می‌رود

بسیاری از آدم‌ها هنگام رویارویی با مصیبت است که بُعد تازه‌ی آگاهی خود را کشف می‌کنند. عده‌ای از آن‌ها ناگهان دارایی خود را از دست می‌دهند یا ورشکست می‌شوند، بعضی‌ها عزیزشان را از دست می‌دهند، گاهی نیز بلایی طبیعی یا جنگی ناگهانی باعث می‌شود تا همه‌ی این‌ها یک‌جا از دست بروند. آنگاه، دیگر هیچ چیز بر جای نمی‌ماند. این تنگنایی است که ما تجربه می‌کنیم. یعنی هرآنچه با آن همذات‌پنداری می‌شد و به ما هویت می‌بخشید ناگهان از دست می‌رود. گاهی مصیبت چنان سنگین و پُرفشار است که ناگهان استحاله می‌یابد و به بیداری معنوی منجر می‌شود؛ احساس حضوری تمام‌عیار، آرامشی ژرف، و رهایی از حسرت‌های گذشته و دغدغه‌های آینده.

پَل قدیس می گفت: «آرامش، از ادراک ما فراتر می رود.»
آری، گاهی مصیبت است که موجب بیداری ما می شود و
بیداری ست که ما را در آرامش و طمأنینه‌ای ژرف شناور
می سازد. به محض آگاهی از ساختار و شیوه‌ی عمل ایگو،
راهی به رهایی از ایگو فراهم می آید. هنگامی که از هم
می پاشند و محو می شوند اشیا و صورت‌هایی که با آن
همذات‌پنداری کرده‌ایم، ایگو نیز که حاصل این
همذات‌پنداری ست از هم می پاشد و محو می شود.
هنگامی که صورت‌های پیرامون تو محو می شوند و یا تو
به لحظه‌ی مرگ خویش نزدیک می شوی، احساس
حقیقی بودن، احساس «من هستم»، از چنگ صورت‌ها
رها می یابد و روح از زندان تنگ ماده آزاد می شود. با
رها می از صورت‌ها، صورت بی صورت خویش را می بینی،
همان حقیقتی که ورای همه‌ی صورت‌هاست و
صورت‌ها همه از آن برمی آیند و در آن محو می شوند.
بدین سان، حقیقت خویش را ادراک می کنی، همان
آگاهی بی کرانه را. تو آنی نیستی که با آن همذات‌پنداری
می کنی. ادراک این حقیقت، تو را غرق لطف و سکوت و
آرامش ذات ألوهی خویش می کند. حقیقت بنیادین تو

«من اینم و من آنم» نیست. حقیقت بنیادین تو، «من هستم» است.

تجربه‌ی مصیبت، گاهی همزمان می‌شود با تجربه‌ی حقیقتِ خویشتن خویش. تجربه‌ی مصیبت، رشته‌ی همذات‌پنداری با صورت‌ها را می‌گسلد. بعضی‌ها هنگام رویارویی با مصیبت، تصویری ذهنی می‌سازند و خود را قربانی می‌بینند؛ قربانی شرایط، قربانی موقعیت، قربانی طبیعت، قربانی خدا! این افراد، با احساس خشم و آزدگی و حسرت و افسوس و یأس خود همذات‌پنداری می‌کنند. این همذات‌پنداری تازه، جایگزین آن همذات‌پنداری پیشین می‌شود که مصیبت آن را محو کرده بود. اکنون ایگو شکل تازه‌ای به خود گرفته است. این شکل تازه، شدیداً سرخورده و ناخرسند است. برای ایگو تنها چیزی که مهم است، داشتن هویت است. هنگام بروز مصیبت‌های بزرگ، یا مقاومت می‌کنی و یا تسلیم می‌شوی. بعضی‌ها دچار قبض می‌شوند و خشن می‌شوند. بعضی‌ها هم دچار بسط می‌شوند و مهربان و آرام و رام می‌شوند. تسلیم شدن، به معنای پذیرش است؛ پذیرش آنچه هست. مقاومت، عدم پذیرش است؛

عدم پذیرش آنچه هست. ایگو است که مقاومت می کند و نمی پذیرد. مقاومت درونی، مقاومت بیرونی را شکل می دهد. به همین دلیل است که تو مدام با در بسته روبرو می شوی، و نمی دانی چرا. وقتی منقبض هستی و مقاومت می کنی، زندگی نیز به تو روی خوش نشان نمی دهد و در نتیجه، احساس تنگنا می کنی. وقتی همه ی پنجره ها را می بندی، خود را از هوای تازه محروم می سازی. پذیرش، همه ی درها و پنجره های وجود تو را به روی نور و هوای تازه می گشاید. پذیرش، بهره مندی از لطف بی کرانه ی الهی را موجب می شود. با پذیرش است که بعد تازه ی آگاهی را تجربه می کنی. با تجربه ی بعد تازه ی آگاهی، عمل و کار تو هماهنگ با آهنگ هستی خواهد شد. بدین سان، تو از یاری هستی بهره مند خواهی شد. آنگاه احساس می کنی که همه ی سازهای زندگی چنان کوک شده اند که با تو همنوایی کنند. آنگاه همه چیز و همه کس را خویشاوند و حامی خویش می بینی. آنگاه هر آنچه رخ می دهد، در راستای کمک به توست که رخ می دهد. در چنین حال و حالتی، حتی اگر نتوانی کاری انجام بدهی، حداقل در آرامش و سکوتی

زمینی نو | دو: اوضاع کنونی عالم

ژرف غنوده‌ای و از دستان خداوند روزی می‌خوری.

سه: هسته نفس یا کانون ایگو

بسیاری از آدم‌ها از صداها و هیاهوی درون سرشان هویت کسب می‌کنند. این صداها شامل فکرهای ناخواسته و احساسات تابع این فکرها نیز هست. به تعبیری باید گفت که این آدم‌ها در تسخیر غول موهوم ذهن خود هستند. اگر از این موضوع آگاه نباشی، آنگاه این صداها را با خویشتن حقیقی خویش یکی می‌گیری و گمان می‌کنی تو همین صداها هستی. ایگو همین همذات‌پنداری‌ست. این همان ذهن ایگوئیستیک است؛ ذهنی که در هر خاطره یا تصویر و تصور و احساس و عقیده‌ی موجود در آن، مفهومی از «من» نهفته است. جهل و نادانی هم به آن معناست که تو خود را با محتوای ذهن خود یکی بگیری. فکرها و به تبع آن‌ها، احساسات تو، و به طور کلی، محتوای ذهن تو، همه به گذشته مربوط‌اند، به جغرافیا و زبان و فرهنگی‌ای که در آن به دنیا آمده‌ای، به شرایط محیطی و خانوادگی و فرهنگی که در آن بزرگ شده‌ای. هسته‌ی مرکزی ایگو یا ذهن یا نفس تو، فکرها، احساسات و الگوهای رفتاری تو هستند، که همه تکراری‌اند و هیچ چیز خلاقانه و ابتکاری

در آن‌ها نیست. تو از این چیزها هویت کسب می‌کنی و شخصیت خود را می‌سازی. این هویت و این شخصیت، همان ایگوی مورد بحث ماست.

در بسیاری مواقع، آنگاه که می‌گویی «من» و گمان می‌کنی درباره‌ی خود سخن می‌گویی، در واقع، اشاره‌ی تو به همین ایگوست؛ همین مفهومی که از مشتی خاطره و فکر و احساس تشکیل شده است و به تو هویت می‌بخشد. ایگو همچنین شامل نظر و احساس تو نسبت به قیافه‌ات نیز می‌شود؛ یعنی این نظر که تو خوشگل‌تر یا بدگل‌تر از دیگران هستی. محتوای ایگوی آدم‌ها متفاوت است، اما ساختار همه‌ی ایگوها یکی است. همه‌ی ایگوها از جنس هویت ذهنی‌اند و از احساس جدایی تغذیه می‌کنند. زندگی با هویت توهمی، به معنای زندگی با فکرها و احساسات تابع آن‌هاست. در حالی که تو این فکرها و احساسات نیستی. تو محتوای ذهن خود نیستی. هویت ذهنی، بسیار متزلزل است، زیرا فکرها و احساسات هرگز ثباتی ندارند و همچون ابرها همواره در گذرند. به همین دلیل است که نفس مدام می‌کوشد خود را به هر طریقی که شده نگه دارد. ایگو مدام از خود دفاع می‌کند

و می‌کوشد خود را حفظ کند. ایگو می‌کوشد با فربه‌تر کردن خود، خود را قدرتمند و ماندگار جلوه دهد. ایگو برای تقویت مفهوم «من»، مفهوم «دیگران» را می‌سازد. اگر «دیگران» نباشند، «من» نیز نمی‌تواند باقی بماند. در ضمن، هر چه این «دیگران» از «من» دورتر باشند و با «من» دشمن‌تر، این «من» بیشتر «من» خواهد شد و در واقع، «من» تر به حساب خواهد آمد. منظور آن است که «دیگران» همواره باید چیزی در برابر «من» یا دشمن «من» تلقی شوند. زیرا این «من» معنای خود را از دشمنی یا رقابت با «دیگران» کسب می‌کند. «من» همواره می‌گردد به دنبال دیگری تا آن دیگری را علت وضع نابسامان خود جلوه دهد. «من» مدام از دیگری یا دیگران شکایت می‌کند. مسیح همواره یادآور این نکته می‌شد و می‌پرسید: «چرا پَر کاهی را در چشم دیگران می‌بینید و گنده‌ی درخت را در چشم خویش نمی‌بینید؟» این پرسش مسیح بی‌پاسخ مانده است، اما بی‌تردید، پاسخ پرسش او این است: «زیرا سرزنش کردن دیگران و محکوم ساختن آن‌ها باعث می‌شود که من احساس کنم از آن‌ها بهتر هستم!»

شکوه و شکایت

یکی از ابزارهای کار ایگو غر زدن است. ایگو دوست دارد مدام غر بزند. ایگو با غر زدن خود را تقویت می کند. هر دلخوری و نارضایتی و شکایتی، در واقع، قصه‌ای است که ایگو درباره‌ی تو می بافد و تو نیز آن را باور می کنی. ما گاهی با صدای بلند غر می زنیم و گاهی با صدایی که فقط در سر ما می پیچد و دیگران آن را نمی شنوند. تفاوتی نمی کند که با صدای بلند غر بزنی و یا در سکوت. ایگو غر می زند تا زنده بماند و دستاویز دیگری برای بقای هویت خویش ندارد. البته، غر زدن و شکایت از دیگران به یک عادت تبدیل می شود و ایگو به طور خود کار به این کار می پردازد. سرزنش دیگران و برچسب زدن به آن‌ها بخشی از این روند خود کار است. ایگو به راحتی به دیگران برچسب می زند و آن‌ها را محکوم می کند. ایگو اهل قضاوت است و همواره یک تنه به قاضی می رود و راضی برمی گردد. دیگران همه بد هستند. چرا؟ زیرا ایگو می خواهد خوب جلوه کند. دیگران بد و فاسدند. دیگران مغرض و بدخواه‌اند. دیگران زشت و بدترکیب‌اند. فقط «من» خوب و زیبا

هستم. فریاد کشیدن سر دیگران و یا متوسل شدن به خشونت، شکل‌های وخیم‌تر شکوه و شکایت و سرزنش است. بیزاری از دیگران، احساسی ست که همراه همیشگی شکایت از دیگران و سرزنش آنهاست. احساس بیزاری، به ایگو غذا می‌رساند و آن را تقویت می‌کند. احساس بیزاری، احساسی ست که همچون خوره آدم را می‌خورد. احساس بیزاری، بسیار تلخ و گزنده است. تو ناراحت هستی از آنچه دیگران با تو می‌کنند، یا از کارهایی که باید در حق تو می‌کردند و نکرده‌اند، یا از ریاکاری‌شان، از عدم صداقت‌شان، از این که دروغ می‌گویند و ظاهرشان با باطن‌شان نمی‌خواند. تو از این چیزهاست که بیزار هستی و احساس بیزاری تو را همین بهانه‌هاست که توجیه می‌کند. ایگو از جهل دیگران هویتی برای دیگران می‌سازد. یعنی نادانی دیگران را تبدیل به هویت آنها می‌کند و آنگاه درباره‌ی هویت آنها قضاوت می‌کند. گاهی شکایت تو از دیگران چیزی نیست جز تصویر فرافکنی شده‌ی ذهن خود تو؛ تصویری که ذهن شرطی شده‌ی تو ساخته است تا خود را برحق و دیگران را باطل و خطاکار جلوه دهد. البته،

بدیهی است که دیگران گاهی اشتباه می کنند، اما تو از همین اشتباه دیگران بهانه ای می سازی برای تقویت هویت کاذب خود. بدین سان، تو در خود تقویت می کنی هر آنچه را که در دیگران تقبیح کرده ای.

یکی از راه های مؤثر برای گذشتن از ایگوی شخصی، عکس العمل نشان ندادن نسبت به ایگوی دیگران است. با این کار، ما نه تنها بر ایگوی خود چیره می شویم، بلکه ایگوی جمعی را نیز محو می کنیم. تو تنها زمانی

می توانی نسبت به ایگوی دیگران رفتاری واکنشی و عاطفی بروز ندهی که بدان رفتار آن ها از ایگوی آن ها سرچشمه می گیرد. باید مچ ایگوی فردی و جمعی را در هر عمل و احساسی بگیری. وقتی رفتار دیگران را به خود نگیری و آن ها را به ایگوی شان ربط بدهی، آنگاه در خود نیازی نمی بینی که نسبت به رفتار ایگوئیستیک آن ها واکنش نشان بدهی و با آن ها مقابله کنی. مصونیت و سکوت و سکون تو نسبت به ایگوی دیگران، ایگوی آن ها را به خودشان نشان می دهد و موجب می شود به حقیقت شان اندکی نزدیک تر شوند.

حقیقت همه‌ی آدم‌ها همان آگاهی بی‌کرانه است که اینک در پس صورتک ایگو پنهان مانده است؛ همچون خورشیدی که در پس ابرها پنهان می‌شود. آری، تو باید از خود در برابر آدم‌های ناآگاه محافظت کنی، اما برای این کار نیازی نیست که آن‌ها را دشمن خود تلقی کنی. آگاهی، مستحکم‌ترین حفاظ توست. وقتی رفتار مبتنی بر ناآگاهی دیگران را به خود می‌گیری، آن‌ها را در ذهن خویش دشمن خود تصویر می‌کنی. ببخش! ببخشش، تعبیر دیگری ست از داشتن نگاهی ژرف نسبت به رفتار و کردار دیگران.

وقتی می‌دانی که دیگران از سر ناآگاهی و براساس ایگوی خویش عمل می‌کنند، به راحتی از کنار آن‌ها می‌گذری، بی‌آنکه غبار کدورتی از عمل آن‌ها بر جامه‌ی جان تو بنشیند. ژرف‌نگری به نگاه تو نفوذی می‌بخشد که می‌توانی در پس پرده‌ی ایگوی دیگران، حقیقت‌شان را ببینی؛ همان حقیقتِ بیکران را. ایگو عادت دارد هم از دیگران گِلِه کند و هم از موقعیت‌ها و وضعیت‌های امور. ایگو نه تنها دیگران را به دشمن تبدیل می‌کند، بلکه موقعیت‌ها و شرایط زندگی را هم به دشمن تبدیل

می کند. برای مثال، مدام می گوید: «نباید این شرایط برای من پیش می آمد. نباید در این موقعیت باشم. کاش این اتفاق نمی افتاد. من قربانی شرایط خویش شده ام.» بخشش به معنای این نیست که خطای دیگران را یادآور نشویم و از آن ها نخواهیم که خود را اصلاح کنند. شکایت و سرزنش نکردن موقعیت ها و شرایط نیز به معنای کنار آمدن با شرایط نامطلوب نیست. برای مثال، اگر به رستورانی رفته ای و سوپی سرد جلویت گذاشته اند، می توانی پیش خدمت را صدا کنی و به او بگویی که سوپ سرد است و باید عوض شود. در این جا ایگویی وجود ندارد. این درخواست، موجب هیچ واکنشی در پیش خدمت نخواهد شد. او فقط سوپ را عوض خواهد کرد. اما اگر بگویی که به چه جرأتی سوپ سرد جلویت گذاشته اند، آنگاه در لحن تو شکایت و گله مندی نهفته است. در لحن تو یک «من» هست که گمان می کند به او توهین شده است. این «من» می خواهد دیگری را خطا کار جلوه بدهد و از او انتقام بگیرد. شکایت تو در این زمینه، برای سوپ نیست، بلکه برای نفس توست. تو شکایت می کنی زیرا شکایت کردن

را دوست داری و اصلاً در بند سوپ گرم نیستی. صدای درون سر تو، صدای ایگوی توست. مچ این ایگو را بگیر. این صدای شاکی، یک فکر است، یک الگوی ذهنی شرطی شده. اگر مچ ایگو را بگیری، متوجه می شوی که تو صدای درون سر خویش نیستی، بلکه کسی هستی که این صداها را می شنود. تو حضور آن آگاهی ناب هستی که در پس زمینه صداهای درون سر توست و از این صداها آگاه است. صدای درون سر تو، ایگوست و تو آن حقیقتی هستی که این ایگو را می بیند و می شناسد. با مشاهده ایگو، تو از اسارت ایگو رها می شوی. ایگو، یعنی ناآگاهی از ایگو. وقتی نسبت به این ایگو آگاه می شوی، ایگو تغییر ماهیت می دهد و تبدیل می شود به یک الگوی ذهنی شرطی شده. آگاهی و ایگو با هم جمع نمی شوند. با آگاهی از ایگو، ممکن است هنوز آثاری از رسوبات ایگو بر جای بماند، اما در پرتو خورشید آگاهی تو آن آثار به جا مانده از رسوبات ایگو نیز همچون برف آب می شود.

آزردگی و ناخرسندی

گرچه احساس بیزاری بیشتر با گِلِه مندی و شکایت

همراه است، اما این احساس گاهی با عصبانیت و خشم نیز در هم می آمیزد. بدین سان، احساس بیزاری قدرت بیشتری می یابد و گِلِه مندی و شکایت به واکنشی عاطفی و عصبی تبدیل می شود. واکنش عاطفی و عصیت، ایگو را فربه تر می کند. بعضی ها اصلاً دنبال دردسر می گردند؛ یعنی به دنبال بهانه ای می گردند تا با آن بهانه ناراحت شوند و سپس نسبت به آن بهانه واکنشی عاطفی و عصبی نشان بدهند. این بهانه ها همیشه راحت پیدا می شوند.

وقتی این بهانه ها پیدا می شوند، تو بلافاصله احساس می کنی که به تو توهین شده است و کسی جرأت کرده است که تو را بیازارد. این جاست که تو از آن کس بیزار می شوی، و حالا دیگر بهانه ای داری تا واکنشی عاطفی نشان بدهی و عصبانی بشوی. آری، بعضی ها به آزدگی و بیزاری معتاد می شوند. این ها با همین آزدگی ها و واکنش هاست که «خود» را اثبات می کنند.

ناخرسندی، همان احساس بیزاری است که تداوم یافته است. ناخرسندی، یعنی مدام ضدیت کردن. ایگوی بسیاری از آدم‌ها را همین احساس بیزاری شکل می‌دهد. ناخرسندی، احساسی است منفی و پُر قدرت که به حادثه‌ای در گذشته‌های دور مربوط می‌شود، حادثه‌ای که فکرها آن را زنده نگه می‌دارند. این فکرها، آن حادثه را همچون یک قصه مدام در ذهن بازگو می‌کنند، و یادآور می‌شوند که چه بر سرمان آمده است. ناخرسندی بسیار مَسری است و پاره‌های دیگر زندگی تو را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. هنگامی که به حادثه‌ای فکر می‌کنی که تو را ناخرسند کرده است، این ناخرسندی مانع از آن می‌شود که حضور خود در لحظه‌ی حال را حفظ کنی، و احساسات منفی تو نیز مانع فهم درست تو از واقعیت زندگی تو می‌شود؛ زندگی‌ای که هم‌اکنون در جریان است. بدین‌سان، رفتار کنونی تو با دیگران نیز تحت تأثیر احساسات منفی تو قرار می‌گیرد. ناخرسندی، تو را در اسارت ایگوی خویش نگاه می‌دارد.

صادقانه ریشه‌ی ناخرسندی و نتایج آن را در خود و زندگی خود ببین. آیا هنوز کسی در زندگیت هست که او

را نبخشیده‌ای؟ اگر چنین است، ناخرسندی خود را نسبت به او، هم در فکر و هم در احساس خود، مشاهده کن. یعنی مشاهده کن فکریهایی را که احساس ناخرسندی تو را زنده نگه می‌دارند و نیز بین احساساتی را در خود که پاسخ کالبد تو به آن فکرها هستند. کوشش برای از بین بردن این احساسات به جایی نمی‌رسد. اگر بدانی که کارکرد احساس ناخرسندی چیزی نیست جز تقویت احساسی کاذب از «خود» و حفظ ایگو، آنگاه بخشش ساده می‌شود. آگاهی و مشاهده، رهایی از چنگ ایگوست. مسیح می‌گفت: «دشمنان خویش را ببخشید.» او می‌خواست، با بخشش، ایگوی ما محو شود. گذشته هرگز نمی‌تواند مانع حضور تو در لحظه‌ی حال شود. لحظه‌ی حال، تنها لحظه‌ی واقعی زندگی توست. ناخرسندی چیست؟ چنگ زدن به گذشته برای گریز از لحظه‌ی حال!

برحق بودن تو، برخطا بودن دیگران

شکوه و گلایه و واکنش‌های عاطفی و احساسی همه احساس جدایی را تقویت می‌کنند و ایگو را فربه‌تر می‌سازند. بقای ایگو به همین هاست. ایگو با احساس

برتری نیز فربه‌تر می‌شود. در ابتدا درک این نکته کمی دشوار است که چگونه شکایت از ترافیک، اوضاع سیاسی، آدم‌های پولدار، فرزند تنبل، همسر، یک دوست و یا آدم‌های دیگر ایگو را فربه می‌کند. زیرا هنگامی که مشغول شکایت کردن از کسی یا موقعیتی هستی، به طور ضمنی پذیرفته‌ای که حق با توست و فرد و موقعیتی که از او یا آن گِلِه‌مند هستی برخطاست. هیچ چیز به اندازه‌ی احساس برحق بودن ایگو را تقویت نمی‌کند. احساس برحق بودن، هویت گرفتن از یک وضعیت ذهنی‌ست. این وضعیت ذهنی می‌تواند یک نظر باشد، یا یک قضاوت، و یا یک قصه و ماجرا. برای این که احساس کنی برحق هستی، به کسی نیاز داری که برخطا باشد. به تعبیری، برای این که احساس کنی تو درست می‌گویی و درست عمل می‌کنی، باید کسی باشد که نادرست بگوید و نادرست عمل کند. با گِلِه و شکایت، می‌توانی وانمود کنی که کسی درست عمل نمی‌کند و برخطاست. احساس برحق بودن، احساس برتر بودن ما را تقویت می‌کند. احساس برتر بودن نسبت به دیگری، موضعی‌ست ذهنی که نسبت به کسی یا موقعیتی در

خویش ایجاد می کنیم.

در دفاع از یک توهم

بی تردید واقعیت‌ها وجود دارند. بی تردید حرف‌هایی درست‌اند و حرف‌هایی نادرست. برای مثال، اگر بگوییم سرعت نور بیشتر از سرعت صوت است و کسی عکس این را بگوید، تو درست می‌گویی و او نادرست. مشاهده‌ی این واقعیت که سرعت نور بیشتر از سرعت صوت است چندان دشوار نیست. در مورد نکته‌ی یادشده، نه تنها حق با توست، بلکه اطمینان نیز داری که حق با توست. آیا در این جا نیز ایگو است که باعث می‌شود احساس کنی حق با توست؟ ممکن است، اما نه لزوماً. اگر به سادگی فقط حقیقتی را بیان می‌کنی، در بیان این حقیقت، ایگو هیچ نقشی ندارد. زیرا در این زمینه، قصد نداری هویت‌سازی کنی. ما چگونه هویت می‌سازیم؟ با توسل به ذهن یا یک وضعیت ذهنی. اگر همراه با بیان یک حقیقت ساده، اصرار داری که حرف تو را باور کنند و ناراحت می‌شوی اگر حرف تو را باور نکنند، باید بدانی که بیان این حقیقت ساده که «سرعت نور بیشتر از سرعت صوت است» نیز در خدمت ایگو قرار

گرفته است. این نکته‌ی ساده، در این مورد، با احساس کاذب «من» درآمیخته و به موضعی ذهنی تبدیل شده است. ظاهراً به «من» توهین شده است، زیرا کسی حرف مرا مبنی بر بیشتر بودن سرعت نور از سرعت صوت باور نکرده است.

ایگو همه چیز را متوجه‌ی خود می‌داند، آنگاه عواطف برانگیخته می‌شوند و ذهن موضعی تدافعی درپیش می‌گیرد، پرخاشگر می‌شود، و حمله می‌کند. آیا از حقیت دفاع می‌کنی یا از «خود»؟ آیا دفاع تو، برای واقعیتِ نور یا صوت خیلی مهم است؟ تو از «من» خویش دفاع می‌کنی؛ «منی» که توهمی بیش نیست و جعل ذهن توست. بهتر است بگویم که یک وهم است که دارد از خودش دفاع می‌کند. یعنی ایگو است که دارد از خودش دفاع می‌کند. جایی که یک حقیقت ساده مانند سرعت نور و سرعت صوت می‌تواند در خدمت یک کژتایی ذهنی قرار بگیرد، تکلیف موضوعاتی ظریف‌تر مانند دیدگاه‌ها و باورها چه می‌شود؟ این‌ها چیزهایی هستند که می‌توانند به راحتی ایگوی تو را برانگیزند. ایگو، نظر خود را به جای حقیقت می‌نشاند و از آن دفاع

می‌کند، و دفاع از نظر خود را دفاع از حقیقت تلقی می‌کند. واقعیت چیزی است و موضع ذهنی ما نسبت به آن، چیزی دیگر. اما ایگو نمی‌تواند این تفاوت را بفهمد و یا نمی‌خواهد آن را بفهمد. ایگو حقیقت را مصادره به مطلوب می‌کند، یعنی حقیقت را به گونه‌ای جلوه می‌دهد که خود می‌پسندد. فقط آگاهی است که می‌تواند واقعیت را بفهمد. ذهن واقعیت را وارونه جلوه می‌دهد. بین آنچه در ذهن می‌گذرد و خودِ واقعیت شکافی عمیق وجود دارد. تنها آگاهی است که می‌تواند وضعیت را تشخیص دهد و نیز موضع ذهنی تو را نسبت به آن وضعیت. تنها به وسیله‌ی آگاهی است که می‌توانی بفهمی راه‌هایی دیگر نیز برای مواجه شدن با وضعیت‌ها و موقعیت‌ها وجود دارد. تنها به وسیله‌ی آگاهی است که می‌توانی همه‌ی جوانب یک فرد و یا یک موقعیت را بفهمی.

حقیقت

حق به جانب بودن و احساس این که من درست می‌گویم و تو غلط، جز در حوزه‌ی حقایق ساده، بسیار خطرناک است. ایگو از طریق همین باور که «من درست

می گویم و تو غلط» است که خود را حفظ می کند. اگر چنین است، آیا اساساً می توان چیزی را درست یا غلط قلمداد کرد؟

حقیقت در انحصار هیچ کس و یا هیچ قومی نیست. اگر خود را مالک تام حقیقت بدانی، این گمان تو را به جنون می کشاند. در قرون وسطی، کلیسا مردم را زنده زنده در آتش می انداخت، زیرا نگاه مردم با نگاه کلیسا کمی تفاوت داشت. همین تفاوت دیدگاه باعث می شد تا کلیسا مردم را باطل تصور کند و خود را حق، و بر همین اساس حکم صادر کند که باطل را باید در آتش سوزاند. کلیسا نظر خویش را حقیقت تلقی می کرد و حقیقت خود را از جان آدم ها با ارزش تر می دانست. مگر حقیقت کلیسا چه بود، جز مشتی فکر؛ قصه ای که باید آن را باور می کردی.

در کامبوج، به دستور دیکتاتور دیوانه پُل پوت، یک میلیون آدم عینکی را کشتند. چرا؟ زیرا در نظر این دیکتاتور دیوانه، مارکسیسم حقیقتی مطلق بود و در خوانش او از مارکسیسم هر کس که عینک می زد به طبقه ی بورژوا و اشراف تعلق داشت و باید کشته می شد!

حقیقت مطلق را نمی‌توان در چارچوب یک ذهن و یا یک باور پیدا کرد. اگر بر این باور هستی که تنها نظر توست که حقیقت است، پس بدان که در اسارت ایگوی خویش هستی و خود نمی‌دانی. همه‌ی باورها از جنس فکرنده. فکر ممکن است انگشتی باشد که به ماه اشاره می‌کند، اما هرگز خود ماه نیست. فکر درباره‌ی حقیقت نمی‌تواند خود حقیقت باشد.

موضع ذهنی تو نسبت به باورهاست که باورها را انسانی و مطبوع یا غیرانسانی و نامطبوع می‌کند. باور در خدمت ایگو، احساس خطرناکِ برتر بودن را می‌آفریند. همین احساس است که خصومت ایجاد می‌کند و به آتش جنگ دامن می‌زند. آموزه‌های اصیل دینی، همه در جهت رهایی ما از اسارت ایگو یا نفس‌اند.

عمل آدمی هم می‌تواند بازتاب حقیقت باشد و هم بازتاب توهم. آیا می‌توان حقیقت را بیان کرد؟ آری می‌توان. اما بیان حقیقت، خودِ حقیقت نیست. بیان حقیقت می‌تواند همان انگشتی باشد که به ماه اشاره می‌کند. حقیقت از تو جدا نیست. تو پاره‌ای از حقیقت هستی. حقیقت در تو نیز ظهور و بروز دارد. جای دیگر به دنبال حقیقت نگرد. در خود بنگر و حقیقت را در خود پیدا کن. حقیقت، ذات همه چیز و همه کس است. همه مظاهر گوناگون حقیقتی واحدند. از این نظر، مسیح (ع) نیز مظهري از مظاهر حقیقت است، همان‌طور که تو و من و همه چیز و همه کس مظهري از مظاهر حقیقت هستیم. مسیح آنگاه که می‌گفت من حقیقت هستم، در واقع به ذات خویش اشاره داشت و این کلام را از حیث ذات خویش بر زبان جاری می‌کرد، نه از حیث صورت خویش. مسیح به آن هستی مطلق اشاره داشت که همه چیز و همه کس را از خود سرشار کرده است؛ همان «من هستم» جاودانه.

او از همان حقیقتی سخن می‌گوید که حقیقت تو نیز هست. هنگامی که با حقیقت خویش در ارتباط هستی،

طبیعی هستی و با همه چیز و همه کس وحدت داری. حقیقت تو، همه چیز و همه کس را در بر می گیرد. پس بدان که حقیقتاً چیستی و کیستی. هنگامی که وحدت ذاتی خود را با همه چیز و همه کس شهود می کنی، عشق در وجودت شکوفا می شود. عشق، همین شهود است.

قوانین مجازات فقط برای کسانی نوشته شده اند که از حقیقت خویش بریده اند. آن هایی که با حقیقت خویش در ارتباط اند، عشق می ورزند و دوست می دارند. آن هایی که دوست می دارند، جز نیک نمی گویند، جز نکویی نمی کنند و جز نیکو نمی خواهند. قدیس آگوستین می گفت: «دوست بدار، آنگاه هر آنچه خواهی کن!» هیچ سخنی تا بدین مرتبه نمی تواند به حقیقت تقرّب جوید.

ایگو امری صرفاً شخصی نیست

ایگوی جمعی، به مثابه ی «ما»، خطرناک تر از ایگوی فردی، به مثابه ی «من»، است. آدم های نرمالی که در خدمت ایگو یا نفس خویش بوده اند، دست به جنایات بیشتری زده اند تا آدم هایی که دچار اختلالات روانی

بوده‌اند. آن‌هایی که اسیر ایگوی خویش‌اند دیوانه‌تر از روانیان‌اند. بیشتر آدم‌ها تحت سلطه‌ی ذهن شرطی‌شده‌ی خویش‌اند؛ طوری که می‌توان گفت در این سیاره، آدم نرمال و طبیعی یعنی آدم دیوانه. ریشه‌ی این جنون و دیوانگی چیست؟ ریشه‌ی جنون و دیوانگی بشر، هویت گرفتن از فکرها و احساسات است. این هویت، همان ایگوست.

زمین ما هنوز شاهد آزمندی، خودخواهی، استثمار، بی‌رحمی، و خشونت بسیار است. این‌ها همه حاصل بیماری ذهنی بشر است. این‌ها را شخصی نکن و از این‌ها برای دشمنان موهوم خویش هویت نساز. اگر این کار را بکنی، در واقع، هویتی که برای خود فرض کرده‌ای به آن‌ها فرافکنی کرده‌ای و بدین‌سان ایگوی خویش را تقویت کرده‌ای. ایگوی تو دیگران را بد جلوه می‌دهد تا به خود حق بدهد که می‌تواند هر بلایی را بر سر آن‌ها بیاورد. برچسب زدن به دیگران و بد خواندن آن‌ها ایگو را خشنود می‌سازد و احساس جدایی تو از آن‌ها را تقویت می‌کند. تو آنقدر خود را از دیگران جدا فرض کرده‌ای که دیگر از یاد برده‌ای که حقیقت تو و آن‌ها یکی است. چه

چیزی در دیگران هست که تو آن‌ها را نمی‌پسندی؟
آزمندی‌شان؟ خودخواهی‌شان؟ دورو بودن‌شان؟ خشن
بودن‌شان؟ خوب نگاه کن. هرآنچه را که در دیگران
نمی‌پسندی، در واقع نقصی است که در خود تو وجود
دارد و تو آن را فرافکنی کرده‌ای. بنابراین، با دیدن این
چیزها در دیگران، متوجهی وجود آن‌ها در خود باش.
بدین‌سان درس‌های بسیاری در زمینه‌ی
خویش‌شناسی فرا می‌گیری. کشف این چیزها در خود
را هم زیاد جدی نگیر و از این برچسب‌ها برای خود
هویت نساز. اگر خود را با این برچسب‌های منفی یکی
بگیری، به شکلی خطرناک‌تر در دام هویت ذهنی یا ایگو
افتاده‌ای.

آیا آرامش را می‌خواهی یا یک قصه را؟

آرامش و دل‌آسودگی می‌خواهی؟ همه چنین‌اند. اما چیزی در درون توست که مدام قصه‌های پُرغصه می‌سازد و با همه چیز سرستیز دارد. ممکن است در حال حاضر نتوانی این نکته را درک کنی. گاهی فکری یا موقعیتی پیش می‌آید و تو را با خود به این سو و آن سو می‌برد. این سو و آن سو کشانده شدن تو به معنای واکنش‌های ناخودآگاه تو به این یا آن حرف و موقعیت است. برای مثال، کسی چیزی به تو می‌گوید و تو حرف او را توهین به خود تلقی می‌کنی و بلافاصله واکنش نشان می‌دهی. کسی از تو انتقاد می‌کند و فکر و عمل تو را به چالش می‌کشد و تو برافروخته می‌شوی و می‌پنداری او تو را ضایع کرده است. در این مواقع، هیجان و احساسات خویش را مشاهده کن؛ می‌ترسی، خشمگین می‌شوی، خشونت می‌ورزی. آیا احساس نمی‌کنی لحن تو دگرگون شده است؟ آیا احساس نمی‌کنی صدایت بم‌تر یا زیرتر شده است و دهانت نیز خشک شده است؟ به ذهنت نگاه کن؛ بین به دنبال دستاویزی می‌گردد تا از خود دفاع کند، حمله کند، سرزنش کند. آیا در چنین موقعیتی امکانی برای بیداری

هست؟ چیزی در تو مورد تهدید قرار گرفته است و اکنون می‌جنگد تا خود را حفظ کند.

همین چیز است که در تو به دنبال قصه‌ای می‌گردد تا با آن قصه هویتی بسازد و با آن هویت بتواند بر دشمن چیره شود. همین چیز در توست که بیشتر دوست دارد حقانیت خود را اثبات کند و اصلاً در بند آرامش و این جور چیزها نیست.

فراسوی ایگو: حقیقت تو

ایگو یک توهم است؛ توهمی که برای بقای خود می‌جنگد. تو خود را با این توهم یکی گرفته‌ای. بدیهی‌ست که در ابتدا کمی دشوار است که حضور داشته باشی و شاهد ایگوی خویش باشی. زیرا ایگو در پرتو حضور تو همچون برف آب می‌شود. بنابراین، می‌کوشد حضور تو را کم‌رنگ کند تا خود بماند. ایگو گاهی گذشته‌ها را به یاد می‌آورد و عواطف تو را برمی‌انگیزد. بدین‌سان، ایگو ابرهای ناآگاهی را به روی خورشید آگاهی تو می‌کشانند و هوای زندگی تو را ابری می‌کند. اما اگر طعم شیرین حضور در لحظه‌ی حال را بچشی، آنگاه این طعم شیرین را فراموش نمی‌کنی و

می‌کوشی آن را تقویت کنی. با تقویت حضور تو، چنگ ایگو باز می‌شود و تو از چنگ توهم آن خلاص می‌شوی. بدین‌سان، انرژی عظیم درون تو آزاد می‌شود. قدرت این انرژی بسیار بیشتر از قدرت ایگوی توست. برای رهایی از اسارت ایگو، فقط کافی‌ست نسبت به وجود و همی آن آگاه باشی. آگاهی و ایگو با هم جمع نمی‌شوند. هرکجا که آگاهی هست از ایگو اثری نیست. آگاهی، حضور تو در لحظه‌ی حال است. ایگو، غیبت تو از لحظه‌ی حال است. به همین دلیل است که آگاهی را حضور هم می‌نامیم. ما به این دنیای بزرگ آمده‌ایم تا همین حضور را با خود به دنیا بیاوریم. این است هدف ما از بودن در جهان. بنابراین، رهایی از اسارت ایگو نمی‌تواند هدفی در آینده باشد. تو تنها در زمان حال است که می‌توانی در زندگی واقعی خود حاضر باشی، و تنها حضور در لحظه‌ی حال است که تو را از اسارت ایگو می‌رهاند. خزیدن به گذشته یا آینده، فرار از لحظه‌ی حال و فرار از زندگی واقعی و خزیدن به توهم است. حضور در لحظه‌ی حال، تو را از گذشته و آینده می‌رهاند. معنویت چیست؟ آیا معنویت آن است که تو فکر کنی که

روح هستی نه بدن؟ چنین نیست. این فکر معنوی، باز هم فکر است. گرچه به حقیقت تو کمی نزدیک تر است. معنویت، آگاهی و شهود این حقیقت است که ما فکرها، احساسات و یا تجربه های خود نیستیم، و آنچه حقیقتاً هستیم، چیزی ست فراسوی همه ی این ها. فکرها و احساسات، اموری ناپایدار هستند. حقیقت من هرگز گذرا و میرا نیست. آموزه ی بیداران و اهل بصیرت همواره این بوده است که این «من» را فانی کن. این «من» چیزی نیست مگر همان توهمی که من آن را خویشتن خویش پنداشته ام.

شیخ ابوسعید ابوالخیر عارف بزرگ ایرانی می گفت: «من هیچکس فرزند هیچکس هستم. من "کسی" نیستم. من "هست" ام.» مسیح (ع) می گفت: «خود را انکار کن!» منظور مسیح از انکار خود، فانی ساختن نفس جدا اندیش در حقیقت یگانه بود. اگر من همان ایگو بودم، آنگاه چگونه می توانستم آن را فانی یا انکار کنم؟ هنگامی که ایگو محو می شود، گویی ابرهای توهم از برابر خورشید آگاهی من کنار می روند. آنگاه، فقط نور آگاهی ست که می تابد. پس از این، دیگر حادثه ها و

وضعیت‌های زندگی من بر من چیره نیستند. آن‌ها دیگر مطلق و ماندگار نیستند، بلکه ابرهایی هستند در آسمان آگاهی من که ذاتاً گذرايند و دوامی ندارند. دیگر آن‌ها را خیلی جدی نمی‌گیرم و مقهور آن‌ها نمی‌شوم. پس از بیداری از خواب توهم ایگو، آنچه برایم اهمیت می‌یابد این نکته است که آیا من در زندگی واقعی خود، یعنی در لحظه‌ی حال، حضور دارم یا نه؟ آیا «هستی» خویش را هستم یا نه؛ همین من هستم را؟ آیا حقیقت خویش را که با همه چیز و همه کس یگانه است زندگی می‌کنم یا نه؟ آیا من حاضر زندگی واقعی هستم یا غایب آن؟ آیا من در گذشته یا آینده گم نشده‌ام؟

همه‌ی صورت‌ها فانی‌اند

جهل من عنصر اصلی شاکله‌ی ایگوی من است. ایگو چیزی نیست، مگر غیبت آگاهی من. هنگامی که من نسبت به حقیقت خود آگاه نیستم، وهمی را با حقیقت خود عوضی می‌گیرم؛ شبیحی را خود می‌پندارم. بدیهی‌ست این شبیح‌شکل‌هایی گوناگون به خود می‌گیرد، اما در نهایت سرشتی یگانه دارد: صرفاً وهم من است. جهل من، یا همان فکرها یا صداها‌ی درون سر من، رشته‌ی ارتباط من با همه چیز و همه کس را قطع می‌کند و مرا از هستی یگانه، از خدا، جدا می‌کند. ایگو چه می‌خواهد؟ ایگو، توجه می‌خواهد. می‌خواهد برجسته و برترین و بهترین باشد. قدرت و سلطه بر دیگران را می‌خواهد. بیشتر و بیشتر می‌خواهد و از داشته‌های خود هویت کسب می‌کند. جای حقیقت تو می‌نشیند و بر تو فرمان می‌راند. ایگو، همان احساس جدایی‌ست. اگر احساس جدایی نباشد و احساس خوب وحدت عارفانه باشد، دیگر از ایگو خبری نخواهد بود. هنگامی که احساس جدایی هست، رقابت و دشمنی نیز هست؛ آنگاه یک طرف تو هستی، و طرف دیگر، دیگرانی

که غیر توانند؛ بلکه دشمن توانند! ایگو به این احساس جدایی محتاج است و از این احساس تغذیه می کند. ایگو همواره متوقع است و چشمداشت دارد. ایگو هرگز سیر نمی شود و مدام بیشتر و بیشتر می خواهد. کاسه‌ی چشم ایگو هرگز سیر نمی شود. ایگو همواره احساس کمبود می کند و عقده دارد. ایگو هرگز راضی نمی شود و هدفش همواره وسیله‌های رسیدن به آن هدف را توجیه می کند. ایگو همه را وسیله می بیند. ایگو هرگز از آنچه دارد راضی نیست، و میان او و آنچه می خواهد همیشه فاصله‌ای بسیار هست. ایگو همیشه آنچه را دارد نمی خواهد، و آنچه را می خواهد به دست نمی آورد. بنابراین، ایگو همواره مضطرب است و نگران و ناخرسند. ایگو همیشه می ترسد؛ ترس از کسی نبودن، گمنام ماندن، نداشتن، مردن. ایگو نمی تواند بر احساس ترس خود چیره شود، بنابراین، ترس خود را زیر نقاب می پوشاند. آن نقابی که ایگو احساس ترس خود را زیر آن پنهان می کند، می تواند پول یا قدرت یا شهرت باشد. آن که می ترسد، پول می خواهد. آن که می ترسد، قدرت می خواهد. آن که می ترسد، شهرت می خواهد. ایگو است که می ترسد و

ایگو همیشه ترسو است. ایگو نمی‌تواند از این ترس رها شود. رهایی از این ترس، مستلزم نفی ایگو است. ایگو از شکل‌ها و صورت‌ها و وضعیت‌ها هویت می‌گیرد. شکل‌ها و صورت‌ها و وضعیت‌ها همه ناپایدارند. ایگو ناپایداری شکل‌ها و صورت‌ها و وضعیت‌ها را می‌داند و از این بابت احساس ناامنی می‌کند. ایگو به صورت‌ها می‌چسبد و صورت‌ها هم همه فانی‌اند. هویت ایگو به امور فانی متکی است. بنابراین، ایگو همواره احساس ناامنی می‌کند و می‌ترسد. ایگو همواره می‌ترسد، بنابراین، همواره مجبور است تظاهر کند که نمی‌ترسد. روزی با دوستی در متن طبیعت زیبای کالیفرنیا قدم می‌زدیم. به خانه‌ای متروک رسیدیم؛ خانه‌ای که ده‌ها سال پیش در آتش سوخته بود. آن خانه را اکنون گیاهان و درختان پوشانده بودند. به آن خانه نزدیک شدیم. تابلویی روی دیوار آن خانه نصب شده بود با این مضمون: «این بنا متزلزل است. به آن نزدیک نشوید!» به دوستم گفتم: «این حرف، مضمون همه‌ی آموزه‌های استادان معنوی جهان است. هیچ بنایی دوام ندارد.» کنار آن بنای متزلزل ایستادیم و آن را تماشا کردیم.

آگاهی از ناپایداری و بی ثباتی دهر، موجب
دل آسودگی ست. آگاهی نسبت به بی ثباتی دهر، تو را
نسبت به ثبات و جاودانگی حقیقت بی شکل درونت آگاه
می کند. حقیقت بی شکل درون تو، همان حقیقتی ست
که هرگز نمی میرد.

نیاز ایگو به برتر و بهتر بودن

شکل های گوناگون ایگو را می توان به راحتی در خود و
دیگران مشاهده کرد. به محض آن که نسبت به ایگوی
خویش آگاه می شوی، تو همان حضوری می شوی که
فراسوی ایگوی توست. این حضور، همان چیزی ست که
تو حقیقتاً هستی. ایگو، دروغی بیش نیست. دیدن این
دروغ، واقعیتی ست که از این دروغ برتر است.

گاهی، هنگام تعریف یک خبر برای یک دوست، به او
می گویی: «بگذار برایت تعریف کنم! خبر نداری چه شده
است! حدس بزن! نمی دانی!» آنگاه، احساس می کنی به
خاطر دانستن این خبر و این که او این خبر را نمی داند، تو
نسبت به او برتری داری، حتی اگر این خبر چندان مهم یا
خوشایند هم نباشد. آری، حالا تو از او بیشتر می دانی و از
این بابت بسیار خرسند هستی. اصلاً آدم ها به همین

دلیل است که تا این اندازه به شایعه‌پراکنی علاقه‌مند هستند. در ضمن، شایعه‌پراکنی همراه است با سرزنش و انتقاد و قضاوتی منفی نسبت به دیگران و این‌ها همه می‌توانند «من» را از دیگران بسیار بهتر و خوب‌تر جلوه دهند. ایگو با این چیزها فربه‌تر می‌شود. هنگامی که از کسی بد می‌گویی، خود را خوب‌تر از او احساس می‌کنی. بنابراین، ایگوی تو باد می‌کند. حال اگر کسی پیدا شود که بیشتر از من داشته باشد یا بیشتر از من بداند و یا زیباتر و محبوب‌تر از من باشد، ایگوی من احساس تهدید می‌کند. زیرا در این حالت، «من» ضعیف‌تر از دیگری جلوه می‌کند و این «من» نمی‌خواهد در هیچ زمینه‌ای از دیگری عقب‌تر باشد. بنابراین، در این جا نیز ایگو دست به کار می‌شود و ارزش‌دارایی و دانش و زیبایی دیگران را بی‌مقدار جلوه می‌دهد و می‌گوید: «دارایی به چه درد می‌خورد؟ سرانجام همه را باید بگذاریم و برویم! زیبایی به چه درد می‌خورد؟ به تبی بند است! دانش و اطلاعات به چه درد می‌خورد؟ آدم را مغرور می‌کند و حجاب او می‌شود!» آری، ایگو بسیار زیرک است و هرگز حاضر به قبول شکست نیست. ایگو اگر احساس شکست کند، آن

شکست را پیروزی جلوه می‌دهد. ایگو اگر نتواند با دیگری رقابت کند و فاصله‌ی خود را با دیگری بسیار زیاد ببیند، آنگاه خود را به دیگری می‌چسباند تا با او بالا برود. بدین‌سان، ایگو تاکتیک‌های خود را عوض می‌کند، اما از استراتژی برتری طلبی خود هرگز دست برنمی‌دارد.

ایگو و شهرت

ایگو برای این که خود را بزرگ نشان دهد، گاهی از آدم‌های بزرگ نام می‌برد. شهرت، چیزی است که بر کسب هویت از جمع مبتنی‌ست. ایگو، با توسل به نام‌های گنده، می‌کوشد تصویری که از خود دارد را روتوش کند. ایگو خود را به نام‌های گنده می‌چسباند تا خود را گنده کند. در ضمن، هرچه آدم‌هایی بیشتر برای ایگو هورا بکشند، ایگو احساس می‌کند «بیشتر» شده است. این همان هویت موهوم جمعی‌ست؛ همان چیزی که به جای حقیقت تو می‌نشیند. این وهم، حجاب واقعیت تو می‌شود.

بها دادن به نام، جلوه‌ای دیگر از جلوه‌های ایگو یا ناآگاهی‌ست. بسیاری از آدم‌ها به دام این ناآگاهی می‌افتند و خود را همانی می‌پندارند که نشریات و

رسانه‌ها از آن‌ها ساخته‌اند. این آدم‌ها، به واسطه‌ی همین هویت وهمی، خود را از دیگران بهتر و برتر می‌دانند. این‌ها گمان می‌کنند چون عکس‌شان روی جلد نشریات چاپ می‌شود، پس لابد بهتر و بیشتر نیز هستند. یعنی چون بها داده می‌شوند، پس بها نیز دارند. آدم‌هایی از این دست، به شدت به شهرت خود وابسته‌اند، و اگر مردم آن‌ها را از یاد ببرند، آن‌ها پژمرده می‌شوند و در لاک اندوه فرو می‌روند. در ضمن، دور این گونه آدم‌های مشهور را فقط کسانی می‌گیرند که می‌خواهند با چسباندن خود به نام این‌ها، تصویر ذهنی‌شان از خود را مقبول‌تر کنند. آدم‌های شهرت‌طلب از برقراری رابطه‌ای صمیمانه با دیگران عاجزند.

آلبرت انیشتن بلندآوازه بود، اما هرگز از تحسین مردم کسب هویت نکرد و خود را در میل موهوم شهرت‌طلبی گم نکرد. او بی‌پیرایه بود و واقع‌گرا. او درباره‌ی خود گفته است: «من چیزی هستم خنده‌دار میان آنچه مردم درباره‌ی من فکر می‌کنند و آنچه من واقعاً هستم.» انیشتن هرگز به تور ایگو نیفتاد.

رابطه‌ی سالم و سازنده و صمیمانه کدام است؟ رابطه‌ی

سالم، رابطه‌ای ست که در آن آدمی از مخاطب خود چشمداشتی ندارد و در عوض به مخاطب خود توجه می‌کند. این توجه و اعتنا چیزی جز حضور آگاهانه در آستانه‌ی واقعیت نیست. ایگو نمی‌تواند در آستانه‌ی واقعیت حضور داشته باشد. بنابراین، ایگو نمی‌تواند رابطه‌ای سالم و سازنده برقرار کند. ایگو همواره می‌خواهد چیزی بگیرد و بر «خود» بیفزاید. ایگو اگر چیزی نگیرد بی‌تفاوت می‌ماند. بنابراین، سه حالت شایع رابطه‌ی ایگوئیستیک این‌ها هستند: توقع، توقع برآورده نشده (خشم، بیزاری، سرزنش، شکایت)، و بی‌تفاوتی.

چهار: نقش بازی کردن

صورت‌های گوناگون ایگو

ایگو همواره می‌خواهد و برای رسیدن به خواسته‌های خود نقش بازی می‌کند. مهم نیست که خواسته‌ی ایگو چیست. خواسته‌ی ایگو هر چیزی می‌تواند باشد؛ قدرت، ثروت، و جاهت و پرستیژ، یکه بودن و به چشم آمدن و غیره. آدم‌ها معمولاً نمی‌دانند که در حال بازی کردن نقشی ایگوئیستیک هستند. آن‌ها با نقش‌شان یکی شده‌اند. بسیاری از نقش‌های ایگو ظریف و پنهان‌اند و بعضی دیگر آشکار؛ البته، نه برای بازیگران نقش یا نقش‌ها. گاهی نقشی که ایگو بازی می‌کند، برای جلب توجه‌ی دیگران است. توجه‌ی دیگران ایگو را تقویت می‌کند. ایگو نمی‌داند که سرچشمه‌ی انرژی در توست، نه در بیرون تو. بنابراین، در بیرون از تو به دنبال نیرویی برای تقویت خود می‌گردد. ایگو، به دنبال توجه واقعی نیست، که همان حضورِ صرفِ مخاطب است، بلکه به دنبال توجه‌ای می‌گردد که با تمجید و تحسین همراه است. ایگو می‌خواهد مقبول باشد. آدم‌های خجالتی هم که از توجه دیگران واهمه دارند به شکلی اسیر ایگوی

خویش‌اند. ایگوی آن‌ها، هم توجه دیگران را می‌خواهد، و هم از توجه دیگران می‌ترسد. آدم خجالتی می‌ترسد از این که دیگران متوجه‌ی عدم مقبولیت او یا نقاط ضعف او باشند. آدم خجالتی معمولاً احساس کمبود می‌کند. او از خود تفسیری منفی در ذهن دارد. هر تصویری که ما از خود در ذهن مان می‌سازیم ایگوست؛ چه مثبت باشد، چه منفی. در پس هر احساس منفی نسبت به خود آرزویی نهفته است؛ آرزوی برترین و بهترین بودن. آدمی هم که تظاهر می‌کند فرادست است، در اعماق وجودش ترسی نهفته است از این که مبادا فرودست شود. آدمی که احساس می‌کند فرودست است و بنابراین، خجالت می‌کشد، دوست دارد روزی فرادست و برتر از دیگران باشد. بعضی‌ها هم در حضور فرادستان احساس فرودستی می‌کنند و در حضور فرودستان احساس فرادستی. احساس اینان نسبت به خود، بسته به این است که با چه کسانی در ارتباط هستند. تنها نکته‌ای که اهمیت دارد این است: هرگاه احساس فرودستی یا فرادستی کردی، بدان که به چنگ ایگو افتاده‌ای.

شور، قربانی، عاشق

بعضی ایگوها توجه‌ای نمی‌بینند و مورد تحسین واقع نمی‌شوند، بنابراین، شروع می‌کنند به نقش بازی کردن. اگر این ایگوها نتوانند با شیوه‌هایی مثبت جلب توجه کنند، به شیوه‌هایی منفی روی می‌آورند. برای مثال، احساسات منفی دیگران را نسبت به خود تحریک می‌کنند. کاری می‌کنند که دیگران از آن‌ها بدشان بیاید. مگر نه آن است که این احساس منفی اکنون متوجهی آن‌ها شده است؟ همین کافی است. بعضی از بچه‌ها هم این گونه‌اند. برای مثال، اگر نتوانند با به رخ کشیدن امتیازاتی که دارند توجهی دیگران را جلب کنند، چیزی را می‌شکنند و یا ادرار می‌کنند و جایی را می‌آلایند. ایگوهایی که در گذشته زندگی اندوهباری داشته‌اند، با ایفای نقش منفی می‌کوشند تا با تداوم درد و رنج خویش، خود را زنده نگه دارند. بعضی از ایگوها چنان حسرت توجه و شهرت را دارند که برای رسیدن به این خواسته‌ی خود مرتکب جنایت می‌شوند. آن‌ها خود را خوار می‌سازند تا به این شیوه توجه دیگران را به خود جلب کنند. آن‌ها در تمنای دیده شدن هستند. مهم نیست دیگران به چه علت به آن‌ها توجه کنند. همین که

دیگران به آن‌ها توجه کنند، برای آن‌ها کافی ست. در فارسی ضرب‌المثلی هست که می‌گوید: «بگش و خوشگل‌آم کن!» آری، بعضی‌ها دوست دارند کشته شوند، اما دیده شوند! آن‌ها نمی‌خواهند حقیر و ناپیدا باشند. آن‌ها گمان می‌کنند هر کس که پیدا است، عزیز نیز هست. چنین آدم‌هایی، اسیر ایگوی خویش‌اند و بیمارند. گاهی از چنین بیمارانی رفتارهایی جنون‌آمیز نیز سر می‌زند. بدین‌سان، ایگو نقش یک شرور را بازی می‌کند.

قربانی، نقشی دیگر برای ایگوست. در این نقش، ایگو می‌خواهد حس همدردی دیگران را نسبت به قصه‌ی سوگناک خود برانگیزد. در این نقش، ایگو خود را قربانی می‌داند و بنابراین، شکوه می‌کند، رنجیده‌خاطر است، عصبانی ست. به محض آن که هویت می‌گیریم از قصه‌ای که در آن نقش قربانی را ایفا می‌کنیم، دیگر دل‌مان نمی‌خواهد این قصه به پایان برسد. زیرا با به پایان رسیدن این قصه، هویت ما هم رنگ می‌بازد. به همین دلیل است که ایگو به دردها و مصیبت‌های خود می‌چسبد و نمی‌خواهد از آن‌ها جدا شود. آنگاه که مدام

قصه‌ی سوگناک زندگی خود را در سرم مرور می‌کنم،
برای خودم و برای دیگران کسی می‌شوم؛ کسی که
دیگران یا زندگی یا تقدیر و خدا با او خوب تا نکرده‌اند.
این کار، به «من» هویت می‌بخشد. برای ایگو، داشتن
هویت بسیار مهم است؛ چه هویت مادی، چه هویت
معنوی. خلاصه، ایگو می‌خواهد «کسی» باشد!

در ابتدای یک رابطه‌ی عاشقانه، ایگو نقش بازی می‌کند تا مخاطب خود را جلب کند. در چنین رابطه‌ای، ایگو احساس می‌کند که مخاطب او به او توجه‌ای ویژه دارد. توجه‌ی ویژه‌ی مخاطب، ایگو را ویژه می‌کند. بنابراین، ایگو ارضا می‌شود. معمولاً در این رابطه‌ها، بین دو طرف میثاقی پنهانی بسته می‌شود. میثاق این است: «من برای تو نقش کسی را بازی می‌کنم که تو دوست داری، پس تو هم برای من نقش کسی را بازی کن که من دوست دارم.» پس از ازدواج و پایان یک رابطه‌ی عاشقانه، ادامه‌ی این نقش‌ها دیگر میسر نیست. آنگاه که نقش بازی کردن غیرممکن می‌شود، چه چیزی باقی می‌ماند، جز ایگویی درمانده که دیگر نمی‌تواند نقش بازی کند؟ ایگو، اکنون چیزی برای ارایه ندارد و زود می‌رنجد و عصبانی می‌شود. ایگو اکنون از چه رنجیده است و از چه چیزی عصبانی است؟ او از همسر خود عصبانی است، زیرا همسر او نتوانسته است احساس کمبود و احساس ترس را در او از بین ببرد. ایگو نمی‌داند که وجودش بسته به همین احساس کمبود و احساس ترس است. ایگو، از همین احساس کمبود و احساس ترس هویت می‌گیرد و

خود را زنده نگه می‌دارد. ای کاش هر دو طرف این رابطه‌ی عاشقانه می‌دانستند که پشت نقاب ایگو حقیقتی دیگر هم هست که زیر آن نقاب پنهان مانده است! اگر این حقیقت دیده شود، رابطه با چنان بحرانی مواجه نمی‌شود.

آنچه به طور معمول عاشق شدن خوانده می‌شود چیزی نیست جز تمنا و نیاز و نیز ترس ایگو. تو به تصویری که از مخاطب خویش در سرداری وابسته می‌شوی و نام این وابستگی را عشق می‌گذاری! این وابستگی، عشق نیست. عشق، تمنایی در سر ندارد. عشق، معشوق را در تصویری که از او ساخته است زندانی نمی‌کند. عشق، به سادگی و بی‌پیرایه و بدون قید و شرط در جمله‌ی «دوستت دارم» خود را آشکار می‌کند. این «دوستت دارم» به هیچ چیز دیگر جز خود نمی‌اندیشد و چیزی جز خود نمی‌خواهد. این «دوستت دارم» نمی‌ترسد و تردید نمی‌کند. هر کجا تردیدی هست و گِلِه و شکایتی، هر کجا عصبانیتی هست و تمنایی، هر کجا که خواستی معشوق تو خود را برای تو توجیه کند تا مهر رد یا قبول پای شیوه‌ی بودن او بگذاری، بدان که دیگر عشقی در کار

نیست و شما بر حسب وظیفه است که زیر یک سقف
جای گرفته‌اید. این وظیفه می‌تواند شامل
مصلحت‌اندیشی‌ها و ملاحظات یا ترس‌های شما هم
باشد. ای کاش می‌توانستید پشت صورتکی که به چهره
زده‌اید، سیمای حقیقی یکدیگر را ببینید!

خود را تعریف نکن

هنگامی که فرهنگ قبیله‌ای دگرگون شد و تمدن شکل
گرفت، تقسیم کار نیز صورت گرفت. با تقسیم کار،
طبقات و اصناف حاکمان، روحانیان، جنگجویان،
کشاورزان، کارگران، صنعتگران و بازرگانان به وجود
آمدند. در آن روزها، هر کس در هر طبقه‌ای متولد
می‌شد، هویت خویش را نیز از همان طبقه می‌گرفت. در
واقع، شغل و حرفه‌ی هر کس، همان هویت او محسوب
می‌شد. هر کس می‌دانست که چیست و کیست. کار هر
کس، همان نقشی بود که او باید آن را ایفا می‌کرد.
آن‌هایی که آن نقش‌های مبتنی بر طبقه و کار خود را ایفا
می‌کردند، هرگز گمان نمی‌کردند که مشغول ایفای یک
نقش‌اند. هر کس خود را دقیقاً همان طبقه، یا حرفه‌ی
خود می‌دانست. کم بودند کسانی که طبقات اجتماعی

و کاست‌ها را جدی نمی‌گرفتند و اعلام می‌کردند که این چیزها حقیقت آدمی نیستند، بلکه اموری سست و ناپایدارند، و اگر ما خود را با طبقه‌ی اجتماعی یا کاست خود یکی تلقی کنیم، از حقیقت خویش در حجاب خواهیم بود؛ حقیقتی که همچون خورشید نیمروزی در پس ابرِ توهمات و باورهای غلط ما پنهان شده است. در دنیای امروز، مرزهای طبقات اجتماعی و ساختارهای اجتماعی به کلی فرو ریخته است. گرچه هنوز هستند کسانی که به شدت تحت تأثیر محیط و شرایط زندگی خویش‌اند، اما چنان نیست که هویت افراد، حتی پیش از تولدشان، توسط شغل‌شان تعیین شده باشد. در دنیای مدرن و پسامدرن کنونی، بسیاری از کسانی که حتی نمی‌دانند کیستند و چیستند و برای چیستند. کسانی که نه هدفی دارند و نه انگیزه‌ای. بعضی‌ها می‌گویند: «نمی‌دانم چه و که هستم!» من گاهی به آن‌ها تبریک می‌گویم و آن‌ها شگفت‌زده می‌شوند. سپس به آن‌ها توضیح می‌دهم که منظور من آن نیست که خوب است آدم گیج باشد. گیج بودن، این نیست که ندانیم چه و که هستیم. گیج بودن این است که ندانیم چه و که هستیم و

گمان کنیم که حتماً باید بدانیم که چه و که هستیم! باید از این گمان دست برداریم، و ما می‌توانیم از این گمان دست برداریم. تو می‌توانی به دنبال تعریف‌هایی از خود نباشی. چرا می‌خواهی خود را تعریف کنی؟ هویت به چه کار تو می‌آید که تا این حد می‌کوشی تعریفی برای خود پیدا کنی و آن تعریف را به هویت خود تبدیل کنی؟ درست آن است که ندانی چیستی و کیستی، و به دانستن آن هم نیازمند نباشی. در چنین حالتی ست که غرق آرامش و دل‌آسودگی می‌شوی و حجاب تو و حقیقت تو از میان برمی‌خیزد. حجاب میان تو و حقیقتِ تو چیزی جز هویت تو نیست. تو این هویت را از تعریفی می‌گیری که در ذهن از خود داری.

نقش‌های کلیشه‌ای

بدیهی‌ست، آدم‌ها، بر حسب دانش، مهارت و توان، با هم متفاوت‌اند. کسی منکر این نکته نیست. بر اساس همین ویژگی‌های متفاوت، کار و نقش آدم‌ها نیز متفاوت می‌شود. نکته این نیست که تو توان انجام چه کاری را داری. نکته این است: آیا تو از نقش خویش هویت کسب می‌کنی یا نه؟ یعنی آیا تو حقیقت خویش را با نقشی که

ایفا می کنی یگانه می پنداری؟ اگر چنین است، هویت تو که امری واقعی نیست و ذهنی ست، بر حقیقت تو چیره شده است. همذات پنداری با نقش، همان ناآگاهی ست. دانستن این نکته، آغاز رهایی از پندار است؛ همان پنداری که تو آن را خود پنداشته ای. همذات پنداری با نقش ها موجب جدیت، عبوسی، خشکی، و شکنندگی تو می شود. هنگامی که تو نقش خویش شده ای، برای دیگران نیز نقش هایی متناسب با نقش خویش قایل می شوی. برای مثال، تو بیمار می شوی و خود را بیمار تلقی می کنی. آنگاه، نزد پزشک می روی و پزشک نیز که از نقش خویش هویت کسب کرده است، تو را نه یک انسان، بلکه یک بیمار تلقی می کند. در حالی که تو بیماری خویش نیستی و آنچه حقیقتاً هستی چیزی ست ورای بیماری تو.

گرچه دانش و اطلاعات و تکنولوژی و ابزار پیشرفت کرده است، اما هنوز هستند آدم‌هایی بسیار که از نقش خویش هویت می‌گیرند و بدین‌سان، به اسارت ایگو یا نفس درمی‌آیند. اسارت در چنگ یک ذهنیت موهوم به نام ایگو موجب از خود بیگانگی و نیز بیگانگی آدم‌ها با هم می‌شود. در این صورت، آدم‌ها نمی‌توانند با هم رابطه‌ای درست و مبتنی بر حقیقت‌شان برقرار کنند. ممکن است از هویتی که از نقشی کلیشه‌ای و از پیش تعیین شده می‌گیری احساس رضایت کنی، اما حقیقت خویش را نیز در همین هویت موهوم گم می‌کنی. گاهی وظیفه‌ها و مسئولیت‌های ما در شرکت‌ها و سازمان‌ها و نهادها به نقش‌هایی تبدیل می‌شوند که به ما هویت می‌بخشند. نقش‌های کلیشه‌ای و از پیش تعیین شده همان الگوهای نخ‌نمای اجتماعی‌اند، مانند مردان سرسخت، زنان افسونگر، آدم با فرهنگ. این آدم‌های با فرهنگ در واقع همان کسانی هستند که پُر دانش و اطلاعات خود درباره‌ی هنر و ادبیات را می‌دهند، همان‌طور که دیگران پُر خانه و اتومبیل و پول خود را می‌دهند. یکی دیگر از این الگوها، آدم جاافتاده و پیرکاردان بودن است. در این

نقش، آدم‌ها بسیار خشک و جدی می‌شوند و از بازیگوشی و شور زندگی جدا می‌افتند. خاستگاه جنبش معنوی آمریکا در دهه‌ی شصت، ردّ الگوهای نخ‌نمای اجتماعی و کلیشه‌ها و قالب‌های از پیش تعیین‌شده‌ی فرهنگی بود. هیپی‌ها متعقد بودند که فرهنگ و سیاست و اقتصادِ وقتِ آمریکا بر مبنای نفسانیت بنا شده است. آن‌ها نمی‌خواستند نقش‌هایی را بازی کنند که خانواده و اجتماع از آن‌ها می‌خواستند. آن‌ها می‌خواستند خودشان باشند، بی‌هیچ فشاری از جانب محیط. جالب این جاست که شروع این جنبش همزمان شد با جنگ آمریکا با ویتنام که در آن هفت‌هزار جوان آمریکایی و سه میلیون ویتنامی کشته شدند. این جنگ چیزی نبود جز جنون و فساد ذهنیتی که در پشت فرهنگ اجتماع نهفته بود. در دهه‌ی پنجاه آمریکا، آدم‌ها تقریباً شبیه هم بودند، اما در دهه‌ی شصت عده‌ی بسیاری از جوانان نخواستند کپی دیگران باشند. آن‌ها اصالت می‌خواستند و از کلیشه‌ها دوری می‌کردند. آن‌ها از هویت موهوم جمعی روی گردان بودند و دوست داشتند این ماسک سنگین را از روی چهره‌ی حقیقی خویش بردارند. آن‌ها طالب

اصالت بودند. جنبش معنوی آمریکا در دهه‌ی شصت موجب ترک خوردن ساختار ایگوئیستیک فرهنگ غربی شد. گرچه این جنبش هم فروکش کرد، اما فضا را برای تنفس جان آدم‌های آن دیار کمی بازتر کرد. همین جنبش بود که موجب شد تا درهای فرهنگ غربی به روی معنویت شرق باز شود و بینش اشراقی در آن دیار رواج یابد.

نقش‌های گذرا

اگر کمی بیدار شوی و خود را، فکرها، احساسات و انگیزه‌های خود را مشاهده کنی، متوجه می‌شوی که با همه به یکسان برخورد نمی‌کنی. با رئیس اداره یک جور هستی و با آبدارچی اداره جوری دیگر. البته، مشاهده‌ی این دوگانگی در رفتار دیگران بسیار آسان است. رفتار دوگانه چرا؟ چرا در موقعیت‌ها و شرایط گوناگون، تو تغییر می‌کنی و کسی دیگر می‌شوی؟ زیرا تو خودت نیستی و آنچه به دیگران نشان می‌دهی چیزی جز نقش‌هایی نیست که مدام عوض‌شان می‌کنی. اگر کمی دقت کنی، متوجه می‌شوی که مشغول ایفای نقش‌هایی هستی که شرایط برایت تعیین کرده است.

طیفی گسترده از الگوهای نخ‌نمای اجتماعی بر نوع رابطه‌ی تو با دیگران تأثیر می‌گذارد. در واقع، تصویرهای ذهنی هستند که با هم در ارتباط‌اند، نه انسان‌ها. ماسک‌ها هستند که با هم گفت‌وگو دارند، نه آدم‌ها. هرچه بیش‌تر در نقش خود فرو بروی و خود را در الگوهای کهنه‌ی شرایط و محیط خود گم کنی، از برقراری رابطه‌ای درست و انسانی و مطمئن با دیگران عاجزتر می‌شوی. تو از خود و دیگران تصویری در ذهن ساخته‌ای و این تصویر را جانشین واقعیت زنده‌ی خود و آن‌ها کرده‌ای. آن‌ها نیز با تو چنین کرده‌اند. بنابراین، تو نیستی که با آن‌ها حرف می‌زنی و با آن‌ها ارتباط برقرار می‌کنی، و او نیست که با تو حرف می‌زند و با تو ارتباط برقرار می‌کند، بلکه دو تصویر مجعول است که روبروی هم قرار گرفته‌اند. این تصویرها مرده‌اند و نمی‌توانند با هم گفت‌وگو کنند. آن‌ها نمی‌توانند با هم رابطه برقرار کنند. بنابراین، شگفت‌آور نیست که آدم‌ها تا بدین اندازه دشمن یکدیگرند و با هم در ستیز و مجادله‌اند.

راهبی که خرقة‌ی خود را رهن شراب کرد

حافظ می‌گوید: «این خرقة که من دارم، در رهن شراب

اولی'. منظور حافظ این است که بهتر است هشیاری خود نسبت به هویتِ اعتباری خود و دیگران را کنار بگذارم و پیرایه‌ی این «خودی» موهوم را در شطِ مستی و «بی خودی» بشویم و جان را از غم و تعلق و ریا آزاد کنم.

در زمان قدیم راهبی بود به نام کازان. او استاد طریقتِ ذن بود. روزی او مراسم تدفین یکی از بزرگان شهر را برگزار می‌کرد. قرار بود حاکم و وزیران او نیز در این مراسم شرکت کنند. راهب کمی مضطرب بود و کفِ دستانش عرق کرده بودند. روز بعد، راهب شاگردان خود را فراخواند و به آن‌ها گفت: «من دیگر نمی‌توانم استاد شما باشم. من هنوز قادر نیستم هویتِ اعتباری آدم‌ها را نادیده بگیرم و آن‌ها را یکسان بینم. استاد آن است که یک‌سو ببیند و یکسان ببیند. کسی که با یک رفتگر خوب و یک حاکم خوب یکسان برخورد نمی‌کند و میان آن‌ها تفاوت قایل است، اسیر ایگوی خویش و ایگوی دیگران است.» او این سخنان را بر زبان جاری ساخت، سپس از صومعه بیرون رفت و نزد استادی دیگر زانوی شاگردی بر زمین زد. هشت سال بعد، کازان به بیداری و روشنی

زمینی نو | چهار: نقش بازی کردن

رسید و نزد شاگردانش بازگشت.

خوشبختی حقیقی، خوشبختی کاذب

آدم‌ها اغلب ادای یک آدم خوشبخت را درمی‌آورند، اما در درون خویش چنین احساسی ندارند. در پس صورت‌های خندان آن‌ها، اغلب دردمندی و ناخرسندی نهفته است. هنگامی که احساس بدبختی خود را در پس ظاهر خندان خود پنهان می‌کنیم، افسردگی مان شدت می‌گیرد و ورطه‌ی احساس جدایی ما از دیگران عمیق‌تر و هولناک‌تر می‌شود. احساس بدبختی، با انکار آن، شدیدتر می‌شود.

آدم‌ها نقش «آدم خوشبخت» را بیشتر می‌پسندند تا خود خوشبختی را! در یکی از کشورها احساس بدبختی چنان فراگیر است که اگر در خیابان به کسی لبخند بزنید شما را به جرم مستی دستگیر می‌کنند.

اگر احساس خوشبختی نمی‌کنی، و بالعکس، احساس بدبختی می‌کنی، این احساس را انکار نکن. عدم انکار احساس بدبختی به معنای آن نیست که تو حقیقتاً بدبخت هستی. بلکه اقرار و اذعان به این حقیقت است که تو چیزی ورای چنین احساسی هستی. فقط مشاهده کن که در تو چنین احساسی هست. ممکن است این

احساس تو ناشی از وضعیت کنونی زندگی تو باشد، یا آنچه در گذشته برایت اتفاق افتاده است. ممکن است لازم باشد که دست به کار شوی و وضعیت کنونی زندگی را دگرگون کنی. اگر احساس کنونی تو مربوط به حادثه‌ای در گذشته است، با آن حادثه‌ی گذشته کنار بیا و آن را بپذیر. زیرا گذشته، گذشته است. همواره به یاد داشته باش که وضعیت‌ها عامل احساس بدبختی ما نیستند، بلکه تفسیر ما از وضعیت‌هاست که چنین احساسی می‌آفریند. شاهد تفسیرها و فکرهای خود باش. آنچه هست، همانی است که هست. آنچه هست، نسبت به احساس تو بی‌طرف است. فکر است که احساس‌آفرین است. فکرها را از وضعیت‌ها جدا کن. فکرها چیزی هستند و وضعیت‌ها چیزی دیگر. به جای آن که درباره‌ی آنچه هست قصه‌ای غمبار بسازی، با آنچه هست همراه شو. نگو: «دیگر کاری از دست من برنمی‌آید. من شکست خوردم. من نابود شدم.» این حرف‌ها مانع از عمل و اقدام مناسب تو می‌شود. این حرف‌ها توانایی تو برای اقدام و عمل را محدود می‌کند. با واقعیت‌ها مواجه شو. از آن‌ها فرار نکن. آن‌ها را انکار

نکن. آن‌ها را تحریف نکن. با آن‌ها، همان‌طور که هستند، مواجه شو. مواجه شدن با واقعیت‌ها، توانایی‌ست. بدان که فکرهای تو احساسات تو را رقم می‌زنند. نسبت به ارتباط تنگاتنگ فکرها و احساسات خویش آگاه باش. فکرها و احساسات خود نباش. تو آن آگاهی بی‌کرانه‌ای که در پس همه‌ی فکرها و احساسات است. تو آن آگاهی بی‌کرانه‌ای که تمامی فکرها و احساسات در آن پدیدار و در آن ناپدید می‌شوند.

در جست‌وجوی خوشبختی نباش. جست‌وجوی خوشبختی، علت و دلیل احساس بدبختی توست. زیرا نفسِ جست‌وجوی خوشبختی، گواهی‌ست بر این نکته که تو هنوز خوشبخت نیستی. نمی‌توانی خوشبختی را بیابی، اما می‌توانی از شر احساس بدبختی‌رهایی پیدا کنی. خود را از شر این احساس رها کن. با این احساس روبرو شو و از این احساس قصه‌ای پُرغصه نساز. حقیقت تو، چیزی جز سعادت نیست. احساس بدبختی، حجابی‌ست بر روی حقیقت تو. این حجاب را کنار بزن.

پدر یا مادر بودن: کارکرد یا ایفای نقش؟

بسیاری از آدم‌بزرگ‌ها هنگام سخن گفتن با بچه‌ها

نقش بازی می کنند، ادا درمی آورند، لحن صدای خود را بچه گانه می کنند. آن ها از فراز به بچه ها نگاه می کنند. آن ها بچه ها را انسان هایی همسان خود تلقی نمی کنند. این که تو از بچه ها بیشتر می دانی و سن تو از آن ها بیشتر است، دلیل نمی شود که تو آن ها را با خود همسان ندانی. پدر یا مادر بودن، نقشی ست که ایفا می شود. پرسش این است: آیا می توانی وظایف پدری یا مادری خود را به طور شایسته به جا بیاوری، بی آنکه از این وظایف نقشی بسازی، و از این نقش هویت بگیری؟ وظایف پدرها و مادرها کدام است؟ این که نیازهای طبیعی بچه ها را برآورند، آن ها را از خطرها دور کنند، و هنگام ضرورت، آن ها را راهنمایی کنند. زمانی که این وظایف به هویت تو تبدیل می شود، زمانی که احساس تو وابسته ی نسبت پدری یا مادری توست، آنگاه پیداست که این وظایف را چنان گنده کرده ای که به تمامی زندگی تو سایه افکنده اند. اگر در این وظایف مبالغه کنی، توقع بچه ها از حد ضرورت ها می گذرد و آن ها لوس بار می آیند. هنگامی که بچه ها را بیش از حد از خطر دور می کنی، مانع از آن می شوی که آن ها دنیای خود را

زمینی نو | چهار: نقش بازی کردن

کشف کنند و زندگی را تجربه کنند. هنگامی که
راهنمایی به امر و نهی تبدیل می شود، تحمل بچه ها به
پایان می رسد و آن ها عصیان می کنند.

به طور طبیعی، وظیفه‌ی پدر یا مادر بودن زمانی به پایان می‌رسد، اما هویت گرفتن از نقش پدر یا مادر بودن باعث می‌شود این وظایف تا آخر عمر همراه تو باشند. آنگاه دیگر نمی‌توانی از نقش پدر یا مادر دست بکشی. تو نیازمند آن خواهی بود که فرزندان همیشه به تو نیازمند باشند. بدین سان، به فرزند چهل ساله خود نیز خواهی گفت که تو بهتر از او می‌توانی مصلحت زندگی او را تشخیص بدهی، پس این تویی که باید به جای او و برای زندگی او تصمیم بگیری. هنگامی که پدر یا مادر بودن به یک نقش هویت‌ساز تبدیل می‌شود، رابطه‌ی پدر یا مادر با فرزندان خویش مخدوش می‌شود. یعنی این‌ها از برقراری یک رابطه‌ی سالم و طبیعی عاجز می‌مانند. هنگامی که پدر و مادر از نقش خود به عنوان پدر یا مادر بودن هویت می‌گیرند، آنگاه می‌ترسند از این که وظیفه‌ی پدری یا مادری آن‌ها به پایان برسد و آن‌ها هویت‌شان را از دست بدهند. همین احساس ترس باعث می‌شود آن‌ها با سرزنش کردن و انتقاد از فرزندان‌شان، بکوشند تا سلطه‌ی خود بر فرزندان‌شان را حفظ کنند، تا بدین سان، هویت‌شان به مثابه‌ی نقش

پدری یا مادری حفظ شود. آن‌ها به ظاهر نگران از دست رفتن فرزندان خویش‌اند، اما در واقع نگران از دست رفتن هویت خویش‌اند. ایگو انگیزه‌ای ندارد، جز آنکه خود را فربه کند. ایگو بسیار ظریف عمل می‌کند. ایگو همواره خود را توجیه می‌کند و قیافه‌ای ظاهرالصلاح به خود می‌گیرد. تشخیص ایگو بسیار دشوار است. ایگوی مبتنی بر نقش پدری یا مادری می‌کوشد خود را از طریق فرزندان خود کامل جلوه دهد. بنابراین، فرزندان باید مدام سرزنش شوند یا مورد انتقاد قرار بگیرند و احساس نقص و کمبود کنند. چرا؟ زیرا ایگو به واسطه‌ی احساس نقص و کمبود فرزندان، احساس کمال و پُری می‌کند. پدر یا مادری که از نقش خود هویت کسب می‌کند، می‌خواهد از طریق فرزندان به همان چیزهایی برسد که خود نرسیده است. اگر فرزند آن‌ها برای خود کسی شود، آن‌ها هم احساس می‌کنند که به واسطه‌ی فرزندشان کسی شده‌اند. بنابراین، مدام این نکته را گوشزد می‌کنند که: «من را ناامید نکن. من برای تو زحمت بسیار کشیده‌ام بلکه تو به جایی بررسی و برای خود کسی شوی. زحمت مرا ضایع نکن. من

تأییدت نمی‌کنم، زیرا می‌خواهم تو احساس گناه کنی و سرانجام آرزوی مرا برآورده کنی. بنابراین، کاری را بکن که من می‌گویم. من خیر تو را می‌خواهم و تو خیر خود را نمی‌دانی. اگر آنچنان که من می‌گویم و می‌خواهم عمل نکنی، دیگر تو را نمی‌خواهم و دوستت نخواهم داشت.» نگاه کن و ببین این انگیزه‌ها تا چه اندازه مضحک‌اند. پشت همه‌ی این انگیزه‌ها ایگو نشسته است. با بعضی از پدر و مادرها درباره‌ی این موضوع صحبت کرده‌ام. آن‌ها با شگفتی گفته‌اند: «آه، خدای من! ما چنین بودیم و نمی‌دانستیم!؟» با مشاهده‌ی ایگوی نهفته‌ی خود، باعث می‌شوی ایگویت تحلیل برود. آری، آگاهی، رهایی‌ست.

اگر کسی با تو رفتاری مبتنی بر ایگو دارد، به او نگو: «تو اسیر ایگوی خویش هستی و رفتار تو مبتنی بر جهل و نادانی‌ست!» چنین حرفی باعث می‌شود ایگوی او حالتی دفاعی به خود بگیرد و او در جهل خویش فروتر برود. برای تو همین کافی‌ست که در رفتار او ایگوی او را ببینی و رفتار او را به پای خویشتن حقیقی او نگذاری. مهم آن است که خصم خود نباشی. یعنی اگر ایگوی

خویش را دیدی، دشمن خویش نشوی. دشمنی با خود، هرگز موجب از بین رفتن ایگوی تو نمی‌شود. اگر برای از بین بردن ایگوی خویش با آن بجنگی، جنگ تو ایگوی تو را کینه‌ورتر می‌کند. بهترین شیوه‌ی مبارزه با ایگو، دست کشیدن از مبارزه با ایگو و صرفاً مشاهده‌ی آن است. به قول سعدی شیراز: «پلنگ از زدن کینه‌ورتر شود!» مشاهده‌ی ایگو، کافی‌ست. مشاهده، همان آگاهی‌ست. ایگو تاب آگاهی تو را ندارد. اگر والدین تو رفتاری مبتنی بر ایگوی خود دارند، فقط کافی‌ست ایگو را در رفتارشان ببینی، اما لازم نیست با ایگوی آن‌ها بجنگی. اگر با ایگوی آن‌ها نجنگی و ایگوی آن‌ها همچنان بماند و شیطنت کند، حداقل فایده‌ی نجنگیدن تو با ایگوی آن‌ها این است که توانسته‌ای آن‌ها را از شفقت سرشار خویش بهرمند کنی. شفقت تو شفای آن‌ها از بیماری ایگویشان است. حالا دیگر رفتار آن‌ها را به خود مربوط نمی‌دانی، یعنی رفتار آن‌ها را شخصی نمی‌کنی. در ضمن، توقعات تو از آن‌ها هم از بین می‌رود. دیگر نمی‌خواهی آن‌ها با تو چنین یا چنان رفتار کنند. در واقع، متوجه می‌شوی که آن‌ها هنوز به

ساحت بیداری نرسیده‌اند و هنوز نتوانسته‌اند خود را از نقش‌شان جدا کنند.

دیگر احساس ناخرسندی نمی‌کنی از اینکه آن‌ها تو را نمی‌فهمند و یا تو را تأیید نمی‌کنند. چرا اصرار داری آن‌ها تو را بفهمند و یا تو را تأیید کنند؟ اگر آن‌ها تو را بفهمند و یا تأییدت کنند، در آنچه تو حقیقتاً هستی چه تغییری ایجاد خواهد شد؟ این توقعات مالیخولیایی فقط موجب تقویت احساسات منفی تو نسبت به آن‌ها خواهد شد و بس.

آیا بعضی از فکرهای تو همان صداها یا پدر یا مادر تو نیست که در فضای سر تو می‌پیچد؟ آیا همان صداها نیست که می‌گوید: «تو آن قدرها که باید خوب نیستی. تو هیچ چیز نمی‌شوی. تو لیاقت و استعداد نداری.» اگر هشیار لحظه‌ها باشی و مشاهده‌گر فکرها و احساسات خویش، درمی‌یابی که صدای درون سر تو یک فکر است، فکری شرطی‌شده که از گذشته‌ها به جا مانده است. حضور تو، که همان آگاهی توست، گذشته‌ی ناآگاه شرطی‌شده در تو را از بین می‌برد. رام راس نویسنده می‌گوید: «اگر می‌خواهی بدانی تا چه اندازه به روشنی و

روشن‌شدگی رسیده‌ای چند روزی را با پدر و مادرت بگذران.» رابطه‌ی تو با پدر و مادرت معیاری‌ست که می‌توانی با آن میزان حضور و آگاهی خود را بسنجی. هر اندازه که رابطه‌ی تو با کسی یا کسانی طولانی‌تر بوده باشد، به حضور و آگاهی بیشتری نیاز داری تا در چنگ شرطی‌شدگی مربوط به آن رابطه نیفتی و گذشته‌ی خود را دوباره تکرار نکنی.

رنج آگاهانه

تو مالک و صاحب فرزندان خود نیستی. آری، فرزندان را راهنمایی کن، در برابر خطرهای آنها محافظت کن، اما به آنها مجالی بده تا زندگی را خود و به شیوه‌ی خود کشف کنند. از آنها نخواه که زندگی تو را تکرار کنند. از آنها نخواه که کپی تو باشند. بگذار آنها اصالت داشته باشند و اصل خویش باشند. اگر آنها کودک‌اند، شاید بتوانی به آنها بگویی: «من بهتر از تو فکر می‌کنم!» اما هنگامی که بزرگ شدند، نمی‌توانی این حرف را به آنها بزنی. نمی‌توانی برای آینده‌ی آنها تصمیم بگیری. چگونگی زندگی فرزندان تو در آینده، به خود آنها بستگی دارد. اگر بخواهی برای آینده‌ی آنها تصمیم بگیری، بیشتر و بیشتر در ذهنیات خود فرو می‌روی و برای آنها و در زندگی آنها کمتر حضور خواهی داشت. چه بخواهی چه نخواهی، آنها نیز مرتکب اشتباهاتی خواهند شد، رنج خواهند برد، و بدین‌سان، درس خواهند گرفت.

کیست که بتواند مدعی شود که از رنج و اشتباه مصون است. همه مرتکب اشتباهاتی خواهند شد و طعم گس و

تلخ رنج را خواهند چشید. گاهی تو هستی که کار و عقیده‌ی دیگران را اشتباه می‌پنداری. شاید آنچه را که تو در فرزندت اشتباه می‌پنداری دقیقاً همان چیزی باشد که او به تجربه‌ی آن نیازمند است. فرزندانت را راهنمایی کن، دست‌شان را در دست خود بگیر، اما بدان که سرانجام باید ره‌اشان کنی تا راه رفتن را خود یاد بگیرند و با پاهای خود راه بروند.

بدیهی‌ست که زمین خواهند خورد و زخمی خواهند شد، اما به تدریج گام‌هاشان استوارتر خواهد شد و مطمئن‌تر گام بر خواهند داشت. پس به آن‌ها مجالی بده تا اشتباه کنند، رنج ببرند، غمگین شوند. تو هرگز نمی‌توانی زندگی را از آن‌ها مخفی کنی. در زندگی رنج هم هست. البته، لذت هم هست. اما لذت، همه‌ی زندگی نیست. در زندگی غم هم هست. البته، شادمانی هم هست. اما شادمانی، همه‌ی زندگی نیست.

آیا خوب است که فرزندان تو هرگز طعم رنج را نچشند؟ شاید گمان کنی که چنین است. اما بدان که اصلاً خوب نیست فرزندان تو طعم رنج را نچشند و با غم آشنا نباشند. اگر آن‌ها طعم رنج و غم را نچشند، زندگی

گیاهی پیدا می کنند. آن ها از درون رشد نمی کنند. سطحی و احساساتی می شوند. شکننده می شوند. از چیزهای بیرونی هویت می گیرند. خودشان را فراموش می کنند و نیز جهان و خدای جهان را. رنج، صیقل جان آدمی ست. رنج، نگاه آدمی را ژرف تر و زیباتر می کند. فرزندان تو به این دلیل دچار رنج می شوند که از اشیا هویت می گیرند. اما نباید فراموش کرد که همین رنج است که باعث می شود آن ها متوجهی هویت کاذب خود بشوند و به خویشتن خویش بازگردند. ایگو سرچشمه‌ی بسیاری از رنج ها و دردمندی هاست. اما اگر رنج وارد قلمرو آگاهی انسان شود و انسان آگاهانه رنج بکشد، همین رنج آگاهانه موجب رهایی او از ایگو می شود.

انسان می تواند رنج ها را پشت سر بگذارد. انسان سرانجام از رنج ها رهایی می یابد، اما نه به شیوه‌ای که ایگو توصیه می کند. ایگو چنین گمان می کند: «من نباید رنج ببرم!» خود این گمان موجب رنج بیشتر می شود. ایگو گمان می کند: «فرزند من نباید طعم رنج را بچشد!» خود این گمان زمینه ساز رنج فرزند می شود. رنج و

مصیبت هم واقعیت زندگی ماست، و چون هست، پس
حتماً کارکردی دارد. کارکرد رنج و مصیبت، دمیدن
خورشید آگاهی و زدودن تاریکی نادانی یا نفسانیت
است. خصومت تو با ایگو و مقاومت تو در برابر آن، ایگو را
جرّی تر می کند و موجب درنگ بیشتر ایگو در تو
می شود. هنگامی که پذیرای رنج خویش می شوی، به
ساحت آگاهی نزدیک تر می شوی. گِلِه مندی از خداوند،
ناسپاسی نفسانی ست. رنج آگاهانه، تقرب به حقیقت
است.

رنج آگاهانه موجب بالندگی تو می شود. تو در آتش رنج آگاهانه نمی سوزی، بلکه به گرمی و روشنی تبدیل می شوی. آغوش گشوده‌ی تو به روی رنجی که از بالا می رسد، رنج را به بیداری تبدیل می کند.

آگاهانه پدری و مادری کنیم

بسیاری از فرزندان معتقدند که مسبب درد و اندوه آن‌ها والدین آن‌ها هستند. این اعتقاد، روابط آن‌ها با والدینشان را تیره و تار می سازد. فرزندان دوست دارند که پدر و مادر در زندگی آن‌ها حضور داشته باشند، نه این که صرفاً نقش پدر و مادر را در زندگی آن‌ها بازی کنند. آری، آن‌ها طالب نقش تو نیستند، بلکه طالب حضور تو هستند. ممکن است برای فرزندان بسیار مایه بگذاری و برای شان زحمت بکشی، اما این کافی نیست و این چیزی نیست که آن‌ها می خواهند. در واقع، اگر از ذات خویش، یعنی از آن هستی آگاه، بی خبر باشی، کار و زحمت تو ثمری نمی دهد. ایگو چیزی درباره‌ی ذات یا هستی نمی داند و گمان می کند با توسل به کارهای خویش می تواند موجب نجات و سعادت کسی شود. کمیت کارها نمی تواند موجب خرسندی تو شود.

ایگو چنین تلقین می کند که با افزایش حجم کارها، در آینده کامل و خوشبخت خواهی شد. بدین سان، تو از لحظه‌ی واقعی حال به آینده‌ی موهوم پرتاب می شوی. تو در آینده خوشبخت و کامل نخواهی شد. زیرا در آینده‌ای که چیزی جز یک وهم نیست، هیچ چیز تحقق نخواهد یافت. تو صرفاً لحظه‌ی حال را در اختیار داری. در همین لحظه‌ی واقعی حال است که می توانی به احساس کمال واقعی و احساس خوشبختی واقعی دست پیدا کنی. آن‌هایی که خود را در کارهای خویش گم می کنند سرانجام به پوچی و افسردگی می رسند. هنگامی که ریشه‌ی تو از واقعیت بیرون می افتد، تو خشک می شوی. رابطه باید بر حضور مبتنی باشد. برای تحقق چنین حضوری، باید خودِ فرزند مورد توجه و اعتنای تو باشد. عنایتِ تو به فرزندت نباید بر فرم و نحوه‌ی بودن او مبتنی باشد. تو باید به ذات او یا به حقیقت او توجه کنی. حقیقتِ او، ظاهر و وضع و حال او نیست، و این نیز نیست که او چه می کند یا چه نمی کند. هنگامی که بر مبنای شکل و نه بر مبنای حقیقتِ بی شکلِ فرزندت، به او توجه می کنی، این توجه تو به

قضاوت درباره‌ی شایستگی یا عدم شایستگی او آلوده می‌شود. به همین دلیل است که مدام او را با قضاوت‌ها و توصیه‌ها و سرزنش‌ها بمباران می‌کنی: «آیا تکالیف مدرسه‌ات را انجام داده‌ای؟ شام خورده‌ای؟ اتاقت را مرتب کرده‌ای؟ دندان‌هایت را مسواک زده‌ای؟ فلان کار را بکن! بهمان کار را نکن! زود باش! چرا دیر کردی؟ چرا اینقدر زود حاضر شدی؟»

بدیهی‌ست، شکل و ظاهر اعمال و رفتار ما هم اهمیت دارد. اما اگر توجه به فرزند فقط متوجه‌ی این چیزها باشد، آنگاه مهم‌ترین چیز نادیده گرفته شده است. مهم‌ترین چیز، هستی فرزند توست. هستی فرزند تو، همان حقیقتی‌ست که حقیقتِ همه چیز و همه کس نیز هست. تو باید این حقیقتِ زنده‌ی نامیرا را در او ببینی. تو باید حقیقت او را ببینی. آری، حقیقت او، حقیقت تو نیز هست. نباید ظواهر هستی فرزند تو، حالات و رفتار او، حجاب حقیقت او شود. هنگامی که در کنار فرزندت هستی، با همه‌ی وجود خود نزد او حاضر باش. یعنی صرفاً آن لحظه‌ی حضور در کنار او را دوست داشته باش. بدین‌سان، تو در را به روی حضور هستی گل یا ذات

گشوده‌ای. در این لحظه‌ی باشکوه حضور، تو دیگر نقش پدر یا مادر نیستی، بلکه آن آگاهی بی‌کرانه هستی که اکنون، به واسطه‌ی حضورِ تو و از خلال وجود تو می‌بیند، می‌شنود، و لمس می‌کند. تو آن هشیاری فناپذیری هستی که هم اکنون، در صورت پدر و فرزند و مادر و همه چیز و همه کس، خود را ظاهر ساخته است. حالا دیگر تو از قالب خود و فرزند خویش فراتر رفته‌ای و بعد بی‌زمانی و بی‌مکانی هستی خویش را لمس کرده‌ای.

شناختن فرزند

تو یک انسان هستی. این جمله به چه معناست؟ گاهی می‌گویی: «من بر زندگی خود کنترلی ندارم.» تو این حرف را می‌زنی و نمی‌دانی که توان اداره‌ی زندگی به معنای کنترل زندگی نیست. اداره‌ی درست زندگی به معنای آن است که میان باطن زندگی خود و ظاهر آن توازنی برقرار کنی. یعنی همزمان وحدت و کثرت حقیقت هستی را شهود کنی و با این حقیقت، چه در شکل‌ها و چه در بی‌شکلی مطلق، رابطه داشته باشی. هر نقشی که بازی می‌کنی، پدر، مادر، زن، شوهر، پیر، جوان، و نیز هر کاری که انجام می‌دهی، همه به بعد

شکل‌ها و مظاهر هستی مربوطانند. عالم مشهودات، یا به تعبیر ابن عربی، عارف بزرگ مسلمان، حضرت مشهودات و محسوسات، در واقع، ظاهر حقیقتی است که باطن همه‌ی جلوه‌ها و صورت‌های اشیا است. بُعد ظاهر، یا همین صورت‌ها و شکل‌ها، نیز بسیار مهم است، اما غرق شدن در ظواهر هستی و فراموش کردن باطن آن، رابطه‌ی تو با حقیقت را مخدوش می‌سازد. برای داشتن یک رابطه‌ی درست با حقیقت، باید به هر دو بُعد هستی توجه داشت: هم ظاهر و هم باطن. صورت انسانی تو، حقیقت مطلق تو نیست. حقیقت تو، همان حقی است که خود را در این مظهر انسانی ظاهر ساخته است. انسان بودن، شکل است. حق، بی‌شکل مطلق است، اما همان بی‌شکل مطلق است که خود را در اشکال گوناگون ظاهر ساخته است. تو و آن بی‌شکل مطلق جدا نیستید. تو و آن بی‌شکل مطلق یگانه‌اید. گاهی توجه تو صرفاً معطوف به بُعد صورت و شکل انسانی می‌شود. در این هنگام، تو با فرزند خود تفاوت داری. تفاوت تو و او در صورت و ظاهر است. تو بیشتر از او می‌دانی و از او قوی‌تر هستی. اگر بُعد صورت و شکل تو و

او حجاب باطن و ذات یگانه‌ی تو و او شود، تو خود را از او بهتر و برتر نیز می‌دانی. با چنین احساسی می‌کوشی تا فرزند تو خود را نسبت به تو فرودست و عقب‌تر احساس کند. گرچه ممکن است این کوشش تو کاملاً ناآگاهانه باشد. حالا دیگر تو و فرزندت یگانه و یکی نیستید، زیرا رابطه‌ی شما بر ظاهر مبتنی‌ست، و ظاهر شما هم کاملاً متفاوت است. البته، ممکن است احساس کنی که فرزندت را بسیار دوست می‌داری، اما این عشق نیز بر صورت و شکل استوار است. عشقی که بر صورت و شکل استوار است، عشقی مشروط است و بی‌قید و شرط نیست.

تنها با فرا رفتن از صورت و شهود ذات یگانه‌ی اشیاست که می‌توانی عشق بی‌قید و شرط و عشق حقیقی را تجربه کنی. با شهود ذات یگانه‌ی اشیا، تو خود را همانی می‌بینی که هم اکنون فرزند تو نیز هست و نیز همه چیز و همه کس. آنگاه، تو خود را، که در همه چیز و همه کس جلوه‌گر است، دوست می‌داری. تو خود را بی‌قید و شرط دوست می‌داری؛ و عشق، تنها زمانی عشق حقیقی‌ست که بی‌قید و شرط باشد.

عشق، آن است که خود را در آینه‌ی وجود معشوق
بینی و معشوق را در آینه‌ی وجودِ خود. با چنین عشقی،
دیگر جدایی معنا ندارد. با چنین عشقی، کسی را که
«دیگری» می‌پنداری دیگر «دیگری» محسوب
نمی‌شود، بلکه خود توست در صورتی دیگر. دیگر بودن
و جدا بودن، توهمی ست مربوط به عالم شکل‌ها و
صورت‌ها و تعینات. فرزند تو، عشق تو را می‌خواهد. او
می‌خواهد تو او را نه در ساحت شکل‌ها و صورت‌ها، بلکه
در ساحت هستی بینی و بشناسی. اگر به شکل و صورت
او اهمیت بدهی و هستی او را نادیده بگیری، او احساس
می‌کند در این رابطه چیزی مهم از دست رفته است. این
احساس در او ممکن است به احساس نفرت تبدیل
شود. او با نفرت خویش می‌کوشد به تو بگوید: «پدر،
مادر، چرا مرا نمی‌شناسی؟»

در یک رابطه‌ی حقیقی، هنگامی که تو کسی را حقیقتاً
می‌بینی و می‌شناسی، از طریق بینش و شناخت تو،
هستی مطلق خود را در جهان پدیدار می‌سازد. هنگامی
که هستی مطلق خود را در جهان پدیدار می‌سازد، عشق
حقیقی زاده می‌شود. این همان عشقی ست که جهان را

می‌رهاند و استعلا می‌بخشد. خدا حقیقت مطلق است که همه چیز و همه کس در او به یگانگی می‌رسند. خداست که ورای همه‌ی شکل‌ها و صورت‌هاست، و هموست که خود را در تمامی شکل‌ها و صورت‌ها و آیه‌ها و آینه‌ها، و نیز به مثابه‌ی آن‌ها، پدیدار می‌سازد. عشق، شهود این یگانگی و وحدت در متن دوگانگی‌ها و عالم کثرت‌هاست. عشق، پدیدار شدن خداست در جهان. عشق، از مادیت جهان می‌کاهد و به ماده نورانیت می‌بخشد. عشق، جهان را بلوری می‌کند تا از ورای آن، صورت خوب خدا دیده شود.

رهایی از ایفای نقش

هر کدام از ما این جاییم تا بتوانیم ماسک‌های خود را برداریم و سیمای حقیقی خویش را به نمایش بگذاریم. دستاورد بزرگ زندگی ما رهایی از نقش‌هایی است که از آن‌ها هویت می‌گیریم. هنرمند زندگی کسی است که هنر عشق ورزیدن را بداند. این دانایی، حاصل پایان ایفای نقشی است که به من هویت می‌دهد. نقش را باید کنار گذاشت؛ زندگی باید کرد. کار کن، اما کار خود را به نقشی برای کسب هویت تبدیل نکن. اگر بتوانی کار را

زمینی نو | چهار: نقش بازی کردن

برای خود کار انجام بدهی و نه به عنوان وسیله‌ای که تو
را به هویتی می‌رساند، آنگاه در انجام آن کار موفق
بوده‌ای.

نقش چیست؟ نقش همان حسی ست که تو از خویشتن خیالی و موهوم خویش داری. این من موهوم تو، همه چیز را شخصی می کند. این من موهوم، همه چیز را تحریف می کند و وارونه جلوه می دهد. بسیاری از سیاستمداران بزرگ دنیا، چهره های تلویزیونی، هنرپیشه ها، تاجران بسیار پولدار و نیز رهبران مذهبی و اجتماعی و اقتصادی، جز مواردی که استثنا هستند، همه از نقش خود هویت کسب می کنند. گرچه ممکن است اینان خود را بسیار مهم بدانند، اما نمی دانند که لعبتکانی هستند اسیر دست ایگوی خویش. زندگی اینان فاقد شکوه و معناست. شکسپیر می گوید: «نمایشی که توسط یک احمق نوشته و اجرا می شود پُر از هیاهوی بسیار است، اما بی معناست.» جالب این جاست که در زمان شکسپیر تلویزیونی وجود نداشت، اما گفته ی او در زمانه ی ما مصادیقی بیشتر از زمان خود او دارد. نمایش آدم های احمق، رنج آفرین است، هم برای خودشان و هم برای دیگران. سرچشمه ی همه ی این رنج ها ایگوست. ایگو آتشی می افروزد، آن آتش را شعله ورتر می کند و سرانجام، خود در آن آتش می سوزد.

دنیا آشفته بازار آدم‌هایی ست که همه نقش بازی می‌کنند. اما در این آشفته بازار، هستند کسانی که سیمای حقیقی انسانیت‌اند، نه ماسک خویش. آن‌ها خود را با تصویری که از خود در ذهن خویش ساخته‌اند همذات نمی‌پندارند. البته، تعداد این آدم‌های اصیل بسیار کم است. چنین انسان‌هایی، ریشه در هستی دارند. فعل آن‌ها، با مشیت هستی منطبق است. هستی از خلال وجود آن‌هاست که خود را به ما می‌رساند. عارفان بزرگی همچون ابن عربی، عزیزالدین نسفی و عبدالکریم جیلی از این انسان‌ها با تعبیر «انسان کامل» یاد کرده‌اند. اینان کامل‌اند به این معنا که صورتک نیستند، عکس و تصویر نیستند، زنده‌اند. اینان کامل‌اند، زیرا ساده و بی‌پیرایه‌اند و نمی‌خواهند چیزی جلوه کنند که نیستند. تنها اینان‌اند که وارثان امین و حقیقی زندگی و حافظان حیات‌اند. اینان آفرینندگان زمینی نو هستند. آفرینندگان زمین نو، رو سوی زیبایی دارند و دل در گرو حقیقت. به همین دلیل است که قدرت و نفوذ اینان فوق‌العاده است. گرچه فروتن‌اند و ساده و مهربان، اما صاحبان قدرت و نفوذ حقیقی‌اند و حضورشان سرشت و سرنوشت حیات را بر

کری خاک متأثر می‌سازد. هر کس در حوزه‌ی جاذبه‌ی اینان قرار گیرد، بی‌تردید، دگرگون می‌شود. اگر زمینی‌ست، آسمانی می‌شود. اگر آسمانی‌ست، از جنس نور می‌شود، منتشر می‌شود، روشن می‌کند، گرم می‌کند، شاد و آگاه می‌کند.

هنگامی که ایگو پادرمیانی نمی‌کند، تو دیگر نقش بازی نمی‌کنی، بلکه خودت هستی. هنگامی که از ایگو مبرا و خالی هستی، دیگر به دنبال باد کردن خود نیستی، نمی‌خواهی خود را فربه کنی و بزرگ و قدرتمند و مهم جلوه دهی. هستی آنچه هستی. هنگامی که اصالت داری، از تاب و توانی بیشتر برخوردار هستی. با چنین تاب و توانی‌ست که بر حوزه‌ی عمل خویش نیز چیره هستی و از پس کارها به خوبی و با سهولت برمی‌آیی. یک نکته را به یاد داشته باش: این که برای اصالت

داشتن و خود بودن لازم نیست تلاش بکنی. در غیر این صورت، ایگو، با زیرکی، برای نفوذ و چیرگی بر تو راهی تازه پیدا کرده است. یعنی تو از این تلاش کسب هویت می‌کنی: «منی که کوشیده است و اصالت یافته است!» به محض این که می‌کوشی فلان و بهمان باشی، به دام

ایفای نقش افتاده‌ای. توصیه‌ی «خود باش!»، توصیه‌ی خوبی‌ست، اما همین توصیه ممکن است تو را به اشتباه بیندازد. یعنی ممکن است ذهن پادرمیانی کند و بگوید: «خوب، بگذار ببینم چگونه می‌توانم خودم باشم!» آنگاه همین ذهن یا ایگو طرحی می‌ریزد تا خودش شود و بر اساس همین طرح هم عمل می‌کند، یعنی نقش بازی می‌کند.

چگونه می‌توانم خودم باشم؟ این پرسش، نادرست است. این پرسش، چنین مضمونی را در بر دارد: «تو باید کاری بکنی تا خودت باشی یا خودت شوی.» تو خود هستی، بی‌آنکه لازم باشد کاری بکنی تا خودت باشی. بر این «خود»، یعنی آنچه هم اکنون هستی، چیزی اضافه نکن. ممکن است بگویی: «من می‌دانم که هستم، اما نمی‌دانم چه کسی هستم!» با این ندانستن کلنجار نرو. آسوده باش. خدا هست، جای نگرانی نیست! اگر با این هستی آسوده باشی، دیگر چیزی نمی‌ماند که تو نباشد. اکنون تو هستی، و این هستی، همان هستی نابی‌ست که فراسوی زمان و مکان است و واجدِ امکانات بی‌کران، نه مفهوم و تصویری در ذهن.

سعی نکن خود را تعریف کنی. تو برای «بودن»، نیازی به تعریف نداری. هنگامی که خود را تعریف می کنی، در واقع اشاره می کنی به تصویری که از خود در ذهن داری. تو این تصویرِ ذهنی نیستی. حقیقتِ تو در قاب هیچ تصویری نمی گنجد. نگران این هم نباش که دیگران چه تعریفی از تو دارند. نگران این نباش که دیگران چه تصویری از تو در ذهن خویش ترسیم کرده اند. آنگاه که دیگران تو را تعریف می کنند و یا درباره ی تو نظر می دهند، آن ها چیزی درباره ی تو به تو نمی گویند، بلکه درباره ی شیوه ی نگرش خود درباره ی تو سخن می گویند. بنابراین، اگر در این تعریف مشکلی هست، مشکل آن ها است، نه تو. هنگامی که در حضورِ دیگران هستی، نقش بازی نکن، بلکه حضوری باش آگاه و سرشار از شور و سرمستی. ایگو، نقش بازی می کند. چرا؟ زیرا ایگو، برپایه ی یک فرض اشتباه، گمان می کند که: «من کافی نیستم!» گمان های اشتباه دیگری که به دنبال این اشتباه بنیادین می آیند این ها هستند: «پس باید نقش بازی کنم تا به موقعیت مطلوب خود برسم. باید بیشتر داشته باشم تا بیشتر و بهتر باشم.» اما تو

نمی‌توانی بیشتر از خودت باشی. زیرا تو، در همین شکل و اندازه‌ی کنونی خود، محل ظهور و جلوه‌گاه هستی مطلق هستی. تو با ذات زندگی، در همین شکل و صورت کنونی‌ات، یگانه هستی. در دنیای کثرت‌ها و صورت‌ها، تو با دیگران تفاوت داری. تفاوت تو با دیگران، ملاک برتری یا فروتری تو نسبت به دیگران نیست. ذات همه چیز و همه کس یکی است. این ذات یگانه، وحدت‌بخش همه‌ی پدیده‌هاست. اگر این یگانگی را دریابی، ساده و فروتن و گشاده و پذیرا می‌شوی. زیرا بیدار می‌شوی. نشانه‌های آدم بیدار، سادگی و بصیرت و گشودگی اوست. ایگو، به تکبر و تجمل و جهالت تکیه دارد.

بیماری ایگو

ایگو، در هر شکل و در هر حال و حالتی بیمار است. ایگو، نفسِ بیماری است. این بیماری، رنج آفرین است. آدمی که اسیر ایگوی خویش است، رنج خویش را پاسخی مناسب می‌داند به موقعیت‌ها و وضعیت‌هایی که در زندگی پیش می‌آیند. او نمی‌تواند حقیقتِ رنجی را ببیند که بر خود و دیگران روا می‌دارد. ایگو، کور است. احساس بدبختی و احساس اندوه و سرخوردگی، یک بیماری است؛ بیماریِ ذهن و احساس. این بیماری را ایگو ایجاد می‌کند. این بیماری، شایع شده است؛ همچون آلودگی محیط زیست که همه جا را فرا گرفته است. ایگو تقصیرِ همه‌ی احساسات منفی خود را به گردن دیگران می‌اندازد. همواره «دیگران‌اند که دلیل و علتِ عصبانیت، خشم، اضطراب، بیزاری، آزدگی، ناخرسندی و حسادت من‌اند!» ایگو نمی‌تواند میان یک وضعیت و تفسیر آن وضعیت تفاوتی قایل شود. بدین‌سان، «تفسیر» یک وضعیت، همواره وضعیتی واقعی جلوه داده می‌شود. تفسیر تو از وضعیت است که در تو احساس بدبختی و اندوه ایجاد می‌کند. آنگاه که چشم‌ها را می‌شویی و جور دیگر می‌بینی، واقعیت‌ها هم جور دیگر خواهند شد. هر

آنچه هست، در نگاه تو این گونه جلوه می کند و نگاه تو خاستگاه احساسات منفی و مثبت توست. باران می بارد و تو می خواهی به یک میهمانی بروی. می گویی: «چه هوای بدی!» هوا، هواست. خوب و بد ندارد. تفسیر تو که بر اساس مصلحت ها و منافع تو شکل گرفته است، هوای بارانی را بد جلوه می دهد. اما اگر پس از یک خشکسالی باران ببارد، خواهی گفت: «چه نعمتی از آسمان می بارد!» آنگاه هوا، «خوب» می شود. در حالی که باران همان باران است. تفسیر تو از وضعیت ها و موقعیت ها، در تو مقاومتی ایجاد می کند.

مقاومت تو در برابر واقعیت ها، موجب برانگیخته شدن احساسات منفی در تو می شود. شکسپیر می گوید: «واقعیت، چیزی ست که هست. آنچه هست، همانی ست که هست، خوب و بد ندارد. فکر ماست که واقعیت ها را خوب یا بد جلوه می دهد.» ایگو به رنج معتاد می شود، آنگاه از رنج خویش هویتی می سازد و به این هویت وابسته می شود. ایگو دوست دارد همه ی وضعیت ها را بد جلوه دهد تا رنج خویش را توجیه کند. بنابراین، کسی که در چنگ ایگوی خویش اسیر است، باید همواره رنج

ببرد. راه رهایی از رنج‌ها، رهایی از اسارتِ ایگوست. هنگامی که در وضعیتی نامطلوب و حالی منفی قرار داری، چیزی در تو هست که چنین حال و وضعیتی را طالب است، زیرا از این حال و وضعیت لذت می‌برد و یا این که این حال و وضعیت را به وسیله‌ای تبدیل می‌کند تا به خواسته‌اش برسد. اگر چنین نیست، پس چه کسی وضعیت نامطلوب و حال منفی را دوست دارد و با رنج دادن خود و دیگران، هم خود را بیمار می‌کند و هم دیگران را؟ بنابراین، هنگامی که دچار یک احساس منفی می‌شوی، متوجه‌ی ایگوی خود شو که از آن احساس لذت می‌برد و یا آن احساس را دستاویز رسیدن به چیزی قرار داده است. بدین سان، بیدار می‌شوی. بیداری تو، آگاهی تو از بازی‌ها و بازیگری‌های ایگوست. این آگاهی، رشته‌ی بستگی و وابستگی تو به ایگو را می‌گسلد. در این هنگام، ایگو رنگ می‌بازد و غروب می‌کند و آگاهی تو پُررنگ‌تر می‌شود و طلوع می‌کند. اگر وسط یک وضعیت بد و یا حال بد متوجه شوی که این من هستم که در این لحظه طالب این وضعیت و حال بد هستم، توان آن را می‌یابی که خود را از ورطه‌ی آن

وضعیت بد یا حال بد بیرون بکشی. تشخیص این نکته‌ی ظریف، تو را واجد امکانات و اختیاراتی بی‌شمار می‌کند و می‌توانی با هر وضعیتی، هر چند دشوار و وخیم، به راحتی روبرو شوی؛ یعنی چنان هوشمند می‌شوی که گره‌های کور زندگی را به راحتی با سرانگشتان هوشیاری خود باز می‌کنی. هنگامی که احساس بدبختی و اندوه خود را بی‌پایه و اساس می‌بینی، از شر این احساس منفی و نیز اندوه خود خلاص می‌شوی. منفی‌گرایی، هوشمندی نیست، بلکه بازی نه چندان جالبِ ایگوی توست.

ایگو زیرک است، اما هوشمند نیست. زیرکی و زرنگی همواره به دنبال هدف‌هایی حقیر است. در حالی که هوشمندی و خرد و فرزاندگی، همواره کل‌نگر است و همه‌ی اجزای پدیده‌ها و حوادث را در ارتباطی تنگ‌انگ مشاهده می‌کند. زیرکی و زرنگی بسیار تنگ‌نظر است و فقط پیش پای خود را می‌بیند و دنبال منافع شخصی می‌گردد. آنچه زیرکی و زرنگی به دست می‌آورد، زود از دست می‌رود. زیرکی و زرنگی تفرقه‌افکن است، و تنها فرزاندگی و خرد است که وحدت می‌بخشد و به هم

نزدیک می کند.

زمینه‌ی احساس بدبختی

ایگو جدایی می افکند، و جدایی و تفرقه، مایه‌ی رنج و اندوه می شود. بنابراین، ایگو، بیماری ست. علاوه بر احساسات و عواطفی که آشکارا منفی هستند، مانند عصبانیت، بیزاری، حسادت و غیره، چیزهای منفی ظریف و پنهان نیز وجود دارند، مانند حساسیت و شکنندگی، بی قراری، دلشوره و غیره. این احساسات، زمینه ساز احساس بدبختی و اندوه بسیاری از آدم هاست. ردّ این احساسات را بگیر و به منشأ آن ها برس. اگر دلیل و علتِ این احساسات را بکاوی و بیایی، آنگاه در زندگی خویش حضوری تمام عیار می یابی. حضور تو، دمیدنِ روز روشن آگاهی توست، روزِ خوشِ رهایی از هویتی موهوم که ساخته و پرداخته‌ی ذهن توست. رهیافت های زیر، همه موجب برانگیخته شدن احساسات منفی در تو می شوند. بین حالت تو با کدام یک از آن ها تطبیق می کند. بسیاری از آدم ها با رهیافت های زیر چنان خو گرفته اند که نمی توانند خود را از آن ها و تبعاتِ احساسی آن ها جدا کنند. بسیاری از

آدم‌ها حالتی دارند شبیه حالت کسی که خواب می‌بیند، اما نمی‌داند که دارد خواب می‌بیند. بنابراین، هر آنچه را در خواب می‌بیند واقعی تلقی می‌کند، و در نتیجه، دچار احساسات و عواطف مربوط به رؤیاهای خود می‌شود. تو هم فکریایی در سرداری؛ فکریایی که همچون صداها در گنبد سرِ تو طنین می‌افکنند، و تو از این که فکریایی در سرداری کاملاً بی‌خبری. تو مدام فکر می‌کنی، یعنی مدام با خود حرف می‌زنی. تو خواب هستی و نمی‌دانی در خواب هستی.

در این جا بعضی از فکریایی را یادآور می‌شوم که زمینه‌ساز احساس بدبختی و ناخرسندی و بی‌زاری‌اند. در این جا با محتوای این فکرها کاری ندارم، غرض من نشان دادن ساختار آن‌هاست. دقت کن بین احساس بدبختی و اندوه تو به کدام یک از این فکرها بسته شده است:

باید حادثه‌ای در زندگیم رخ دهد! آنگاه به زندگی دلخواه خود می‌رسم، شاد می‌شوم، خوشبخت می‌شوم. اما افسوس هنوز چنین حادثه‌ای در زندگیم رخ نداده است و من به همین دلیل است که ناخرسندم، غمگینم، بدبختم. شاید اندوه و ماتم من سبب ساز رخ دادن چنین حادثه‌ای خجسته شود.

حادثه‌ای در گذشته رخ داده است که نباید رخ می‌داد. من از رخ دادن چنین حادثه‌ای بسیار متأسفم. اگر آن حادثه رخ نداده بود، من اکنون خرسند و شادمان و خوشبخت بودم.

حادثه‌ای در حال رخ دادن است که نباید رخ دهد. من از این بابت ناخرسندم. اگر این حادثه رخ دهد، من بیچاره خواهم شد. به همین دلیل است که اکنون تا این حد اندوهگینم.

گاهی فکر ما متوجهی کسی می‌شود. یعنی از رخ دادن یا رخ ندادن حادثه‌ای منصرف می‌شویم و انجام دادن و یا انجام ندادن کاری را از دیگری توقع داریم؛ کاری که اگر انجام داده شود و یا اگر انجام داده نشود به طور مستقیم روی خوشبختی یا بدبختی من اثر می‌گذارد:

تو باید چنین و چنان باشی و یا این کار و آن کار را بکنی تا من احساس خرسندی و آرامش کنم. از این که چنین و چنان هستی، ناخرسندم و غمگین. از این که این کار و آن کار را نمی کنی، از تو خشمگین هستم. شاید خشم من باعث شود تا تو به گونه ای باشی که من می خواهم. به همین دلیل است که خشمگین هستم. من یا تو در گذشته کاری کرده ایم که اکنون خاطر من را آزرده کرده است. ما نباید چنین کاری می کردیم. آنچه کردیم، آرامش من را ستانده است. همان بود که مایه ی بدبختی من شد. کاری که اکنون مشغول انجام دادن آن هستی، و یا کاری که اکنون از انجام آن طفره می روی، باعث اضطراب من شده و آرامش را از من سلب کرده است. به همین دلیل است که ناخرسندم. به همین دلیل است که احساس بدبختی و اندوه می کنم. اگر چنین نبود، من احساس آرامش و خوشبختی می کردم.

راز خرسندی و خوشبختی

همه ی حرف های بالا، گمان هایی نسنجیده اند که واقعیت پنداشته شده اند. ایگو قصه هایی از این دست می سازد تا تو را متقاعد کند که با وضعی که اکنون داری

نمی‌توانی در آرامش باشی و با چنین وضعی، نمی‌توانی کاملاً خودت باشی. در آرامش غنودن و خود بودن، یکی هستند. ایگو می‌گوید: «من زمانی می‌توانم در آرامش باشم که فلان چیزها را به دست بیاورم و یا فلان کس بشوم. من باید داشته باشم. من باید کسی باشم.» ایگو گاهی این‌گونه سخن می‌گوید: «من نمی‌توانم در آرامش باشم، زیرا در گذشته چنین اتفاقی در زندگیم رخ داده است.» ایگو نمی‌داند که تنها فرصت تو برای تجربه‌ی دل‌آسودگی و شادمانی، لحظه‌ی اکنون است. شاید هم می‌داند و نمی‌خواهد تو این نکته را بفهمی. زیرا تو اگر آرام‌بگیری، ایگوی ناآرام و بی‌قرار می‌میرد. آرامش تو، مرگِ ایگوی توست. چگونه می‌توان آرامش حقیقی را همین حالا تجربه کرد؟ با آشتی کردن با لحظه‌ی حال. لحظه‌ی حال، صحنه‌ای است که نمایش باشکوه زندگی تو در آن اجرا می‌شود.

زندگی در هیچ کجای دیگر جز در لحظه‌ی حال اتفاق نمی‌افتد. آنگاه که با لحظه‌ی حال آشتی می‌کنی، اتفاقاتی رخ می‌دهد، تصمیم‌هایی می‌گیری، کارهایی می‌کنی. بین این‌ها چه هستند. راز کشف و بهره‌مندی از

زندگی، راز همه‌ی شادمانی‌ها و شادکامی‌ها، راز همه‌ی موفقیت‌ها، یگانه شدن با زندگی‌ست. یگانگی با زندگی، یگانگی با لحظه‌ی حال است. هنگامی که با لحظه‌ی حال یگانه می‌شوی، آنگاه دیگر تو نیستی که زندگی می‌کنی، بلکه زندگی‌ست که تو را زندگی می‌کند. زندگی‌ست که تو را به آواز می‌خواند، و تو آواز دل‌انگیز این زندگی بزرگ و باشکوه هستی.

ایگو به رنج و اندوه خود وابسته است و نمی‌خواهد از آن‌ها جدا شود. ایگو، از واقعیت رنجیده است. واقعیت چیست؟ واقعیت، آن است که هست. ایگو از «آنچه هست» دلخور است. آنچه هست و آنچنان که هست، زندگی‌ست. و زندگی در لحظه‌ی حال جاری‌ست.

بنابراین، ایگو از لحظه‌ی حال می‌گریزد. یکی از ویژگی‌های ایگو، آن است که رضا به داده نمی‌دهد و هرگز گره از جبین نمی‌گشاید. ایگو اگر به این توصیه‌ی حافظ شیرین سخن شیراز عمل کند می‌میرد: «رضا به داده بده، گره از جبین بگشا!» رضا به داده ندادن و رنجیدن، همان چیزی‌ست که ایگو، برای بقای خویش، به آن محتاج است. این حالت، موجب رنج و اندوه ایگو

می شود، و ایگو از همین رنج و اندوه تغذیه می کند. تو خود را و افراد پیرامون خود را دچار رنج و اندوه می کنی و خود نمی دانی چرا چنین می کنی. تو زندگی خود را به آتش می کشی و از آن دوزخی می سازی. زندگی جاهلانه، دستاوردی جز رنج ندارد. خرسندی و شادمانی را روزی زندگی جاهلانه نکرده اند. آری، «خون خوری گر طلب روزی ننهاده کنی!» زندگی جاهلانه، اسارت در چنگ تیره‌ی ایگوست. ایگو و آگاهی با هم جمع نمی شوند.

اگر نور آگاهی بتابد، ایگو، که سایه است، محو می شود. مغاک تیره‌ی جهل، بسیار هولناک است. ایگو از شناخت و آگاهی بی بهره است. محرومیت ایگو از دید و دریافت درست و زندگی، حد و اندازه ندارد. ایگو، مدام دیگران را سرزنش می کنند. ایگو، مدام عیب و ایراد دیگران را برملا می کند. ایگو، مدام ملامت می کند. ایگو، این کارها را می کند و نمی داند که تمامی این ها چیزی جز فرافکنی عیب و نقص هایی نیست که در خود می یابد. یعنی تو نقصی را در خویش می بینی، آنگاه آن را به دیگری فرافکنی می کنی و دیگری را برای آن نقص سرزنش

می کنی! بنابراین، هنگامی که ایراد می گیری و سرزنش می کنی، در واقع خود را افشا و رسوا می کنی. ایگو همواره توجیه می کند و هرگز حاضر نیست واقعیت را بپذیرد. ایگو واقعیت را به نفع خود تحریف می کند. ایگو می خواهد حقانیت خود و بطلان دیگری را ثابت کند، و اگر نتواند، آنگاه عصبانی می شود، و سرانجام، به خشونت متوسل می شود.

زمین ما به شوربختی آلوده شده است. برای رهایی زمین از شوربختی، تو باید از خود شروع کنی. از خود بپرس: «آیا در لحظه‌ی اکنون سرشارم از احساسی منفی؟» آنگاه، نسبت به احساسات خود هشیار شو. افکار خویش را مشاهده کن. شکل‌های گوناگون احساس بدبختی را در خود جست‌وجو کن و آن‌ها را بیاب. همان فکرها و احساساتی که پیش از این به آن‌ها اشاره کردیم؛ چیزهایی مانند ناخرسندی، عصبانیت و بیزاری. بی‌تردید، فکرهایی در سر تو هست که در صدد توجیه این احساسات و حالت‌هاست. آن‌ها را پیدا کن. اگر آن‌ها را در خود یافتی، مأیوس نشو، این نشانه‌ی توفیق توست. آگاهی، پیروزی و کامیابی است. پیش از این آگاهی، تواز

احساسات و حالت‌های خود هویت می‌گرفتی، یعنی با ایگو همذات‌پنداری می‌کردی، در اسارت آن بودی. آنگاه که رها می‌شوی از هویت‌هایی که همه بر فکرها و احساس‌ها و وضعیت‌ها تکیه دارند، در واقع، به ساحت آگاهی وارد می‌شوی. آگاه می‌شوی.

بنابراین، هنگامی که فکرها و احساسات و واکنش‌هایت را مشاهده می‌کنی، در واقع، آن‌ها را می‌شناسی. با چنین شناختی ست که از هویت مبتنی بر فکرها و احساسات و واکنش‌ها و کنش‌ها رهایی می‌یابی. بدین‌سان، احساس تو نسبت به خویشتنِ خویش دگرگون می‌شود. حالا احساسی تازه و کاملاً متفاوت نسبت به خود داری. پیش از این آگاهی، تو همه واکنش بودی و یک مشت فکر و احساس، اما حالا هشیاری و حضوری آگاهانه هستی. حضوری که مشاهده‌گر فکرها و احساسات و حالت‌های خویش است.

راستی، کیست که می‌گوید: «من روزی از چنگِ ایگو رها خواهم شد»؟ بی‌تردید، این حرف، حرفِ خودِ ایگوست. مبادا با این آرزو که روزی از چنگِ ایگو رها شوی، به دام ایگو بیفتی. دامِ ایگو، همین آرزوست. آری، ایگو بسیار

زمینی نو | چهار: نقش بازی کردن

زیرکانه عمل می کند. هنرِ ایگو آن است که به دست خود
تو دامی برای تو بسازد.

به چنگ آوردن ایگو و یا چیره شدن بر آن کاری دشوار نیست، بلکه بسیار ساده نیز هست. اما هنگامی که این کار دشوار تلقی می‌شود، آنگاه، انجام آن، مزیتی به حساب می‌آید. بدین سان، همان ایگویی که قرار بود به چنگ آید، حالا دیگر فربه‌تر و زورآورتر شده است. برای چیرگی بر ایگو، فقط کافی ست که فکرها و احساسات و حالت‌های خود را مشاهده کنی و از آن‌ها بی‌خبر نباشی. مشاهده‌ای هشیارانه کافی ست. مشاهده‌ی هشیارانه را حضور قلب نیز می‌نامند. زندگی، ساحت خداوند است. با حضور قلب باید در ساحت الهی حاضر شد. بنابراین، برای رهایی از شرّ ایگو اصلاً نباید کاری بکنی. فقط کافی ست از هویت مبتنی بر فکرها و احساسات خود منتقل شوی به آگاهی هشیارانه، که حقیقتِ توسّ است. این انتقال، انتقال از هویت است به حقیقت. این انتقال، انتقال از وهم است به واقعیت. با این انتقال، آگاهی هستی از خلال وجود تو جاری می‌شود و در تو زندگی می‌کند. پیش از این، ایگو بود که وجود تو را تسخیر کرده بود و همچون گره مانع از جریان یافتن نفسِ پاک آن نی‌نواز بزرگِ هستی می‌شد. آری،

دیو چو بیرون رود، فرشته درآید. حالا دیگر فکرها و احساسات تو هویتی غیرشخصی می‌یابند و ماهیت انسانی خود را آشکار می‌کنند. منظور این است که آن‌ها دیگر فاقد یک ذات مستقل تلقی می‌شوند. آن‌ها اکنون یک مشت فکر و احساسات‌اند. حالا دیگر تو می‌دانی که قصه‌ی شخصی زندگی تو چیزی نبوده است جز مشتی فکر و احساسات و خاطره. حالا دیگر این قصه‌ی شخصی را خیلی جدی نمی‌گیری و از آن هویت نمی‌سازی. حالا دیگر قطره‌ی فکرها و احساسات تو به دریا‌های آگاهی کل متصل شده است.

همه‌ی شکل‌های ایگو بیماری‌اند

ایگو چیزی جز یک بیماری نیست. ایگو دردزا و رنج‌آفرین است. ویژگی‌های بسیاری از بیماری‌ها و آشفتگی‌های روانی در ایگو نیز هست. ویژگی ویژه‌ی بیماری ایگو آن است که این بیماری را همه در بیمار تشخیص می‌دهند، جز خود بیمار. مبتلای ایگو اصلاً نمی‌پذیرد که بیمار است. ایگو می‌خواهد خود را مهم‌تر و برتر جلوه دهد، بنابراین، درباره‌ی داشته‌ها و توانایی‌ها و روابط خویش بسیار مبالغه می‌کند و دروغ می‌بافد. ایگو، با این دروغ‌ها

و لاف‌ها، برای خود هویت می‌سازد. از طرفی، ایگو احساس بی‌کفایتی و ناتوانی هم می‌کند. بنابراین، دوست دارد بیشتر داشته باشد تا فربه‌تر و بهتر و برتر شود. از این لحاظ، ایگو بسیار حریص است. کاسه‌ی چشم چنین حریصی هرگز پُر نمی‌شود. ایگو اگر نتواند داشته‌های خود را اضافه کند، درباره‌ی داشته‌های خود به طور غیرارادی و ناخودآگاه مبالغه می‌کند و دروغ می‌بافد. مبتلایان به ایگو همیشه قصه‌ی خیالی خویش‌اند، نه واقعیت خویش. مردم گاهی گولِ پُرو ظاهرِ مبتلایان به ایگو را می‌خورند و قصه‌ی خیالی آن‌ها را باور می‌کنند، اما خیلی زود به تو خالی بودن و وهمی بودن آن پی می‌برند.

آنچه به عنوان بیماری روانی شیذوفرنی یا پارانویا شناخته می‌شود چیزی نیست جز یک ایگوی اغراق‌آمیز. پارانویا یک قصه‌ی خیالی‌ست که فرد می‌سازد تا ترسِ خویش را زیر صورتِ ظاهر این قصه مخفی کند. در این قصه، همیشه عده‌ای از آدم‌ها و یا همه‌ی آن‌ها بر علیه من توطئه می‌کنند و قصد نابودی من را دارند. گاهی این اجتماعات و فرقه‌ها و ملت‌ها و دولت‌ها هستند که دچار

پارانویا می‌شوند. ترس ایگو از «دیگران» و بی‌اعتمادی‌اش نسبت به آن‌ها باعث می‌شود تا بر «غیرخودی بودن» دیگران تأکید کند و از اشتباهات آن‌ها هویتی برای آن‌ها بسازد و آن‌ها را با اشتباهات‌شان یکی بیندارد. بدین‌سان، ایگو از دیگران هیولا می‌سازد. ایگو به هیولای «دیگران» محتاج است. با وجود این، از این هیولا می‌ترسد. ترس از «دیگران» باعث می‌شود تا ایگو از «دیگران» نفرت داشته باشد. ژان پل سارتر، فیلسوف فرانسوی می‌گفت: «دیگران دوزخ‌اند.» این گفته‌ی سارتر، باور نهادینه شده‌ی ایگوست. کسی که مبتلا به پارانویاست سوزشِ آتشِ این دوزخ را به شدت احساس می‌کند. مبتلایان به ایگو نیز این دوزخ را احساس می‌کنند، گرچه کمی خفیف‌تر از مبتلایان به بیماری پارانویا. به هر اندازه که ایگوی تو فربه‌تر باشد، تمایل تو به این که تقصیرِ همه‌ی نابسامانی‌های زندگی‌ت را به گردن دیگران بیندازی بیشتر می‌شود. دیگران باعث شده‌اند تو عقب‌مانی. دیگران باعث شده‌اند تو رشد نکنی. دیگران باعث اضطراب و ناآرامی تو شده‌اند. دیگران باعث بدبختی تو شده‌اند. آری، آری،

دیگران دوزخ‌اند! بدین‌سان، تو زندگی را بر خود و
دیگران دشوار می‌سازی. البته، تو خود قادر به تشخیص
بیماری خود نیستی، بنابراین، به خود حق می‌دهی که
چنین و چنان باشی؛ زیرا دیگران به تو ظلم کرده‌اند و تو
مظلوم واقع شده‌ای.

علامت‌های بیماری پارانویا در همه‌ی شکل‌های ایگو
هست. گرچه این علامت‌ها در بیماری پارانویا کمی
پررنگ‌تر است. فرد مبتلا به این بیماری هر چه بیشتر در
معرض سرزنش و ملامت و تهدید دیگران باشد، یقین
می‌کند که او در مرکز عالم واقع شده است و همه‌ی عالم
به دور او می‌گردد. اکنون افراد بیشتری به او توجه
می‌کنند، پس او حتماً مهم است. گرچه این توجه آمیخته
به سرزنش و ملامت و تهدید است، اما ایگو از نفسِ این
توجه خوشش می‌آید و از این که اصلاً مورد توجه نباشد
بیزار است.

هر چه احساس قربانی بودن و مظلوم بودنِ فرد مبتلا به
پارانویا یا ایگو شدیدتر باشد، احساس ویژه بودن او
عمیق‌تر است. حالا دیگر او قربانی‌ست و همه درباره‌ی او
اشتباه می‌کنند. چنین بیماری، در ذهن خویش قصه‌ای

زمینی نو | چهار: نقش بازی کردن

می‌سازد. در این قصه، او هم نقش قربانی را ایفا می‌کند و هم نقش قهرمانی را که روزی همه‌ی این نیروهای اهریمنی را شکست خواهد داد و دنیا را نجات خواهد بخشید.

در هر ایگویی، بیماری پارانویا را می‌شود مشاهده کرد؛ چه ایگوی فردی، چه ایگوی جمعی. سرچشمه‌ی بسیاری از رنج‌های بشر در طول تاریخ همین بیماری‌ست. تفتیش عقاید در اسپانیا، اعدام و زنده زنده سوزاندن کافران و ساحره‌ها در جوامع مسیحی آن زمان، جنگ جهانی اول و دوم، کمونیسم، مک‌کارتیسم در آمریکای دهه‌ی نود، بمباران هیروشیما، خشونت‌های خاور میانه، همه‌ی این حوادث تلخ بر پارانویای جمعی بشر مبتنی بوده‌اند. هرچه جهالت فردی و جمعی بیشتر باشد، ایگو خشونت بیشتری اعمال می‌کند. اعمال خشونت، شیوه‌ای بدوی‌ست. با وجود این، ایگو به خود حق می‌دهد تا برای اثبات حقانیت خود و بطلان دیگران به خشونت متوسل شود. آن‌هایی که جاهل‌ترند، بیشتر به خشونت فیزیکی متوسل می‌شوند. در قرن بیست و یکم، چماق هنوز ابزاری کارآمد برای ایگوی آدم‌های جاهل است. گویی دوره‌ی جاهلیت فقط در لفظ به پایان رسیده است. جاهلیت، خود را در پرتاب مشت و لگد و چماق نشان می‌دهد. موضوع چیست؟ دو طرف با هم گفت‌وگو می‌کنند و نظراتی متفاوت دارند.

اما در ذهن یک طرف و یا هر دو طرف فکریایی هست که جمود یافته‌اند و سنگ‌واره شده‌اند. در این جا، دو انسان با هم گفت‌وگو نمی‌کنند، بلکه تعصب و تحجر نفسانی‌ست که مهار خویش را گسسته است و کف بر لب آورده است. در این جا ذهنیت آمیخته به احساس است که عربده می‌کشد. هویت است که ابراز وجود می‌کند.

در این زمان، من برای یک فکر «استدلال» نمی‌آورم، بلکه از خودم «دفاع» می‌کنم. حالا من به گونه‌ای رفتار می‌کنم که گویی برای زنده ماندن است که اینچنین دست و پا می‌زنم. هیجان عصبی من حاکی از دفاع من، نه از یک فکر، بلکه از هویتی‌ست که خود را با آن یکی می‌پندارم. حالا احساساتم جریحه‌دار شده است، عصبانی هستم، دفاع می‌کنم، پر خاش می‌کنم، باید به هر بهایی شده است از این جنگ پیروز و برنده بیرون بیایم. در غیر این صورت، نابود می‌شوم. توهم این گونه شکل می‌گیرد. ایگو نمی‌داند که آنچه تو هستی، یعنی حقیقت تو، هیچ ربطی به فکری ندارد که در ذهن توست. ایگو خود ذهنیتی بیش نیست.

استادان بزرگ می گویند: «لازم نیست به دنبال حقیقت بگردی. فقط وابسته‌ی نظرات خویش نباش. همین کافی‌ست.» معنای این گفته این است: «با ذهن و ذهنیت خویش همذات‌پنداری نکن. آنچه تو هستی، یعنی حقیقت تو، فراسوی ذهن و ذهنیت توست. حجاب تعصب و تحجر را از روی حقیقت خویش بردار، حقیقت نورانی تو عیان می‌شود.»

کار کردن بی حضور ایگو یا با حضور ایگو

بسیاری از آدم‌ها گاهی محو شدن ایگو را تجربه می‌کنند. آن‌هایی که در کار خویش مهارتی شگفت‌انگیز دارند و به کار خویش عشق می‌ورزند، گاهی، هنگام کار، از ایگوی خویش فارغ می‌شوند. البته، ممکن است آن‌ها خود متوجه‌ی این نکته نباشند، اما کار آن‌ها، تجربه‌ی معنوی محو ایگوی آن‌هاست. بیشتر این آدم‌ها، هنگام کار، حضور در لحظه‌ی حال را تجربه می‌کنند، اما به محض این که به زندگی خصوصی‌شان باز می‌گردند، دوباره به دامن ناآگاهی می‌افتند. حضور این آدم‌ها فقط در بخشی از زندگی‌شان تحقق می‌یابد. من آموزگاران، هنرمندان، پزشکان، پرستاران، مددکاران اجتماعی، پیشخدمت‌ها،

آرایشگران، و فروشندehای بسیاری را دیده‌ام که کارشان را به شیوه‌ای ستایش‌برانگیز انجام می‌دهند و در کارشان به دنبال هویتی برای خود نمی‌گردند. آن‌ها غرق لحظه‌ی اکنون می‌شوند و با زمان و زمین و مردم و کار و لحظه‌ی اکنون یگانه می‌شوند. تأثیر این گونه آدم‌ها بر دیگران فراتر از تأثیر کاری‌ست که انجام می‌دهند. آن‌ها، با حضور خود، ایگوی مخاطبان خود را کم‌رنگ می‌کنند. همه‌ی ما دوست داریم آدم‌هایی را که با لحظه‌ی حال یگانه‌اند، خویشتنِ خویش‌شان هستند، و از هویتِ ذهنی کاملاً فارغ و آسوده‌اند. بنابراین، هنگام مواجه شدن با چنین آدم‌هایی، ما نیز مجالی می‌یابیم تا از ایگوی خویش فارغ شویم و ماسک خویش را زمین بگذاریم. آری، هنگام مواجه شدن با این افراد، ما از نقش بازی کردن دست می‌کشیم. آدم‌های دوست‌داشتنی، بسیار موفق هم هستند. بنابراین، شگفت نیست اگر می‌بینیم کسانی که از ایگوی خویش فارغ‌اند، در کار و زندگی نیز موفق‌ترند. آن‌هایی که یگانه‌اند با کارِ خویش، سهمی عمده دارند در خلق زمینی نو. من بسیاری را نیز دیده‌ام که در کارشان مهارت دارند، اما ایگوی آن‌ها مدام

مداخله می کند و کار آن ها را ضایع می کند. آن ها هنگام کار، فقط بخشی از تمرکز خود را متوجهی کارشان می کنند، بخش عمده ی توجهی آن ها صرف ایگو یا من شان می شود. من آن ها می خواهد تأیید و تحسین بگیرد و اگر نگیرد، عصبانی می شود. انرژی بسیاری از آدم ها از محل نشتی عصیت هدر می رود. دغدغه ی چنین آدم هایی این است: «نکند دیگری بهتر و برتر از من باشد!» این ها کار را برای هدفی غیر از خود کار انجام می دهند. یعنی به کار خویش عشق نمی ورزند. اگر آن هدف هم اکنون تحقق یافته بود، اینان دیگر به این کار اقدام نمی کردند. کار برای اینان وسیله ای ست برای رسیدن به پول یا شهرت یا قدرت. هنگامی که کار وسیله می شود، و خود کار فی نفسه خواستنی نیست، آنگاه کیفیت کار آفت می کند. هنگامی که مانعی بر سر چنین کارهایی پیش می آید، هنگامی که کار طبق پیش بینی ها و انتظارات پیش نمی رود، اینان بر ضد وضعیت موجود می شورند و بدین سان، خود را از کار خویش جدا می کنند. در حالی که می توانستند با وضعیت تازه یکی شوند و به نیازهای لحظه ی حال پاسخ بدهند.

در این حالت، یک «من» وجود دارد که ناخرسند است،
عصبانی ست، سرشار از کینه و نفرت است. در این
ناخرسندی و عصبانیت و نفرت، انرژی عظیمی هدر
می رود. اگر ایگو این انرژی را هدر ندهد، آنگاه، می تواند از
این انرژی عظیم در راه هایی تازه تر و کارهایی تازه تر
بهره هایی بسیار ببرد. این انرژی منفی، خود سد راه
می شود و مانع می تراشد و خصومت و درگیری و
اصطکاک می آفریند. آدم ها اغلب خود دشمن
خویش تن اند. اگر عقابیم و تیری به پهلوی مان نشسته
است، بهتر است نیک نظر کنیم؛ بی تردید، پَر خویش را
در انتهای تیری خواهیم دید که به پهلوی مان نشسته
است! بنابراین، از که می نالیم؟
بعضی از آدم ها انرژی بسیاری صرف می کنند تا دیگران
را تخریب کنند؛ صرفاً به این دلیل که مبدا دیگران از
آن ها جلوتر بیفتند. هیچ کس نباید از «من» آن ها
موفق تر شود و بیشتر به دست بیاورد. اینان غافل اند از
این نکته که تخریب دیگران، تخریب خویش تن است. ایگو
با تعاون و مشارکت و همکاری بیگانه است. ایگو فقط
خود را می بیند و فقط خود را می خواهد. ایگو حتی اگر با

دیگران همکاری کند، فقط منافع شخصی خویش را در این همکاری می‌جوید. ایگو نمی‌داند که همکاری و تعاون و تعامل با دیگران موجب می‌شود کارها سهل و ساده انجام شوند. ایگو می‌خواهد بیشتر از همه جلوه داشته باشد. هنگامی که با دیگران همکاری می‌کنی و در کارها مددکارشان می‌شوی، هستی کل نیز در سیمای آدم‌ها و موقعیت‌ها مددکار تو می‌شود و گره از کارهایت باز می‌کند. شکر، سهمیم شدن زندگی با دیگران است. هنگامی که زندگی را با دیگران سهمیم می‌شوی، چیزی از دست نمی‌دهی، بلکه خودِ تویی که حضوری آگاه‌تر و هشیارتر می‌یابی؛ حضوری هماهنگ با کل هستی، حضوری متصل به خدا.

هنگامی که بر سر راه دیگران مانع می گذاری، این موانع بر سر راه خود تو قرار می گیرند و رفتن خودِ تو را کند و یا غیرممکن می کنند. هنگامی که برای دیگران چاه می کنی، بدان که خود تو در آن چاه می افتی. هنگامی که زندگی را با دیگران سهیم می شوی، هماهنگ با کل می شوی و کل نیز تو را یاری می کند. هنگامی که از کل می ببری و خدا و حقیقت خویش را فراموش می کنی، زندگی سخت و دشواری می یابی. افزون طلبی و احساس این که «هنوز کافی نیست»، محور دید و دریافتِ ایگوست. این احساس باعث می شود تا گمان کنیم موفقیت دیگران به معنای شکست من است و اگر دیگری موفق شده است، پس حتماً چیزی از موفقیت من کاسته شده است. ناراحتی تو از موفقیت دیگران است که از احتمال موفقیت تو می کاهد. از نفسِ موفقیت خوشحال شو، چه خود موفق شده باشی، چه دیگری. بدین سان، شانس موفقیت تو نیز به طرزی چشمگیر افزایش می یابد.

ایگو، آنگاه که بیمار می شوی

بیماری می تواند ایگو را تضعیف و یا آن را تقویت کند. اگر

هنگام بیماری گِلِه کنی که چرا باید بیمار باشی، اگر به حال زار خود دل بسوزانی، ایگوی تو تقویت می شود. اگر بیماری خود را به پاره‌ای از هویت خیالی خود تبدیل کنی، ایگو تقویت می شود. ممکن است مدام گوشزد کنی که: «من همانم که بیمارم و از بیماری خود رنجور.» تو این نکته را مدام گوشزد می کنی، زیرا می خواهی ما بدانیم که تو چه «کسی» هستی. از طرفی، هستند کسانی که هنگام سلامت، ایگویی بسیار فربه دارند، اما هنگام بیماری، ایگوی آن‌ها تحلیل می رود و آن‌ها آدم‌هایی می شوند بی پیرایه، ساده و مهربان. بیماری به اینان بصیرتی می بخشد که هنگام سلامت از آن بی بهره بوده‌اند.

ظاهراً، بیماری، ناگهان اینان را از خواب غفلت بیدار کرده است و چشمه‌های دل‌آگاهی‌شان را جوشان. به همین دلیل است که می بینی ناگهان حکمت است که از قلب آن‌ها بر زبان‌شان جاری می شود. بسیاری از اینان، با بازگشت سلامتی‌شان، ایگو و غفلت‌شان نیز بازمی گردد. هنگام بیماری، توان تو کاهش می یابد. بنابراین، ذاتِ آگاه هستی به یاری تو می شتابد و اندک باقی مانده‌ی

توان تو را برای شفای تو به کار می‌گیرد. هنگامی که توان تو بر اثر بیماری کاهش می‌یابد، ایگو نیز ناتوان می‌شود و برای فعالیت‌ها و یا شیطنت‌های خود توانی نمی‌یابد. گاهی نیز ایگو اندک باقی مانده‌ی انرژی تو را نیز از آن خود می‌کند تا از این نمد برای سر خود کلاهی بسازد؛ همان هویت خیالی که در واقع کلاهی ست بر سر آگاهی تو. در ضمن، آن‌هایی که از بیماری خود هویتی می‌سازند، دوره‌ی بیماری خود را طولانی‌تر می‌کنند. عده‌ای نیز اساساً بهبود نمی‌یابند. بیماری این عده، به پاره‌ای جدا نشدنی از هویت آن‌ها تبدیل می‌شود.

ایگوی جمعی

خویش‌تن خویش بودن و اصالت داشتن چقدر دشوار است! ایگو، گریز از خویش‌تن خویش است. ایگو از خود می‌گریزد، و از این گریز ناخرسند است. برای فرار از این ناخرسندی، ایگو می‌کوشد تا خود را به مفهومی ذهنی و فربه‌تر بچسباند تا گنده‌تر و مهم‌تر جلوه کند. این مفهوم می‌تواند یک گروه، یک حزب سیاسی، یک نهاد، یک فرقه، یک ملت، یک مرام عقیدتی، یا حتی یک تیم فوتبال باشد. گاهی ایگوی تو از فرد به جمع منتقل

می‌شود. ایگوی جمعی همان ویژگی‌های ایگوی فردی را دارد. مانند نیاز به درگیری و اصطکاک، نیاز به وجود خصومت و دشمنی، میل به برتر و برحق بودن خود و زبون‌تر و باطل بودن دیگری. جمع اسیر ایگو، خیلی زود با جمع دیگرانی که آن‌ها نیز اسیر ایگوی خود هستند وارد خصومت و دشمنی می‌شود. ایگو به خصومت محتاج است. ایگو، به مخالفان خود نیاز دارد. زیرا مخالفان هستند که مرزهای ایگوی من را یا ایگوی جمع و گروه و فرقه‌ی من را تعیین می‌کنند و بدین‌سان، به من یا جمع من هویت می‌بخشند. جمع ایگویی نیز سرانجام دچار عذابِ آلیم می‌شود. شاید همین عذاب باعث شود این جمع از خوابِ ایگو بیدار شوند و جنون خویش را مشاهده کنند. شاید ابتدا برای کمی دشوار باشد که چشم باز کنی و ببینی که بنیاد جمعی که از آن هویت کسب می‌کنی همه بر باد است. شاید پس از درک این نکته، نسبت به همه چیز بدبین شوی و همه‌ی ارزش‌های مثبت را نیز به باد تمسخر و انکار بگیری. بدین‌سان، از چاهی درآمده‌ای و به چاهی دیگر افتاده‌ای. تو از چنگ ایگوی خویش بیرون نیامده‌ای، بلکه از شکلی

از ایگو به شکل دیگر ایگو پناه برده‌ای. ایگوی جمعی معمولاً جاهل‌تر از ایگوی فردی است. گاهی در جمع و با اتکا به گروه و فرقه و مرام خود می‌توان به جنایاتی دست زد که به طور انفرادی حتی تصور انجام آن نیز غیرممکن است.

در هر حال، خورشید آگاهی تازه‌ای در حال دمیدن است. با دمیدن این خورشید، اندک اندک جمع مستان می‌رسند و دور هم جمع می‌شوند تا عشق و خنده و زندگی را ستایش کنند. این ستایشگران عشق و خنده و زندگی کسانی نیستند که به امید واهی کسب هویتی گرد هم آمده باشند. آن‌ها تعلق ندارند و از بار غم آزادند. آن‌ها نمی‌خواهند در جمع باشند بلکه برای خود تعریفی پیدا کنند. آن‌ها حتی اگر به طور کامل از ایگوی خویش نبریده باشند، آنقدر هشیار هستند که بازی‌های آن را بشناسند. البته، باید هشیارِ هشیار بود. زیرا ایگو بسیار زیرک است و می‌کوشد به هر بهانه‌ای که شده برای نفوذِ خود و چیرگی بر تو روزنه‌ای بیابد.

جمع آگاه، آگاهی خود را حفظ می‌کند و آن را بسط می‌دهد. بی‌تردید، همین جمع آگاه و هشیار است که

آینده‌ی زمین را رقم خواهد زد. درست همان طور که
طاغوتِ ایگوی جمعی تو را از نور بیرون می‌کشاند و به
سوی ظلمت می‌برد، جمع دل‌آگاه و بیدار نیز می‌کوشد
تا تو را از ظلمتِ طاغوتِ نفسانیت بیرون آورد و به سوی
نورِ وحدتِ عارفانه‌ی هستی و یگانگی با کل هدایت کند.
جمع روشن و دل‌آگاه، سمن‌بویانی هستند که
بر خاسته‌اند تا غبار غمِ حاکم بر زمان و زمانه‌ی ما را
بنشانند. هم اکنون، رایحه‌ی خوش حضور آن‌ها در
حیات تازه‌ی ما به مشام می‌رسد.

زندگی فناپذیر است، و تو زندگی هستی

شیزوفرنی، بیماری گسست در روان آدمی ست. ایگو نیز
هنگامی ظاهر می‌شود که شکافی بین «من» و «خودم»
افتاده باشد. از همین شکاف است که ایگو رخنه می‌کند
و وجود ما را اشغال می‌کند. تو تصویری از خود در خیال
خود ترسیم کرده‌ای. هنگامی که از خودت سخن
می‌گویی، به این تصویر نظر داری. بدیهی ست که تو این
تصویر خیالی نیستی. بنابراین، هنگامی که درباره‌ی
«زندگی من» حرف می‌زنی، از آنچه حقیقتاً هستی جدا
می‌افتی. «زندگی من»، که همان «قصه‌ی زندگی من»

است، به تصویری موهوم که از خود ترسیم کرده‌ای تکیه دارد. تصویر ذهنی تو از خویش، وهمی بیش نیست. هنگامی که این وهم را به جای واقعیت خویش می‌نشانی، دچار توهم می‌شوی؛ یعنی کاملاً باور می‌کنی که تو همان تصویر ذهنی از خویش هستی. آنگاه، یک «من» هست که یک «زندگی» دارد. در این صورت، «من» و «زندگی من» جدا از هم فرض شده‌ایم و از آن جا که از هم جدا هستیم، پس ممکن است «من» «زندگی خود» را از دست بدهم.

بنابراین، مرگ، واقعیتی تهدیدآمیز جلوه می‌کند. مرگ می‌تواند «زندگی من» را از «من» بگیرد. واژه‌ها و مفاهیم غلط‌اندازند و زندگی را به دوپاره‌ی جدای از هم، «من» و «زندگی من»، تبدیل می‌کنند؛ آنگاه که از «زندگی من» سخن می‌گوییم. فکر «زندگی من» همان توهم بنیادی جدایی و افتراق است. همین جدایی و افتراق است که خاستگاه ایگوست. اگر من و زندگی جدا هستیم، پس من از همه چیز و همه کس جدا هستم، من از هستی جدا هستم. اما چگونه ممکن است من از هستی جدا باشم. مگر من نیستی هستم؟ غیرممکن

زمینی نو | چهار: نقش بازی کردن

است که من باشم و از هستی جدا باشم.

پنج: کالبد درد مند

بسیاری از فکرهای آدم‌ها غیرارادی و تکراری‌ست. این فکرها چیزی نیستند جز مشتی مفاهیم مرده و سنگ‌واره که همواره تکرار می‌شوند و به جایی نیز ره نمی‌برند. گمان نکن که این تویی که فکر می‌کنی. چنین نیست. فکر، فقط رخ می‌دهد. هنگامی که می‌گویی: «من فکر می‌کنم»، این عبارت را چنان بر زبان می‌آوری که گویی مشغول انجام عملی ارادی هستی. یعنی، گویی میان فکر کردن و فکر نکردن، حق انتخاب داری. «من فکر می‌کنم»، حرفی‌ست کاذب، درست مانند این عبارت که «من غذا را هضم می‌کنم» و یا این عبارت که «من خونم را در رگ‌هایم به گردش درمی‌آورم». غذا هضم می‌شود، بدون آن که تو فاعل آن باشی. خون در رگ‌ها جریان می‌یابد، بدون آن که تو فاعل آن باشی. فکر می‌آید و می‌رود، بدون آن که تو فاعل آن باشی. صدایی که در سر ماست نیز کار خودش را می‌کند. بسیاری از آدم‌ها در تسخیر صداهای درون سرشان هستند. خیلی‌ها در اسارت فکرهای خود هستند. فکرها، همان صداهایی هستند که مدام در گنبد سر ما می‌پیچند. فکر، به گذشته

معطوف است. هنگامی که خود را به فکرها می‌سپاری و با آن‌ها می‌روی، آن‌ها تو را به گذشته‌ها می‌برند. وقتی به گذشته‌ها می‌روی، به ناچار گذشته‌ها را دوباره تکرار می‌کنی، تکرار می‌شوی، ملول می‌شوی، و از ملالت خود رنج می‌بری. در شرق، نام این رنج‌آفرینی را کارما گذاشته‌اند. هنگامی که با صداها درون سر خویش همذات‌پنداری می‌کنی و از آن‌ها هویت می‌گیری، خود متوجهی این موضوع نیستی. اگر متوجهی این موضوع بودی، دیگر در اسارت فکر نبودی. تو هنگامی در تسخیر صداها درون سر خویش هستی که گمان کنی همان موجود مُسخَر هستی، همانی که در تسخیر آن صداهاست. فرانتس کافکا کتابی دارد با عنوان مسخ. در این کتاب خواندنی، قهرمان داستان صبح بیدار می‌شود، در حالی که سوسک شده است. او چون خود را سوسک می‌پندارد و در این باره تردیدی ندارد، مواجهه‌اش با دنیای پیرامون خویش نیز مواجهه‌ی یک سوسک است با دنیای پیرامون خود. پندار این که «من سوسک هستم» و حشتناک‌تر از این پندار نیست که «من صداها درون سر خویش هستم». ماهیت هر دو پندار

یکی ست. زیرا من از این پندار برای خود هویتی خیالی دست و پا می‌کنم.

هزاران سال است که بشر تحت سلطه‌ی فکرهای خویش است. او هنوز نتوانسته است تشخیص بدهد که هویت مُسخرِ او، خویشتن خویش او نیست. هنگامی که بشر از ذهنیت خویش هویت کسب کرد، احساس کاذب ایگو نیز به وجود آمد. به هر اندازه که بر این هویت کاذب تکیه می‌کنی و آن را واقعیت خویش می‌پنداری، ایگوی تو نیز فربه‌تر می‌شود. فکرها چیزی نیستند، مگر ذره‌ای ناچیز از ظهور و تجلی هستی. هستی ست که ذات و حقیقت تو ست، نه فکرهایی که پدیدار و ناپدید

می‌شوند. هستی، همان آگاهی و شعور بی‌کرانه است که در پسِ همه‌ی صورت‌های پدیدارها حضور دارد. تو همین حضورِ آگاه و هشیار هستی. میزان همذات‌پنداری آدم‌ها با فکر خود، در افراد گوناگون فرق می‌کند. بعضی از آدم‌ها لحظه‌هایی را تجربه می‌کنند که در آن‌ها از «صدای درون سر» هیچ خبری نیست. آن‌ها دمی از اسارت فکر می‌رهند، و این رهایی به آن‌ها بهجت و انبساط خاطر می‌بخشد. همین لحظه‌های غنودن در

سکوت و سکون بی کرانه‌ی درون است که زندگی را در
خور زیستن می‌کند. بدون این لحظه‌های ناب و سرشار،
زندگی چیزی جز سر و صدای سرسام‌آور درون سر
نیست. در همین لحظه‌های ناب و سرشار است که گل
عشق می‌شکفت، خلاقیت می‌بالد و شفقت و بخشش رخ
می‌نمایند. بسیاری دیگر نیز مدام در اسارت ایگو یا همین
فکرها و صداها‌ی درون سرشان‌اند. آن‌ها گرفتارند. آن‌ها
با خود و با جهان خود بیگانه‌اند. آن‌ها مضطرب‌اند،
ابروهای گره‌کرده دارند و نگاهی مات و کدر. آن‌ها در
تسخیر صداها‌ی درون سر خویش‌اند و زندگی را
نمی‌بینند. هنگامی که به تو نگاه می‌کنند، صورت‌های
ذهنی خویش را می‌بینند و تو را نمی‌بینند. هنگامی که به
تو گوش می‌دهند، صدای تو را نمی‌شنوند، بلکه
صداها‌ی درون سر خویش را می‌شنوند. آن‌ها هرگز در
زندگی حضور ندارند. آن‌ها غایبان همیشگی زندگی
خود هستند. آن‌ها یا در گذشته‌ی موهوم به سر می‌برند
و یا در آینده‌ی موهوم. در حالی که لحظه‌ی حال است
که واقعیت دارد و موهوم نیست. آن‌ها آشنای لحظه‌ی
حال نیستند. وقتی می‌بینی‌شان، خودشان را نمی‌بینی،

صورتکی مرده را می بینی که بر چهره زده‌اند و سیمای حقیقی خویش را پشت آن پنهان کرده‌اند. این صورتک مرده، همان هویت آن‌هاست، همان نقشی که بازی می‌کنند.

از خود بیگانگی، بیماری شایع همه‌ی اعصار بوده است. بعضی‌ها چنان از خود بیگانه‌اند و صورتک‌شان یا نقشی که بازی می‌کنند چنان زمخت است که حتی آدم‌های از خود بیگانه‌ی دیگر نیز متوجه‌ی آن می‌شوند. آری، آش گاهی چنان شور می‌شود که صدای خود آشپز هم درمی‌آید! از خود بیگانگی چیست؟ از خود بیگانگی آن است که تو نه با خود راحت هستی و نه با دیگران. تو می‌کوشی به دل‌آسودگی بررسی، اما همواره دلشوره داری. می‌کوشی به منزل بررسی، اما همواره در راه هستی. بعضی از نویسندگان عصر ما، مانند فرانکس کافکا، آلبر کامو، جیمز جویس، و تی.اس. الیوت، دغدغه‌شان «از خود بیگانگی انسان» بود. آن‌ها در نوشته‌های خود به این موضوع اساسی پرداختند و آن را آشکار کردند. گرچه در آثار این نویسندگان بزرگ راهکاری برای برون‌شدن از این مُعضل ارائه نمی‌شود.

سهم آن‌ها بیان روشن و قابل فهم این وضعیت پیچیده‌ی بشری بوده است. آن‌ها مداوایی ارائه نکردند، آری، اما بیماری را بسیار خوب تشخیص دادند. تشخیص درست بیماری، نخستین گام بلند به سوی درمان و بهبودی است.

تولد احساس

ایگو علاوه بر بُعد فکرها، بُعدی دیگر نیز دارد و آن احساسات است. گرچه نمی‌توان بُعد احساسات ایگو را از بُعد فکرهای آن جدا کرد. البته، منظور آن نیست که همه‌ی فکرها و احساسات از ایگو سرچشمه می‌گیرند. فکرها و احساسات فقط زمانی به ایگو تبدیل می‌شوند که ما خود را با آن‌ها یکی بگیریم. زمانی که فکرها و احساسات به «من» تبدیل می‌شوند، هویتِ موهوم «من» نیز شکل می‌گیرد: ایگو.

کالبد فیزیکی تو از شعور برخوردار است. کالبد هر موجود زنده‌ای از شعور برخوردار است. شعور کالبد تو نسبت به فکرهای تو حساس است و به فکرهای تو واکنش نشان می‌دهد. هنگامی که کالبد تو به فکرهای تو پاسخ می‌دهد، احساس زاده می‌شود. بنابراین، احساس،

چیزی جز واکنش کالبد تو نسبت به فکرهای تو نیست. بدیهی ست که شعور و آگاهی کالبد تو از شعور و آگاهی کل جدا نیست. شعور و آگاهی کالبد تو، یکی از جلوه‌های بی‌شمار شعور و آگاهی کل است. همین شعور و آگاهی کل است که حیات سلول‌های بدن تو را حفظ می‌کند. همین شعور و آگاهی کل است که فعالیت‌های کالبد فیزیکی تو را سامان می‌بخشد: تبدیل اکسیژن به غذا و انرژی، تپیدن قلب و جریان یافتن خون در رگ‌ها، حفظ فعالیت سیستم ایمنی بدن در برابر میکروب‌ها و بیماری‌ها، تبدیل تحریکات حسی به پیام‌های عصبی و ارسال آن‌ها به مغز، رمزگشایی از پیام‌های عصبی در مغز و تفسیر آن‌ها به صورت‌ها و مفاهیم و سرانجام شکل دادن به چیزی به نام ادراکِ واقعیت‌های خارجی. همه‌ی این فعالیت‌های بدنی و بسیاری دیگر از فعالیت‌های بدن را همان شعور ذاتی هستی سامان می‌بخشد و اداره می‌کند. فعالیت‌های بدن تو توسط تو انجام نمی‌شوند، بلکه همان شعور ذاتی هستی ست که این کار را می‌کند. این شعور ذاتی هستی مسئول واکنش بدن تو نسبت به محیط نیز هست.

آنچه گفته شد، درباره‌ی همه‌ی گونه‌های حیاتی نیز صدق می‌کند. شعور ذاتی هستی‌ست که گیاهان را پدیدار ساخت و در چهره‌ی گل رخ نمود. گلی که گلبرگ‌هایش را باز کرد تا بر گونه‌ی گرم و روشن خورشید بوسه بزند. گلی که شباهنگام گلبرگ‌هایش را جمع می‌کند و به خواب می‌رود. همین شعور ذاتی هستی‌ست که حیات حیوانات را سامان می‌بخشد و در آن‌ها واکنش‌هایی همچون ترس، عصبانیت، و درد و لذت ایجاد می‌کند. ما این واکنش‌ها را که شکل ابتدایی همان عواطف انسانی‌اند غریزه می‌نامیم.

انسان نیز در وضعیت‌هایی خاص واکنش‌هایی دارد درست مانند واکنش‌های غریزی حیوانات. هنگام روبه‌رو شدن با خطر و یا هنگامی که حیات تهدید می‌شود، تپش‌های قلب شدت می‌گیرد، عضلات منقبض می‌شوند، تنفس تندتر می‌شود و بدین‌سان، بدن خود را مہیای روبه‌رو شدن با خطر می‌کند: ترس اولیه. هنگامی که هستی موجود زنده تهدید می‌شود، جریانی پُر قدرت از انرژی در کالبد موجود زنده جاری می‌شود و به موجود زنده قدرتی می‌بخشد که پیش از آن فاقد چنان قدرتی

زمینی نو | پنج: کالبد درد مند

بود: خشم اولیه.

در ابتدا چنین به نظر می‌رسد که این واکنش‌های غریزی همان عواطف و احساسات‌اند. اما چنین نیست. این واکنش‌ها را نمی‌توان عواطف و احساسات نامید. تفاوت عمده‌ی واکنش‌های غریزی و احساسات این است: واکنش غریزی، پاسخ کالبد توست به یک وضعیت خارجی. عاطفه و احساس، پاسخ کالبد توست به فکری که در سر توست. عاطفه یا احساس می‌تواند پاسخی غیرمستقیم به یک وضعیت یا رویدادی واقعی باشد، اما این وضعیت یا رویداد واقعی از صافی تفسیرهای ذهنی تو گذشته است. تفسیر ذهنی تو همان خوب و بد کردن امور، دوست داشتن یا دوست نداشتن آن‌ها و تقسیم‌بندی آن امور به مال من و مال دیگری‌ست. برای مثال، هنگامی که اتومبیل کسی را می‌دزدند، شاید کمی احساس ترحم کنی، اما هنگامی که اتومبیل تو را می‌دزدند، سخت برافروخته می‌شوی. عجیب است، یک تصور ذهنی «مال من» عواطفی متفاوت را در ما برمی‌انگیزد.

کالبد تو واجد شعوری ژرف است، اما نمی‌تواند میان یک رویداد واقعی و یک فکر تفاوت بگذارد. کالبد تو به

فکرهای تو نیز همچون رویدادها و وضعیت‌های واقعی نگاه می‌کند. کالبد تو نمی‌داند که یک فکر فقط یک فکر است. از دید کالبد تو، نگرانی و ترس تو بدین معناست: «خطری مرا تهدید می‌کند!» کالبد تو نسبت به این تهدید واکنش نشان می‌دهد. در حالی که ممکن است تو در آن لحظه در بستر خویش لم داده باشی. نگرانی و ترس تو باعث می‌شود قلب تو تندتر بتپد، عضلات منقبض شوند، نفس‌هایت به شماره بیفتند. در این لحظه، انرژی عظیمی در کالبد تو جریان می‌یابد، اما چون در بستر خویش لم داده‌ای و هیچ خطر واقعی تو را تهدید نمی‌کند، این انرژی راهی به بیرون نمی‌یابد. پاره‌ای از این انرژی دوباره به مصرف ذهن می‌رسد و ذهن تو فکرهای نگران‌کننده‌تری تولید می‌کند. باقی این انرژی نیز به سم تبدیل می‌شود و کالبد تو را مسموم و کارکرد هماهنگ آن را مختل می‌سازد.

احساسات و ایگو

ایگو، فکرهای مشاهده نشده است، صداهایی ست در سر تو که وانمود می‌کند تویی. در ضمن، ایگو، احساساتی مشاهده نشده نیز هست. این احساسات، همان واکنش

کالبد تو به صداهایی ست که در سر تو ست. صداها در سر می پیچند، ایگو آن ها را به کار می گیرد، و جریان هماهنگ زندگی تو را مختل می کند. آنگاه، بدن تو به این صداها واکنش نشان می دهد. این واکنش ها، همان احساسات منفی تو هستند. این احساسات، به نوبه ی خود، انرژی منفی عظیمی را به جانب فکری تو می فرستند، همان فکری که سرچشمه ی همین احساسات بوده اند. بدین سان، دوری فاسد به وجود می آید از فکری که مشاهده شان نکرده ای و احساساتی که آزارت می دهند. قصه های غمبار شخصی نیز بازتاب همین دور فاسد است. ساختار احساسی و عاطفی ایگو در افراد گوناگون فرق می کند. ایگو در بعضی از آدم ها فربه تر است. گاهی سرعت ظهور و بروز فکرها در سر چنان سریع است که پیش از تولید صدای درون سر، کالبد تو به آن فکرها پاسخ می دهد. پاسخ کالبد تو به آن فکرها، عاطفه و احساس است. عاطفه و احساس نیز در تو، بی درنگ، واکنش هایی را برمی انگیزد. آنگاه، احساس و عاطفه، به سرعت تبدیل به اقدام و عمل می شود. این فکرها معمولاً همچون ابرهایی تیره، از

گذشته‌های تو می‌آیند، شاید از کودکی‌های تو. این
فکرها همه فرض‌هایی هستند که هنوز در ترازوی
سنجش و ارزیابی و مشاهده قرار نگرفته‌اند. این‌ها همه
فکرهایی شرطی شده‌اند. ممکن است پدر و مادر یا
خواهر و برادرانت نسبت به تویی توجه بوده‌اند و تو را به
اندازه‌ی کافی از عشق خویش بهره‌مند نساخته‌اند. به
همین دلیل فرضیه‌ای در ذهن تو شکل می‌گیرد: «به
آدم‌ها نمی‌توان اعتماد کرد!» این فرضیه، به گذشته‌های
تو تکیه دارد. نمونه‌هایی دیگر از این فرض‌ها و پندارهای
نسنجیده این‌ها هستند:

هیچ کس قدر مرا نمی‌داند.

هیچ کس مرا دوست ندارد.

هیچ کس برای من احترام قایل نیست.

برای حفظ زندگی‌م ناچارم بجنگم.

هیچ وقت به اندازه‌ی کافی پول نداشته‌ام.

من عرضه‌ی نعمت و ثروت بسیار را ندارم.

من لیاقت عشق هیچ کس را ندارم.

این فرض‌ها و پندارهای نسنجیده و شرطی‌شده، در کالبد تو واکنش‌هایی را موجب می‌شوند. این واکنش‌ها همان احساسات تو هستند که به نوبه‌ی خود تصویری از تو در ذهن تو ایجاد می‌کنند؛ تصویری که تو بعدها آن را به جای واقعیت خود می‌نشانی؛ تصویری که نشانی تو می‌شود؛ تصویری که می‌توانی خود را با آن بشناسی، و می‌توانند تو را با آن بشناسند.

همین تصویر است که جریان هماهنگِ کالبد تو را آشفته می‌کند و سلامتی تو را از تو می‌ستاند. کالبد تو فشاری بسیار را تحمل می‌کند. این فشار، از بیرون نیست. این فشار، سنگینی بارِ ذهنی تو است. اکنون تصویر ذهنی تو از خویش، به ایگو تبدیل شده است و کالبد تو نمی‌تواند اوامر جنون‌آمیز آن را اجرا کند. بنابراین، کارکردِ کالبد مختل می‌شود.

احساس یا عاطفه‌ی منفی چیست؟ سَمی که کارکردِ هماهنگِ کالبد تو را مسموم می‌کند و تعادل و تعاون اعضای آن را به هم می‌ریزد. ترس، اضطراب، عصبیت،

نفرت، غم، کینه، و حسادت، احساساتی هستند که جریان طبیعی انرژی کالبد تو را مختل می کنند. آنگاه، قلب تو متأثر می شود، سیستم ایمنی بدن تو به هم می ریزد، دستگاه گوارشت خوب کار نمی کند، هورمون ها به اندازه ترشح نمی شوند. حتی علم پزشکی امروز نیز به رابطه ی میان احساسات منفی و بیماری های جسمی پی برده است؛ گرچه علم پزشکی امروز درباره ی ایگو هنوز آن طور که باید و شاید چیزی نمی داند. احساسات تو، به کالبد تو آسیب می رساند و دامنه ی این آسیب به آدم هایی کشیده می شود که با تو در ارتباط هستند. وقتی تو به آن ها آسیب می رسانی، در واقع، وجود آن ها را به احساسات منفی خود می آلابی و آن ها نیز، به نوبه ی خود، این آلودگی را به کسانی منتقل می کنند که با آن ها در ارتباط هستند. بدین سان، کالبد مسموم تو، تعداد زیادی از آدم های دیگر را نیز مسموم می کند. آیا احساسات و عواطف مثبت، بر کالبد ما تأثیری مثبت می گذارند؟ آیا احساسات و عواطف مثبت سیستم ایمنی بدن ما را تقویت می کنند، به بدن توانی بیشتر می بخشند و موجب التیام آلام آن می شوند؟ بدیهی ست

که احساسات و عواطف مثبت، بر بدن ما، تأثیری مثبت می‌گذارند. اما باید تفاوت قایل شویم میان احساسات و عواطف مثبتی که ایگو تولید می‌کند و احساسات و عواطف مثبتی که ریشه در ذات هستی دارند. احساسات و عواطف مثبتی که ایگو تولید می‌کند، در دل خود ضد خود را نیز دارند. بنابراین، این احساسات و عواطف می‌توانند به سرعت به ضد خود تبدیل شوند. برای مثال، آنچه ایگو آن را عشق می‌نامد، وابسته است به میل به تملک دیگران. بنابراین، چنین عشقی، ممکن است ناگهان به نفرت تبدیل شود. آنچه ایگو آن را امید می‌نامد، وابسته است به توقع غیرواقع بینانه از آینده. بنابراین، هنگامی که آینده می‌آید و توقعات ایگو برآورده نمی‌شود، ایگو ناامید و افسرده می‌شود. تحسین دیگران، امروز مرا شاد می‌کند، اما فردا انتقاد آن‌ها موجب اندوه و سرخوردگی من می‌شود. هیجان و خوشباشی بزمی شبانه، خماری و سردرد فردا را در پی دارد. خوب بدون بد، و بالا بدون پایین وجود ندارد.

احساسات و عواطفی که ایگو تولید می‌کند همه از هویت سرچشمه می‌گیرند، هویتی که حاصل همذات‌پنداری

ذهن با اشیاست. اشیا نیز بی ثبات اند و دستخوش دگرگونی مدام. احساساتی که ریشه در ذات هستی دارند، هرگز احساس محسوب نمی شوند. آن ها غنودنِ در ذاتِ خویش اند. آن ها حال و حالتی از بودن اند، حال و حالتِ ذاتِ هستی. در عرصه‌ی تضادهاست که احساسات و عواطف رخ می نمایند. در عرصه‌ی هستی، تضادی نیست. بنابراین، حال و حالتِ هستی، هرگز ضدی ندارد. به همین دلیل، عشق و شادمانی و آرامشی که از ذات هستی می جوشد و جاری می شود، هرگز از بین نمی رود.

در کتاب «نیروی حال» از دعوای دو اردک سخن گفته‌ام. دو اردک با هم دعوا کردند و آنگاه، از هم جدا شدند. آن ها از هم جدا شدند و هر کدام بال زنان به سویی رفتند. آن ها، هنگامی که بال می زدند، خاطره‌ی این دعوا را نیز در شطّ فراموشی می ریختند. بدین سان، آن ها از این فکر آزاردهنده که ما دعوا کرده‌ایم، خلاص می شدند. گویی هرگز دعوا نکرده‌اند. اگر اردک واجد ذهنی انسانی بود، این دعوا را به یک فکر تبدیل می کرد و از آن فکر قصه‌ای می ساخت. آن قصه احتمالاً این

می شد: «اصلاً باورم نمی شود که او چنین باشد! عجب! مگر می شود؟ او فکر می کند که این رود و بر که را خریده است! او ذره ای ملاحظه ندارد. من دیگر به او اعتمادی ندارم. او با من دشمن است، می دانم. او باز مرا اذیت خواهد کرد. او هم اکنون سرگرم طرح توطئه ای دیگر است؛ می دانم. اگر بار دیگر نزدیکم شود، چنان درسی به او خواهم داد که هرگز از یادش نرود!» ذهن این قصه را مدام مرور می کند و روزها و هفته ها و ماه ها، بلکه سال ها، به این قصه می چسبد. کالبد تو می داند که این ماجرا هنوز ادامه دارد. بنابراین، متناسب با فکرهایی که در سر توست، انرژی تولید می کند. این انرژی، احساسات و عواطف توست. این احساسات و عواطف، فکرهایی بیشتر تولید می کنند، فکرهایی متناسب با خود. بدین سان، فکر و عاطفه به هم مدد می رسانند. فکرهای عاطفی این گونه به وجود می آیند، فکرهایی که رنگ عاطفی دارند. ایگو چیزی جز فکرهای عاطفی نیست. خوب است که اردک واجد ذهنی انسانی نیست. در غیر این صورت، دچار مشکل می شد. این مشکل یا مشکلات، همانی ست که بیشتر آدم ها به آن مبتلایند.

برای این افراد، هیچ وضعیتی هرگز دگرگون نمی‌شود و هیچ مصیبتی پایانی ندارد. آری، «من» و «قصه‌ی من» همچنان ادامه می‌یابد.

ما گونه‌ای موجود زنده هستیم که راه خویش را گم کرده است. اگر چشمانی برای دیدن و گوش‌هایی برای شنیدن می‌داشتیم و اگر با هنر درنگ کردن و مشاهده کردن آشنا بودیم، آنگاه هر چیزی در طبیعت، هر گیاهی، هر درختی، و هر حیوانی، درسی مهم برای آموختن به ما داشت. درسی که اردک‌ها به ما می‌دهند این است: «بال‌هایت را به هم بزن!» ترجمه‌ی این جمله این است: «قصه را فراموش کن و بازگرد به تنها جایی که زندگی در آن جریان دارد: لحظه‌ی حال.»

گذشته: باری سنگین بر شانه‌ها

ناتوانی بشر یا به تعبیری دقیق‌تر، بی‌میلی او به رها کردن گذشته‌ها، به دقت در داستان دو راهب به نام‌های تانزان و آکیدو توصیف شده است. روزی این دو راهب در جاده‌ای روستایی راه می‌سپردند. هوا به شدت ابری شد. باران گرفت. جاده گل‌آلود شد. آن‌ها زنی جوان را دیدند با جامه‌ای فاخر و زیبا. زن می‌خواست عرض جاده را طی کند، اما می‌ترسید جامه‌ی ابریشمین و پُربهایش گل‌آلود شود. تانزان بی‌درنگ زن را از زمین بلند کرد و او را روی شانه‌های خود حمل کرد و به آن طرف جاده برد. آن دو راهب باز قدم در راه گذاشتند و رفتند. هر دو سکوت کرده بودند. پس از پنج ساعت راه‌پیمایی به معبدی رسیدند که قرار بود در آن اقامت کنند. آکیدو دیگر نتوانست خود را نگه دارد. پرسید: «چرا آن زن جوان را بغل کردی و او را به آن طرف جاده بردی. مگر نمی‌دانی که ما راهبان نباید اقدام به چنین کارهایی مفسده‌انگیز کنیم؟»

تانزان پاسخ داد: «من پنج ساعت پیش آن دختر را از روی شانه‌هایم زمین گذاشتم. تو هنوز داری او را حمل می‌کنی؟!»

اکنون تصور کن کسی تمام عمر همچون آکیدو زندگی کند. زندگی بر او چگونه خواهد گذشت؟ بعضی‌ها نمی‌خواهند بار اوضاع درونی خویش را زمین بگذارند. آن‌ها اشیای بیهوده‌ی فکرها و عواطف خویش را مدام بر شانه‌های خود حمل می‌کنند. آن‌ها مدام بر حجم این اشیای بیهوده‌ی درون می‌افزایند؛ همچون کلاغ که اشیای بیهوده را در آشیانه‌اش جمع می‌کند و در آشیانه‌ای ناراحت می‌خوابد! بسیاری از آدم‌ها تابوت نعش خاطره‌های گذشته را بر دوش حمل می‌کنند. خاطره‌ها، به خودی خود، مسئله نیستند. در واقع، به واسطه‌ی خاطرهاست که ما از گذشته‌ی خود و از اشتباهات مان درس می‌گیریم. خاطره‌ها زمانی مسئله می‌شوند که بر تو چیره شوند و تو را در سیطره‌ی خود بگیرند، یعنی به پاره‌ای از احساسات تو نسبت به خویش تبدیل شوند. آنگاه، شخصیت تو که توسط گذشته شرطی شده است، به زندان تو تبدیل می‌شود. اکنون خاطره‌های تو با احساسات تو در هم می‌آمیزد و به یک قصه تبدیل می‌شود، قصه‌ای که تو گمان می‌کنی تو هستی. این قصه، یا این «من کوچک»، توهمی ست که

همچون ابرهای تیره روی حقیقت تو را، یعنی روی همان حضور لامکان و لازمان را، می پوشانند. قصه‌ی تو نه تنها شامل خاطره‌های تو می شود، بلکه شامل خاطره‌های عاطفی تو نیز می شود. خاطره‌های عاطفی تو همان احساساتی هستند که به طور مرتب توسط ایگوی تو نشخوار می شوند. درست مانند راهبی که رنجش خاطر خود را پنج ساعت متوالی نشخوار کرد و آن را همچون باری سنگین به دوش کشید. بسیاری از آدم‌ها بارهای سنگین عاطفی خود را سال‌های سال به دوش می کشند و از سنگینی این همه بار رنج می برند. آن‌ها گرفتار احساس مظلومیت، ناخرسندی، پشیمانی، افسوس، کینه، دشمنی و احساس گناه‌اند. فکرهای عاطفی آن‌ها خودِ آن‌ها شده است. یعنی آن‌ها عینِ فکرهای عاطفی شان شده‌اند. به همین دلیل است که آن‌ها به احساسات و عواطف کهنه‌ی خود می چسبند، زیرا این احساسات و عواطف هویت آن‌ها را تقویت می کند.

از آن جا که بشر دوست دارد مدام خاطره‌های گذشته‌ی خود را مرور کند، بنابراین، می توان گفت که تقریباً

همه‌ی آدم‌ها در حوزه‌ی انرژی خود دردهای عاطفی
کهنه‌ی خود را نیز حمل می‌کنند. من این دردهای
عاطفی کهنه را کالبد دردمند می‌نامم.
با وجود این، ما می‌توانیم این کالبد دردمند را پشت سر
بگذاریم. ما می‌توانیم از عادت انباشتن و تشیت عواطف
کهنه‌ی خود دست برداریم. ما می‌توانیم همچون
اردک‌ها بال بزنیم و فراموش کنیم. ما می‌توانیم با
گذشته‌ی خود نجنگیم. مهم نیست که این گذشته
دیروز بوده است یا سی سال پیش. ما می‌توانیم یاد
بگیریم که رویدادها و وضعیت‌های گذشته را در ذهن
خود زنده نگه نداریم. ما می‌توانیم توجه‌ی خود را از
گذشته‌هایی که گذشته‌اند برگیریم و به لحظه‌ی حال،
لحظه‌ی واقعی زندگی خود بدوزیم. لحظه‌ی حال،
ساحت بی‌زمانی و بی‌مکانی‌ست. در ساحت لحظه‌ی
حال، تو دیگر از فکرها و احساسات خویش هویت
نمی‌گیری، بلکه حقیقتی هستی که در ساحت بی‌زمانی
و بی‌مکانی صرفاً «حضور» دارد.
هیچ کدام از حوادثِ مربوط به گذشته نمی‌تواند مانع
حضور تو در لحظه‌ی حال شود. اگر گذشته نتواند مانع

حضور تو در لحظه‌ی حال شود، دیگر کدام نیروست که بتواند در برابر حضور تو در لحظه‌ی حال مانع ایجاد کند؟

فرد و جمع

هنگامی که احساسی منفی در ما برانگیخته می‌شود، اگر آن را نبینیم، این احساس، از خود ردی دردناک به جا می‌گذارد. کودکان نیز با احساسات منفی روبه‌رو می‌شوند. آن‌ها به دشواری می‌توانند با چنین احساساتی کنار بیایند. بنابراین، می‌کوشند این احساسات را نادیده بگیرند و یا آن‌ها را احساس نکنند. اگر راهنمایی هشیار در کنار بچه‌ها نباشد تا به آن‌ها پیاموزد چگونه از پس احساسات منفی خود برآیند، تنها چاره برای کودکان این است که آن احساسات را حس نکنند. شوربختانه، این مکانیسم دفاعی کودکان، کودک را تا بزرگسالی همراهی می‌کند. این احساسات در کودک می‌ماند و در بزرگسالی او، خود را به شکل اضطراب، عصیت، ترس، خشونت، حالت‌های روانی و حتی بیماری جسمی نشان می‌دهد.

این احساسات، حتی در روابط صمیمانه نیز بروز می‌کنند

و آن روابط را مختل می‌سازند. بسیاری از روانکاوان با
بیمارانی روبه‌رو شده‌اند که اظهار داشته‌اند کودک‌شان
بسیار شاد سپری شده است، اما بعدها خلاف این ثابت
شده است. ظاهراً مرورِ دوره‌ی کودک‌شان نمی‌تواند بدون
درد باشد. حتی اگر پدر و مادر تو به روشنی رسیده
باشند، باز ممکن است دوره‌ی کودک‌شان تو در ناآگاهی و
تاریکی توهم سپری شده باشد.

بقایای دردهای به جا مانده از احساسات منفی گذشته، که با آن‌ها روبه‌رو نشده‌ای و یا آن‌ها را کاملاً نپذیرفته‌ای، به هم می‌پیوندند و میدانی از انرژی منفی را شکل می‌دهند. این میدان انرژی منفی، تمام سلول‌های بدن تو را فرا می‌گیرد. این‌ها فقط دردهای دوران کودکی نیستند، بلکه دردهایی نیز هستند که بعدها در بزرگسالی دچارشان شده‌ای. بیشتر این دردها را ایگوی تو زاده و تغذیه کرده است. هنگامی که زندگی تو بر بنیاد تصویری خیالی بنا می‌شود که از خود در ذهن خویش ساخته‌ای، آنگاه دردمندی چیزی ست که از تو دست نمی‌کشد. میدان انرژی منفی حاصل از عواطف و احساسات کهنه‌ی هنوز پابرجا، همان کالبد دردمند است. ماهیت کالبد دردمند، فقط فردی نیست. کالبد دردمند، از رنج‌های اجتماعی و تاریخی نیز تغذیه می‌کند؛ رنج‌هایی که نتیجه‌ی جنگ‌ها، غارت، تجاوز، شکنجه و گونه‌های دیگر خشونت جمعی ست. بشریت هنوز از این فجایع رنج می‌برد. هنگام تماشای اخبار تلویزیون، می‌توانی گوشه‌هایی از این آلام را مشاهده کنی. کالبد دردمند جمعی، در خاطره‌ی جمعی ما ذخیره شده است، شاید

جایی در دی. ان. ای. ما.

هر نوزادی که به دنیا می‌آید، به تدریج، این کالبد دردمند جمعی را به او القا می‌کنند. در بعضی از نوزادان، این کالبد دردمند جمعی، فربه‌تر است. بعضی از بچه‌ها در بیشتر لحظه‌های زندگی‌شان شادند، اما بعضی دیگر بسیار ناشادند و کالبد دردمند جمعی خود را روی شانه‌های نحیف خود حمل می‌کنند. این جنازه بسیار سنگین است. بعضی از بچه‌ها گریه می‌کنند، زیرا توجهی لازم را از اطرافیان خویش نمی‌بینند. اما بعضی دیگر از بچه‌ها بی‌دلیل گریه می‌کنند. آن‌ها گویی می‌خواهند همه‌ی اطرافیان خود را ناراحت کنند. سهم آن‌ها از کالبد دردمند جمعی بیشتر از دیگران بوده است. بعضی از بچه‌ها عواطف منفی پدر و مادر خود را می‌گیرند و این امر آن‌ها را به درد مبتلا می‌کند. آن‌ها از کالبد‌های دردمند پدر و مادر خود انرژی منفی را جذب می‌کنند و با همین انرژی رشد می‌کنند. با رشد جسم کودک، کالبد دردمند او هم بزرگ‌تر و بزرگ‌تر می‌شود. کالبد دردمند نحیف یک کودک نشانه‌ی آن نیست که این کودک به لحاظ معنوی رشد یافته‌تر از کودکی

خواهد شد که کالبد دردمند فربه‌تری دارد. درواقع، اغلب بر عکس می‌شود. آن‌هایی که در کودکی کالبد دردمند فربه‌تری دارند، در بزرگسالی احتمال بیداری‌شان بیشتر است. البته، بعضی از آن‌ها در دام کالبد دردمند کودکی خود باقی می‌مانند. بعضی دیگر، توان ادامه‌ی زندگی شوربختانه‌ی خود را ندارند، بنابراین انگیزه‌ای پیدا می‌کنند تا بیدار شوند.

کالبد دردمند، خود را بازسازی می‌کند

کالبد دردمند، چیزی‌ست از جنس احساس. کالبد دردمند، شکلی از انرژی‌ست که استقلال‌ی نسبی دارد. این انرژی در بیشتر آدم‌ها وجود دارد. این کالبد دردمند عاطفی، واجد آگاهی‌ست. بنابراین، کالبد دردمند عاطفی نیز همچون همه‌ی موجودات زنده، بقای خود را طالب است. کالبد دردمند عاطفی، برای بقا، نیازمند غذاست. غذای کالبد دردمند عاطفی باید با هاضمه‌اش تناسب داشته باشد. بنابراین، چون کالبد دردمند عاطفی از جنس انرژی‌ست، پس غذایش هم باید از جنس انرژی باشد. هر تجربه‌ی احساسی دردناک می‌تواند غذایی باشد برای کالبد دردمند عاطفی. به همین دلیل است

که فکرهای منفی و قصه‌های غمبار، برای کالبد دردمند عاطفی خوراکی مناسب محسوب می‌شوند. کالبد دردمند عاطفی به احساس اندوه و بدبختی معتاد است. هنگامی که برای نخستین بار احساس می‌کنی که چیزی در درون تو هست که نیازمند احساسات منفی و غم و بدبختی‌ست، شاید تعجب کنی. تشخیص این کالبد دردمند در دیگران راحت‌تر است تا در خود. برای یافتن آن در خود باید کمی هشیارتر باشی. هنگامی که به احساس اندوه و احساس بدبختی مبتلا می‌شوی، دیگر نمی‌خواهی از این احساسات جدا شوی، بلکه می‌کوشی تا دیگران را نیز به چنین احساساتی آلوده کنی تا از واکنش‌های منفی آن‌ها تغذیه کنی. به این حالت، نفسانیت یا ایگوتیزم می‌گویند.

کالبد دردمند، در بیشتر آدم‌ها، دو دوره‌ی پنهان و آشکار دارد. هنگامی که کالبد دردمند در حالت پنهان است، تو متوجه نیستی که چیزی شبیه یک ابر تیره‌ی سنگین و یا یک آتشفشان در درون خود داری. مدت نهفتگی کالبد دردمند در افراد گوناگون فرق می‌کند. گاه چند روز طول می‌کشد تا خود را آشکار کند، گاه چند هفته، و

گاهی چند ماه. در مواردی هم چند سال طول می کشد تا رویدادی بتواند این کالبد دردمند را فعال کند.

کالبد دردمند از فکر تغذیه می کند

هنگامی که کالبد دردمند گرسنه می شود و می خواهد تجدید قوا کند، بیدار می شود. ممکن است رویدادی آن را بیدار کند. هر رویدادی، هرچند ناچیز، می تواند به مثابه‌ی چاشنی انفجاری کالبد دردمند عمل کند. برای مثال، حرفی که کسی می زند و تو ناراحت می شوی و یا فکری که از سر تو می گذرد و تو فوران می کنی. اگر در این زمان تنها باشی و کسی با تو نباشد، کالبد دردمند عاطفی از فکر تو تغذیه می کند. در این هنگام، ناگهان فکرهاى تو همه منفی می شوند. ممکن است خودت ندانی که پیش از هجوم این فکرهاى منفی به سر تو، موجی از احساسات منفی از درونت گذشته‌اند؛ احساساتی مانند عصبانیت، کینه، غبطه، حسادت، و آزدگی. فکرها از جنس انرژی‌اند. اکنون کالبد دردمند تو از این انرژی تغذیه می کند. البته، کالبد دردمند عاطفی نمی‌تواند هر غذایی را بخورد. حتماً می‌دانی احساسی که فکری مثبت برمی‌انگیزد با احساسی که فکری منفی

برمی‌انگیزد تفاوت دارد. یک فکر مثبت هم از جنس انرژی‌ست، اما دارای ارتعاشی نیست که با ارتعاش کالبد دردمند عاطفی همخوان باشد. بنابراین، کالبد دردمند عاطفی نمی‌تواند فکر مثبت را هضم کند. کالبد دردمند عاطفی فقط از فکرهای منفی تغذیه می‌کند. زیرا این فکرها با حوزه‌ی انرژی کالبد دردمند عاطفی همسویند. همه‌ی چیزها از جنس انرژی‌اند و مدام در جنبش‌اند. یک صندلی و یا کتابی که اینک در دستان توست، جامد و بی‌حرکت به نظر می‌رسند، زیرا حواس تو بسامد ارتعاشی آن‌ها را این‌گونه دریافت می‌کند. به عبارت دیگر، جنبش دایمی مولکول‌ها، اتم‌ها، الکترون‌ها و ذرات بنیادی اتم‌ها همه با هم چیزهایی را می‌سازند که تو اکنون آن‌ها را به صورت صندلی و کتاب و درخت و بدن ادراک می‌کنی. ادراکات تو گزارشات حواس تو از واقعیت‌اند، اما خود واقعیت نیستند. آنچه را که تو به صورت شیء ادراک می‌کنی چیزی جز انرژی نیست. اشیا فرکانسی مشخص دارند. فکرها هم از جنس انرژی هستند. انرژی فکرها فرکانسی دارد بیشتر از فرکانس اشیا. به همین دلیل است که

فکرها را نمی‌شود دید و یا لمس کرد. فکرها طیف
مغناطیسی مشخصی دارند: فکرهای منفی در
پایین‌ترین سطح و فکرهای مثبت در بالاترین سطح قرار
دارند. فرکانس ارتعاشات کالبد دردمند عاطفی با
فکرهای منفی تشدید می‌شود. بنابراین، فقط فکرهای
منفی می‌توانند کالبد دردمند عاطفی را تغذیه کنند.
فکرها موجب احساسات می‌شوند. احساسات کالبد
دردمند عاطفی به سرعت زمام فکر تو را در دست
می‌گیرند. به محض آن که کالبد دردمند بر ذهن تو
مسلط شد، فکرهای تو همه منفی می‌شوند. آنگاه صدای
درون سر تو قصه‌های پُر غصه نقل می‌کند؛ قصه‌هایی پر
از اضطراب و درد درباره‌ی تو و دیگران. قصه‌هایی
درباره‌ی گذشته‌ها و آینده‌ها. صدای درون سر مدام
سرزنش می‌کند، متهم می‌کند، شکایت می‌کند. آنگاه، تو
با آنچه صدای درون سرت می‌گوید یکی می‌شوی و
حرف‌های آن را باور می‌کنی. این گونه است که به غم و
بدبختی و اندوه معتاد می‌شوی.

مشکل این نیست که نمی‌توانی فکرهای منفی خود را خنثی کنی. مشکل این است که نمی‌خواهی این کار را بکنی. زیرا کالبد دردمند عاطفی‌ست که به جای تو زندگی می‌کند و تظاهر می‌کند که خود توست. درد، کالبد دردمند عاطفی را کیفور می‌کند. کالبد دردمند، همه‌ی فکرهای منفی را با ولع می‌بلعد. در واقع، صدای عادی درون سر تو حالا به صدای کالبد دردمند عاطفی تبدیل شده است. این کالبد بر حدیث نفس تو چیره است؛ یعنی حرف‌هایی که تو با خود می‌زنی همه تحت نظارت و اِشراف کالبد دردمند عاطفی تو زده می‌شوند. اکنون دوری فاسد و باطل میان فکرهای تو و کالبد دردمند تو شکل گرفته است. تو در این دایره سرگردانی. هر فکر منفی به کالبد دردمند تو غذا می‌رساند و کالبد دردمند تو نیز فکرهای منفی تازه تولید می‌کند. گاهی کالبد دردمند عاطفی، پس از آن که خوب خورد، به حالت نهفتگی خود بازمی‌گردد. او اکنون جسم تو را فرسوده و مستعد انواع بیماری‌ها ساخته است. اگر گمان می‌کنی کالبد دردمند عاطفی، انگلی‌ست بی‌مخ، گمان تو درست است. کالبد دردمند عاطفی چیزی جز یک

طَفیلی بی کله نیست!

تغذیه‌ی کالبد دردمند از قصه‌های پُرغصه

هنگامی که در کنار همسر یا اعضای دیگر خانواده‌ی خود هستی، کالبد دردمند تو می‌کوشد آن‌ها را علیه خود بشوراند تا بتواند از قصه‌هایی کُشدار تغذیه کند که پیامد برانگیختگی آنان است. کالبد دردمند شیفته‌ی روابط صمیمانه‌ی خانوادگی نیست، زیرا از این روابط پُرتنش است که بهترین خوراک‌ها را برای تغذیه‌ی خویش فراهم می‌کند.

خویش‌داری در برابر کالبد دردمند کسی که می‌کوشد تو را تحریک کند بسیار دشوار است. کالبد دردمند او به طور غریزی نقاط ضعف تو را تشخیص می‌دهد و بر آن‌ها انگشت می‌گذارد. اگر برای بار اول نتواند تو را تحریک کند، دوباره و چندباره دست به کار می‌شود. کالبد دردمند او دست‌بردار نخواهد بود. احساس خام به دنبال احساسات دیگران می‌گردد. کالبد دردمند کسی می‌خواهد کالبد دردمند تو را بیدار کند. بدین‌سان، دو کالبد دردمند می‌توانند به یکدیگر مدد برسانند. بسیاری از آدم‌ها با هم صمیمی بوده‌اند، اما بعدها کالبد

دردمندشان آن‌ها را از هم فراری داده و یا حتی روبه‌روی هم قرار داده است. برای یک کودک بسیار دشوار است که شاهد تقابل خصمانه‌ی همیشگی کالبد دردمند پدر و مادر خود باشد. بسیاری از کودکان در چنین وضعیتی به سر می‌برند. این وضعیت، کابوس بچه‌هاست. کالبد دردمند در چنین وضعیتی ست که از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌یابد. پس از ظهور و بروز کالبد دردمند، و به اصطلاح تخلیه‌ی آن، کالبد دردمند به مرخصی می‌رود و تا زمانی که ایگو صلاح بداند، در مرخصی می‌ماند. در زمان مرخصی کالبد دردمند، آتش بسی نسبی برقرار است. مصرف بیش از اندازه‌ی مشروبات الکلی نیز کالبد دردمند عاطفی را فعال می‌سازد، به ویژه در مردان. هنگام مستی، کالبد دردمند بر آدمی چیره می‌شود و شخصیت فرد دگرگون می‌شود. کالبد دردمند آدم مست لایعقل از خشونت نیرو می‌گیرد. این خشونت اغلب متوجه‌ی همسر و فرزندان می‌شود. هنگامی که فرد از بی‌خبری ناشی از باده‌نوشی بیرون می‌آید از رفتار خود شرمنده است و قول می‌دهد دیگر هرگز چنین رفتاری را مرتکب نشود. او راست می‌گوید! کسی که این

حرف را می‌زند و چنین قوی می‌دهد همان کسی نیست که دست به خشونت زده بود. بنابراین، می‌توانی مطمئن باشی که او بارها و بارهای دیگر نیز چنین اعمال و رفتاری را مرتکب خواهد شد. البته، اگر این فرد بتواند حضور در لحظه‌ی حال را تجربه کند، اگر کالبد دردمند خویش را مشاهده کند، آنگاه می‌تواند از همذات‌پنداری با وهم خویش دست بردارد و هویت کاذب خود را کنار بگذارد. از چنین آدم دانایی دیگر خشونت و پرخاش و سرزنش مشاهده نخواهد شد.

دانایی و خشونت و پرخاش با هم جمع نمی‌شوند. آدم‌های نادان و اسیران نفسانیت‌اند که می‌توانند سیلی بزنند، مشتش و لگد پرتاب کنند و فحش بدهند. آدم‌های نادان کود زندگی می‌شوند. آدم‌های دانا همچون گل می‌شکفند. بسیاری از کالبد‌های دردمند عاطفی دوست دارند هم رنج ببرند و هم رنج بدهند. اما در بعضی از آن‌ها یکی از این دو حالت غالب است. آن‌ها یا در مقام قربانی دیگران‌اند و یا در مقام کسی که دیگران را قربانی می‌کند. در هر دوی این حالت‌ها، توسل به خشونت دیده می‌شود. ایگو از خشونت تغذیه می‌کند. خشونت،

گاهی عاطفی ست و گاهی فیزیکی. گاهی کالبد‌های
دردمند عاطفی مکمل هم می‌شوند. در این مواقع،
طرفین رابطه گمان می‌کنند که عاشق هم شده‌اند.
گاهی در همان دیدار نخست، یکی از طرفین در نقش
قربانی جا می‌افتد و دیگری در نقش کسی که قربانی
می‌کند. بسیاری گمان می‌کنند که عقدشان در
آسمان‌ها بسته شده است، در حالی که آن‌ها را در دوزخ
به عقد و ازدواج یکدیگر درآورده‌اند!
گرچه‌ها، حتی هنگامی که در خواب‌اند، نسبت به آنچه
پیرامون‌شان اتفاق می‌افتد بسیار هشیارند. گرچه‌ها در
خواب نیز گوش‌های خود را همچون راداری حساس به
طرف آهسته‌ترین نجواها و صداها می‌چرخانند. آن‌ها
حتی چشمان خود را نیز کمی باز می‌کنند تا ببینند چه
رویدادی در حال رخ دادن است.
کالبد دردمند نهفته یا خفته نیز همچون گرچه است.
کالبد دردمند در سطحی از ضمیر ما هشیار و بیدار است
تا اگر انگیزه و بهانه‌ای، هر چند کوچک، پیدا شد
بی‌درنگ وارد عمل شود.
در روابط نزدیک و صمیمانه، کالبد دردمند چنان زیرکانه

خود را پنهان می کند که تا پس از امضای عقدنامه خود را آفتابی نمی کند. به محض آن که عقدنامه امضا شد و خیال کالبد دردمند راحت شد، خود را آشکار می کند. پس از امضای عقدنامه و آغاز زندگی زناشویی ست که متوجه می شوی فقط با همسرت ازدواج نکرده ای، بلکه با کالبد دردمند عاطفی او هم ازدواج کرده ای. او نیز با کالبد دردمند عاطفی تو ازدواج کرده است. به همین دلیل است که درست چند ماه پس از ازدواج و آغاز زندگی مشترک، متوجهی دگرگونی شخصیت همسرت می شوی. این جاست که شو که می شوی. نمی توانی باور کنی که او به خاطر موضوعاتی پیش پا افتاده و جزئی اینچنین داد و هوار کند، سرزنش کند، تحقیر کند، متهم کند و دست به خشونت بزند. او گاهی در سکوتی آزاردهنده غرق می شود. از او می پرسی: «چه شده؟» می گوید: «هیچی!» اما انرژی منفی عظیمی از او احساس می شود که فریاد می کشد: «خیلی چیزها شده است که تو نمی فهمی!» هنگامی که به چشم هایش نگاه می کنی، متوجه می شوی که در آن ها دیگر فروغی نیست، همان فروغی که آن روزها، با کنار رفتن ابرهای

ایگوش، بر تو می تایید. او دیگر آن موجود
دوست داشتنی نیست، با تو غریبه است، در چشم هایش
بیزاری لانه کرده است، خشن است، تلخ است،
عصبانی ست. هنگامی که با تو حرف می زند، صدای او را
نمی شنوی، بلکه صدای کالبد دردمند اوست که به
گوش می رسد. حرف های او همه تفسیرهای کالبد
دردمند او از واقعیت است. از خود واقعیت در حرف های
او نشانی نیست. واقعیت را ترس های او، دشمنی او،
عصبانیت او، و تمنای درد و رنج و اندوه کالبد دردمند
عاطفی او تحریف کرده اند. در این هنگام، ممکن است با
خود بگویی: «آه! من این آدم را خوب نشناختم و با او
ازدواج کردم! من اشتباه کردم. کاش این کار را نکرده
بودم! این اویی نیست که من روزی دوست داش
تم.» بدیهی ست که این چهره ی واقعی همسر تو
نیست، بلکه کالبد دردمندی ست که او را اسیر خود
ساخته است. پیدا کردن همسری که کالبد دردمند
عاطفی نداشته باشد بسیار دشوار است، اما بهتر است
همسری اختیار کنی که کالبد دردمند عاطفی او بسیار
فربه نباشد.

زمینی نو | پنج: کالبد درد مند

کالدهای دردمند فربه

کالبد دردمند بعضی از افراد بسیار فربه است، بنابراین، هرگز به خواب نمی‌رود. آن‌ها هنگامی که می‌خندند، از پس خنده‌شان عصیت پیدا است. لازم نیست روانشناس باشی تا عصیت آن‌ها را تشخیص بدهی. عصیت آن‌ها، در پس خنده‌شان پنهان شده است و منتظر فرصتی است تا پرده‌ی خنده را کنار بزند و خود را نشان بدهد. عصیت آن‌ها منتظر کسی است که به او توهین کند یا از او انتقاد کند. کالبد دردمند عاطفی آن‌ها هرگز سیر نمی‌شود. نیاز ایگوی آن‌ها به دشمن همواره پابرجاست. آن‌ها روی مسایل بی‌اهمیت انگشت می‌گذارند و از کاه کوه می‌سازند تا دیگران را به واکنش وادارند. هنگامی که دیگران واکنش نشان می‌دهند، وارد قصه‌ی آن‌ها می‌شوند. بعضی‌ها ندانسته به دام کالبد دردمند دیگران می‌افتند و وارد دعوایی کشدار و ملال‌آور می‌شوند. یک رویداد، یک رویداد است، اما واکنش ما به آن رویداد، چیزی دیگر است. کالبد دردمند عاطفی متوجه‌ی این تفاوت نیست. کالبد دردمند عاطفی از واکنش‌ها به رویدادها رنج می‌برد و رنج خود را معلول رویدادهای خارجی تلقی می‌کند. به نظر کسانی که به کالبد

دردمند عاطفی گرفتارند، عامل بدبختی همواره در بیرون از آن‌هاست؛ در اشیا، در آدم‌ها، در وضعیت‌ها، در شرایط محیطی و اجتماعی و تاریخی، در سرنوشت. آن‌ها حتی از این نکته بی‌خبرند که دارند رنج می‌برند و بسیار ناشادند. آن‌ها حتی از هستی خویش نیز بی‌خبرند و متوجه‌ی بودنِ خود نیستند.

گاهی افرادی با ایگویی فربه وارد فعالیت‌های مبارزاتی می‌شوند و رهبری گروهی را نیز به عهده می‌گیرند. این افراد، حتی اگر آرمانی نیکو نیز داشته باشند، باز دشمن‌تراشند و دوست دارند دیگران را بر علیه خود بشورانند. انرژی منفی کالبد دردمند این‌ها خصومت می‌آفریند و از این خصومت نیز تغذیه می‌کند.

کالبد دردمند، تفریحات سالم و رسانه‌ها

اگر از سیاره‌ای دیگر به زمین آمده بودی، تعجب می‌کردی از این که ساکنان زمین پول می‌دهند تا شاهد گشت و کشتار آدم‌ها به دست یکدیگر باشند. چرا فیلم‌های پُر از خون و خشونت این همه تماشاگر دارد؟ صنعتی بزرگ به وجود آمده است که کار آن تولید خوراک برای ایگوی آدم‌هاست. بدیهی‌ست عده‌ای این

فیلم‌ها را تماشا می‌کنند، زیرا دوست دارند ناراحت شوند. این چیست در درون آدم‌ها که خشونت را تقدیس می‌کند و آن را می‌خواهد؟

بی‌تردید، این چیز همان کالبد دردمند عاطفی‌ست. بخش عمده‌ی صنعت تفریح و سرگرمی، مشغول تولید همین فیلم‌های مبتذل است؛ چه به صورت بازی‌های تلویزیونی و چه به صورت فیلم‌های سینمایی. کالبد‌های دردمندان که سناریوی این فیلم‌ها را می‌نویسند و آن‌ها را تولید می‌کنند. کالبد‌های دردمند ناآگاه نیز به طرف سینماها هجوم می‌برند و به تماشای این فیلم‌ها می‌نشینند.

آیا به تصویر کشیدن خشونت بر پرده‌ی سینماها یا صفحه‌ی تلویزیون اشتباه است؟ آیا تمامی این خشونت‌ها به مصرف کالبد دردمند عاطفی می‌رسد؟ در عصر ما، که عصر تکامل بشر است، خشونت فراگیر شده و رو به افزایش است. اگر فیلمی بتواند نشان دهد که خشونت چه بلایی بر سر خود آدم‌خشن و نیز بر سر قربانی خشونت می‌آورد، فلیم خوبی محسوب می‌شود. بدیهی‌ست که چنین فیلمی می‌تواند در بیداری انسان از

خواب نادانی نقشی اساسی ایفا کند. چنین فیلم‌هایی آینه‌ای می‌شوند تا آدم‌ها جنون خویش را در آن ببینند. آنچه در آدم دیوانه دیوانگی را تشخیص می‌دهد، دیگر دیوانه نیست، بلکه پایان دیوانگی و آغاز دانایی و بصیرتی معنوی است.

بعضی از بهترین فیلم‌های ضد جنگ و ضد خشونت فیلم‌هایی هستند که به جای تقدیس جنگ و خشونت، واقعیت جنگ و خشونت را نشان می‌دهند. کالبد دردمند عاطفی فقط می‌تواند از فیلم‌هایی تغذیه کند که در آن‌ها خشونت و جنگ تقدیس شده و به عنوان اعمالی حماسی و قهرمانی به نمایش گذاشته می‌شود. بیشتر نشریه‌های پرفروش، در واقع فروشنده‌ی عواطف و احساسات منفی‌اند، یعنی فروشنده‌ی غذا برای کالبد دردمند عاطفی. روزنامه‌های انگلیسی پرفروش‌ترین خوراک‌های ایگو را دربردارند. آن‌ها خبر نمی‌فروشند، هوی می‌فروشند. هوی برای ایگو غذاست.

رسانه‌ها برای جا انداختن و حفظ خود ظاهراً چاره‌ای ندارند جز آنکه خبرهای منفی بپراکنند. آن‌ها با همین خبرپراکنی‌های منفی‌ست که ایگوی خوانندگان‌شان را

فربه‌تر و بدین‌سان، خود را حفظ می‌کنند. هرچه
خبرهای تلویزیون منفی‌تر باشد، مجری آن خبر را
پُر هیجان‌تر اعلام می‌کند. هیجانات منفی از طریق همین
رسانه‌ها شیوع می‌یابد. کالبد‌های دردمند عاطفی شیفته
و خریدار پرو پا قرص این برنامه‌ها هستند.
کالبد دردمند جمعی زنان

کالبد دردمند جمعی ابعاد گوناگونی دارد. همه‌ی قبایل، ملت‌ها و نژادها کالبد دردمند جمعی خود را دارند. کالبد دردمند جمعی بعضی‌ها فربه‌تر از دیگری است. البته، همه‌ی اعضای یک قبیله یا یک ملت یا یک نژاد به میزانی متفاوت در کالبد دردمند جمعی‌شان سهیم‌اند. تقریباً تمامی زنان از کالبد دردمند جمعی زنان سهمی دارند. این کالبد معمولاً در دوران قاعدگی فعال می‌شود. در این زمان زن‌ها از احساسات منفی سرشار می‌شوند. سرکوب و تحقیر زنان، به‌ویژه در دوهزار سال گذشته، سبب شده است تا ایگو بر روان بشری سلطه پیدا کند. زن‌ها هم ایگو دارند، اما ایگو در مردان راحت‌تر فربه می‌شود. ساحت فکر و احساس مردانه مرتع سرسبزتری برای چرای ایگوست. زن‌ها کم‌تر از مردها به هویتی ذهنی از خود تکیه می‌کنند. زن‌ها بیشتر از مردها با شعور باطنی خویش در تماس‌اند. یعنی زن‌ها شهودی‌تر از مردها هستند. ساختار زن‌ها منعطف‌تر از ساختار مردهاست. زن‌ها نسبت به زندگی حساسیت بیشتری دارند و به روی زندگی گشوده‌ترند. زن‌ها با طبیعت هماهنگ‌ترند. اگر توازن میان انرژی زنانه و مردانه در

آدمی به هم نریخته بود، رشد نفسانیت یا ایگو بسیار کند می‌شد، از تعداد جنگ‌ها کاسته می‌شد و ما اینچنین از خود بیگانه نمی‌شدیم.

طی یک دوره‌ی سیصدساله، دادگاه تفتیش عقاید کلیسای کاتولیک رَم حدود پنج میلیون زن را به جرم ارتکاب به سحر و نیز به جرم خروج از دین، وحشیانه شکنجه کرد و سپس کشت. آن‌روزها، اگر زنی به حیوانات علاقه نشان می‌داد، تنها در دشت‌ها تفرج می‌کرد، و یا به جمع‌آوری گیاهان جنگلی می‌پرداخت، بی‌درنگ متهم می‌شد که ساحره است. آنگاه او را می‌گرفتند و شکنجه می‌کردند و می‌کشتند. هنگامی که زن بودن جرم محسوب می‌شد، این جرم پنهان شد و بشریکی از ابعاد دوگانه‌ی وجودی خویش را انکار کرد. آری، از هنگامی که زن سرکوب و تحقیر شد، مرد نیز نیمی از وجود خود را از دست داد. ادیان دیگر، از جمله یهودیت و بودیسم نیز زن را تحقیر کردند و زن بودن را جرم و گناه تلقی کردند.

زن جزو مایملک مرد تلقی شد و جایگاهش به سطح ماشین جوجه‌کشی تنزل پیدا کرد. آنگاه، مردانی که

ساحت زنانه‌ی خویش را انکار می‌کردند حکومت‌ها را به دست گرفتند و فرمان راندند. بدین‌سان، جهان تعادل خود را از دست داد. دنیای بی‌تعادل، دنیای دیوانه‌ی دیوانه بود. در این دنیای دیوانه‌ی دیوانه بود که جنون و جنگ و خشونت زاده شد. چه کسی ترس از جنس مؤنث را ایجاد کرده بود؟ چه کسی این پارانویای مزمن را ایجاد کرده بود؟ بدیهی‌ست که مردان چنین ترسِ بیمارگونه‌ای را ایجاد کرده بودند. البته، تمدن‌های باستانی پیش از مسیحیت، مانند سومری‌ها، مصری‌ها، سلتی‌ها به زنان بسیار احترام می‌گذاشتند و هرگز از جنس مؤنث هراسی نداشتند. چه عاملی باعث شد که ناگهان مردان از زنان بترسند و احساس کنند از طرف زنان و زنانگی تهدید می‌شوند؟ این عامل چیزی نبود مگر ایگو یا نفسانیت مردان. ایگو می‌دانست که تنها در هیئت مردانه می‌تواند بر سیاره‌ی زمین حکم‌فرمایی کند.

بنابراین، باید قدرت زنانه از بین می‌رفت. ایگو نمی‌توانست خود را به راحتی در زن‌ها مستقر سازد. برای استقرار ایگو، ساحت مردانه مناسب‌تر بود. ما اکنون

در زمانه‌ای زندگی می‌کنیم که در آن سرکوب زنان نهادینه شده است. سرکوب و تحقیر زنان، زخمی عاطفی بر کالبد عاطفی آن‌ها ایجاد کرده است. این زخم، کالبد زنان را دردمند کرده است. این زخم، بخشی از کالبد دردمند عاطفی زنان شده است. البته، علاوه بر این زخم، باید درد هزاران ساله‌ی زایمان، تجاوز، بردگی و شکنجه را نیز یادآور شویم. این دردها به تدریج روی هم تلنبار شده‌اند و کالبد دردمند جمعی زنان را شکل داده‌اند. اما اکنون همه چیز در حال دگرگونی است. این دگرگونی، فزاینده است، و هر روز سرعتی بیشتر می‌یابد. بسیاری از آدم‌ها از خواب غفلت بیدار شده‌اند. ایگو یا نفس به تدریج سلطه‌ی تمام عیار خود بر ذهن آدمی را از دست می‌دهد. از آن جا که ایگو هرگز نتوانسته است در زن‌ها ریشه‌ای عمیق بدواند، شتاب بیداری زنان بیشتر است.

کالبد‌های دردمند ملی و نژادی

بی‌تردید کشورهایی که با خشونت‌های اجتماعی بیشتر مواجه‌اند، کالبد دردمند عاطفی فربه‌تر و سنگین‌تری دارند. به همین دلیل ملت‌هایی که تاریخی طولانی‌تر

دارند و با حوادث تلخ بیشتری روبه‌رو بوده‌اند کالبد‌های دردمندتری دارند. کشورهایی جوان مانند کانادا، استرالیا و یا کشورهایی مانند سوییس که از جنون و خشونت همسایه‌های خود در امان بوده‌اند، کالبد دردمند سبک‌تری دارند. البته، در این کشورها نیز تک‌تک افراد دارای کالبد عاطفی دردمند هستند.

مهم نیست که چه میزان از کالبد دردمند عاطفی تو به ملت یا نژاد تو مربوط می‌شود و چه میزان به تو. در هر حال، فقط زمانی می‌توانی از این کالبد دردمند خلاص شوی که مسئولیت وجود آن در خویشتن را شخصاً به عهده‌گیری؛ گرچه راحت‌تر است که مسئولیت وجود آن در خویشتن را به عهده‌ی دیگری بگذاری و تقصیر را متوجه‌ی دیگری کنی. اما تا زمانی که دیگری و دیگران را مقصر می‌دانی، به کالبد دردمند عاطفی خود غذا می‌دهی و آن را فربه‌تر می‌کنی. برای تمام شرارت‌های بشری فقط یک مقصر وجود دارد و آن هم جهالت و نادانی است. اگر این نکته را بفهمی، به ساحت بخشش حقیقی وارد شده‌ای. در ساحت بخشش حقیقی، تو دیگر خود را قربانی نمی‌پنداری. هنگامی که هویت

قربانی بودن و مظلوم بودن تو از بین می‌رود، حقیقت تو
پدیدار می‌شود. حقیقت تو، «حضور» هشیاران‌هی تو در
لحظه‌ی حال است. اکنون به جای سرزنش کردن
ظلمت، شمعی برمی‌افروزی. ظلمت را اگر نتوان به
تمامی زدود، می‌توان به اندازه‌ی روشنی شمعی از شدتِ
آن کاست. آنگاه که شمعی روشن می‌شود، ظلمت
می‌شکند. اکنون اگر به سراغ زندگی می‌روی، برایش
چراغی می‌بری؛ چراغ روشن «حضور» و «هشیاری»
خویش را.

شش: رهایی

رهایی از کالبد دردمند عاطفی مستلزم آگاهی نسبت به وجود آن در خویش است. برای رهایی از کالبد دردمند عاطفی، حضور و هشیاری نیز لازم است؛ حضور و هشیاری برای این که به محض فعال شدن این جریان سنگین انرژی عاطفی منفی، متوجهی آن بشوی و آن را مشاهده کنی. هنگامی که کالبد دردمند عاطفی خود را مشاهده می کنی، او دیگر نمی تواند خود را به جای تو معرفی کند.

هشیاری و حضور آگاهانه ی تو در لحظه ی اکنون، هویت سرشته شده از کالبد دردمند عاطفی تو را فانی می سازد. هنگامی که با کالبد دردمند عاطفی همذات پنداری نمی کنی، او دیگر نمی تواند زمام فکرهای تو را در دست بگیرد و به همین دلیل نمی تواند از فکرهای تو تغذیه کند. شاید از بین بردن یکباره ی کالبد دردمند عاطفی کمی دشوار باشد، اما اگر برای یک بار هم که شده بگسلی رشته ی ارتباطی آن را با فکرهای خود، توان کالبد دردمند تحلیل می رود. حالا دیگر فکرهای تو را احساسات تو آشفته نمی کنند، و لحظه ی حال تو را

گذشته‌ی سپری شده به یغما نمی‌برد. آنگاه انرژی گرفتار در کالبد دردمند عاطفی رها می‌شود و به «حضور» تبدیل می‌شود. بدین سان، کالبد دردمند عاطفی به سوختی برای حضور و هشیاری تبدیل می‌شود. به همین دلیل است که بسیاری از فرزنانگان و بیداران عالم نیز زمانی گرفتار کالبد دردمند عاطفی خود بوده‌اند، و توانسته‌اند آن را به حضور و هشیاری تبدیل کنند. تو هرگز نمی‌توانی حالت ذهنی و عاطفی خود را زیر لفافه‌ی ظاهر گفتار و اعمال خود پنهان کنی. حالت ذهنی و عاطفی تو خیلی زود لو می‌رود. هر فردی دارای حوزه‌ی انرژی ویژه‌ای است. این حوزه‌ی انرژی از او ساطع می‌شود. این حوزه‌ی انرژی توسط دیگران احساس می‌شود. مردم حوزه‌ی انرژی افراد را احساس می‌کنند و متناسب با آن واکنش نشان می‌دهند. گرچه ممکن است مردم ندانند که چه چیزی را احساس می‌کنند، اما در هر حال آن را احساس می‌کنند. بعضی از آدم‌ها حساس‌ترند، و در نخستین برخورد، به سرعت متوجه‌ی حوزه و نوع انرژی مخاطب خود می‌شوند؛ حتی پیش از آن که گفت‌وگویی میان آن‌ها در گرفته

باشد. گرچه پس از این برخورد نخست، واژه‌ها پادرمیانی می‌کنند و به دنبال واژه‌ها نقش‌ها می‌آیند و بازی می‌شوند. سپس توجه به ذهن معطوف می‌شود. هنگامی که توجه به ذهن معطوف می‌شود، از قدرت احساس انرژی افراد کاسته می‌شود.

هنگامی که می‌دانی کالبد دردمند عاطفی به دنبال درد بیشتر می‌گردد، یعنی حوادث غمبار بیشتری را می‌طلبد، آنگاه متوجه می‌شوی که بسیاری از تصادفات جاده‌ای را رانندگانی موجب شده‌اند که کالبد دردمند عاطفی‌شان درست پیش از تصادف فعال شده است. هنگامی که دو راننده با کالبد‌های دردمند فعال سر چهارراهی به هم می‌رسند، احتمال تصادف آن‌ها به شدت اوج می‌گیرد. آن دو راننده، بی‌آنکه خود بدانند، هر دو تصادف را «می‌خواهند».

بسیاری از دعوای خونی توسط همین آدم‌های معمولی صورت می‌گیرد. آن‌ها دچار جنون‌انی می‌شوند و ناخودآگاه مرتکب اعمال خشونت‌بار می‌شوند. در بسیاری از دادگاه‌ها وکیل مدافع اعلام می‌کند که «موکل من، حین ارتکاب جرم، خودش نبوده است.»

متهم نیز اعلام می کند که «من نمی دانستم چه می کنم.» بدیهی ست که هنگام ارتکاب جرم، کالبد دردمند عاطفی متهم فعال بوده است و متهم خودش نبوده است، اما هیچ وکیل مدافعی تا کنون این نکته را گوشزد نکرده است. در واقع، متهم مرتکب جرم نشده است، بلکه کالبد دردمند عاطفی او مرتکب جرم شده است.

البته، نکته ی بالا هم نسبی ست. یعنی همه چیز با سیر تکاملی عالم همسوست و نمی تواند همسو نباشد. حتی جهل آدمی و رنج خاسته از این جهل نیز در تکامل عالم نقشی ایفا می کند. هنگامی که نمی توانی رنج خاسته از جهل خود را تاب بیاوری، بیدار می شوی. بنابراین، در چشم اندازی فراخ تر، می بینیم که کالبد دردمند عاطفی نیز نقشی ایفا می کند؛ نقشی که اگر نباشد منظره ی زندگی ناقص می شود.

حضور

زنی میان سال برای مشاوره ی خصوصی به دیدارم آمد. هنگام سلام و احوال پرسی توانستم دردی را بینم که در پس نقاب خنده ی ساختگی اش پنهان شده بود.

هنگامی که قصه‌ی زندگی‌اش را برایم تعریف کرد، دیدم که خنده‌اش محو شد و دردی که پشت آن خنده پنهان شده بود هویدا شد. بی‌اختیار زد زیر گریه. گفت که احساس تنهایی و ناخرسندی می‌کند. هم می‌ترسید و هم دردمند بود. متوجه شدم که در کودکی از پدری خشن آزاری بسیار دیده است. شرایط زندگی کنونی‌اش چندان بد نبود. پس بدیهی بود که درد او ناشی از شرایط کنونی زندگی‌اش نبود. او در کالبد دردمند عاطفی خود دردی شدید داشت. او از دریچه‌ی کالبد دردمند خویش به زندگی کنونی خود نگاه می‌کرد. کالبد دردمند او زندگی کنونی او را تفسیر و تعبیر می‌کرد. او هنوز نمی‌توانست ارتباط میان فکرهای خود و دردهای عاطفی‌اش را تشخیص بدهد. او از فکرها و عواطف خویش برای خود هویتی ساخته بود. او نمی‌دید که کالبد دردمند خود را با فکرهای خود تغذیه می‌کند. به عبارت دیگر، او تابوت هویتی دردمند را به دوش حمل می‌کرد. او تا حدودی دریافته بود که دردهایش در خود او ریشه دارند. او آماده‌ی بیداری بود و به همین دلیل به دیدن من آمده بود.

من توجهی او را به درونش معطوف کردم و از او خواستم که بدون صافی تعبیر و تفسیرهای کالبد دردمند عاطفی خود، فکرهایش را مشاهده کند. از او خواستم موقتاً قصه‌ی اندوهبار زندگی خود را کنار بگذارد. به او گفتم: «تو با قصه‌ی غمبار زندگیّت فکرهای خود را فیلترشده می‌بینی. فعلاً این فیلتر را کنار بگذار.» او می‌خواست راه برون‌شد از احساس بدبختی را نشانم بدهم. دوباره از او خواستم دقایقی فراموش کند کالبد دردمند عاطفی خویش را؛ همانی را که احساس بدبختی می‌کند. با اکراه پذیرفت. گریست. هنگام گریستن، بدنش می‌لرزید. به او گفتم: «در این لحظه، این تنها چیزی است که تو واقعاً احساس می‌کنی. این احساس واقعی توست و کاریش هم نمی‌شود کرد. اگر بخواهی احساس تو در این لحظه چیزی دیگر باشد، در واقع، دردی به دردهای کنونی خود اضافه می‌کنی. اکنون به جای این که بخواهی این لحظه به گونه‌ای دیگر باشد، این لحظه را همین‌طور که هست پذیرا باش. بپذیر که احساس تو در این لحظه، همین است که هست. آیا اکنون پذیرای احساس خود در این لحظه هستی؟»

لحظه‌هایی در سکوت گذشت. ناگهان بی‌تاب شد. گویی می‌خواست همچون فتری فشرده از جا بپرد. با عصبانیت گفت: «نه، نمی‌خواهم بپذیرم احساسی را که در این لحظه دارم. من چنین احساسی را نمی‌خواهم.» پرسیدم: «این کیست که دارد این حرف‌ها را می‌زند؟ تو یا کالبد دردمند عاطفی تو؟ احساس غم تو از این که بدبخت هستی، لایه‌ای دیگر از بدبختی توست. بدبختی را حفظ کن، اما احساس غم و اندوه نسبت به بدبختی خود را کنار بگذار. آنگاه خواهی دید که بدبختی تو چیزی جز همین ناراحتی از احساس غم و اندوه نبوده است. برای کنار گذاشتن احساس غم و اندوه، لازم نیست کاری بکنی. فقط احساسات خویش را مشاهده کن و آن‌ها را همان‌طور که هستند بپذیر. اگر غمگین بودن تو را ناراحت نکند، برای غم‌های تو چه پیش می‌آید؟ اگر بدبخت بودن برایت مهم نباشد، بدبختی معنایش را از دست می‌دهد. ای کاش این نکته را بفهمی!»

کمی گیج شده بود. چند دقیقه سکوت کرد و فکر کرد و سپس، در حالی که چهره‌اش و حوزه‌ی انرژی‌اش

دگرگون شده بود، گفت: «عجیب است! گرچه هنوز غمگین‌ام، اما فضایی پُروست را پیرامون غم خویش مشاهده می‌کنم. این فضای پُروست، که غم مرا نیز در بر گرفته است، موجب می‌شود غمم کوچک و کم‌اهمیت جلوه کند.» او فضای پُروستِ پیرامون احساس خویش را مشاهده کرده بود. همین فضا، او را از احساساتش جدا می‌کرد و همذات‌پنداری او با احساساتش را زایل می‌ساخت. بدیهی‌ست این فضا هنگامی ایجاد می‌شود که در این لحظه پذیرای هر آنچه باشی که در لحظه‌ی حال تجربه می‌کنی.

سکوت کردم و او را با تجربه‌ی تازه‌اش تنها گذاشتم. او متوجه‌ی این نکته شده بود که اگر از احساسات و عواطف کهنه‌ی خویش هویت نگیرد، اگر احساسات و عواطفش را مستقیماً و بدون تعبیر و تفسیر ذهنی مشاهده کند، و اگر در برابر تجربه‌ی لحظه‌ی حال خویش مقاومت نکند، دیگر عواطف و احساساتش نمی‌توانند فکرهای او را در اختیار بگیرند و قصه‌ای غمبار با عنوان «من بدبخت» برای او نقل کنند. بعد تازه‌ای وارد زندگی او شده بود. این بعدِ تازه، هویت شخصی او را

پشت سر گذاشته بود. این بُعد تازه، ساحتِ «حضور» بود. از آن جا که نمی توان بدون قصه‌ی «من بدبخت» احساس بدبختی کرد، بدبختی او، با کنار گذاشتن قصه‌ی «من بدبخت»، به پایان رسیده بود. این آغازی بود برای پایان کالبدِ دردمند عاطفی او. احساسات و عواطفِ غمبار، به خودی خود، بدبختی نیستند. احساسات و عواطفِ غمبار، هنگامی که با قصه‌ی «من بدبخت» گرد هم می آیند، آنگاه من احساس می کنم که بدبخت‌ام. هنگامی که خدا حافظی می کردیم، شادمان بودم از این که شاهد وقوع شکوهِ پُروستِ «حضور» در فردی دیگر بودم. در ضمن، من شاهد محو شدن کالبدِ دردمندی نیز بودم، بی آنکه با آن جنگیده باشم. آن کالبدِ دردمند، همچون سایه‌ای، با تابیدن نور آگاهی محو شده بود؛ آگاهی، همین و بس! ما تنها به این دلیل در سیمای انسانی ظاهر شده ایم که بُعد «هشیاریِ کل» را به این جهانِ امور جزوی بیاوریم.

به تعبیر محی‌الدین ابن عربی، شیخ اکبر عرفان اسلامی، انسان، انسان العین جهان است. یعنی انسان مردمک چشم جهان است. جهان با انسان است که خود را می‌بیند. در زبان عربی، انسان یعنی مردمک چشم. آن زن رفت. پس از رفتن آن زن، بلافاصله، دوستی به دیدنم آمد. آن دوست، به محض وارد شدن به اتاقم گفت: «آه، چه انرژی تیره و سنگینی در این اتاق است! بگذار پنجره‌ها را باز کنم! این جا چه خبر بوده است؟ حالم به هم می‌خورد. کمی عود روشن کن.» گفتم: «پیش از آمدن تو، زنی این جا بود. او کالبد دردمند عاطفی خود را همین جا رها کرد و رفت. این که می‌بینی، انرژی منفی کالبد دردمند عاطفی اوست که در هواست.» گرچه دوستم تاب تحمل آن هوا را نداشت، بنابراین، گذاشت و رفت. پنجره‌ها را باز کردم. آنگاه به رستورانی هندی در همان نزدیکی‌ها رفتم. آنچه در آن رستوران رخ داد تأیید می‌کرد که کالبد‌های دردمند عاطفی به هم مربوط‌اند و بر یکدیگر اثر می‌گذارند. کالبد‌های دردمند عاطفی از هم مجزا نیستند. درک و دریافت این نکته، مرا تکان داد.

بازگشت کالبد دردمند

پشت میزی نشستم و سفارش غذا دادم. غیر از من مشتریان دیگری در رستوران بودند. پشت میز کناری من، مردی میان سال روی صندلی چرخدار نشسته بود. او غذایش را تازه تمام کرده بود. او به من نگاهی کرد. فقط یک نگاه، اما نگاهی بسیار سنگین بود. چند دقیقه گذشت. ناگهان مرد برآشفته و بدنش شروع کرد به لرزیدن. هیجان زده و عصبانی بود. فریاد می کشید و از غذای خود گِله می کرد. پیشخدمت آمد تا بشقاب او را ببرد. مرد بر سر پیشخدمت فریاد کشید: «این چه غذایی ست که جلوی مشتریان خود می گذارید؟ غذا نبود، آشغال بود!» پیشخدمت پرسید: «اگر آشغال بود، پس چرا آن را خوردید؟» این پرسش، مرد را عصبانی تر کرد، چنان که شروع کرد به فحش دادن. انرژی منفی نفرت و ناخرسندی فضای رستوران را انباشته بود. انرژی منفی به جانب کالبد آن مرد می رفت و می خواست درون سلول های کالبد او جای بگیرد. آن مرد اکنون دیگر بر سر مشتریان رستوران نیز فریاد می کشید و فحش های خود را نثار همگان می کرد. حضور من در آن

رستوران بسیار قوی بود. به همین دلیل گویی او اصلاً مرا نمی‌دید و متوجهی من نمی‌شد. احساس کردم من بوده‌ام که کالبد دردمند آن زن را، یعنی همان انرژی منفی او را، با خود به رستوران آورده بودم، و این انرژی، به دنبال فرکانس انرژی کالبد دردمندی متناسب با فرکانس خود گشته بود و اکنون آن را در کالبد دردمند همین مرد پیدا کرده و کالبد دردمند او را فعال کرده بود. پس کالبد دردمند آن زن، بدین سان، خود را به دیگری منتقل کرده بود.

مدیر رستوران در را باز کرد و به مرد گفت: «از این جا بروید بیرون! فقط بروید بیرون!» آن مرد صندلی چرخدارش را به جانب درراند و بیرون رفت، اما پس از یکی دو دقیقه برگشت. کالبد دردمند او هنوز آتش بس اعلام نکرده بود. او برگشت و فحش‌هایی رکیک‌تر را نثار همگان کرد. یکی از پیشخدمت‌ها کوشید مانع ورود مجدد او به رستوران شود، اما او با صندلی چرخدارش آن پیشخدمت را به دیوار چسباند. مشتریان برخاستند و کوشیدند آن مرد را بیرون کنند. غوغایی به پا شده بود. سرو کله‌ی پلیس هم پیدا شد. پلیس از آن مرد خواست

فوراً رستوران را ترک کند و دیگر به آن جا بازنگردد. آن مرد رفت و غوغا فروکش کرد. اندکی بعد، گویی مدیر رستوران میان من و آن ماجرا ارتباطی احساس کرده باشد، نزد من آمد و گفت: «این دردسر را شما درست کردید!»

کالبد دردمند کودکان

کالبد دردمند کودکان گاهی به شکل گوشه گیری و بد خلقی بروز می کند. کودک عبوس می شود و دوست ندارد رابطه برقرار کند. او ممکن است عروسکش را بغل کند، به گوشه ای اتاق برود، و شست خود را بمکد. کالبد دردمند او گاهی نیز خود را به شکل گریه و کج خلقی بروز می دهد. او ممکن است خود را روی زمین بیندازد و جیغ بکشد و یا چیزی را بشکند و خرابکاری کند. خواسته های برآورده نشده ای او می توانند کالبد دردمند او را نشانه بگیرند. ایگو می تواند از خواسته ای برآورده نشده برای خود غذایی خوشمزه بپزد. ممکن است پدر و مادرها ندانند که موضوع از چه قرار است، و در شگفت شوند که چگونه ممکن است فرشته ای کوچولوی آن ها در چشم برهم زدنی تبدیل شود به یک

هیولا! در این لحظه آن‌ها از خود می‌پرسند: «آخه، یکم‌هو چه شد؟! این همه عصبانیت و ناشادمانی از کجا پیدا شد!؟» این حالت بچه‌ها سهم آن‌هاست از کالبد دردمند جمعی بشر، و می‌دانیم که خاستگاه این کالبد دردمند نیز همان ایگو است.

البته، ممکن است کودک درد را از کالبد دردمند پدر و مادر خود گرفته باشد. در این صورت، پدر و مادر، در واقع، بازتاب کالبد دردمند عاطفی خویش را در رفتار کودک مشاهده می کنند. بچه های حساس، به شدت تحت تأثیر کالبد دردمند پدر و مادر خود هستند. تماشای نمایش جنون آمیز کالبد دردمند پدر و مادر، موجب دردهای شدید عاطفی در فرزندان می شود. این دردها در بچه ها تلنبار می شود و آن ها را تبدیل می کند به کودکانی که در کودکی زیر بار سنگین کالبد دردمند بزرگسالان پیر شده اند. گاهی پدر و مادرها می کوشند کالبد دردمند خود را به فرزندان شان نشان ندهند. آن ها به هم می گویند: «ما نباید جلوی بچه ها با هم دعوا کنیم. خوب نیست!» اما بچه ها گول پدر و مادرها را نمی خورند. یعنی هنگامی که پدر و مادر تظاهر می کنند که همدیگر را دوست دارند و مسئله ای ندارند، بچه ها انرژی منفی ای را احساس می کنند که فضای خانه را پُر کرده است. کالبد های دردمندی که به اجبار خود را مخفی می کنند، مسموم تر از کالبد های دردمندی هستند که خود را آشکار می کنند. این سم، کودکان را

مسموم می کند و غذایی می شود برای رشد کالبد
دردمند عاطفی آن ها.

بچه هایی که با پدر و مادری نا آگاه زندگی می کنند،
گاهی به طور ناخود آگاه نسبت به چیزی به نام ایگو و
کالبد دردمند عاطفی آگاه می شوند. زنی می گفت: «در
کودکی، هنگامی که پدر و مادر با هم دعوا می کردند و
بر سر هم فریاد می کشیدند و به هم فحش می دادند،
من پیش خود می گفتم: این ها دیوانه اند. من چطور
این جا سر درآورده ام؟!» در آن زمان، او به طور ناخود آگاه
جنون آمیز بودن رفتار پدر و مادر خود را تشخیص
می داده است. همین آگاهی، به او در برابر کالبد دردمند
پدر و مادرش به طور نسبی مصونیت می بخشیده است.
پدر و مادرها اغلب نمی دانند که با کالبد دردمند
فرزندان شان چگونه برخورد کنند. اما پرسش های
اساسی این ها است: «آیا پدر و مادرها خود طریقه ی
برخورد با کالبد دردمند خویش را می دانند؟ آیا آن ها
کالبد دردمند خویش را تشخیص می دهند؟ آیا آن ها در
لحظه ی حال، لحظه ی واقعی زندگی خود، حضور
دارند؛ تا این حضور مانع فعال شدن کالبد دردمندشان

شود؟»

هنگامی که کالبد دردمند کودک به او حمله می‌کند، از دست پدر و مادر کاری برنمی‌آید، جز آن که فقط «حضور» داشته باشند. «حضور» پدر و مادرها باعث می‌شود فرزندشان به سوی واکنش‌های عاطفی کشیده نشود. زیرا واکنش‌های عاطفی کودک، کالبد دردمند او را فربه‌تر و سنگین‌تر می‌کند. کالبد‌های دردمند می‌توانند آلم‌شنگه‌ای به پا کنند، بیا و بین! آن‌ها خود را به نمایش‌هایی ملودرام و مهیج تبدیل می‌کنند. هرگز این نمایش‌ها و ادا و اطوارها را باور نکن. آن‌ها را اصلاً جدی نگیر. اگر خواهشی بی‌پاسخ موجب فعال شدن کالبد دردمند کودک شده است، خواست او را نادیده بگیر. در غیر این صورت، کودک می‌آموزد که: «هرچه ناراحت‌تر باشم، زودتر به خواسته‌ی خود می‌رسم!» این، دستورالعملی ست برای رفتاری نادرست در آینده. در این مواقع، بی‌پاسخ گذاشتن خواهش کودک، موجب ناامیدی کالبد دردمند او می‌شود. البته، کالبد دردمند او ممکن است پیش از آنکه کاملاً خاموش شود بدخلق‌تر شود. مهم نیست. خوشبختانه هنگامی که کالبد دردمند

کودکان بروز می‌کند، خیلی زود رنگ می‌بازد، بر عکس آنچه در بزرگسالان می‌بینیم. پس از آن که کودک آرام شد، و یا فردای آن روز، می‌توانی درباره‌ی آنچه پیش آمده با او حرف بزنی. لازم نیست درباره‌ی کالبد دردمند عاطفی به او چیزی بگویی. در عوض از او بپرس: «دیروز چرا جیغ و داد می‌کردی؟ یادت می‌آید؟ در آن موقع چه احساسی داشتی؟ حالت تو حتماً اسمی هم دارد؟ اسم حالت دیروز خود را می‌دانی؟ اگر می‌توانستی حال و حالت دیروز خود را ببینی، فکر می‌کنی چه شکلی می‌بود؟ آیا می‌توانی روی صفحه‌ای کاغذ شکل آن را بکشی؟ وقتی آن حالت تمام شد، چه احساسی داشتی؟ آیا آن حالت در تو خوابش برد؟ آیا آن حالت از تو بیرون رفت؟ کجا رفت؟ آیا فکر می‌کنی آن حالت دوباره برگردد؟» این‌ها تنها چند پرسش پیشنهادی‌ست. این پرسش‌ها طرح شده‌اند تا توان مشاهده‌ی کودک، یعنی همان «حضور» کودک، بالا برود. این پرسش‌ها به کودک کمک می‌کند تا حقیقت خویش را از هویت خویش جدا کند. هویت کودک چیزی جز کالبد دردمند او نیست. شاید دوست داشته باشی با کودک خویش

درباره‌ی کالبد دردمند با زبانی کودکانه گفت‌وگو کنی. هنگامی که کالبد دردمند او دوباره برگشت، می‌توانی به او بگویی: «آیا باز برگشته؟ برگشته، مگه نه؟» این بار از همان واژه‌ها و تعبیراتی استفاده کن که کودک تو دفعه‌ی پیش برای بیان احساس خویش آن‌ها را به کار گرفته بود. توجه‌ی کودک را به جانب احساسی که دارد هدایت کن. بگذار رفتار تو حاکی از کنجکاوی و توجه باشد، نه انتقاد و سرزنش.

شاید این کار تو نتواند مانع فعال شدن دوباره‌ی کالبد دردمند کودک شود. شاید چنین به نظر برسد که کودک تو به حرف‌های تو هیچ اعتنایی ندارد؛ اما حرف‌های تو، به مثابه‌ی آگاهی، در پس زمینه‌ی ناهشیاری و کالبد دردمند کودک باقی می‌ماند. به تدریج، همین آگاهی رشد می‌کند، و در نتیجه، کالبد دردمند کودک تو تحلیل می‌رود. «حضور»، مایه‌ی رشد کودک است. روزی متوجه می‌شوی که حالا دیگر کودک تو ست که به تو یادآور می‌شود که تو اختیار خود را به دست کالبد دردمند عاطفی‌ات سپرده‌ای!

شوربختی

شوربختی تو تماماً معلول شیطننت کالبد دردمند تو نیست. بخش عمده‌ی احساس شوربختی تو معلول عدم حضور تو در لحظه‌ی حال است. هنگامی که لحظه‌ی حال را انکار می‌کنی، پُر می‌شوی از احساس شوربختی. لحظه‌ی حال، تنها لحظه‌ی واقعی زندگی‌ست و زندگی واقعی در لحظه‌ی حال جاری‌ست. اگر این نکته را بفهمی، آنگاه به لحظه‌ی حال، همان طور که هست، پاسخ مثبت می‌دهی. پاسخ مثبت تو به لحظه‌ی حال، مانع شکل گرفتن احساس شوربختی می‌شود. پاسخ مثبت تو به لحظه‌ی حال، مقاومت درونی تو نسبت به زندگی واقعی لحظه‌ی حال را از بین می‌برد. با از بین رفتن مقاومت تو در برابر زندگی، قدرت تو افزایش می‌یابد.

احساس شوربختی کالبد دردمند تو، به آنچه باعث برانگیخته شدن این احساس شده، هیچ ارتباطی ندارد. احساس شوربختی کالبد دردمند، به مثابه‌ی یک معلول، هیچ تناسبی با علت برانگیخته شدن این احساس ندارد. احساس شوربختی، واکنشی است افراطی. واکنش‌های عاطفی افراطی معیار تشخیص احساس شوربختی است. البته، کسی که به چنین احساسی مبتلاست هرگز نمی‌تواند درنگ کند تا ببیند، بسنجد، و تشخیص بدهد. کسی که کالبد دردمند عاطفی سنگینی دارد، همواره برای ترس و غم و عصبانیت و خشم خویش دلایلی درآستین دارد. برای مبتلای به کالبد دردمندِ سنگین، رویدادهایی بی‌اهمیت که دیگران به راحتی و با لبخندی از کنارش می‌گذرند، تبدیل می‌شوند به دلایل و شواهدی متقن مبنی بر بدبخت بودن او. البته، همه‌ی این رویدادهای ناچیز و بی‌اهمیت به مثابه‌ی یک انگیزه برای برانگیخته شدن کالبد دردمند عاطفی عمل می‌کنند. این انگیزه‌ها، عواطف تلنبارشده‌ی قدیمی را به عرصه‌ی زندگی واقعی می‌کشاند. عواطفی که سپس به درون سر می‌روند و به

صداهای درون سر تبدیل می‌شوند و ایگو را تغذیه می‌کنند.

کالبد دردمند عاطفی و ایگو خویشاوندند. آن‌ها به هم محتاج‌اند. کالبد دردمند عاطفی یک وضعیت را تفسیر و تعبیر می‌کند. آنگاه ایگو به آن وضعیت واکنش نشان می‌دهد. کالبد دردمند تو واقعیت را تحریف می‌کند. تو با چشمان کالبد دردمند خویش است که واقعیت موجود را می‌بینی. بنابراین، اصلاً خودِ واقعیت را نمی‌بینی. آنچه تو می‌بینی صرفاً تفسیری عاطفی است که با واقعیت هیچ ارتباطی ندارد. بنابراین، آنچه تو می‌بینی، فقط به خود تو مربوط است. گاهی، با همین تفسیرها، بروخامت اوضاع می‌افزایی و این چیزی است که کالبد دردمند تو به آن محتاج است و از آن تغذیه می‌کند.

برای کسی که در تسخیر کالبد دردمند خویش است، گام نهادن به بیرون از تفسیرها و تعبیرات غلط خود، یعنی بیرون آمدن از همان قصه‌ی غمبار کالبد دردمند، تقریباً ناممکن است. هرچه این قصه غمبارتر باشد، بیرون رفتن از آن دشوارتر خواهد شد. هنگامی که در دایره‌ی فکر و عاطفه سرگردان هستی، بیرون آمدن از آن

ممکن نیست. تو در دوزخی گرفتاری که هیزم آن را مدام خودت تهیه می کنی. تو، با دستان خود، خود را به دل این مصیبت افکنده ای. تو حتی نمی دانی که از وضعیت اسفبار کنونی راه برون شدی نیز وجود دارد. تو به دام ذهنیت خود افتاده ای. تو گمان می کنی که واکنش عاطفی تو، تنها شیوهی درست برخورد با وضعیت اسفبار موجود است.

رهایی از همذات پنداری با کالبد دردمند

کسی که کالبد دردمند سنگینی دارد، انرژی خاصی از خود ساطع می کند که موجب دافعه ای او می شود؛ طوری که دیگران حضور او را ناخوشایند تلقی می کنند. هنگامی که چنین فردی در جمعی حضور می یابد، افراد از او فاصله می گیرند، و یا دوست دارند هرچه زودتر از شر او خلاص شوند. حوزه ای انرژی چنین فردی دافعه ای بسیار دارد. همه از اطراف او پراکنده می شوند. گویی راسویی بوی دل داده است! چنین فردی دوست دارد که دیگران به او احترام نگذارند، بنابراین، عمداً بی احترامی دیگران را برمی انگیزد. او گاهی کاری می کند که باعث برخوردی فیزیکی نیز می شود. البته، کسانی که با چنین

فردی چنین برخوردی می‌کنند، کالبد دردمند خودشان نیز در تماس با کالبد دردمند آن فرد فعال شده است. آن‌ها به چیزی حمله می‌کنند که در خودشان نیز یافت می‌شود.

آن‌هایی که کالبد دردمند فربه‌ای دارند دائم با دیگران در نزاع و کشمکش‌اند. البته، ممکن است آن‌ها خود دعوا به راه نیندازند، اما انرژی منفی متراکمی که در وجودشان است موج برمی‌دارد، به دیگران می‌رسد، خصومت دیگران را برمی‌انگیزد و دیگران را به دعوای ناخواسته می‌کشاند. هنگام روبه‌رو شدن با چنین آدمی، حضور هشیارانه‌ی بالایی لازم است تا کار به واکنش و جنگ و جدال نکشد. گاهی حضور تو باعث می‌شود تا کسی که کالبد دردمند فربه‌ای دارد به خود بیاید، هویت مجعول خویش را کنار بگذارد و معجزه‌آسا بیدار شود. گرچه ممکن است بیداری او چندان نیاید، اما همین بیداری موقتی می‌تواند مبنایی شود برای بیداری پایدار آینده‌ی او. نخستین باری که شاهد چنین بیداری‌ای بودم سال‌ها پیش بود. ساعت حدود یازده شب بود که زنگ خانه‌ام را زدند. از آیفون صدای مضطرب همسایه‌ام آتل را شنیدم

که می گفت: «می خواهم با شما صحبت کنم. مهم است. خواهش می کنم اجازه بدهید داخل شوم.» اتل زنی میان سال، باهوش و تحصیل کرده بود. در ضمن، او ایگویی نیرومند و کالبد دردمند فربه‌ای داشت. او در جوانی از اردوگاه هیتلری گریخته بود و اعضای خانواده‌اش نیز در بازداشتگاه آشویتس هلاک شده بودند.

اتل مضطرب روی کاناپه نشست. آنگاه از لای پوشه‌ای که در دست داشت کاغذهایی بیرون آورد و آن‌ها را روی مبل و روی زمین پخش کرد. بی‌درنگ، حسی غریب در من به وجود آمد. احساس کردم بدنم به شدت نورانی شده است. با تک‌تک سلول‌هایم حضور داشتم و پذیرای همه چیز بودم. جز این، کاری از دستم برنمی‌آمد. درباره‌ی او هیچ قضاوتی نداشتم. او را تفسیر نمی‌کردم. می‌دیدم که واژه‌ها از دهانش جاری شده‌اند و او حرف می‌زند: «امروز باز هم نامه‌ای برایم فرستادند که موجب نگرانیم شد. آن‌ها می‌خواهند از من انتقام بگیرند. لطفاً کمک کنید. کمک کنید تا با آن‌ها مبارزه کنیم. اگر وضع به همین منوال پیش برود، خانه‌ام را از دست

می‌دهم.» معلوم شد که اتل مبلغ شارژ ساختمان را نپرداخته و مدیر ساختمان هم از دست او شکایت کرده بود.

اتل ده دقیقه‌ای حرف زد. من سکوت کردم و گوش دادم. ناگهان سکوت کرد و به دور و بر خود نگاهی انداخت. انگار از خواب بیدار شده است. آرام شد. گویی حوزه‌ی انرژی‌اش دگرگون شده بود. سپس به من نگاهی انداخت و گفت: «این چیزها اصلاً مهم نیستند. این طور نیست؟» گفتم: «درست می‌گویی. این چیزها اصلاً مهم نیستند.» چند دقیقه‌ای را در سکوت گذراندیم. سپس کاغذهای خود را از روی مبل و از روی زمین جمع کرد و برخاست و رفت. فردای آن روز در خیابان دیدم‌اش. جلو آمد و گفت: «دیشب چه پیش آمد؟ پس از آن که از خانه‌ی شما رفتم، راحت خوابیدم. سال‌ها بود که چنین خوابی را تجربه نکرده بودم. درست مثل یک نوزاد خوابیدم!» من کاری نکرده بودم. من فقط واکنشی نشان نداده بودم، قصه‌ی او را تأیید نکرده بودم، با فکر خود بر فکرهای او نیفزوده بودم، با عواطف خود کالبد دردمند عاطفی‌اش را تغذیه نکرده بودم؛

زمینی نو | شش: رهایی

همین. من به او مجالی داده بودم تا در آن لحظه‌ها به تجربه نایل شود.

من صرفاً به او مجال داده بودم؛ با مداخله نکردن، قضاوت نکردن، کاری نکردن. حضور ما همواره مؤثرتر از مداخله‌ی بی‌ربط ماست. اگر می‌خواهی به کسی کمکی کنی، فقط مداخله نکن. لازم نیست کاری بکنی، فقط قضاوت نکن. گرچه تجربه‌ی بیداری اتل پایدار نبود، اما امکانی شگرف را به او نشان داده بود. این امکان در درون همه هست. امکان فارغ بودن از قصه‌ی ذهنی خود، و حضور داشتن. هنگامی که فارغ می‌شوی از قصه‌ی ذهنی خود، متصل می‌شوی به هستی کل؛ همچون اتصالِ قطره به دریا. هیاهوی درون سر و فکرها نمی‌گذارند «حضور» را تجربه کنی. فکر، تفسیری غلط و مخدوش از بودنِ هشیارانه‌ی تو به دست می‌دهد. فکر، همان ذهنیت است. ذهنیت تو بودنِ تو را این گونه تفسیر می‌کند: «اهمیت ندادن به دیگران، خنثی شدن، شفقت نداشتن، بی‌تفاوت شدن، بی‌احساس شدن». ذهن نمی‌تواند متصل شدنِ قطره به دریا را ادراک کند. در حضورِ ناب، تو از رابطه‌ی صرفِ فراتر می‌روی. در حضورِ ناب، تو «حضور» حقیقت خویش را، هم در صورت خویش و هم در صورت همه چیز و همه کس،

مشاهده می‌کنی. در حضور ناب، دیگران دیگر برای تو «دیگران» نیستند. تو با همه چیز و همه کس یگانه‌ای. هنگامی که به ساحت یگانگی می‌رسی، عشق حقیقی، توجه‌ی حقیقی، و شفقت حقیقی می‌شکفد.

محرك‌ها

بعضی از کالبد‌های دردمند عاطفی فقط به یک انگیزه یا وضعیت خاص واکنش نشان می‌دهند. این انگیزه یا وضعیت با دردهای گذشته‌ی فرد مبتلا همخوانی دارد. برای مثال، اگر کودک در خانواده‌ای بزرگ شود که مسایل مالی موجب نزاع و کشمکش مدام والدینش بوده است، او ترس و احساس عدم امنیت اقتصادی پدر و مادر خویش را جذب می‌کند و کالبد دردمندی می‌سازد که در مواجهه با هر گونه مسایل مالی بی‌درنگ تحریک می‌شود. این کودک در بزرگسالی خود نیز بر سر مبالغی اندک واکنش نشان می‌دهد. یعنی برای این کودک پول بسیار مهم می‌شود، گرچه بسیار اندک باشد. پول برای این کودک مایه‌ی بقا می‌شود. در پس ترس و خشم این کودک یا این بزرگسال، فقط ماندن و زنده ماندن مطرح است. من حتی آدم‌های نسبتاً آگاه را

نیز دیده‌ام که در رابطه با یک معامله‌ی کوچک چنان برافروخته شده‌اند که جابه‌جا سکتہ کرده‌اند. همان‌طور که روی پاکت‌های سیگار نوشته‌اند: «سیگار برای سلامتی زیان دارد!» خوب است روی اسکناس‌ها هم بنویسند: «پول، کالبد دردمندان را تحریک می‌کند و موجب جهالت می‌شود!»

کودکی که مورد بی‌اعتنایی و کم‌توجهی والدین خویش بوده است و در خانه به حساب نمی‌آمده است، ممکن است برای خود کالبدی دردمند بسازد. کالبد دردمند او با کوچک‌ترین چیزی تحریک می‌شود. برای مثال، اگر دوستی دیر سر قرار برسد و یا همسرش کمی دیرتر به خانه بیاید، کالبد دردمند او فوراً ناراحت و عصبانی می‌شود. اگر همسر او از او جدا شود یا بمیرد، درد عاطفی او بیش از حد تحریک می‌شود. در این مواقع، درد عاطفی چنین آدمی با اندوه و یأس و ماتم و افسردگی شدید همراه خواهد بود.

زنی که در کودکی مورد آزار جسمی پدرش قرار داشته است، کالبد دردمند بسیار تحریک‌پذیری دارد. کالبد دردمند این زن در ارتباط نزدیک با همسرش نیز تحریک

می شود. چنین زنی گاهی به جانب مردی کشیده می شود که کالبد دردمندی دارد مشابه کالبد دردمند پدر او. این زن به دردهای عاطفی خود معتاد است. بنابراین، به جانب مردی کشیده می شود که دردهای گذشته‌ی او را تجدید کند. گاهی این کشش با عشق اشتباه گرفته می شود. مردی که کودکی ناخواسته بوده و مورد توجهی به اندازه‌ی مادر خویش نبوده است، کالبد دردمند دمدمی مزاجی دارد. او از یک طرف عطش عشق مادرانه را دارد و از طرف دیگر از مادری که به او محبت نکرده است بیزار است. کالبد دردمند این آدم در بزرگسالی توسط تقریباً هر زنی تحریک می شود. او نیازی شدید دارد که توجه و عشق هر زنی را به جانب خود جلب کند. بنابراین، می کوشد هر زنی را اغوا و تسخیر کند.

بدین وسیله، او می کوشد نیاز عاطفی به عشق مادرانه‌اش را برآورده کند. او اگر به زن‌ها توجه می کند، در زن‌ها به دنبال مادری دلسوز و سرشار از عشق می گردد. چنین آدمی در اغواگری مهارت می یابد، اما اگر از زنی پاسخی منفی بشنود به یاد بی مهری‌های مادرش

زمینی نو | شش: رهایی

می افتد، فوراً برآشفته می شود و کالبد دردمندش شدیداً
تحریک می شود.

هنگامی که کالبد دردمند خویش را تشخیص می‌دهی، خواهی دانست که چه محرک‌هایی آن را فعال می‌کنند. این محرک‌ها ممکن است یک وضعیت باشد، یک کار، و یا یک حرف. هنگامی که با این محرک‌ها روبرو می‌شوی، اگر بی‌درنگ متوجهی ماهیت آن‌ها شوی، به سطحی برتر از آگاهی صعود می‌کنی. یعنی دیگر در سطح آن محرک‌ها نمی‌مانی. البته، ممکن است در همان لحظه‌های نخست متوجه شوی که واکنش‌هایت ناشی از کالبد دردمند توست، با وجود این، دیگر از کالبد دردمند خود هویت نمی‌گیری. یعنی کالبد دردمند تو دیگر نمی‌تواند زمام اختیار تو را در دست بگیرد و به صدای سلطه‌جوی درون سر تو تبدیل شود. در این زمان اگر با همسر خود باشی، به او می‌گویی: «سخن تو و یا کاری که کردی، کالبد دردمند مرا تحریک کرد.» با همسر خود قرار بگذار: «هرگاه حرف یا عمل تو باعث تحریک کالبد عاطفی من شد، به تو خواهم گفت.» بدین‌سان، کالبد دردمند تو دیگر نمی‌تواند در روابطتان بازی دریاورد و با این بازی درآوردن‌ها خود را بازسازی کند. بدین‌سان، کالبد دردمند تو حتی مایه‌ی «حضور»

تو نیز خواهد شد. هنگام فعال شدن کالبد دردمندت، اگر هشیار باشی و حضور داشته باشی، پاره‌ای از انرژی منفی کالبد دردمندت به سوختی برای حضوری پرمایه‌تر و پُرنرگ‌تر تبدیل می‌شود. باقی مانده‌ی کالبد دردمند تو عقب‌نشینی می‌کند و منتظرِ ناهشیاری تو می‌ماند. آنگاه، در موقع مقتضی، آفتابی می‌شود. کوچک‌ترین احساس منفی، مانند آزرده‌گی یا خشم، می‌تواند راه بازگشت کالبد دردمندت را هموار کند. به یاد داشته باش که کالبد دردمند تو نمی‌تواند «حضور» تو را تاب بیاورد. به همین دلیل، خواهان «غیبت» توست.

کالبد دردمند می‌تواند موجب بیداری شود

در ابتدا چنین به نظر می‌رسد که کالبد دردمند تو سد راه بیداری توست. کالبد دردمند، ذهن تو را اشغال می‌کند، فکرهای تو را تحریف می‌کند، روابط تو با دیگران را برهم می‌زند، ابری سیاه می‌شود و آسمان شور زندگی تو را می‌پوشاند. کالبد دردمند می‌خواهد تو را به جهل و جنون بکشانند. به عبارت دیگر، کالبد دردمند تو می‌خواهد تو با ذهن و عواطف خود همذات‌پنداری

کنی. یعنی گمان کنی همان ذهنیت خود و یا عواطف خود هستی. کالبد دردمند وادارت می کند که واکنشی عمل کنی و یا دست به کارهایی بزنی که موجب اندوه تو و دیگران می شود.

هرچه اندوهگین تر باشی، زندگیّت بیشتر به هم خواهد ریخت. ممکن است بدن تو نتواند این همه فشار را تاب بیاورد و دچار بیماری و اختلال شود. از آن جا که کالبد عاطفی تو به دنبال حادثه های ناجور می گردد، ممکن است تصادف کنی و یا دچار وضعیت هایی ناگوار شوی. ممکن است به دام قصه ای پر غصه بیفتی و نتوانی خود را از آن خلاص کنی. حتی ممکن است دست به خشونتی فیزیکی بزنی. اصلاً ممکن است اوضاع به اندازه ای وخیم شود که دیگر نتوانی با «من بدبخت» خویش زندگی کنی، بنابراین، تصمیم بگیری به این زندگی نابسامان و غمبار خاتمه دهی. هرگاه کالبد دردمندت زمام اختیار تو را در دست بگیرد، اگر نتوانی بشناسی اش، اگر نتوانی آن را کالبد شکافی کنی، کالبد دردمند تو به پاره ای از ایگوی تو تبدیل می شود. هر چیزی که به تو هویت می بخشد، ایگوی تو می شود. هویت گرفتن از چیزی،

یعنی همذات‌پنداری با آن چیز. کالبد دردمند تو، یعنی همان قصه‌ی شخصی زندگی تو، یکی از مناسب‌ترین دستمایه‌های ایگو برای ساختن هویت است. فراموش نکن که تو قصه‌ی شخصی زندگی خود نیستی. حقیقت تو فراتر از این قصه‌ها و غصه‌هاست. قصه‌های شخصی زندگی، همه پُر از غصه‌اند. البته، اتحاد نامبارک کالبد دردمند و ایگو همیشگی نیست.

همان‌طور که یک دستگاه الکترونیکی نمی‌تواند ولتاژ بالاتر از ظرفیت خود را تحمل کند و بنابراین می‌سوزد، هنگامی که کالبد دردمند نیز بسیار فربه می‌شود و دردهایش از حد تحمل ایگو می‌گذرد، ایگو آب می‌شود. آن‌هایی که کالبد دردمند عاطفی بسیار فربه دارند به نقطه‌ای می‌رسند که احساس می‌کنند دیگر نمی‌توانند به این وضعیت ادامه بدهند. آن‌ها دیگر تاب درد و رنج بیش از این‌ها را ندارند. به تعبیری، آن‌ها از بدبختی خود سیر می‌شوند. به تعبیری دیگر، آن‌ها از بدبختی خود به ستوه می‌آیند. بعضی‌ها احساس می‌کنند دیگر حال و حوصله‌ی خودشان را هم ندارند. آن‌ها دیگر نمی‌توانند با خودشان زندگی کنند. در این هنگام است که آرامش و

دل آسودگی و فراغت معنا پیدا می کند. درد شدید عاطفی آن ها را وامی دارد از هویت ذهنی و عاطفی شان دست بردارند. آن ها به طور ناخودآگاه متوجه می شوند که همذات پنداری با ذهن و عاطفه است که موجب احساس بدبختی آن ها شده است. آن ها بالاخره متوجه می شوند که قصه ی غمبار زندگی شان نیستند. آن ها متوجه می شوند که دانایی هستند، نه دانسته های تلنبار شده در ذهن شان. بدین سان، کالبد دردمند عاطفی آن ها زمینه ساز بیداری و آگاهی شان می شود. بیداری و آگاهی در حال گسترش است. مردم لزوماً نباید درد بکشند تا بیدار و آگاه شوند و خود را از کالبد دردمند عاطفی شان جدا کنند. هرگاه متوجه شدی که به فرود تیره ی ناآگاهی می لغزی، می توانی بی درنگ فراز آگاهی را انتخاب کنی. گام بعدی تکامل بشری، اجتناب ناپذیر نیست، اما برای نخستین بار است که در تاریخ گامی آزادانه برداشته می شود. چه کسی ست که آزادانه دست به انتخاب می زند؟ تو. تو کیستی؟ تو چیستی؟ تو همان شعور بی کرانه ای که نسبت به وجود خویش آگاهی یافته است. مولانا می گوید:

تو یکی تو نیستی، ای خوش رفیق!
بلکه گردونی و دریای عمیق.
آن تو زفتت، که آن نهصد تو است،
قلزم است و غرقه گاه صد تو است.

رهایی از کالبد دردمند

مردم مدام از من می پرسند: «رهایی از کالبد دردمند عاطفی چقدر طول می کشد؟» پاسخ این است: «بستگی دارد به میزان شدت و سنگینی دردمندی کالبد، خود فرد، و نیز میزان هشیاری و حضور فرد.» از یاد نبر که کالبد دردمند عاطفی نیست که موجب رنج توست، بلکه همذات پنداری تو با کالبد دردمند عاطفی خویش است که رنج می زاید. یکی شدن با کالبد دردمند عاطفی، تو را وامی دارد تا گذشته های غمبارت را دوباره زندگی کنی. هنگامی که گذشته هایت را زندگی می کنی، کاملاً ناآگاه هستی. آگاهی و حضور فقط در لحظه ای حال امکان پذیر است. پرسش درست این است: «چقدر طول می کشد تا از همذات پنداری با کالبد دردمندمان دست برداریم؟» پاسخ این پرسش این است: «اصلاً زمان نمی برد!» هنگامی که کالبد دردمند تو

فعال است، فقط کافی ست که بدانی این کالبد دردمند
توست که چنین و چنان می کند. این دانایی، تنها
چیزی ست که برای رهایی از همذات پنداری با کالبد
دردمند خویش لازم داری. دانایی، رهایی ست. نادانی،
گرفتاری ست. این دانایی مانع بازگشت عواطف کهنه و
قدیمی می شود و نیز نمی گذارد در سر تو هیاهویی به پا
شود و روابط تو با دیگران به هم بریزد. یعنی کالبد
دردمند تو دیگر نمی تواند از تو تغذیه کند و خود را زنده
نگه دارد. البته، ممکن است گاهی نیز سرو کله ی
عواطف قدیمی پیدا شود. گاهی هم همین عواطف
می کوشند تو را ترغیب کنند تا از آن ها هویت بگیری.
کوشش این عواطف کهنه دوامی نخواهد داشت و سعی
آن ها به جایی نخواهد رسید. عواطف خود را به
وضعیت های واقعی فراقنی نکن. با این عواطف
مستقیماً و در درون خویش روبه رو شو. حضور تو اکنون
قدرتمندتر از توان تو در مهار عواطف کهنه ی خویش
است. حضور تو مغتنم است. اکنون می دانی که تو
عواطف کهنه ی خویش نیستی.
هنگامی که کالبد دردمند خویش را مشاهده می کنی، به

اشتباه گمان نکن که عیب و نقصی در تو به وجود آمده است. ایگو دوست دارد تو از خود مسئله بسازی. دانایی، مستلزم پذیرش است. اگر تسلیم و پذیرا نباشی، دانایی ات پنهان خواهد شد. تسلیم و پذیرا بودن، یعنی به خود اجازه بدهی احساس کنی هر حسی را که در این لحظه داری. تسلیم و پذیرش، شیوهی حضور در لحظه‌ی حال است. با آنچه هست چانه نزن. با آنچه هست درگیر نشو. در برابر آنچه هست مقاومت نکن. در غیر این صورت، رنج خواهی برد. پذیرش، تو را با خویشتن خویش مانوس می‌کند. به واسطه‌ی پذیرش، تو چیزی می‌شوی که حقیقتاً هستی: بی‌کرانگی و جاودانگی. تو از جنس بودنِ پایداری، نه از جنس صورت‌های ناپایدار. تو کل هستی. تو جزئی جدا افتاده نیستی. ایگو چنین توهمی را به تو القا کرده است. ذات تو، ذات همه چیز و همه کس است؛ همان حق حقیقی که بی‌کرانه و نامیراست. بنابراین، آنی باش که هستی! نیازی نیست کامل باشی، بلکه خویشتن حقیقی خویش باش، آنچه هم‌اکنون هستی؛ چه با کالبد دردمند عاطفی و چه بدون کالبد دردمند عاطفی.

هفت: آگاهی از حقیقت خویش

«خود را بشناس!» این عبارت، سخن آراکل کاهن است که بر سر در معبد آپولو در دلفی حک شده است. در یونان باستان مردم از پیشگویان و کاهنان انتظار داشتند سرنوشت آن‌ها را پیشگویی کنند و یا به آن‌ها بگویند در وضعیت‌هایی خاص چگونه باید عمل کنند. بی‌تردید، بیشتر کسانی که به معبد دلفی وارد می‌شدند عبارت حک شده بر سر در آن را می‌دیدند. آن‌ها این عبارت را می‌خواندند، اما به ژرفای معنای نهفته در این عبارت پی نمی‌بردند. آن‌ها نمی‌دانستند که رهایی از رنج مستلزم فهم عبارت بالای در معبد دلفی است. در غیر این صورت، حرف‌های کاهنان و پیشگویان هرگز نمی‌توانست اندکی از بار سنگین رنج و اندوه آنان بکاهد. مضمون عبارت سر در معبد دلفی این است: «پیش از طرح هر پرسشی، ابتدا بنیادی‌ترین پرسش را طرح کن. بنیادی‌ترین پرسش زندگی این است: من کیستم؟»

آدم‌های ناهشیار نادان پاسخ این پرسش را بسیار سریع می‌دهند. آن‌ها بی‌درنگ نام‌شان، شغل‌شان، تاریخ زندگی شخصی‌شان، شکل و ظاهرشان و هر چیزی را

که با آن هویت کسب می کنند را به عنوان پاسخ این پرسش ارایه می کنند. بعضی دیگر ممکن است فهمیده تر به نظر برسند و در پاسخ این پرسش، خود را روحی فناپذیر یا روحی آلهی بدانند. اما اینان نیز جز مستی مفهوم و عبارت پردازی چیزی ارایه نمی کنند. اینان نیز محتوای ذهنی خود را حقیقت خویش تلقی کرده اند.

مولانا می گوید: «قالب از ما هست شد، نه ما از او!» بنابراین، «من» نیست که می شناسد، بلکه ذات است که این «من» یا وهم را تشخیص می دهد. حقیقت تو، همین ذات توست. ذهن تو گنجایش حقیقت تو را ندارد. ذهن تو نیز ذره ای ست معلق در فضای بی کرانه ی حقیقت تو.

درک و دریافت حقیقت خویشتن

احساس تو از این که چه هستی و که هستی، تعیین می کند که نیازهای تو چه چیزهایی باشند، و نیز در زندگی چه چیزهایی برای اهمیت داشته باشند. هر آنچه برای مهم است می تواند موجب آشفتگی تو و آزدگی خاطرت شود. بین چه چیزهایی تو را آشفته و آزرده خاطر می سازد. این می تواند معیاری برای سنجش شناخت تو از خویشتن باشد. آنچه برای مهم است،

لزوماً چیزی نیست که بیان‌اش می‌کنی و یا باورش داری، بلکه چیزی است که کنش‌ها و واکنش‌های تو را می‌سازد. کنش‌ها و واکنش‌های تو نشان می‌دهند که چه چیزهایی برای‌ت مهم‌اند. بنابراین، می‌توانی از خود بپرسی: «چه چیزهایی مرا آشفته و پریشان خاطر می‌سازند؟» اگر امور پیش پا افتاده می‌توانند تو را آشفته و پریشان خاطر کنند، بنابراین، تصویری که در ذهن خویش از خود ساخته‌ای و آن را خویشتن خویش تصور می‌کنی نیز پیش پا افتاده است. باور ناخودآگاه تو همین است. چه چیزهایی بی‌اهمیت و پیش پا افتاده‌اند؟ در نهایت، باید گفت همه چیز بی‌اهمیت است، زیرا همه‌ی چیزها فانی‌اند و ثبات و دوام و بقایی ندارند. شاید به زبان بگویی: «من می‌دانم که همان ذاتِ فناپذیرم. من فقط از این دنیای دیوانه‌ی دیوانه به ستوه آمده‌ام، و آرامش و دل‌آسودگی تنها چیزی است که می‌خواهم.» اما این حالت تو تا زمانی دوام دارد که تلفن زنگ بزند و پایین و بالا شدن قیمت‌ها را به اطلاعات برسانند، یا خبر بدهند که اتومبیل تو را دزدیده‌اند، یا مادرزن تو دارد به خانه‌ی شما می‌آید و قصد دارد چند روزی میهمان شما

باشد، یا خبر به هم خوردن سفری را به تو بدهند.
ناگهان عصبانی می‌شوی، خشن می‌شوی و فریاد
می‌زنی: «دیگر نمی‌توانم این وضعیت را تحمل کنم!»
آنگاه، متهم می‌کنی، سرزنش می‌کنی، حمله می‌کنی،
دفاع می‌کنی، و سپس رفتار این گونه‌ی خود را توجیه
می‌کنی. همه‌ی این کنش‌ها و واکنش‌ها به‌طور
غیرارادی رخ می‌دهد. اکنون دیده می‌شود که از آرامش
و دل‌آسودگی مهم‌ترین چیزهایی برای وجود دارند. در
حالی که چند لحظه پیش می‌گفتی که فقط آرامش و
دل‌آسودگی را می‌خواهی. اکنون دیده شد که پول و
معامله و داشتن و از دست ندادن داشته‌ها برای مهم‌تر
از آرامش و دل‌آسودگی‌اند. آیا برای ذات فناپذیر، که
ادعا می‌کردی ذات توست، این چیزها مهم‌اند؟ آیا آن
ذات فناپذیر برای این چیزها رگ گردن پاره می‌کند و
کف بر دهان می‌آورد؟ بنابراین، تو آن ذات نیستی، یک
«من» کوچک هستی که در روزمرگی‌ها به دنبال منافع
و امنیت خویش می‌گردد.

روزمرگی‌ها، امور فانی و گذراند که روی حقیقتِ
فناپذیر و پایدار تو را پوشانده‌اند. اگر این «من» کوچک

به خواسته‌های خود نرسد، برافروخته می‌شود، عصبانی می‌شود، مضطرب می‌شود، می‌ترسد، واکنش نشان می‌دهد، حمله می‌کند، دفاع می‌کند. اگر آرامش و دل‌آسودگی چیزی است که می‌خواهی، باید آن را انتخاب کنی. شیوه‌ی زندگی کنونی تو، تو را به آرامش و دل‌آسودگی نمی‌رساند. شیوه‌ی کنونی زندگی تو، معلول شیوه‌ی نگاه تو به زندگی است. اگر می‌خواهی به آرامش و دل‌آسودگی برسی، باید چشم‌ها را بشویی و جور دیگر ببینی. اگر جور دیگر ببینی، آنگاه می‌بینی شگفتی‌هایی را که تا کنون از دیدگاه پنهان بوده‌اند. اگر تو ذات خود را مشاهده کرده بودی و خود فناپذیر و پایدار خویش را تجربه کرده بودی، دیگر به محض روبه‌رو شدن با افراد و یا موقعیت‌های چالش‌برانگیز، واکنشی عمل نمی‌کردی، بلکه حضور و هشیاری خویش را حفظ می‌کردی و غایب لحظه‌ی حال، که لحظه‌ی واقعی زندگی است، نمی‌شدی. در این صورت، واکنش تو به آن افراد و یا آن موقعیت‌ها از سر حضور و هشیاری می‌بود. آنگاه، آنی که به موقعیت‌ها و شرایط واکنش نشان می‌داد، ذات تو بود، نه «من» کوچک تو، که

تصویری ذهنی بیش نیست. واکنش ذات به افراد و موقعیت‌ها، واکنشی ست مثبت و نیرومند. چنین واکنشی، هیچ کس و هیچ موقعیتی را به دشمن تبدیل نمی‌کند.

واقعیت نمی‌گذارد تو برای مدتی طولانی در توهم «آنچه گمان می‌کنی هستی» باقی بمانی. واقعیت، پله‌ی پندار تو را می‌شکافد و تو را از وهم و گمان خویش بیرون می‌آورد. واقعیت، تو را با افراد و موقعیت‌های چالش‌برانگیز بسیار مواجه می‌کند تا ژرفای شناخت تو از خویشتن را در ترازو بگذارد و وزن آن را بسنجد.

هرچه آگاهی تو نسبت به خود سطحی تر و نفسانی تر باشد، بیشتر متوجهی محدودیت‌های این «من» کوچک می‌شوی و همه‌ی توجهی خود را به نداشته‌ها و ناتوانایی‌های معطوف می‌کنی. در این صورت، بسیار حساس می‌شوی و نسبت به کنش‌های ناآگاهانه‌ی دیگران، واکنش‌هایی ناآگاهانه نشان می‌دهی. آنگاه، خطاهای دیگران را هویت آن‌ها تلقی می‌کنی. یعنی فقط ایگوی آن‌ها را می‌بینی و در ارتباط با ایگوی آن‌ها، ایگوی خویش را نیز فربه‌تر می‌کنی. در واقع، به جای این که از ورای حجاب ایگوی دیگران، حقیقت‌شان را ببینی، حجاب یا صورتک‌شان را می‌بینی و حقیقت آن‌ها را نمی‌بینی. حجاب صورت جان آن‌ها، همان غبار ایگوی آن‌هاست. تو این غبارها را می‌بینی و از ماهیت حقیقی آن‌ها غافل هستی. در واقع، ایگوی توست که به ایگوی آن‌ها نظر دارد. به تعبیری دیگر، صورتک تو در آینه‌ی صورتک آن‌ها به تماشای خود می‌نشیند. تو ایگوی خویش را در ایگوی دیگران تماشا می‌کنی. هنگامی که متوجه می‌شوی آنچه در دیگران مشاهده می‌کنی تصویر فراقنی‌شده‌ی خود توست، آنگاه به ماهیت صورتک یا

ایگوی خویش پی می‌بری. در این مرحله، ممکن است متوجه شوی اجحافی که گمان می‌کردی دیگران در حق تو روا داشته‌اند، در واقع، اجحافی بوده است که تو به ناحق در حق ایشان روا داشته‌ای. آنگاه، دیگر خود را قربانی کسی یا وضعیتی خاص نمی‌دانی.

تو ایگوی خویش نیستی. تو تصویری نیستی که از خویش در ذهن خود ترسیم کرده‌ای. تو صورتکی نیستی که به چهره زده‌ای. هنگامی که متوجه‌ی این نکته می‌شوی، یعنی هنگامی که درمی‌یابی چه چیزهایی و یا چه کسانی نیستی، به حقیقت خویش پی می‌بری، یعنی به آنچه حقیقتاً هستی. مهم‌ترین گام خودشناسی این است که بدانی چه چیزهایی نیستی. هیچ کس نمی‌تواند به تو بگوید که تو چه کسی هستی. اگر کسی چنین کند، فقط توهمی دیگر را در ذهن تو نشانده است. توهم، هرگز تو را دگرگون نخواهد کرد. آنچه تو حقیقتاً هستی، نیازمند هیچ باوری نیست. در واقع، هر باوری حجاب حقیقت توست. آنچه تو حقیقتاً هستی، به شناخت تو نیازی ندارد، زیرا پیش از شناخت تو حضور دارد. در واقع، نور حقیقت توست که در آئینه‌ی شناخت تو می‌افتد و به

دنیا می‌تابد. آن نور هست، چه آن را بشناسی چه آن را نشناسی. اما شناخت تو، به تعبیر محی‌الدین ابن عربی، شیخ اکبر عرفان اسلامی، آینه‌ای می‌شود تا آن نور به دنیا بتابد. آن نور، ذاتاً آشنای خود هست، اما «شناختن آن نور، خویش را در ذات خویش، متفاوت است با شناختن انعکاس خود در آینه‌ای و یا در آینه‌ها.» این سخن ابن عربی در ابتدای کتاب فصوص الحکم اوست. غرض از بودن تو در این جهان آن است که آینه شوی این نور را. این نور تویی، آینه بهانه‌ست. نور در این آینه تجلی می‌کند. این آینه، شناخت تو از ذات خویش است. اگر این نور شناخته نشود، یعنی اگر نور هستی تو به این جهان نتابد، این نور در خانه‌ی حقیقی ذات خویش خواهد غنود و تجلی‌ای نخواهد داشت. در این صورت، تو به گدایی می‌مانی که نمی‌داند ارثی چند میلیاردی به او رسیده است. بنابراین، این ثروت کلان، همچون گنجی مخفی، بدون استفاده و در همان حالت بالقوه‌ی خویش باقی می‌ماند.

فراوانی

تصویری که تو از خود در ذهن خویش می‌سازی، به

رفتار و برخورد دیگران با تو نیز بستگی دارد. آن‌ها با تو به گونه‌ای خاص رفتار می‌کنند و تو نیز بر اساس رفتار آن‌ها از خود هویتی می‌تراشی. بعضی‌ها مدام گِلِه می‌کنند: «دیگران مرا تحویل نمی‌گیرند. دیگران به من احترام نمی‌گذارند. دیگران برای من ارزشی قائل نیستند. دیگران به من توجه‌ای نمی‌کنند.» وقتی با این افراد خوشرفتاری شود و مورد مهر و محبت قرار بگیرند، مشکوک می‌شوند و گمان می‌کنند توطئه‌ای در کار است: «لابد می‌خواهند سرم کلاه بگذارند. شاید می‌خواهند چیزی را از چنگم بیرون بیاورند. من که می‌دانم کسی مرا دوست ندارد؛ پس لابد کلکی در کار است.»

تصور این افراد از خویش این است: «من آدمی هستم نیازمند و وابسته، یک "من" کوچک که خواسته‌هایش برآورده نشده است.» این هویت ذهنی موجب برهم خوردن روابط آن‌ها با دیگران می‌شود. آن‌ها بر این باورند که چیزی ندارند تا ببخشند و دیگران نیز از بخشش به آن‌ها دریغ دارند. هستی این افراد بر پایه‌ی تصویری موهوم از خویش بنا شده است. این تصور

موهوم موجب ضایع کردن فرصت‌های آن‌ها و مخدوش شدن رابطه‌شان با دیگران می‌شود. گاهی احساس کمبود می‌کنی؛ کمبود عشق، کمبود توجه، کمبود پول. اگر فکر کنی که تو همین «احساس» کمبود هستی، باید بدانی که برای همیشه احساس کمبود خواهی کرد. آنگاه به جای آنکه داشته‌هایت را ببینی و از آن‌ها بهره‌مند شوی، کمبودهایت را می‌بینی و از نداشتن چیزها، احساس ناخرسندی و اندوه می‌کنی. این نکته را فراموش نکن: هرآنچه را که گمان می‌کنی زندگی از تو دریغ کرده است، در واقع تو آن را از زندگی خود دریغ کرده‌ای. زیرا خود را، که شکوه آفرینش هستی، تا حد یک تصویر موهوم فرو کاسته‌ای و گمان می‌کنی چیزی نداری تا دنیا را از آن بهره‌مند کنی.

یادآوری: هرآنچه را گمان می‌کنی زندگی از تو دریغ کرده است، در واقع، تو بوده‌ای که آن را از زندگی دریغ کرده‌ای. زیرا تو، با این گمان، خود را، تا حد یک تصویر موهوم ایگو فرو می‌کاهی و گمان می‌کنی چیزی کم داری؛ چیزی که از تو دریغ شده است. هرآنچه را که گمان می‌کنی دیگران از تو دریغ کرده‌اند،

هم اکنون تو به دیگران ببخش: تحسین شان کن و توانایی های شان را ببین، به آن ها توجه کن، یاری شان کن، عاشقانه دوست شان بدار. آیا واجد این چیزها نیستی؟ به گونه ای عمل کن که گویی واجد این چیزها هستی. آنگاه احساس می کنی همه ی این موهبت ها از چشمه ی وجود تو می جوشند؛ همچون آبی زلال. از یاد نبر: دستاورد تو همان بخشش توست. دارایی تو تمامی آن چیزهایی ست که می بخشی. مسیح همواره می گفت: «اگر می خواهید زندگی را بیابید، باید آن را گم کنید!»

آنگاه که می‌بخشی، درواقع، همزمان، داری از دست خدا می‌گیری چیزی را که در حال بخشیدن آنی. تو هرگز از دست خدا نمی‌گیری چیزی را که از بخشیدن آن دریغ کرده‌ای. خدا به تو می‌بخشد تا ببخشی. اگر نبخشی، نمی‌گیری؛ حتی آنچه داری را نیز از دست می‌دهی. اگر گم نکنی، نمی‌یابی. هستی به میزانی تو را برخوردار می‌سازد که می‌بخشی. همواره به همان مقدار به دست تو می‌رسد که از دست تو به دست دیگران می‌رسد. هنگامی که از بخشیدن دریغ می‌کنی، حتی آنچه را داری نیز نمی‌بینی. مسیح همواره می‌گفت: «ببخش، بخشیده خواهی شد. بده، خواهی داشت.»

سرچشمه‌ی همه‌ی موهبت‌های زندگی تویی. سرچشمه تویی، تو. سرچشمه را بکاو و آبِ زلالِ زندگی را بیاب. زندگی سرشار است از نعمت‌های بی‌شمار. زندگی، بسیار دارد. زندگی، سخاوتمند نیز هست. زیر بارانِ موهبت‌های بی‌دریغِ زندگی برو و خیس شو. گونه‌هایت را به نوازش‌های خورشیدِ حقیقت بسپار و روشن شو. سبب سرخ‌اشتیاق را گاز بزن و قهرمانانه زندگی کن. وزنِ بودن را احساس کن و فارغ باش از

تمامی تعلقات. فراوانی و گشاده‌دستی زندگی را لمس کن و سرشار شو از سپاس و امتنان. سپاس و امتنان، نعمت تو را افزون می‌کند. همان نعمتی که سرچشمه‌اش تویی. بگذار این چشمه بجوشد و جاری شود. مطمئن باش از آب این چشمه چیزی کم نمی‌شود. آری، آب این چشمه به منابع عظیم آب‌های خدا وصل است. بخشش، فعلی ست الهی. خدا رزاق است، غفار است، واسع است، ودود است، رحیم است، رحمان است. خدا عین دهش بی دریغ و بی چشمداشت است. حتی یک لبخند تو می‌تواند دلی مرده را زنده کند. وقتی دلی مرده را با یک لبخند زنده می‌کنی، عین دم مسیحایی می‌شوی، حیات می‌شوی، عین زندگی می‌شوی. زندگی هرگز نمی‌میرد. با بخشیدن یک لبخند، به ساحت الهی بخشش قدم می‌گذاری؛ بخشنده می‌شوی. در هر موقعیتی، از خود بپرس: «اکنون چه چیزی را می‌توانم ببخشم؟ اکنون چگونه می‌توانم خدمت کنم؟» لازم نیست «چیزی» داشته باشی تا ببخشی، فقط کافی ست بخشنده باشی. متخلق به اخلاق الهی بودن مستلزم داشتن «چیز»

هایی بسیار نیست. متخلق به اخلاق آلوهی بودن مستلزم داشتن قلبی سلیم است. آنگاه که آئینه‌ی صفات رحمانی شده‌ای، سرشار شده‌ای. زیرا همه‌ی نعمت‌ها به سوی تو هجوم می‌آورند تا خود را در آئینه‌ی رحمانی وجود تو تماشا کنند. در هستی، هر آنچه نازل تر است به دنبال کامل تر از خویش روان است. تو از ثروت برتری، کامل تری. بنابراین، به گونه‌ای «باش» که ثروت به دنبال تو بدود، نه تو به دنبال ثروت. احساس داشتن و نداشتن، در نتیجه، احساس بهره‌مند بودن و محروم بودن، هر دو حالات درونی تو هستند و ربطی به داشته‌ها یا نداشته‌های تو ندارند.

شناختن خود و دانستن چیزی درباره‌ی خود

شاید نمی‌خواهی خود را بشناسی، زیرا می‌ترسی متوجه‌ی بعضی چیزها در خود شوی که خوشایند تو نیست. اما بدان: آنچه درباره‌ی خود می‌دانی، چیزی است که درباره‌ی خود «می‌دانی». آنچه درباره‌ی خود می‌دانی، حقیقت تو نیست. تو فهم خویش از خویش نیستی.

البته، بعضی دیگر نیز هستند که گرسنه و تشنه‌ی

شناخت خویشتن‌اند و دوست دارند درباره‌ی خود همه چیز را بدانند. ممکن است چنان شیفته‌ی خود باشی که بخواهی تمام زوایای زندگیت را روانکاوی کنی. بنابراین، زیر نظریک روانکاو، کودکی خود را می‌کاوی، از خواهش‌ها و تمناها و میل‌های خود پرده برمی‌داری، لایه‌های گوناگون شخصیت خود را، یکی یکی، بررسی می‌کنی. این کار شاید ده سال یا بیشتر طول بکشد. آنگاه روانکاو تو از قصه‌ی کشدار تو خسته می‌شود و به تو می‌گوید: «بس است! هرآنچه لازم بود بدانی، دانسته‌ای.» آنگاه تو را با پرونده‌ای ده‌هزار صفحه‌ای بدرقه می‌کند و می‌گوید: «این ده‌هزار صفحه، چیزی ست درباره‌ی تو. این ده‌هزار صفحه، چیزی ست که تو هستی.» ابتدا راضی به نظر می‌رسی، اما در راه خانه، ناگهان احساس عدم رضایت می‌کنی، احساس می‌کنی باید چیزی باشی بیشتر از این پرونده‌ها. بنابراین، شک می‌کنی، احساس می‌کنی هنوز چیزی کم است. البته که چیزی کم است، اما نه به لحاظ کمی، بلکه به لحاظ کیفی. بعد کیفی، همان آگاهی ست که مورد غفلت واقع شده است.

دانستن درباره‌ی خود بد نیست، اما دانستن درباره‌ی خود، شناختن خود یا خودشناسی نیست. این پرونده‌ی ده‌هزار صفحه‌ای درباره‌ی توست؛ درباره‌ی ذهن شرطی شده‌ی تو که در گذشته‌ها سیر می‌کند. آنچه درباره‌ی توست، نیست آنی که تو حقیقتاً هستی. آنچه درباره‌ی توست، محتوای قصه‌ی شخصی توست. قصه‌ی شخصی تو، ایگوست. رهایی از ایگو، فراتر رفتن از این قصه‌ی شخصی‌ست.

شناختن خود یعنی خود بودن. خود بودن یعنی دست برداشتن از همذات‌پنداری با قصه‌ی شخصی خود یا محتوای ذهن. محتوای ذهن، همان قصه‌ی شخصی «من» است. هرآنچه درباره‌ی خود فکر می‌کنی، هرآنچه درباره‌ی خود احساس می‌کنی، هرآنچه درباره‌ی خود تجربه می‌کنی، محتوای قصه‌ی زندگی توست. بعضی‌ها خود را با محتوای قصه‌ی زندگی‌شان همذات می‌پندارند. یعنی خود را با محتوای قصه‌ی شخصی «من» یکی می‌گیرند. این «من» نقشی‌ست که ایفا می‌شود. تو این نقش نیستی. تو آن بازیگری که نقش «من» را ایفا می‌کند. نقش دیده می‌شود، اما بازیگر

همواره پنهان می ماند. فرض کنیم فرزام سمسامی بازیگر نقش هاملت است. محتوای نقش هاملت را حوادثی بی شمار تشکیل می دهد. نقش هاملت و محتوای این نقش دیده می شود، اما فرزام سمسامی دیده نمی شود. فرزام سمسامی نقش هاملت نیست. نکته همین است.

امیدوارم این نکته را گرفته باشی. نقش، چیزی ست که تمامی توجهی ما را به خود جلب می کند. نقش، چیزی ست که ما خود را با آن همذات می پنداریم، و از آن هویت می گیریم. اگر فرزام سمسامی در پایان نمایش هاملت باز هم در حال و هوای هاملت به خانه رود، او را به بیمارستان یا تیمارستان می برند. زیرا او خود را با محتوای نقش خود در صحنه‌ی تئاتر همذات پنداشته است.

هنگامی که تو به «زندگی من» فکر می کنی، در واقع به آنچه هستی، یعنی زندگی، فکر نمی کنی، بلکه به آنچه داری، زندگی‌ای که داری، فکر می کنی. آنچه داری، تو نیستی. آنچه داری، محتوای زندگی توست؛ روابط، وضعیت مالی، شغل، شرایط زندگی، وضعیت روانی، فکرها و احساسات. شرایط درونی و بیرونی زندگی تو همه محتوای زندگی تواند. رویدادهای زندگی تو نیز محتوای زندگی تواند. تو محتوای زندگی خویش نیستی. جز محتوا چه چیز دیگری وجود دارد؟ آن حقیقتی که محتوایِ محتواست. آن حقیقتی که محتوا می تواند در فضای آن تحقق یابد: ذاتِ آگاه هستی.

آشوب و نظم فراسو

هنگامی که خود را فقط از طریق محتوا می‌شناسی، آنگاه گمان می‌کنی که می‌دانی چه چیزی برایت خوب است و چه چیزی برایت بد است. بدین‌سان، میان آنچه برایت خوب است و آنچه برایت بد است تفاوت قائل می‌شوی. این‌گونه است که، در نگاه تو، واقعیت یکپارچه از هم گسسته می‌شود؛ دوبین می‌شوی، در حالی که امر واقع یکی بیش نیست. چنین درکی از واقعیت، ناقص است. زندگی، کلی‌ست یکپارچه. در این کل یکپارچه، هر چیزی و هر رویدادی جایگاه ناگزیر خویش را دارد. هر چیزی به همه‌ی چیزهای عالم بسته و وابسته است. هیچ چیز جدا از چیزهای دیگر عالم نیست. هیچ رویدادی از رویدادهای دیگر مجزا نیست. این هست، زیرا آن هست. آن هست، زیرا این هست. البته، کل همواره بیشتر از مجموع چیزهای عالم است. عالم ظهور آن حقیقتی‌ست که غیب می‌نامیم‌اش. اما عالم، تمامی آن غیب نیست. آنچه هست، جلوه‌ای از جلوه‌های بی‌نهایت اوست. همچون موج که جلوه‌ی دریاست. در پس آنچه به ظاهر ناموجه می‌نماید، حکمتی ژرف نهفته است. در

پس هر آنچه هست و رخ می دهد، اراده و هدفی هست که برتر از قیاس و فهم ماست. یکی از استادان معنوی چنین گفته است: «برف می بارد، دانه دانه، و هر دانه در جایی که باید و به گونه ای که باید فرود می آید!» این حکمت و اراده، فراسوی درک و فهم ماست. فکر ما فقط می تواند شامل محتوای فکر ما شود. در حالی که آن نظم متعالی از فراسوست، از غیب است، از ذات عقل کل است، اراده ی حق است. اما می شود این نظم و این اراده را شهود کرد. ما می توانیم خود را با آهنگ این نظم هماهنگ کنیم و شیوه ی زندگی خود را با این اراده تطبیق دهیم؛ یعنی می توانیم در این نظم حضوری هشیارانه داشته باشیم. البته، آنگاه که هشیار نیستیم و آگاهانه حضور نداریم نیز در متن و بطن همین نظم استقرار داریم. هنگامی که به جنگلی بکرو دست نخورده پا می گذاریم، در ابتدا بی نظمی و آشفتگی به چشم می آید. آری، این جنگل شبیه یک پارک نیست، بی نظم است، آشفته است، هیچ درخت و گیاهی در جای خود نیست! اما هنگامی که غبار فکرها می نشیند و صداها ی درون سر خاموش می شود، مشاهده می کنیم که در همه

جای این جنگل دست نخورده، حیات است که از دل مرگ می‌روید. درختانی خشک شده‌اند و در کنار آن‌ها نهال‌هایی در حال قامت کشیدن‌اند. علف‌هایی پژمرده‌اند و از دل آن‌ها علف‌هایی تازه و سبز دمیده است. میان همه‌ی گیاهان و درختان این جنگل، میان خاک و آب و هوا، میان خورشید و زمین، میان همه چیز هماهنگی مشاهده می‌شود. در سکوتِ ذهن، مشاهده می‌کنیم که مشیتِ کل در همه چیز جاری‌ست، و هر چیزی در جای خود است و نمی‌تواند جز آن گونه باشد که هست!

ذهنِ انباشته از فکر ما، در پارک آسوده‌تر است. زیرا پارک‌ها را نیز ذهن‌های بشری ساخته‌اند. پارک، جنگلی خودرو نیست. پارک‌ها را طوری طراحی کرده‌اند که ذهن می‌تواند ندیده آن‌ها را حدس بزند. اما جنگل خودرو این گونه نیست. جنگل، قابل پیش‌بینی نیست. جنگل را نمی‌شود حدس زد. به همین دلیل است که جنگل بی‌نظم به نظر می‌رسد. گویی در نظر ذهن، نظم چیزی‌ست که بتوان آن را حدس زد و پیش‌بینی کرد. جنگل، ورای همه‌ی این ذهنیات است. تو نمی‌توانی

جنگل را از طریق ذهن خود بشناسی، باید با آن مواجه شوی، باید مشاهده‌اش کنی.

بدین‌سان، هماهنگی حیرت‌انگیز جنگل را شهود خواهی کرد. هنگامی که در متن هماهنگی شگفتِ جنگلی خودرو واقع می‌شوی، آنگاه خود را نیز پاره‌ای از آن می‌بینی. تو دیگر از این واقعیت یکپارچه و بکر جدا نیستی. به واسطه‌ی این شهود، در متن این واقعیت متعالی حضور می‌یابی، حضوری آگاه و هشیار. زندگی نیز در کل، چیزی ست شبیه همین جنگل خودرو.

خوب و بد

بسیاری از آدم‌ها در مرحله‌ای از زندگی خود به این آگاهی می‌رسند که زندگی فقط تولد، رشد، موفقیت، سلامتی، لذت و کامیابی نیست، بلکه در زندگی از دست دادن، شکست، بیماری، پیری، فرسودگی، درد، و مرگ نیز هست. ما، به طور معمول، بر این واقعیت‌ها برچسب‌های «خوب» یا «بد»، «منظم» یا «نامنظم» را می‌چسبانیم. آدم‌ها معمولاً با آنچه برچسب «خوب» دارد به زندگی‌شان معنا می‌بخشند. اما آنچه برچسب «خوب» دارد همواره با آنچه برچسب «بد» دارد تهدید می‌شود. برای مثال، زنده بودن دارای برچسب خوب است. اما همین زنده بودن با مرگ، که برچسب «بد» دارد، تهدید می‌شود.

تندرستی، برچسب «خوب» دارد. اما همین تندرستی با بیماری، که برچسب «بد» دارد، تهدید می‌شود. در ضمن هرآنچه برچسب «خوب» دارد، ناپایدار و در معرض زوال است. هنگامی که نمی‌توانیم برای آنچه برچسب «بد» دارد معنایی بیابیم، زندگی برای ما بی‌معنا می‌شود. آری، علی‌رغم ثروتی که اندوخته‌ایم و

علی‌رغم همه‌ی بیمه‌ها و تضمین‌ها، ما نیز پیر می‌شویم، بیمار می‌شویم، می‌میریم. ما نیز از این «بد» ها نمی‌توانیم اجتناب کنیم. بعضی‌ها از همین برچسب «بد» دریچه‌ای می‌سازند برای تماشای واقعیت زندگی. برای مثال، یک تصادف شدید، یک بیماری لاعلاج، مصیبت از دست دادن کسی، و یا یک شکست، برای‌شان پنجره‌ای می‌شود به روی بیکران، و بیدار می‌شوند. آنگاه، با همه‌ی وجود خویش در زندگی حضور می‌یابند. در عهد عتیق آمده است: «خرد این جهان نزد خداوند نابخردی‌ست!» خرد این جهان چیست؟ خرد این جهان همان فکرهای حاوی برچسب‌های ماست که به بخارات برخاسته از یک مرداب می‌ماند. خرد این جهان، معنایی‌ست که ذهن بر جهان تحمیل می‌کند. جهان، فراتر از معناهایی‌ست که ما به آن می‌دهیم. معناهایی که ما به جهان می‌دهیم، همچون پوششی روی جهان را می‌پوشانند. ما، به تعبیر مولانا، جهان را قدر دیده‌ی خود می‌بینیم:

تو جهان را قدر دیده‌ای!
کو جهان؟ سبلت چرا مالیده‌ای؟

فکر، بر دوگانگی‌ها و تضادها مبتنی‌ست. در حالی که واقعیت یگانه و یکپارچه است. فکر اگر جدا نکند، نمی‌تواند فکر کند. هنگامی که فقط به فکر تکیه می‌کنی، در واقعیت گسستی پدیدار می‌شود. این جاست که به تعبیر مولانا، دچار احوالی می‌شوی. احوالی یعنی گسسته دیدنِ واقعیتِ یکپارچه و منسجم. در واقعیت، گسستی نیست. گسست در واقعیت، یک توهم است. عالم، کلی‌ست تفکیک‌ناپذیر که در آن هر چیزی به همه‌ی چیزهای دیگر عالم مربوط است. دیده‌ای باید تا از گزارشات مخدوش ذهن از واقعیت برگذرد و به حقیقت جهان برسد. وحدت ذاتی همه چیز و همه کس حاکی از آن است که بر چسب‌های تقابل‌های دوتایی «خوب» و «بد» همه موهومند. واقعیت، عالم بی‌رنگی‌ست و رنگ‌ها همه زاده‌ی حسِ خاکی‌مایند. حسِ خاکی، همچون حس، روی آبِ مصفای واقعیتِ یگانه را پوشانده است. تقابل‌های دوتایی، به طور نسبی، فقط کاربرد دارند، اما حقیقت ندارند، و اعتبار ذهن مایند. برای شناخت حقیقت، اگر به ذهن خویش تکیه کنی، نمی‌توانی از آفات آن برکنار باشی. آفات ذهن یا

عقل جزوی، وهم و ظن است.

فرزانه‌ای برنده‌ی اتومیلی گران‌قیمت شد. همه به او تبریک گفتند و او را خوش‌شانس نامیدند. فرزانه لبخند زد. روزی فرزانه با اتومیلی خویش تصادف کرد و راهی بیمارستان شد. همه به عیادت او رفتند و او را بدشانس نامیدند. فرزانه لبخند زد. هنگامی که در بیمارستان بود، سیل آمد و خانه‌ی او را ویران کرد. همه او را خوش‌شانس نامیدند، زیرا در خانه‌اش نبوده است. فرزانه لبخند زد. لبخند مرد فرزانه حاکی از تسلیم و پذیرش اوست. او بر رویدادها برچسب «خوب» یا «بد» نمی‌چسباند. او «آنچه هست» را پذیراست. او می‌داند که اراده‌ای برتر از اراده‌های جزوی و نسبی ما در کار جهان است. ذهن، یا عقل جزوی، نمی‌تواند حکمت تمامی رویدادها را بداند. ذهن یا عقل جزوی، از آن جا که حکمت همه‌ی رویدادها را نمی‌داند، به تصادف قایل می‌شود. تصادفی در کار نیست. اراده‌ای آگاه در همه‌ی رویدادها جاری است. هیچ رویدادی نیست که در کل نمایش زندگی نقشی ضروری ایفا نکند. فرزانه این را می‌داند. برای روی دادن تنها یک رویداد کوچک،

علت‌ها و دلیل‌های بی‌شماری دست به دست هم می‌دهند تا آن رویداد امکان‌پذیر شود.

ذهن نمی‌تواند همه‌ی این علت‌ها و دلیل‌ها را بفهمد. اگر بخواهی همه‌ی علت‌ها و دلیل‌های افتادن تنها یک برگ را بفهمی، باید ردّ همه‌ی حوادث جهان را پی‌گیری و تا ابتدای آفرینش بروی! همه‌ی کائنات، یک سمفونی عظیم و باشکوه است. هیچ نُتی بی‌هوده نواخته نمی‌شود. نی‌نواز این نغمه‌ی خوش، خداست.

کریشنا مورتی، طی پنجاه سال، به سراسر جهان سفر کرد تا با واژه‌ها که محتوا هستند و پدیدارند، محتوی یا هستی را توضیح دهد. او در انتهای عمر خود با پرسشی شنوندگانش را غافلگیر کرد. او پرسید: «دوست دارید لبّ کلام مرا بشنوید؟» همه سرپا گوش شدند. او مصرعی از یکی از ابیات شعر مولانا را خواند: «از قدح‌های صَوَر بگذر مایست!» همه متحیرتر شدند. او گفت: «صورت‌ها، پدیده‌ها و رویدادها، اموری اعتباری‌اند. صورت‌ها از بی‌صورت بیرون می‌آیند. امور اعتباری، چندان مهم و جدی نیستند. من به امور اعتباری بهایی نمی‌دهم. لبّ کلام من همین است. من به امور اعتباری بهایی

نمی‌دهم. رویدادها برایم مهم نیستند.»

اهمیت ندادن به رویدادها به چه معناست؟ به معنای هماهنگ بودن و همسو بودن با آهنگ کل هستی است؛ آهنگی که در این لحظه نواخته می‌شود و پاره‌ای از نت‌های آن نیز همین رویدادها هستند. رویدادهای این لحظه، چگونگی این لحظه را رقم می‌زنند. آنچه هست، همان گونه هست که هست. هماهنگ بودن با آنچه هست، یعنی برچسب نزدن به آنچه در لحظه‌ی اکنون هست و روی می‌دهد. آیا این نکته به معنای جبر است؟ آیا به معنای منفعل بودن و دست از کار کشیدن است؟ هرگز. این اگر جبر است، جبری است که در واقع، پرو بال کاملان است. این جبر، عامیانه نیست. جبر کاملان، هماهنگی با آگاهی و اراده‌ی بی‌کرانه‌ی هستی است. هماهنگی درونی با لحظه‌ی حال است. فرارفتن از هویت اعتباری و کاذبی است که ذهن به ما تحمیل کرده است؛ اتصال با خداست.

این هم حرفی است!

یکی از استادان معنوی به نام هاکوپن در ژاپن زندگی می‌کرد. این استاد معنوی، مورد احترام بسیار مردم بود و

همگان به دیدارش می‌شتافتند. زد و دختر همسایه‌ی
این استاد فرزانه باردار شد. پدر خشمگین دختر از
فرزندش خواست تا بگوید از چه کسی باردار شده است.
دختر گفت: «من از هاکوپین باردار شده‌ام!» پدر
خشمگین دختر به منزل هاکوپین هجوم برد. هاکوپین، با
تبسمی بر لب، در پاسخ پدر خشمگین دختر فقط گفت:
«این هم حرفی‌ست!» خبر این رسوایی در همه جا
پیچید. اعتبار معنوی استاد از بین رفت. مردم به دیدنش
نمی‌رفتند و به او احترام نمی‌گذاشتند. استاد اما از این
موضوع ناراحت نبود. او همچنان بی‌کدورت زندگی
می‌کرد. هنگامی که کودک متولد شد، پدر دختر نوزاد را
نزد هاکوپین برد و به او گفت: «تو پدر این بچه هستی.
بنابراین، تو باید این بچه را بزرگ کنی!» استاد فرزانه،
نوزاد را گرفت و مهربانانه از او نگهداری کرد. یک سال
گذشت. دختر از دروغی که گفته بود پشیمان شد و
اعتراف کرد که پدر بچه جوانی‌ست که در قصابی محل
کار می‌کند. پدر دختر نزد هاکوپین رفت و پوزش خواست
و گفت: «ما را ببخش، استاد! ما غافل بودیم. حقیقت
ماجرای ما را نمی‌دانستیم. بیهوده به شما تهمت زدیم.

آمده‌ایم بچه را پس بگیریم. دخترمان اقرار کرده است که پدر بچه جوانی ست که در قصابی محل کار می‌کند.» استاد با تبسمی بر لب، فقط گفت: «این هم حرفی ست!» آنگاه کودک را به پدر دختر بازگرداند.

پاسخ ها کوین فرزانه به راست و دروغ و خوب و بد یکسان بود: «این هم حرفی ست!» او به زمان حال اجازه می‌داد همان‌طور که هست، باشد. او خود را به دام قصه‌های شخصی نمی‌انداخت. برای او، همین لحظه وجود داشت؛ و این لحظه، هم همان‌گونه است که هست. او رویدادها را شخصی و گسیخته نمی‌دید، بنابراین، قربانی هیچ رویدادی نمی‌شد. هیچ رویدادی بر او چیره نمی‌شد. او می‌دانست که مقاومت در برابر «آنچه هست»، انسان را به دام قصه‌های شخصی می‌اندازد و قربانی می‌کند. ها کوین با عدم مقاومت خویش در برابر «آنچه هست»، بد را به خوب و خار را به گل تبدیل کرده بود. ها کوین فرزانه همواره پاسخی مناسب برای لحظه‌ی حال داشت و آنگاه که زمانش فرا رسید، گذاشت کودک برود. تصور کن اگر ایگو وجود ها کوین را تسخیر کرده بود، واکنش ها کوین به رویدادها در مراحل

زمینی نو | هفت: آگاهی از حقیقت خویش

گوناگون این ماجرا چگونه بود.

ایگو و لحظه‌ی حال

مهم‌ترین رابطه‌ی سرنوشت‌ساز تو در طول زندگی، رابطه تو با لحظه‌ی حال است، رابطه‌ی تو با شکلی که زندگی در لحظه‌ی حال به خود می‌گیرد، رابطه‌ی تو با «آنچه در لحظه‌ی اکنون هست». اگر تو با لحظه‌ی حال رابطه‌ای نداشته باشی، همه‌ی روابط دیگر تو مختل خواهد شد. یعنی عدم ارتباط تو با لحظه‌ی حال، در تمامی موقعیت‌های دیگر زندگی تو انعکاسی ناخوشایند خواهد یافت. ایگو چیزی نیست، مگر عدم ارتباط با لحظه‌ی حال. در لحظه‌ی حال است که می‌توانی درباره‌ی نوع رابطه‌ی خویش با لحظه‌ی حال تصمیم بگیری.

هنگامی که به مرتبه‌ای خاص از آگاهی می‌رسی اکنون که به این جای کتاب رسیده‌ای، بی‌تردید، به این مرتبه از آگاهی رسیده‌ای می‌توانی درباره‌ی نوع رابطه‌ی خود با لحظه‌ی حال تصمیم بگیری. لحظه‌ی حال می‌تواند دوست یا دشمن تو محسوب شود. با وجود این، لحظه‌ی حال را نمی‌توان از زندگی و از کل هستی جدا کرد. هنگامی که درباره‌ی نوع رابطه‌ی خود با زندگی و

هستی تصمیم می‌گیری، در واقع، داری درباره‌ی نوع رابطه‌ی خود با زندگی و کل هستی تصمیم می‌گیری. برای این که لحظه‌ی حال دوست تو باشد، گام نخست را تو باید برداری. گام نخست، پذیرش لحظه‌ی حال است، آنچنان که هست. گام نخست، گشودگی به روی لحظه‌ی حال است، بدون در نظر گرفتن این که این میهمان با چه حال و وضعی بر تو وارد می‌شود. اگر با لحظه‌ی حال اینچنین دوست باشی، آنگاه زندگی نیز با تو دوست خواهد شد، همه‌ی یاری‌ات خواهند کرد، شرایط به نفع تو رقم خواهد خورد. یک تصمیم، کل زندگی تو را دگرگون خواهد کرد. اما همین یک تصمیم را بارها و بارها باید بگیری تا آن که این شیوه‌ی زندگی، ملکه‌ی وجود تو شود. پذیرش لحظه‌ی حال، چنان که هست، پایان امپراطوری ایگوست. ایگو چنان است که نمی‌تواند با لحظه‌ی حال کنار بیاید. ایگو مجبور است لحظه‌ی حال را نادیده بگیرد، در برابر «آنچه هست» مقاومت کند، و واقعیت را بی‌ارزش تلقی کند. ایگو در زمان زندگی می‌کند. هرچه ایگو فربه‌تر باشد، چیرگی زمان بر زندگی تو افزون‌تر است. هنگامی که زمان بر زندگی تو

حکم می‌راند، هر فکری که به ذهنت خطور می‌کند، به گذشته یا آینده مربوط است. احساس تو نسبت به خویشتن، احساسی ست نسبت به هویتی که در گذشته ریشه دارد. احساس خرسندی و رضایت تو نیز به آینده موکول می‌شود. اگر آینده بر وفق مراد تو باشد، راضی و خرسند خواهی بود. هنگامی که زمان بر زندگی تو سایه افکنده است، احساس ترس، دغدغه، پشیمانی، گناه، خشم، عصبیت، و ناخرسندی اجتناب‌ناپذیر است. ایگو نسبت با زمان حال به سه شیوه برخورد می‌کند: به عنوان وسیله‌ای برای رسیدن به هدفی در آینده، به عنوان یک مانع، به عنوان یک دشمن. ایگو تو را به آینده می‌برد. اما آینده هرگز فرامی‌رسد، مگر در هیئت لحظه‌ی حال. بنابراین، آینده، فکری ست در ذهن تو. ایگو هرگز به تو مجال حضور در لحظه‌ی حال را نمی‌دهد. ایگو زمان حال را به وسیله‌ای تبدیل می‌کند برای رسیدن به هدفی در آینده. بنابراین، تو هرگز در لحظه‌ی حال حضور پیدا نمی‌کنی، زیرا دل مشغول یک آینده‌ی موهوم هستی. هنگامی که از این الگو پیروی می‌کنی، آنگاه زمان حال را

مانعی تلقی می‌کنی که باید از آن بگذری. این جاست که بی‌قراری، ناخرسندی و فشارهای عصبی پدیدار می‌شوند. امروزه بسیاری افراد می‌گویند که به این چیزها مبتلایند. زندگی، که لحظه‌ای حال است، به صورت چالش درمی‌آید؛ چالشی که برای رسیدن به زندگی ایده‌آل باید از میان برداشته شود. این گونه است که آن قدر می‌میری تا قدری زندگی کنی.

وقتی زندگی به یک چالش، دشواری، و یا مشکل تبدیل می‌شود، با کنار رفتن هر مشکل، مشکلی دیگر پدیدار می‌شود. آنگاه، دنیایی از مشکلات پیش روی توست، و نمی‌دانی این مشکلات چه وقت تمام می‌شوند تا تو زندگی را شروع کنی. تا زمانی که لحظه‌ای حال را یک مانع تلقی می‌کنی، برای مشکلات تو نیز پایانی متصور نیست. زندگی به ما می‌گوید: «من همانی هستم که تو می‌پنداری. اگر مرا مشکل می‌پنداری، مشکل می‌شوم. اگر مرا مانع می‌پنداری، مانع تو می‌شوم.» حافظ می‌گوید:

**دوش با من گفت پنهان کاردانی تیزهوش،
وز شما پنهان نشاید کرد سر می فروش؛**

**گفت: آسان گیر بر خود کارها، کز روی طبع،
سخت می گردد جهان بر مردمان سخت کوش.**

بدترین رهیافت به زندگی آن است که زندگی را دشمن خویش تلقی کنی و بگویی: «زندگی با من دشمن است!» هنگامی که از کار خویش بیزاری، از همه چیز و همه کس گِلِه مندی، به زمین و زمان بد و بیراه می گویی، هنگامی که گفت و گوی درونی ات را باید ها و نبایدها تشکیل داده است و مدام متهم می کنی، هنگامی که با «آنچه هست» سر دعوا داری، پس دشمن لحظه‌ی حال هستی. تو زندگی را، که در لحظه‌ی حال جریان دارد، به یک دشمن تبدیل می کنی. در این صورت، زندگی به تو خواهد گفت: «تو تنها جنگ می خواهی، بنابراین، تنها جنگ است که نصیب تو می شود.» آنگاه احساس می کنی همه دشمن تواند و تو در میان دشمنان بی شمار خود تنها هستی. واقعیت بیرونی، بازتاب آن چیزی است که در درون تو می گذرد. از خود پیرس: «رابطه‌ی من با لحظه‌ی حال چگونه است؟» آنگاه گوش به زنگ باش تا پاسخ خویش را بگیری. با خود بگو: «آیا لحظه‌ی حال، برای من، حکم وسیله‌ای را دارد برای رسیدن به هدفی

در آینده؟ آیا لحظه‌ی حال، برای من، حکم یک مانع را دارد؟ آیا لحظه‌ی حال را دشمن خویش تلقی می‌کنم؟»
لحظه‌ی حال، تنها سرمایه‌ی توست، تنها چیزی ست که داری. لحظه‌ی حال و زندگی یکی هستند.

بنابراین، پرسش اساسی این است: «رابطه‌ی من با زندگی چگونه است؟» این پرسش می‌تواند نقاب ایگوی تو را بردارد و تو را به لحظه‌ی حال، به عرصه‌ی زندگی واقعی بکشانند. حقیقت این است که تو و لحظه‌ی حال یگانه‌اید. چگونه می‌توانی با لحظه‌ی حال رابطه‌ای درست برقرار کنی؟ ابتدا باید مشاهده کنی که با لحظه‌ی حال، چه در فکر و چه در عمل، رابطه‌ای درست نداری. هنگام مشاهده‌ی این حقیقت، که با لحظه‌ی حال رابطه‌ای درست نداری، در لحظه‌ی حال حضور داری. مشاهده و حضور با هم اتفاق می‌افتند. هنگامی که مشاهده هست، حضور در لحظه‌ی حال نیز هست. هنگامی که ارتباط بد خود با لحظه‌ی حال را مشاهده می‌کنی، مشکل آسان می‌شود. بعضی افراد هنگامی که این نکته را مشاهده می‌کنند، قهقهه سر می‌دهند. مشاهده به تو قدرت انتخاب می‌دهد. تو

انتخاب می‌کنی که به لحظه‌ی حال پاسخی مثبت بدهی و با آن انس بگیری.

متناقض‌نمای زمان

ظاهراً لحظه‌ی حال «هرآنچه روی می‌دهد» است. هر آنچه روی می‌دهد مدام دگرگون می‌شود. بنابراین، یک روز تو شامل هزاران لحظه است که در آن‌ها رویدادهایی گوناگون روی می‌دهند. لحظه‌ها «ظاهراً» پی‌درپی می‌آیند و می‌روند، اما اگر خوب نگاه کنی، می‌بینی که لحظه همواره فقط لحظه‌ی حال است و همواره لحظه‌ی حال بوده است. زندگی، در لحظه‌ی حال جریان دارد. حتی گذشته و آینده نیز هنگامی برای تو وجود دارند که در لحظه‌ی حال به آن‌ها «فکر» کنی. چرا چنین به نظر می‌رسد که گویی لحظه‌ها به دنبال هم می‌آیند و می‌روند؟ زیرا لحظه‌ی حال را با آنچه در لحظه‌ی حال روی می‌دهد یکی گرفته‌ای. لحظه‌ی حال محتوی رویدادهاست. رویدادها محتوای لحظه‌ی حال‌اند. محتوی و محتوا یکی نیستند. ظرف و مظهر یکی نیستند. اشتباه کردن محتوی و محتوا باعث به وجود آمدن توهم زمان می‌شود، و توهم زمان به توهم

ایگو دامن می زند. متناقض نما یا پارادوکسی در این میان هست. چگونه می توان واقعیت زمان را انکار کرد؟ زمان لازم است تا تو از این نقطه به آن نقطه بروی، غذایی تهیه کنی، خانه ای بسازی، کتابی بخوانی. تو به زمان نیاز داری تا رشد کنی، یاد بگیری. ظاهراً انجام هر کاری مستلزم زمان است. ظاهراً همه چیز تابع زمان است و همین زمان لعنتی، به تعبیر شکسپیر، است که عاقبت تو را می کشد. تو می توانی زمان را با رودخانه ای قیاس کنی که همه چیز را با خود به همراه می برد، یا آتشی که همه چیز را در خود می سوزاند. همین اواخر دوستانی قدیمی را ملاقات کردم. سال ها بود که آن ها را ندیده بودم. وقتی آن ها را دیدم، در شگفتی غرق شدم. مادر خانواده چروکیده شده بود، آب رفته بود. دختر خانواده که آن روزها سرشار از شور زندگی و جوانی بود، حالا موهایی سفید داشت و در چهره اش آثار حیات و شادمانی مشاهده نمی شد. او خسته و فرسوده به نظر می رسید. سی سال از آخرین دیدار ما گذشته بود. آه، زمان چه بلایی به سر آن ها آورده بود! من مطمئن هستم که آن ها نیز با دیدن من، که سی سال پیرتر شده بودم،

شگفت زده شده بودند.

ظاهراً همه چیز تابع زمان است، در حالی که همه چیز در لحظه‌ی حال اتفاق می‌افتد. البته، به هر جا که نگاه می‌کنی شواهدی دال بر واقعی بودنِ زمان مشاهده می‌کنی؛ سیبی پلاسیده، یا چهره‌ی خود که در آینه می‌بینی‌اش و آن را با عکسی مقایسه می‌کنی که سی سال پیش انداخته‌ای. با وجود این تو هرگز خود زمان را تجربه نمی‌کنی. تو همواره لحظه‌ی حال را تجربه می‌کنی. تو همواره چیزی را تجربه می‌کنی که در لحظه‌ی حال روی می‌دهد. لحظه‌ی حال تنها چیزی است که بی‌واسطه‌ی مفاهیم و فکرها تجربه می‌شود.

کنار گذاشتن زمان

تو نمی‌توانی رهایی از ایگو را به هدفی در آینده تبدیل کنی و سپس برای رسیدن به این هدف بکوشی. اگر چنین کنی، آنچه نصیبات می‌شود چیزی نخواهد بود جز ناخرسندی بیشتر و تضاد درونی. زیرا همواره احساس خواهی کرد که به هدف خویش نرسیده‌ای و از ایگوی خویش رها نشده‌ای. هنگامی که رهایی از ایگو به هدفی در آینده تبدیل می‌شود، آنگاه تو به خویش زمان بیشتری داده‌ای. زمان بیشتر، به معنای «من» فربه‌تر است. توهم زمان فقط ایگوی تو را فربه‌تر می‌کند. خوب دقت کن و بین آیا سلوک معنوی تو شکلی دیگر از ایگوی تو نیست که در جامه‌ای مبدل ظاهر شده است. حتی کوشش برای رهایی از «من»، اگر به هدفی در آینده تبدیل شود، خود غذای ایگو می‌شود. وقتی به «من» زمان بیشتری می‌دهم، منیت من فربه‌تر می‌شود. زمان، گذشته و آینده، توهمی است که ذهن یا ایگو آن را شکل داده است.

ایگو زمان را می‌سازد و در زمان زندگی می‌کند. همین زمان است که پرده‌ی حقیقت تو می‌شود. ماضی و

مستقبل، گذشته و آینده، از تویی تو، از ایگوی تو انتزاع می‌شود. مولانا می‌گوید:

هست هشیاری زیادِ ما ماضی
ماضی و مستقبلت پرده‌ی خدا
آتش اندر زن به هر دو، تا به کی
پُر گره باشی از این دو، همچو نی؟

زمان موجودیتی «عینی» ندارد. زمان، ساختاری «ذهنی» است که فقط برای ادراک حسی امور کاربرد دارد. ذهن است که زمان را برای مقاصد عملی خود خلق می‌کند. در ضمن، زمان، آنگاه که برای آن عینیت فرض شود، حجاب شناخت حقیقت خویشتن نیز می‌شود. زمان، رویه‌ی ظاهری واقعیت است، بعد افقی زندگی است. سپس بعد عمودی زندگی قرار دارد، که «عینیت» دارد و واقعی است. دروازه‌ی ورود به این بعد واقعی، لحظه‌ی حال است. بنابراین، به جای زمان دادن به «من»، زمان را از «من» بگیر. «من»، بدون زمان، دوام نمی‌آورد. هنگامی که زمان از «من» گرفته می‌شود، «من» نیز با زمان می‌رود. اشتباه نشود. منظور حذف زمان ساعتی نیست. زمان ساعتی، برای مقاصد عملی

زندگی لازم است؛ مانند قرار گذاشتن با کسی، و یا ریختن برنامه‌ی یک سفر. بدون زمان ساعتی، دیگر نمی‌توان کاری کرد. منظور از حذف زمان، حذف زمان روانی است؛ دل مشغولی ذهن به گذشته و آینده. هنگامی که آدمی همچو نی پُراز گره‌های گذشته و آینده است، نفسِ زندگی نمی‌تواند از مجرای جان او عبور کند و نغمه سر بدهد. زمان روانی، مانع یکی شدن با زندگی است. زمان روانی نمی‌گذارد با لحظه‌ی حال هماهنگ باشی. تو عادت کرده‌ای به زندگی «نه» بگویی. اگر این عادت شکسته شود و پاسخ تو به زندگی «آری» شود، اگر لحظه‌ی حال را، همان‌طور که هست، بپذیری، زمان روانی محو می‌شود، و همراه زمان، ایگو یا «من» نیز. ایگو برای بقای خویش می‌کوشد گذشته و آینده را مهم‌تر از لحظه‌ی حال جلوه دهد. هنگامی که گذشته برایت مهم‌تر از لحظه‌ی حال می‌شود، تو به گذشته می‌خزی. هنگامی که آینده برایت مهم‌تر می‌شود، تو به آینده می‌خزی. در حالی که زندگی نه در گذشته وجود دارد و نه در آینده. ایگو با زندگی قهر است، بنابراین، با لحظه‌ی حال، لحظه‌ی واقعی زندگی واقعی، میانه‌ای ندارد. تا

زمانی که ایگو اختیار زندگی تو را در دست دارد، تو همواره ناخرسندی؛ ناخرسند از نرسیدن به آنچه می خواهی (آینده)، ناخرسند از رسیدن به آنچه نمی خواهی (گذشته).

«آنچه هست»، صرفاً شکل لحظه‌ی حال است. به تعبیری دیگر، «آنچه هست»، صورتِ ظاهرِ هستی‌ست. تا زمانی که در برابر «آنچه هست» مقاومت می کنی، «آنچه هست»، یا جهان صورت‌ها، سدی غیر قابل نفوذ می شود و نمی گذارد تو به حقیقتی بررسی که ورای همه‌ی صورت‌هاست؛ همان حقیقتی که حقیقت تو نیز هست، و نیز حقیقت همه چیز و همه کس. بهترین تعبیر از «لحظه‌ی حال»، «آن» است. بعضی‌ها، به اشتباه، لحظه‌ی حال را پاره‌ای از زمان تلقی می کنند. «آن»، هم معنای لحظه‌ی حال را در بر دارد و هم معنای «ذات» را. بنابراین، «آنچه هست»، ظهورِ «آن» است. بنابراین، مقاومت در برابر صورت‌های متجلیِ «آن»، جز رنج حاصلی ندارد. هنگامی که تو به صورتی که لحظه‌ی حال، یا به تعبیرِ عارفانه «آن» به خود می گیرد، یعنی به «آنچه هست»، پاسخ مثبت می دهی، همین شکل، آیه

می‌شود و تو را به ذاتِ نامتجلی و غیبِ دلالت می‌کند. در این هنگام حجاب هستی محو می‌شود و هستی یگانه رخ می‌نماید.

هنگامی که در برابر «آنچه هست»، یعنی شکل و صورتِ «آن» یا ظهور و جلوه‌ی لحظه‌ی حال، مقاومت می‌کنی، هنگامی که لحظه‌ی حال را وسیله یا مانع و یا دشمن تلقی می‌کنی، هویتِ وابسته به اشکال خویش را، ایگوی خویش را، تقویت می‌کنی. ایگو، واکنشی ست. ایگو، به واکنش معتاد است. واکنشی بودن، تو را گرفتار شکل‌ها و صورت‌ها و جهان رنگ و بو می‌کند. هرچه بیشتر از شکل‌ها و صورت‌ها و جهان رنگ و بو هویت بگیری، ایگویی فربه‌تر خواهی داشت. آنگاه خورشید هستی حقیقی تو از ورای ابرهای ظواهر و صورت‌ها عیان نخواهد شد.

ساحت پذیرش «آنچه هست»، ساحت مقاومت نکردن در برابر شکل‌ها و صورت‌ها، فراتر از ساحت شکل‌ها و صورت‌هاست، ساحت حضور است، ساحت وجود است، ساحت خداست.

رؤیا و آن که رؤیا می‌بیند

«حضور» در لحظه‌ی حال، یا «حضور» در ساحتِ
«ذات»، و عدم مقاومت درونی در برابر «آنچه هست»، به
تو توانی بسیار می‌بخشد. با چنین توانی ست که
«هشیاری» می‌تواند خود را از قیدِ شکل‌ها و صورت‌ها
رها کند. عدم مقاومت درونی در برابر عالمِ صورت‌ها یا
«آنچه هست»، فراغت از شکل‌ها و صورت‌هاست.
بدین‌سان، تو از دغدغه‌ی «آنچه هست» یا «آنچه روی
می‌دهد» می‌رهی؛ زیرا خوب می‌دانی که «آنچه هست»،
جز صورت و شکلِ لحظه‌ی حال نیست. مقاومت درونی
در برابر «آنچه هست» و جدی گرفتن آن، موجب
می‌شود که جهان‌پدیدارها و مظاهر را واقعی، ثابت و
ماندگار تلقی کنی. مقاومت درونی در برابر «آنچه
هست»، به امور اعتباری، عینیت می‌بخشد و به آن‌ها
اهمیتی می‌دهد که سزاوارشان نیستند. برای مثال،
شیری که روی پرچم نقش شده است، در اثر تکان
خوردن پرچم در باد، تکان می‌خورد، گویی مدام حمله
می‌کند. کسی که در بند شکل‌ها و صورت‌هاست،
حمله‌ی شیرِ عَلم را بسیار جدی می‌گیرد. شیرِ عَلم یا
شیر نقاشی شده بر روی پرچم، «من» یا ایگو است.

هنگامی که شیر عَلم را جدی می‌گیری، شیر عَلم به واقعیت تو تبدیل می‌شود. هنگامی که شکل‌ها و صورت‌های زوال‌پذیر لحظه‌ی حال را جدی می‌گیری و در برابر «آنچه هست» مقاومت می‌کنی، آنگاه، از شکل‌ها و صورت‌ها هویت می‌گیری و این هویت را واقعیت خویش تلقی می‌کنی. در حالی که تو این هویت نیستی. تو زوال‌پذیر نیستی. تو شیر بیشه‌ای که مفتون شیر عَلم شده‌ای. شیر بیشه، در رؤیاهای خویش، خود را شیر عَلم می‌پندارد.

رویدادها و شکل‌ها و تعیناتِ گوناگونِ لحظه‌ی حال، اموری پایدار نیستند؛ می‌آیند و می‌روند. چیزها، رویدادها، بدن‌ها، «من»‌ها، موقعیت‌ها و وضعیت‌ها، فکرها، احساسات، آرزوها، ترس‌ها و تمامی نقش‌ها و قصه‌های شخصی، در لحظه‌ی حال پدیدار می‌شوند، دمی خودنمایی می‌کنند، و آنگاه همه محو می‌شوند. آیا آن‌همه نقش و صورت و شکل که تا کنون پدیدار و ناپدید شده‌اند، واقعیت داشته‌اند؟ آیا آن‌ها همگی چیزی بیش از یک رؤیا بودند؟ آیا همه‌ی آن‌ها رؤیای هستی نبودند؟

«آنچه هست»، رؤیای هستی ست. بنابراین، در پسِ پشتِ
«آنچه هست» زوال‌پذیر، هستی بی‌زوال است. اگر «آن»
در پسِ پشتِ این رؤیا نبود، این رؤیا نیز تحقق نمی‌یافت.
آری، رؤیایی هست، و «آنی» که این رؤیا را می‌بیند.
صبحدم، هنگامی که از خواب بیدار می‌شویم، رؤیای
شب گذشته محو می‌شود و می‌گوییم: «آه، این فقط یک
رؤیا بود، واقعیت نداشت!» اما باید چیزی در پسِ پشتِ
رؤیا واقعیت داشته باشد تا رؤیا را امکان‌پذیر کند. در غیر
این صورت، رؤیا اتفاق نمی‌افتاد. هنگامی که لحظه‌ی
مرگ ما فرا می‌رسد، ممکن است نگاهی به پشت سر
بیندازیم و بگوییم: «آه، این فقط یک رؤیا بود، واقعیت
نداشت!» اکنون نگاهی به سال گذشته‌ی خویش بینداز،
نگاهی به دیروز خود، آیا اکنون، دیروز و سال گذشته
چیزی بیش از یک رؤیا هستند برای تو؟ آری، رؤیایی
هست، و کسی که این رؤیا را می‌بیند. این جهان، به تعبیر
مولانا، حَلَم نائم است. آری، این جهان، جهان صورت‌ها و
شکل‌ها و نقش‌های ناپایدار، رؤیایی بیش نیست. واقعی
می‌نماید، اما واقعی نیست. نیستِ هست‌نماست.
واقعیت، هستِ نیست‌نماست.

این جهان نیست چون هستان شده
وآن جهان هست بس پنهان شده
جنبش کف‌ها ز دریا روز و شب.
کف همی بینی و دریا نی، عجب!

حقّی هست که این صورت‌ها و شکل‌ها و تعینات و
رؤیاها در او می‌آیند و می‌روند. کارگاهِ صورت‌ساز و
هست‌کنِ رؤیاها همان «هیچ» است، که «همه چیز»
است. «هیچ» است که «می‌هیچد»!
این رؤیابین، «شخص» نیست، بلکه نامتشخص است که
شخصیت می‌یابد. شخص، من و تو و او و ما، هم پاره‌ای
از این رؤیاست. ذات است که رؤیا می‌بیند و صورت
می‌سازد. یکی از نام‌های او مَصوّر است، صورت‌آفرین.
خیال خلاقِ هستی مطلق، صحنه‌ای است که صورت‌ها و
نقش‌ها و رؤیاها در آن پدیدار می‌شوند و بازی می‌شوند
و می‌روند. در پس تمامی این صورت‌ها و شکل‌ها، تویی،
تو.

هدف ما بیدار شدن در متن رؤیاست. هنگامی که در
متنِ رؤیا هشیار و بیدار می‌شویم و می‌دانیم هرآنچه
می‌بینیم حَلَمِ نائم است و رؤیاست، دیگر در بند نقش‌ها

و صورت‌های رؤیایی و قصه‌های شخصی نمی‌مانیم. این قصه‌ها همه ساخته‌ی ایگو هستند.

هنگامی که به رؤیا بودنِ این رؤیا وقوف می‌یابیم، «هستی» ما از همذات‌پنداری با رؤیاهای خویش می‌رهد و به اطلاق می‌رسد. این اطلاق، در واقع، پایانِ تمامی محدودیت‌ها و رنج‌هاست.

گامی به فراسوی محدودیت‌ها

آدم‌ها دوست دارند در ساحت ظهور و تعینات و شکل‌ها «پیشرفت» کنند. تو نیز می‌کوشی بر ضعف‌های جسمانی خود غلبه کنی و یا از تنگناهای مالی بیرون بیایی. پس دست به کار می‌شوی؛ مهارت کسب می‌کنی، معلوماتی تازه می‌اندوزی، ابتکار به خرج می‌دهی تا چیزی نو عرضه کنی و زندگی خود و دیگران را ارتقا ببخشی. ممکن است ابتکار و خلاقیت تو منجر به سرودن شعری، ساختن قطعه‌ای موسیقایی، نوشتن کتابی، ارائه‌ی خدمتی، تأسیس شرکتی یا ایجاد شغلی تازه شود.

هنگامی که حضور داری و هشیار لحظه‌ها هستی، هنگامی که در لحظه‌ی حال به سر می‌بری و در «آن»

غنوده‌ای، حضور و هشیاری تو در کار تو جاری می‌شود و کیفیت کار تو را دگرگون می‌کند. معیار حضور و هشیاری تو این است که هدف از کار تو خودِ کار باشد، نه پول و شهرت و رقابت و مسابقه و پیروزی. یعنی کار تو نباید وسیله باشد، بلکه باید خودِ هدف باشد. اگر عشق را در کار خود بگذاری، اگر شور و سرمستی بودن را در کار خود بگذاری، اگر بصیرتِ نورانی خویش را در کار خود بگذاری، کار تو تجسم عشق و شور و سرمستی و بصیرت می‌شود. عشق و شور و سرمستی و بصیرت وسیله نیستند، بلکه خودِ هدف‌اند. اگر می‌خواهی کار تو چنین کیفیتی بیابد، باید با لحظه‌ی حال یگانه شوی. این مبنای هر کارِ کارستانی‌ست.

شکل یعنی تعین، یعنی محدود شدن، حدود یافتن. در واقع، ذاتِ بی‌تعین است که تعین می‌یابد. ذاتِ بی‌صورت است که صورت می‌یابد. معنای «ما» چیزی جز تجربه‌ی شکل‌ها، تعینات، محدوده‌ها، و محدوده‌ها توسط خودِ ذات نیست. بنابراین، حالا دیگر نوبتِ فرا رفتن از این محدوده‌هاست.

بیداری، فرا رفتن از شکل‌ها و تعینات و محدوده‌هاست.

بیدار شدن، هدف غایی بودنِ ما در این دنیا است. هستی در پندار می‌شود. هستی در پندار، دنیا است. آنگاه، هدف دنیا بیرون شدن از این پندار می‌شود. هدفِ دنیا را انسان تحقق می‌بخشد.

محي الدين ابن عربي، این چرخه را قوس نزولی و قوس صعودی هستی می‌نامد. او کتابی دارد با عنوان «هستی انسان شد و انسان هستی شد!» هستی شدن انسان، همان بیدار شدن او و رهایی‌اش از پندارِ شکل‌ها و تعینات و محدوده‌هاست. چیرگی بر محدودیت‌های بیرونی، نسبی‌ست. رهایی از محدوده‌ها و محدودیت‌ها فقط در درون میسر است. هنگامی که «آنچه هست» را با آغوشی گشوده می‌پذیری، از «آنچه هست» فراتر می‌روی. هنگامی که در برابر «آنچه هست» مقاومت می‌کنی، به دام واکنش‌های ایگوئیستیک می‌افتی. محدودیت‌ها وجود دارند تا تو به همین بصیرت بررسی؛ بصیرتی برای فراتر رفتن از محدودیت‌ها. دنیا مدرسه‌ای است که در آن فقط همین درس است که باید آن را آموخت. اگر در مدرسه‌ی دنیا این درس را یاد نگیری، وقت خود را ضایع کرده‌ای و به لُهو گذرانده‌ای.

زمینی نو | هفت: آگاهی از حقیقت خویش

در ساحت تسلیم و رضا، دروازه‌ای به روی بیکران گشوده
می‌شود. آنگاه تو از آن جهان بی کرانه تحفه‌ای به جهان
کرانمند ما می‌آوری. این تحفه، می‌تواند شفا باشد،
شفای جسم و جان.

به همین دلیل است که بعضی از عارفان بزرگ از نیروی شفا برخوردارند. آن‌ها فارغ از خودخواهی‌های نفسانی، عشق و بصیرت خویش را با جهانیان سهیم می‌شوند. در اواخر دهه‌ی هفتاد، هر روز برای صرف غذا به همراه یکی دو نفر از دوستانم به رستوران دانشگاه کمبریج می‌رفتم. در آن سال‌ها، من دانشجوی آن دانشگاه بودم. در رستوران، هر روز مردی را می‌دیدم که سراپا فلج بود و روی یک صندلی چرخدار مخصوص می‌نشست. فقط سراو بود که گاهی می‌جنید. باقی اعضای بدن او کاملاً از کار افتاده بودند. همیشه دو سه نفر همراه او بودند. همان‌ها بودند که به زحمت به او غذا می‌دادند. هنگام غذا خوردن، نیمی از غذای او روی میز می‌ریخت. از دوستم پرسیدم: «این کیست؟» پاسخ داد: «او پرفسور ریاضیات و فیزیک جدید است. همراهان او، شاگردانش هستند. او دچار فلج کامل اعصاب حرکتی است. بیماری او مدام در تمامی بدنش گسترش می‌یابد. پزشکان گفته‌اند او به زودی خواهد مرد. حال و روز او، بدترین وضعیتی است که ممکن است کسی به آن دچار شود.» چند هفته بعد، هنگامی که از در رستوران دانشگاه بیرون

می‌آمدم، او را دیدم که وارد می‌شد. در را برایش باز نگاه داشتم. چند لحظه نگاه‌مان با هم تلاقی کرد. نگاهی آرام و مطمئن داشت. در نگاهش تسلیم و رضایی شادمانه بود. غمگین نبود. در نگاهش حتی سپاس و امتنان نیز بود. خوشم آمد. او «آنچه هست» را کاملاً پذیرفته بود. سال‌ها گذشت. یک روز رفتم تا از روزنامه‌فروشی محل روزنامه‌ای بخرم. هنگامی که نگاهم به صفحه‌ی نخست روزنامه افتاد، شگفت‌زده شدم. تصویر بزرگ آن مرد را در صفحه‌ی نخست روزنامه دیدم. او نه تنها هنوز زنده بود، بلکه به شهرتی جهانی دست یافته بود: استفان هاو کینگ، دانشمند و ریاضی‌دان و فیزیک‌دان بزرگ جهان. او در مصاحبه‌اش چیزی گفته بود که احساس آن روز مرا تأیید می‌کرد. او در پاسخ به این پرسش که «چه آرزویی دارید؟» گفته بود: «من هست‌ام. از این بیشتر و ارزشمندتر چه چیزی وجود دارد که آن را آرزو کنم؟»

شور و سرمستی بودن

بدبینی و احساس شوربختی، بیماری مردمی ست که روی سیاره‌ی زیبای زمین زندگی می‌کنند. بدبینی و منفی‌گرایی آلودگی درون‌اند. آلودگی درون، بیرون را نیز

می‌آلاید. جنگ‌ها ثمره‌ی تلخ و مسموم همین آلودگی درون‌اند. بدبینی و منفی‌گرایی، موجب بدخواهی و بدرفتاری نیز می‌شود. بدبینی و بدخواهی فقط بیماری مردم فقیر نیست، بلکه آن‌هایی نیز که بسیار دارند، در اثر مصرف بی‌رویه و غفلت، دچار همین آلودگی‌ها می‌شوند. آن‌ها نیز بیمارند. آن‌ها نیز گرفتارند. آدم‌های ثروتمند بسیار بیشتر از آدم‌های فقیر دچار بیماری ایگو یا هویت گرفتن از اشیا می‌شوند. آن‌ها حقیقت را گم می‌کنند و در وادیِ وِیلِ توهم گم می‌شوند. بیشتر آدم‌ها برای پیدا کردن احساس سعادت لابه‌لای اشیا را جست‌وجو می‌کنند. آن‌ها به اشیا و موقعیت‌ها و وضعیت‌ها می‌چسبند. آن‌ها به شکل‌ها و صورت‌ها وابسته‌اند. آن‌ها نمی‌دانند که شکل‌ها و صورت‌ها پایدار نیستند و وضعیت‌ها نیز ثباتی ندارند. آن‌ها گمان می‌کنند لحظه‌ی حال یا «آنچه هست» چیزی است که اتفاق افتاده است و نباید اتفاق می‌افتاد. یا این که گمان می‌کنند لحظه‌ی حال یا «آنچه هست» چیزی است که اتفاق نیفتاده است و باید اتفاق می‌افتاد. در هر حال، آن‌ها گمان می‌کنند لحظه‌ی حال یا «آنچه هست»

چیزی ست که نباید می بود. این گونه است که لحظه‌ی حال پرده‌ای می شود و جلوی دیدگان آن‌ها را می گیرد و نمی گذارد زندگی را ببینند. زندگی، حقیقتی ست ورای رویدادها و شکل‌ها.

شور و سرمستی بودن، که سعادت بودن است، چیزی نیست که بتوان آن را از شکل‌ها و صورت‌ها، از داشته‌ها، از موفقیت‌ها، از آدم‌ها، از موقعیت‌ها و وضعیت‌ها گرفت. شور و سرمستی بودن، از ذاتِ هستی ساطع می شود. شور و سرمستی بودن، خاصیت ذاتِ توسست؛ همان چیزی که هستی. تو همان سعادتی.

به ایگو نچسب، بگذار برود!

ایگو از هر آنچه موجودیت او را تهدید کند می ترسد. موجودیت ایگو، چیزی جز هویت او نیست. ایگو مدام می کوشد تا چهره‌ی «من» را بازسازی و بزرگ کند. این کوشش به طور خودکار اتفاق می افتد. هنگامی که کسی «من» را سرزنش می کند یا از «من» انتقاد می کند، ایگو احساس تهدید می کند، و بی درنگ، با توجیه یا دفاع و یا حمله، می کوشد چهره‌ی مخدوش شده‌ی «من» را مرمت کند. برای ایگو اهمیتی ندارد که آن فرد درست

می گوید یا غلط. ایگو به «خود» بیشتر علاقه دارد تا به حقیقت. ایگو حقیقت را فدای «خود» می کند. ایگو می خواهد «خود» را حفظ کند. گاهی بر سر یک راننده‌ی تاکسی که تو را «احمق» خطاب کرده است فریاد می کشی و به او بد و بیراه می گویی. این کار تو، واکنش خود کار ایگوی توست برای ترمیم چهره‌ی «تو». یکی از شایع‌ترین ساز و کارهای ایگو برای ترمیم چهره‌ی «من» عصبانیت است. عصبانیت باعث فربه‌تر شدن موقتی ایگو می شود. همه‌ی ساز و کارهای ترمیمی چهره‌ی «من» موجه‌اند، اما بسیار ناکارآمدند. یکی از ساز و کارهای ایگو برای بازسازی چهره‌ی «من»، خودبزرگ‌بینی یا لاف زدن درباره‌ی خود است. خشونت نیز یکی دیگر از ساز و کارهای ایگو برای بازسازی چهره‌ی «من» است.

یکی از راه‌های مؤثر و معنوی نابودی ایگو این است که بگذاری بمیرد. یعنی هنگامی که چیزی ایگوی تو را تحقیر می‌کند و تحلیل می‌برد، سعی نکن آن را دوباره ترمیم و تقویت کنی. هنگامی که بَت نَفَس شکست، فقط بگذار فرو بریزد. آن را مرمت نکن. این شیوه را در عمل به کار ببند. برای مثال، هنگامی که کسی تو را سرزنش می‌کند، از تو ایراد می‌گیرد و یا به تو فحش می‌دهد، به جای این که بی‌درنگ با او مقابله کنی و از خود دفاع کنی، هیچ کاری نکن. هنگامی که در برابر آنچه اهانت می‌نامی کاری نمی‌کنی، ممکن است احساس کنی کوچک شده‌ای. تو کوچک نشده‌ای. ایگوی توست که تحلیل رفته است.

هنگامی که ایگوی تو تحلیل می‌رود و نهایتاً محو می‌شود، تو با وسعت بی‌کرانه‌ی حقیقت خویش روبه‌رو می‌شوی. هنگامی که کظم غیظ می‌کنی، متخلق می‌شوی به نام واسع الهی؛ وسعت می‌یابی. به میزانی که از ایگوی تو کاسته می‌شود، حقیقت تو عیان‌تر می‌شود؛ بدین‌سان، تو از هویت متکی به شکل‌ها و ظواهر خویش بیرون می‌روی و با حقیقت خویش انس

می‌گیری. محوِ ایگو، تقرّب به حقیقت خویشتن است. اگر به آنچه تحقیر و توهین می‌نامی واکنشی نشان ندهی و کاری نکنی، قدرت حقیقیِ خویش را واجد می‌شوی، که متصل به قدرت بی‌کرانه‌ی خداست. بی‌تردید، منظور آن نیست که خود را بازیچه‌ی آدم‌های نفهم کنی و یا بگذاری آن‌ها از تو سوء استفاده کنند. منظور آن نیست که خود را قربانی دیگران کنی. منظور آن نیست که توسری خور باشی. بدیهی‌ست گاهی در موقعیتی قرار می‌گیری که باید با شجاعت و صراحت به دیگران پاسخ بدهی و آن‌ها را وادار به عقب‌نشینی کنی. منظور این است که عمل و اقدام و دفاع تو نباید ایگوئیستیک باشد. یعنی تو نباید خرجِ ایگوی خویش شوی. واضح است که گاهی باید قاطعانه «نه» بگویی. این «نه» ی تو، «نه» ای با کیفیتی متفاوت خواهد بود. چنین «نه» ای، از بدبینی و بدخواهی و بدرفتاری و منفی‌گرایی رهاست. ایگو می‌خواهد کسی باشد. ایگو می‌خواهد قدرتمند باشد. در حالی که قدرت حقیقی در وجودِ «هیچکس» است. فرزانه‌ای می‌گوید: «هرگاه قله نبودی، باکی

نیست! دره باش! آنگاه آب همه‌ی چشمه‌ها و رودها به
جانب تو جاری خواهد شد.»

مانع از آن شو که از طریق خودنمایی، برجسته جلوه
دادن خود، خاص بودن، دیده شدن، مطرح شدن، یا
جلب توجه کردن، «من» تو یا ایگوی تو فربه شود، و بر تو
چیره شود. آری، گاهی نیز سکوت کن؛ درست زمانی که
دیگران همه حرف می‌زنند. سکوت کن و احساس
خویش را در سکوت مشاهده کن. بین که ایگوی تو،
چگونه در سکوت تو، قطره قطره آب می‌شود و
فرومی‌چکد!

بیرون و درون

هنگامی که در شب به آسمان پرستاره نگاه می‌کنی،
ناگهان به قلب حقیقتی پرتاب می‌شوی که شگفت و در
عین حال، بسیار ساده است. در این آسمان صاف و
پرستاره چه می‌بینی؟ ماه، ستاره‌ها، سیاره‌ها، نوار
درخشان راه شیری، شهاب‌ها، و شاید کهکشان
همسایه‌ی ما آندرومدا را؛ که دو میلیون سال نوری از
کهکشان ما فاصله دارد. آری، اگر با نگاهی کم‌تر پیچیده
نگاه کنی، چه می‌بینی؟ چیزهایی را که در فضا شناورند.

بنابراین، جهان چیست؟ فضایی، و اشیایی شناور در آن. اگر در شئی که هوا صاف است و ابری در آسمان نیست به آسمان نگاه کنی و حیرت نکنی، معلوم است که نگاه کرده‌ای، اما ندیده‌ای. نگاه نکن. ببین! نگاه کردن و دیدن با هم فرق دارند. هنگامی که دیدن اتفاق می‌افتد، حیرت تابع آن است. هنگامی که می‌بینی، در واقع، تمامی اجزا را در کل واحد مشاهده می‌کنی. به تعبیر محی‌الدین ابن عربی، وحدت را در کثرت مشاهده می‌کنی و کثرت را در وحدت. حیرت، تابع چنین دید و دریافتی است. به چنین دید و دریافتی شهود می‌گویند. در عرفان اسلامی گفته می‌شود که تو در شهود، پدیدارها را در متن احادیث ذات آن پدیدارها مشاهده می‌کنی. احادیث ذات آن پدیدارها، همه‌ی پدیدارها را یگانه می‌کند.

هنگامی که آسمان پرستاره‌ی شب را «می‌بینی»، ناگهان حیرت می‌کنی؛ سرشار از رازی توصیف‌ناشدنی می‌شوی، نام‌ها و برچسب‌ها را رها می‌کنی، و همه‌ی پدیدارهای متکثر را در فضای لایتناهای واحد مشاهده می‌کنی. آری، تو میلیاردها ستاره، سیاره، منظومه، کهکشان و کائنات را می‌بینی، اما حیرت تو از دیدن این‌ها نیست. حیرت تو از فضای لایتناهایی است که این همه را در بر گرفته است.

بدیهی است که تو آن فضای لایتناها را نمی‌بینی، نمی‌توانی لمس‌اش کنی، ببویی‌اش یا آن را بچشی. پس چگونه است که حضور آن را احساس می‌کنی؟ این پرسش، بسیار منطقی است، اما بر مغالطه‌ای استوار است. همه‌ی موجوداتِ موجود در فضا، اعم از ماه و ستاره و سیاره و منظومه و کهکشان، «موجود» اند. اما فضای لایتناها، «موجود» نیست. اگر «موجود» بود، «موجود» ی می‌شد در عرض همه‌ی آن «موجوداتی» که نام بردیم. آنگاه، آن فضای لایتناها خود باید در فضایی دیگر «موجود» می‌بود. در این صورت، آن فضای لایتناها، دیگر خود لایتناها نبود، بلکه محدود و «موجود» در

فضایی دیگر می‌شد. نکته، ظریف است و فهم آن مستلزم سوزاندن کمی فسفر مغز. بنابراین، تنها پدیدارها، شکل‌ها، صورت‌ها و تعینات اند که «موجود» اند. آن حقیقتی که همه‌ی این پدیدارها، شکل‌ها، صورت‌ها و تعینات در آن حادث می‌شوند، خود حادث نیست، «موجود» نیست، بلکه عین وجود است. حتی فضای لایتناها نامیدن آن حقیقت نیز خطاست. زیرا آن حقیقت، لایوصف است و فهمیده نمی‌شود، نامیده نمی‌شود. حضورش اما احساس می‌شود. چگونه است که تو حضور آن حقیقت را احساس می‌کنی؟ این تجربه، چگونه ممکن می‌شود؟ حقیقتی در تو هست که با این حقیقت یگانه است. حقیقت، یگانه است. چیزی در تو هست که با آن فضای لایتناهای لازمان و لامکان هم‌سَرِشت است. به تعبیر مولانا، گرچه صورت و ظاهر تو در مکان است، اما اصل تو در لامکان است. اصل تو، لامکان است.

اصل تو، ذاتِ تو، حقیقتِ تو، همان لامکان، همان فضای لایتناهاست. آگاهی تو از فضای لایتناها، خودآگاهی توست، شعوری ست باطنی نسبت به خود، شهودِ ذاتِ

خویشتن است. تو، به تعبیر محی الدین ابن عربی، انسان العین این هستی باشکوهی. هستی با توست که به خویشتن نظر می کند.

هنگامی که چشم «موجود» ی را نمی یابد تا به آن نظر کند، این خلاء را فضا می نامد. هنگامی که گوش چیزی را برای شنیدن نمی یابد، این خلاء صوتی را سکوت می نامد. هنگامی که شکل ها محو می شوند و ادراک آدمی شکلی و صورتی نمی یابد تا آن را تجربه کند، آگاهی ورای ادراک که زمینه و متن همه ی ادراکات است و ادراکات را ممکن می سازد، پدیدار می شود. هنگامی که به سکوت سپیده دم گوش می سپاری، صدایی از جنس سکوت در درونت طنین می اندازد. تو این صدا را می شناسی. خوب گوش کن! این صدا، صدای خود توست. بی کرانگی فضای وجود، بی کرانگی وجود خود توست. تو ورای محتوای قصه ی زندگیت هستی. تو همان بی شکل و بی منتهای جاودانه ای.

آنچه به چشم دیده نمی شود، اما در دیده نشسته است و از دیده به بیرون می نگرد، او همان حقیقت است؛ همانی که خدای ستوده است.

آنچه با گوش شنیده نمی‌شود، اما شنوایی گوش است، او همان حقیقت است؛ همان که خدای ستوده است. آنچه به تور فهم ما نمی‌افتد و در ذهن نمی‌گنجد، اما ادراک ما در او و به واسطه‌ی او ممکن می‌شود، او همان حقیقت است؛ همان که خدای ستوده است. خداوند همان ذات آگاهی‌ست که بی‌شکل و بی‌صورت است، و همه‌ی صورت‌ها در او و به واسطه‌ی او است که پدیدار می‌شوند. او گوهر هستی‌ست. جز او، هر چه هست، مظهر است، پدیدار است، شکل است، صورت است. دوگانگی فضای لایتناها و اشیای درون آن نیز مخلوق ذهن توست. در واقعیت، چنین دوگانگی‌ای نیست. زندگی تو رقصی‌ست میانه‌ی دو بُعد تجلی حقیقت، مظهر و ظاهر، شهادت و غیب، شیء و فضا. باطن هستی بوده است که رقصی چنین میانه‌ی میدان‌اش آرزو بوده است؛ رقصی به مثابه‌ی تو؛ اما نه برای تو.

بسیاری از آدم‌ها از طریق حواس، افکار، و عواطف خود با بُعد ظاهر و شکل و صورت‌ها یکی شده‌اند و از بُعد پدیداری هستی، یعنی از شکل‌ها و صورت‌ها، هویت

گرفته‌اند. این همذات‌پنداری با شکل و صورت، آن‌ها را از باطن و ذات خویش غافل کرده است. این همذات‌پنداری با شکل و صورت، آن‌ها را در دام پندار «من» یا ایگو نگه می‌دارد.

آنچه می‌بینی، می‌شنوی، لمس می‌کنی و یا احساس می‌کنی، تنها رویه‌ی واقعیت است. واقعیت است که خود را چنین می‌نمایاند. بنابراین، آنچه می‌گویی نیز درباره‌ی همین رویه‌ی واقعیت است. این رویه اگر کل واقعیت تلقی شود، نامش دنیا می‌شود. بنابراین، دنیا در معنای مذموم آن، افتادن در دام همذات‌پنداری با رویه و ظاهر زندگی‌ست؛ که البته، این همذات‌پنداری با شکل‌ها و صورت‌ها، این درپندار فرو شدن‌ها و ازپندار برآمدن‌ها نیز در کلِ نمایش یا ظهور هستی جایگاهی ضروری دارد، و چندان هم مذموم نیست. چنین نیست که چیزی هست که نباید باشد. آنچه هست، فقط هست؛ همین و بس. اگر ذره‌ای را جابه‌جا کنی، همه‌ی عالم فرو می‌ریزد. تنها آن وسعتِ لایتناهاست که به همه‌ی چیزها «امکان» وجود می‌دهد و خود از «وجوب» ذاتی برخوردار است. اگر سکوت نبود، صدایی هم نبود. تو نیز بدون آن ساحتِ

بی شکل هستی‌ات، نمی‌توانستی باشی. موج، گرچه خود از هستی مستقل از دریا برخوردار نیست، بدون دریا، این جلوه نیز پدیدار نمی‌شد. هستی مطلق، خداست. مطلق جلوه‌ها و مظاهر نیز در او ظهور می‌یابند و بر هستی مطلق او عارض می‌شوند.

هستی هستی‌بخش، آن ذات بی‌منتها، بر همه‌ی شکل‌ها، بر همه‌ی پدیده‌ها و پدیدارها، بر همه‌ی آنچه محتواسـت، و بر همه‌ی رویدادها مَقَدِّم است. تقدّم هستی بر همه‌ی هست‌ها، زمانی نیست. هستی، بر زمان نیز تقدّم دارد. تقدّم هستی بر همه‌ی چیزها، تقدّم وجودی‌ست. وجود ابر، بر همه‌ی صورت‌هایی که برابر پدیدار می‌شوند تقدّم دارد. تقدّم ابر بر همه‌ی صورت‌هایی که برابر پدیدار می‌شوند، تقدّمی زمانی نیست، بلکه تقدّمی وجودی‌ست. یعنی اگر ابر نبود، این صورت‌ها هم نمی‌بودند. گرچه هم‌اکنون نیز این صورت‌ها وجود ندارند و فقط اعتبار ذهن ما هستند. تنها ابر است که «هست».

آدم‌ها چنان مفتون ظواهر و صورت‌ها و شکل‌های ناپایدار شده‌اند که گوهر خویش را فراموش کرده‌اند؛

همان ذاتِ یگانه‌ای را که در پس همه‌ی نقش‌ها و صورت‌ها نقش‌آفرینی می‌کند و صورت می‌سازد. آدم‌ها حقیقتِ جاودانه‌ی خویش را فراموش کرده‌اند و دغدغه‌ی مرگِ صورتِ میرای خویش را دارند!

چند سال پیش به چین سفر کردم. در آن جا بر فراز کوهستانی در منطقه‌ی گویلان گنبدی دیدم که روی آن با طلا عبارتی حک کرده بودند. از دوست چینی خود پرسیدم: «معنای این عبارت چیست؟» گفت: «یک واژه به معنای "من" است و واژه‌ی دیگر به معنای "نه" است. این عبارت، از یک طرف نظر به صورت‌های متکثر ناپایدارِ "من"‌ها دارد، و از سوی دیگر هستی واقعی این صورت‌ها را انکار می‌کند.» محی‌الدین ابن عربی در نوجوانی با ابن‌رشد دیدار کرد. او در این دیدار، به همین «آری» و «نه» اشاره کرد که موجب حیرت ابن‌رشد شد. او در اثر عظیم فتوحات مکیه‌ی خود حکایت این دیدار را چنین شرح می‌دهد: «به او گفتم: "آری و نه"، و بین آری و نه، روح‌ها از جسم‌هایشان به پرواز درمی‌آیند و سرها از بدن‌هایشان جدا می‌شوند.» روح‌ها از جسم‌هایشان جدا می‌شوند، یعنی پدیدارها از ذاتی مستقل تهی‌اند. سرها از

زمینی نو | هفت: آگاهی از حقیقت خویش

بدن‌هاشان جدا می‌شوند، یعنی پدیدارها فانی‌اند. تنها
حق است که ذاتی مستقل و قائم به خود دارد و ابدی و
ازلی‌ست.

هشت: راز خوشبختی

صرف نظر از درستی و غلطی کوشش‌های ما برای خوشبخت شدن، همه‌ی ما می‌کوشیم تا خوشبخت شویم. بعضی‌ها روشن‌شدگی را خوشبختی می‌دانند. بعضی‌ها ثروت را خوشبختی می‌دانند. بعضی‌ها شهرت را خوشبختی می‌دانند. بعضی‌ها قدرت را خوشبختی می‌دانند. خوشبختی نزد هر کس مفهومی ویژه دارد. برای بسیاری از آدم‌ها، جستجوی خوشبختی با درد و رنج همراه است. راستی در پایان عمر چند درصد از آدم‌ها می‌توانند ادعا کنند که به خوشبختی دست یافته‌اند؟ جستجوی خوشبختی، هرگز خوشبختی نمی‌آورد. این مهم‌ترین آموزه‌ی نگاهِ عاری از دویی و جدایی‌ست. جستجو، مبتنی بر این فرض است که چیزی در خارج از تو هست که اگر به آن دست پیدا کنی خوشبخت می‌شوی. چنین چیزی چگونه ممکن است؟ اگر داشتنِ خانه‌ای بزرگ ملاک خوشبختی من باشد، پس آنگاه که در خانه‌ی بزرگِ خویش بیمار شده‌ام و در بسترِ مرگ هستم چه احساسی خواهم داشت؟ آیا این خوشبختی من شکننده و آسیب‌پذیر نبوده است؟

خوشبختی چیزی نیست که «من» بتواند به آن برسد. چنین خوشبختی‌ای آستنِ درد و رنج است. «من» هرگز نمی‌تواند احساسِ خوشبختی کند. زیرا «من» علتِ اصلیِ رنج و درد است. وقتی «من» فقط خوشبختی «خودم» را در نظر می‌گیرم، بی‌تردید این خوشبختی با خوشبختی «تو»، در جایی، تضاد پیدا می‌کند. آنگاه، «من» و «تو» یکدیگر را هل می‌دهیم تا فقط خودمان به آن برسیم. اگر خوشبختی حالتی باشد که طبق شرایط بیاید و برود، آیا چنین خوشبختی‌ای درخورِ صرفِ وقت هست؟ همه‌ی ما به دنبال خوشبختی می‌گردیم، اما بیهوده در بیرون. خوشبختی هرگز در بیرون از ما پیدا نمی‌شود. خوشبختی چیزی بیرونی نیست. خوشبختی، از جنسِ بینش است؛ نگرشی درونی‌ست. خوشبختی، جهت‌گیریِ وجودِ توست. این که رو به کدامین سو داری، تعیین می‌کند خوشبخت باشی یا بدبخت. خوشبختی، نسبتی‌ست که تو با زندگی برقرار می‌کنی. هیچ کس و هیچ چیز و هیچ شرایطی نمی‌تواند این نگرش، جهت‌گیری و یا نسبت را به تو بدهد و تو را خوشبخت کند، و یا از تو بگیرد و تو را بدبخت کند.

صبح‌ها، وقتی که چشم باز می‌کنی، ممکن است رو ترش کنی و بگویی: «آه، باز باید از بستر بیرون بیایم و کار کنم!» بدیهی‌ست، اگر در برابر جریانِ رود بایستی، از جانبِ رود فشاری را بر خود احساس می‌کنی. ایستادن در برابر جریانِ رود بیهوده است. بنابراین، این فشار را نیز بیهوده تحمل می‌کنی. این فشار، همانی‌ست که ما آن را فشار عصبی می‌نامیم، که ناشی از مقاومت در برابر جریانِ زندگی‌ست. اگر نسبتِ ما با زندگی منفی باشد، آنگاه، در برابرِ جریانِ زندگی مقاومت می‌کنیم. همین مقاومت است که ما را ناشاد می‌سازد و به رنج دچار می‌کند. در حالتِ ناشادی و ناراحتی، دل‌مان به حال خودمان می‌سوزد. دل‌سوزی نسبت به خود، خوراکِ ایگوی ماست. برای گریز از تنگنای ایگو، دوست داریم خودمان را مشغول کنیم. بعضی‌ها با مواد مخدر مشغول می‌شوند، بعضی‌ها با خرید کردن‌های غیرضروری، بعضی‌ها با تماشای تلویزیون، و بعضی‌ها نیز با خوردن و لمباندن. همه‌ی این‌ها ما را رنجورتر و گرفتارتر می‌سازند. صبح، وقتی که چشم باز می‌کنی، می‌توانی گذشته را پشت سر بگذاری، به صدای گنجشک‌ها گوش

بسپاری، هوای صبحگاهی را به ریه‌ها بفرستی، ذهن خود را پاک کنی، به صبحِ خوبِ خدا سلامی دوباره بدهی و با عزمی تازه و نگاهی مثبت روزِ خود را آغاز کنی. این فقط یک مثال است از این که نگاهِ ما چگونه زندگی ما را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بنابراین، در زندگی، آنچه تعیین کننده است، نحوه‌ی نگرش توست. خوشبختی و بدبختی در نگاهِ تو اتراق می‌کنند.

تردیدی نیست که نگرشِ منفی سببِ ناشادیِ تو خواهد شد. بدیهی‌ست، با نگرشِ منفی، حاصلی جز بدبختی نخواهی داشت. اگر در برابرِ زندگی مقاومت کنی، اگر عصبانی شوی، به خود ترحم کنی، خود را سرزنش کنی، بدبین باشی، هرگز خوشبختی را نمی‌یابی و خوشبختی نیز هرگز تو را نمی‌یابد. بدین سان، تو به دنبال خوشبختی می‌گردی و آن را نمی‌یابی، و خوشبختی نیز به دنبال تو می‌گردد و تو را نمی‌یابد.

همه‌ی ما در مرتبه‌ای از آگاهیِ خود تصمیم می‌گیریم که نظرگاهی مثبت یا منفی اتخاذ کنیم. ممکن است همه‌ی تقصیرها را به گردنِ صفاتِ موروثیِ خود، بیماری‌ات، شرایط و یا بخت و اقبالِ خود بیندازی. با وجودِ این،

سرانجام، به نقطه‌ای می‌رسی که باید انتخاب کنی. دو نفر می‌توانند نسبت به شرایطی مشابه موضعی متفاوت داشته باشند. یعنی یکی از آن‌ها آن شرایط را آواری بر سر خویش ببیند و دیگری آن را سکویی برای پرش خود بداند. دشواری‌های مشابه، یکی را از پای در می‌آورد و پاهای دیگری را استحکام می‌بخشد. خاستگاه همه‌ی رنج‌های ما نگرش ثنوی گرای ماست. به محض این که می‌گوییم «من»، قصه‌ای در ذهن ما شکل می‌گیرد. بدین سان، دری گشوده می‌شود به روی درد و رنج. زیرا اکنون دیگر این «من» باید با همه‌ی «من» های دیگر جهان درگیر شود و بجنگد تا بالاخره وضعیت مطلوب خود را بسازد.

«من» خانه‌ای شیشه‌ای ست، و جهان پُر از سنگ‌های ول و سرگردان! اگر در این خانه‌ی شیشه‌ای ساکن شویم، شکننده می‌شویم. آری، در زندگی سنگ هم هست. در زندگی بالا و پایین شدن‌های بسیاری هست. وابستگی به نظرگاه منفی، ما را شکننده می‌کند. وابستگی به نظرگاه مثبت نیز ما را شکننده می‌کند. نظرگاه ما باید هر روز تازه شود. اگر به نظرگاه خود

عادت کنیم، باز دچار رنج خواهیم شد.
«من» را باید به جاری حقیقتِ خویش بسپاریم.
بدین سان، از شرِ نظرگاهِ منفی خلاص می شویم. اگر
چنین کنیم، همیشه تازه خواهیم بود و همواره با
لبخندی از رضایت بر لب بیدار خواهیم شد.
اگر با گرایشاتِ منفی روبه روییم، می توانیم آن ها را به
دریای بی کرانه ی خویشتنِ حقیقی خویش بریزیم.
می دانم کسی که هم اکنون رنج می برد، خواهد گفت:
«گفتنِ این نکته راحت تر از عمل کردن به آن است.» اما
همین رنج نیز می تواند ما را به نقطه ای برساند که برای
رهایی از آن، خاستگاهِ همه ی رنج ها را از خود جدا کنیم.
وابستگی به مفهوم «من»، خاستگاهِ همه ی رنج ها است.
اگر گرفتاری ای داریم، خود را با آن گرفتاری یکی نینیم.
شاهدش باشیم، محو خواهد شد. وقتی محو شد،
خاطره ای از آن را با خود این طرف و آن طرف نکشانیم.
ما مالکِ مطلقِ العنانِ گرفتاری های خود نیستیم.
بنابراین، به آن ها نچسبیم. بدین سان، همیشه تازه
خواهیم بود، حتی هنگامی که دشواری های گوناگونی بر
سر راهِ زندگی خود داریم. چنگِ خود را باز کن.

سخت‌گیری و تعصب، خامی‌ست. حرف من ساده است؛ نمی‌گویم گرفتار نباش، می‌گویم به رفتاری خود نچسب. بگذار چنگ تو همیشه باز باشد.

«من» هرگز خوشبخت نمی‌شود. وابستگی‌های عاطفی، یگانه‌پنداشتن خوشبختی با چیزهای بیرونی، مقاومت در برابر جریان زندگی، و اتخاذ نظرگاهی منفی‌ست که ما را از خوشبختی محروم می‌کند. خوشبختی، از سرچشمه‌ی خویشتن حقیقی تو جاری‌ست، از همان خلوت ساکت و آرام درون. خوشبختی، طبیعتِ توست و به هیچ چیز بیرون از تو تکیه ندارد. ای بدبخت! درنگ کن تا ببینی که خوشبختی خاصیتِ بودن توست؛ چنان که رایحه خاصیت گل است. احساس کن لحظه‌ها را. با احساس مداوم لحظه‌ها، استحالهِ ای در تجربه و نگاهِ تو رخ می‌دهد. این استحالهِ، در توانِ ذهن نیست. اگر درنگ کنی و به خلوتِ ساکت و آرام درونِ خویش بررسی، ناگهان همه‌ی موانع خوشبختی تو فرو می‌ریزند، و شادمانی، همچون خورشید، از افقِ دلِ تو طلوع می‌کند.

هر انسانی پاره‌ای از یک کلِ یکپارچه است؛ گلی که ما

آن را کائنات (Universe) می‌نامیم، و پاره‌ای که به وسیله زمان و مکان محدود و از دیگر پاره‌ها متمایز می‌شود. انسان خود را به صورت پاره‌ای جدا تجربه می‌کند. این جدایی، یک توهم است. این توهم، نوعی زندان است که التفات و عشق ما را فقط به تعدادی از انسانها، که رابطه‌ی نزدیکی با ما دارند، محدود می‌کند. وظیفه‌ی ما، در این جهان، آزاد ساختن خود از زندان این توهم است. این آزاد سازی از طریق وسعت بخشیدن به گستره‌ی عشق‌مان صورت می‌گیرد؛ چنان عشقِ پُروستعی که کل هستی را با تمام جزئیاتش در بر بگیرد.

آلبرت انیشتن

نه: کشف گستره لایتنهای باطن

در داستانی صوفیانه آمده است: روزی روزگاری، پادشاهی بود که همیشه حالش میان شادی و اندوه در نوسان بود. کوچک‌ترین پیشامدی می‌توانست او را به شدت اندوهگین کند. به همین دلیل، شادی‌های او خیلی زود به اندوه و خشونت تبدیل می‌شد. سرانجام، پادشاه از این وضعیت خود به ستوه آمد و به دنبال راه چاره‌ای برای درمان این حالت خود رفت. حکیمی در قلمرو حکومت او زندگی می‌کرد. او به دنبال حکیم فرستاد. پادشاه از حکیم خواست کاری کند تا بصیرت و تعادل و آرامش به زندگی او حکمفرما شود. پادشاه به حکیم وعده داد که اگر از عهده‌ی این کار برآید، او را غرق ثروت و نعمت می‌کند.

حکیم گفت: «شاید بتوانم از عهده‌ی این کار برآیم. اما باید بدانی که بهای چیزهایی که از من خواسته‌ای، بیش از پادشاهی توست. اما دوست دارم مطمئن شوم که شما قدر کار مرا خواهید دانست.» پادشاه قول داد که قدر کار حکیم را بداند.

چند هفته‌ای گذشت. یک روز حکیم به قصر وارد شد و صندوقچه‌ای کوچک از جنس سنگ یشم را به پادشاه پیشکش کرد. پادشاه در صندوقچه را باز کرد. در آن صندوقچه یک انگشتری بود. روی نگین انگشتری عبارتی عجیب حک کرده بودند: «این نیز بگذرد!» پادشاه از معنای آن عبارت پرسش کرد. حکیم گفت: «این انگشتری را همیشه در انگشت داشته باش. هرگاه پیشامدی روی داد، پیش از قضاوت درباره‌ی خوب و بد آن، نگین این انگشتری را لمس کن و عبارت روی آن را بخوان. بدین سان، تو همواره بصیرت خواهی داشت و آرام و متعادل خواهی بود.»

این نیز بگذرد. چه رازی در این عبارت هست که آن را چنین مؤثر و نیرومند ساخته است؟ اگر سطحی نگاه کنیم، شاید نتیجه بگیریم که این عبارت، همان طور که در دشواری‌ها آرامش می‌بخشد، یادآور گذرا و بی‌ثبات بودن ایام شاد زندگی نیز هست. پس این عبارت می‌تواند خوشی‌های ما را نیز زایل کند.

این عبارت، هنگامی اهمیت خود را فاش می‌کند که آن را در کنار دو داستان پیشین مان بگذاریم؛ داستان هاکوپن

که درواکنش به هر رویدادی می‌گفت: «این هم حرفی‌ست!» داستانی که نشان می‌داد عدم مقاومت در برابر «آنچه هست» یا «آنچه روی می‌دهد»، حال و هوای شرایط و وضعیت‌ها را مثبت می‌کند، و نیز داستان مردی که در برابر شانس و بدشانسی عوام فقط تبسمی بر لب می‌آورد. این داستان نیز نشان می‌دهد که عدم تفسیر و تعبیرِ واقعیت‌ها و رویدادها حاکی از فرزاندگی‌ست. داستان انگشتیِ این حکیم نیز به حقیقتی اشاره می‌کند که اگر آن را ملکه‌ی وجود خود کنیم، از وابستگی به شرایط و وضعیت‌ها می‌رهیم. عدم مقاومت درونی، عدم تفسیر و تعبیر و قضاوت ایگوئیستیک، و عدم وابستگی، سه وجه زندگی راستین‌اند.

آنچه بر روی نگین انگشتی حک شده است، نمی‌گوید: «از زندگی بهره‌مند نشو و لذت ببر!» منظور این عبارت آن نیست که هنگام دشواری‌ها کمی آرامش بگیری. این عبارت، معنایی ژرف و زیبا دارد. معنای ژرف و زیبای عبارت «این نیز بگذرد»، این است که همه‌ی وضعیت‌ها گذرایند. هیچ رویدادی برای همیشه نمی‌پاید. هر آنچه پیش می‌آید، روزی نیز به پایان می‌رسد. همه چیز و

همه‌ی رویدادها فانی‌اند. جاودانگی، بهره‌ی صورت‌ها و رویدادها و مظاهر نیست. هنگامی که از این حقیقت آگاه می‌شوی، رشته‌های محکم وابستگی‌ات به اشیا و رویدادها گسسته می‌شود و از همذات‌پنداری با اشیا و رویدادها رها می‌شوی. وارستگی، این نیست که از موهبت‌های زندگی بهره‌مند نشوی و از لذت‌های زندگی چشم‌پوشی. در ضمن، تنها در ساحت آگاهی‌ست که تو با ژرفای حقیقی لذت آشنا می‌شوی. آنگاه که ناپایداری همه‌ی اشیا و رویدادها را ادراک می‌کنی، می‌توانی از موهبت‌های زندگی بهره‌مند شوی و لذت ببری، بی‌آنکه نگران از دست رفتن آن‌ها باشی. اگر از بند داشتن اشیا و دغدغهی روی دادن و یا روی ندادن رویدادها رها شوی، مشاهده‌گر زندگی می‌شوی و در دام اشیا و رویدادها نمی‌افتی. در این صورت، تو همان فضانوردی می‌شوی که زمین را از آن دورها تماشا می‌کند. از این منظر، زمین، هم بسیار پُربها و باشکوه است و هم بسیار خرد و ناچیز. بصیرتی که در «این نیز بگذرد» نهفته است، وابستگی تو به اشیا و رویدادها را زایل می‌کند. وارستگی از اشیا و رویدادها، تو را به ساحت

باطنِ واقعیت وارد می‌کند. از طریق عدم مقاومت درونی، عدم تفسیر و تعبیر و قضاوت ایگوئیستیک، و عدم وابستگی ست که تو به باطن واقعیت می‌رسی. بدین‌سان، تو دیگر از شکل‌ها و صورت‌ها هویت نمی‌گیری، بلکه همانی می‌شوی که حقیقتاً هستی؛ آگاهیِ جهیده از چنبرِ حدودها و شکل‌ها و صورت‌ها. این برون‌جستن از چنبرِ هویتِ کاذب، درواقع، برطرف شدن ابرهای ملال و پدیدار شدن آسمان صاف و آبی دل‌آسودگیِ پایدارتوست. این آزادی، تو را در بی‌وزنی سکوت و سکون شناور می‌کند. دیگر از هیچ طرف بر خود فشاری احساس نمی‌کنی. هر حادثه‌ای که پیش آید، هرچند بد و ناگوار، «این نیز بگذرد» میان تو و آن حادثه، فضایی ایجاد می‌کند. این فضا به تو مصونیت می‌بخشد. این فضا، خندقی ست میان تو و عواطفِ منفی و رنج‌های تو. این خندق، تو را از فکرها و ذهنیت‌های منفی نیز جدا می‌کند. بدین‌سان، دل‌آسودگی تو بی‌گزند می‌ماند، و هیچ چیز نمی‌تواند آن را برآشوبد. این دل‌آسودگی، این جهانی نیست. زیرا این جهان، جهان صورت‌ها و شکل‌های ناپایدار است. دل‌آسودگی تو،

انزالِ سکینه و طمأنینه و آرامش از جانب خدا به سوی قلبِ توست.

اکنون می‌توانی از موهبت‌های زندگی بهره‌مند شوی، بی‌آنکه دغدغهی آینده را داشته باشی. اکنون می‌توانی در ضیافت باشکوه زندگی شرکت کنی و با رقصی چنان میانه‌ی میدان، تارهای دل زندگی را بلرزانی، بی‌آنکه خون بخوری و طلبِ روزیِ ننهاده کنی.

روزیِ ننهاده چیست؟ روزیِ ننهاده آن است که از زندگی بخواهی تو را همیشه راضی نگه دارد، همواره خوشحال باشی، همواره در امنیت به سر ببری، بخواهی بدانی چه هستی و که هستی. زندگی چنین چیزهایی را به تو نخواهد داد. رنج و ابتلا و خوف و جوع و نقص در اموال و اولاد و مال، همه لازمه‌ی زندگی‌اند. هنگامی که دست از طلبِ روزیِ ننهاده برمی‌داری و توقعاتِ بی‌مورد خویش از زندگی را کنار می‌گذاری، همه‌ی رنج‌های

خود ساخت‌ها به پایان می‌رسند. همه‌ی رنج‌های تو،

معلول وابستگیِ تو به جهان امور اعتباری و عالم صورت‌های ناپایدار است. تو بیش از حد به صورت‌ها و شکل‌ها و رویدادها اهمیت می‌دهی. علت رنج‌های تو

همین است. هنگامی که به ساحتِ باطن اشیا راه می‌یابی، می‌توانی از همه‌ی لذت‌های صورت‌ها و شکل‌های ناپایدار بهره‌مند شوی، بی‌آنکه خویشتن خویش را در آن‌ها گم کنی. به تعبیری دیگر، بی‌آنکه به دنیا معتاد شوی.

«این نیز بگذرد»، آینه‌ی واقعیت است. در ضمن، اشاره به بی‌ثباتی و ناپایداری اشیا، اشاره‌ای ست به ابدیت و جاودانگی. تنها آن جاودانه که باطن تو ست می‌تواند جاودانگی را بفهمد. هنگامی که گستره‌ی لایتناهای باطن تو گم می‌شود، هنگامی که تو خویشتن خویش را فراموش می‌کنی، چیزهای گذار مهم می‌شوند و نگاهِ جدی تو به اشیا و امور، زندگی را در تنگنایی خفقان‌آور می‌افکند. هنگامی که از منظر خدا به جهان نگاه نمی‌کنی، هنگامی که از منظرِ ساحتِ باطن خویش جهان را نمی‌بینی، آنگاه دنیا بسیار تهدیدآمیز و محل غم‌ها و دغدغه‌ها دیده می‌شود. پیامبر عهد عتیق این منظر را چنین توصیف می‌کند: «همه چیز در حال زوال و ویرانی ست. هیچ چیز در خور دل بستن نیست. یأس حاکم است. چگونه بی‌پوشانم مصیبتی هولناک را که به

زمینی نو | نه: کشف گستره لایتناهای باطن

چشم می بینم؟»

آگاهی سطحی و آگاهی کیهانی

مردم در بند چیزهایند. همین چیزها، اشیا، کارهایی که باید انجام‌شان داد، و اموری که باید به آن‌ها فکر کرد، زندگی بسیاری از آدم‌ها را آشفته کرده است. ذهن بسیاری از آدم‌ها، آشفته‌بازار فکرهاست. زندگی تک‌تک افراد، به سیر تاریخی زندگی بشر شبیه است؛ تاریخی که وینستون چرچیل درباره‌ی آن گفته است: «لعنتی پس از لعنتی دیگر!» زندگی فرد فرد آدم‌ها نیز چیزی نیست، مگر فکری پس از فکری دیگر. آگاهی سطحی، که به بُعد ظواهر اشیا تعلق می‌گیرد، حجاب آگاهی ژرف‌تر آدم‌ها شده است. آدم‌های محجوب، تعادل و آرامشی ندارند. آگاهی کیهانی لازم است تا آگاهی ما از ظواهر امور را سامانی نیکو ببخشد. آگاهی کیهانی ست که سلامت زندگی بشری را به این سیاره بازمی‌گرداند؛ سیاره‌ای که خانه‌ی ماست. مرحله‌ی بعدی تحول زندگی بشری، پدیدار شدن آگاهی کیهانی بشر است. منظور از آگاهی کیهانی، فهم عاشقانه‌ی هستی ست، فهم وحدت عارفانه در همه چیز و همه کس. با چنین دید و دریافتی ست که بشر به ساحت اشراق‌ها گام می‌گذارد. با چنین دید و

دریافتی ست که آدم‌ها از قصه‌های غمبار خود رها می‌شوند، و اگر قصه‌ای بماند، آن قصه، قصه‌ی عشق است. آگاهی کیهانی چیست؟ همان آگاهی‌ای که زیر لایه‌ی نازک و سطحی آگاهی مبتنی بر حس‌ها و فکرها و عواطف پنهان است. این آگاهی، به تعبیر مولانا، همچون ناودان است. آبِ درونِ ناودان، از ناودان نیست، بلکه از ابر و آسمان است.

آگاهی سطحی، هشیاریِ ظواهر امور، آگاهی جزوی ست که اصل آگاهی را بدنام کرده است. «عقل جزوی عقل را بدنام کرد!» آفت آگاهی جزوی، وهم است و پندار و ظن. این آگاهی، در ظلمات وطن دارد.

آگاهی کیهانی، به معنای آن است که تو تنها از ظواهر اشیا با خبر نیستی، بلکه از آگاهی خویش به آن‌ها نیز خبر داری. یعنی هم می‌دانی و هم نسبت به داناییِ خویش دانایی داری. آیا می‌توانی جهانی را در پسِ پشتِ آن چیزهایی ببینی که جهان‌اش می‌نامی و آگاهی نسبت به چیزهای جهان؟ کل این عالم، صورتی ست از آن عالم. به تعبیر مولانا: «این جهان یک فکر است از عقل کل!» آگاهی کیهانی، دریایی ست بی‌حد و کنار و تو، هنگامی

که حضور داری، همین آگاهی هستی.
آگاهی کیهانی، احساس حضورِ خویشتن در پس پشت
چیزها و در پس پشتِ آگاهی نسبت به چیزهاست.
همه‌ی آدم‌ها واجد این بُعد کیهانی هستند، اما از آن خبر
ندارند.

آگاهی کیهانی، تو را از ایگو می‌رهاند. آگاهی کیهانی،
بند گسل است. یعنی بندهای وابستگی تو به اشیا را
می‌گسلد. آگاهی کیهانی، تو را از زندان مادی‌گری بیرون
می‌آورد. آگاهی کیهانی، همان بُعد معنوی ست که
زندگی را از آفتِ مهلک مادیت نجات می‌دهد. آگاهی
سطحی به تو می‌گوید: «تو جرمی صغیر هستی.» آگاهی
کیهانی به تو نشان می‌دهد که عالمی کبیر در توست.
هرگاه از چیزی، کسی، و یا رویدادی ملول شدی، علتِ
ملالت خود را در آن چیز، یا آن کس، و یا آن رویداد
جست‌وجو نکن. علت ملالت تو آن است که منظر
حقیقی خویش را گم کرده‌ای. منظرِ حقیقی تو، منظر
خداست. منظر، محل نگاه کردن است. تو به تنگنای
نگاه سطحی به اشیا و امور افتاده‌ای. برای بیرون آمدن از
این تنگنا، «این نیز بگذرد» حبل‌المتین است،

ریسمانی ست که تو را از چاه دغدغه‌ی ظواهر امور بیرون می‌آورد. آری، این نیز بگذرد. «این نیز بگذرد» می‌تواند تو را با حقیقتِ خویش مأنوس کند. در ضمن، این نکته را فراموش نکن که ناراحتی تو هیچ وقت به آن دلیل نیست که فکر می‌کنی. ناراحتی تو ریشه در جایی دیگر دارد. ناراحتی تو، معلول گم کردنِ منظرِ آلهی خویشتن خویش توست.

شناخت فضای درون

گاهی میان فکرهای تو شکافی می افتد، اما تو متوجهی این شکاف ها نمی شوی. هشیاری تو را اشیا و شرایط تو هیپنوتیزم کرده اند. یعنی تو با شکل و صورت زندگی یکی شده ای. به همین دلیل، حضور نداری تا متوجهی شکاف میان فکرها بشوی. اگر نتوانی شکاف های میان فکرها را ببینی، در واقع از شناخت خویشتن نیز عاجزی. در همین شکاف ها و فضاها خالی میان فکرهاست که تو از فکرها فراغت می یابی و می توانی فکرهای خود را مشاهده کنی. در غیر این صورت، تو مدام دل مشغول فکرهایی هستی که به هم متصل اند و به تو مجالی نمی دهند تا آن ها را مشاهده کنی. حتی زمانی که فکر می کنی از وجود خودت آگاه هستی، باز خودت را به یک فکر تبدیل کرده ای و به آن فکر می کنی. بنابراین، چیزی که تو از آن آگاه هستی، تو نیستی، بلکه فکر توست. اکنون که متوجهی این شکاف یا این فضای ساکن و ساکت شده ای، آن را چیزی تلقی نکن و گمان نکن با جست و جو می توانی آن را پیدا کنی. آن هایی که در جست و جوی روشن شدگی هستند، هرگز روشن

نمی‌شوند. آری، ملکوت آسمان‌ها این‌جا و آن‌جا نیست.
نیک نگاه کن! ملکوت آسمان‌ها در دل توست.
اگر طالب آن هستی که زندگیت به باد فنا نرود و صرف
حسرت و ماتم و اندوه و شکوه و شکایت نشود، اگر
می‌خواهی در باتلاق احساسات منفی فرو نروی،
شادمانی چیزهای کوچک و ساده و بی‌پیرایه را کشف
کن؛ به صدای باران و باد گوش بده، گذر سبک ابرها در
آسمان را تماشا کن، گنجشک‌ها را تماشا کن، گاهی
صبحدم برای پرنده‌ها دانه بپاش و روز خود را با سلامی
به آن‌ها شروع کن. به آن‌ها بگو: «سلام پرنده‌ها! سلام
گنجشک‌ها، پروانه‌ها، کبوترها! سلام شمایی که در عشق
پرباز می‌کنید، در عشق پرواز می‌کنید، در عشق اوج
می‌گیرید و در عشق می‌میرید! پر پروازتان خسته و ملول
مباد!» با خودت خلوت کن و با تنهایی انس بگیر. این
کارها به تو کمک می‌کند تا عادات ذهنی خود را کنار
بگذاری و به تدریج در فضای ساکت و بی‌هیاهوی میان
فکرها ساکن شوی. در این فضای ساکت و ساکن میان
فکرهاست که وجدی بی‌پایان را در خود احساس
می‌کنی، سرشار می‌شوی از حس ناب حضور، و شور و

سرمستی بودن.

آنگاه که در آستانه‌ی زیبایی، خوبی، پاکی و عشق می‌ایستی، در پس زمینه‌ی این‌ها، حضوری را احساس کن که تویی. تویی که در پس زمینه‌ی همه‌ی این تجربه‌های خوب قرار داری. تو همان گستره‌ای که تمامی زیبایی‌ها، خوبی‌ها، پاکی‌ها و عشق در آن اتفاق می‌افتند. این حضور را جست‌وجو نکن. هنگامی که به دنبال خود می‌گرددی، خود را به یک آبژه‌ی جدا از خود تبدیل کرده‌ای. تو از خود جدا نیستی. بنابراین، جست‌وجوی خود، گشتن به دنبال یک وهم است. با چنین جست‌وجویی، تو هرگز یابنده نخواهی بود. آسمان صاف و بی‌ابر، هیچ شکل و صورتی ندارد، فضا است، سکون است، شیرینی بودن است، و سرانجام، از همه‌ی این واژه‌های توصیفی برتر است. هنگامی که بتوانی آن وسعت بی‌واژه را مستقیماً در خود تجربه کنی، احساس تو از آسمان گسترده‌تر می‌شود. بنابراین، هنگام تجربه‌ی زیبایی‌ها و شگفتی‌ها، آن وسعت بی‌واژه را احساس کن که همه‌ی این تجربه‌ها در آن رخ می‌دهند. آن وسعت بی‌واژه تویی.

بسیاری از عارفان و شاعران بزرگ جهان وجدی را در خود تجربه کرده‌اند که من آن را «شور و سرمستی بودن» می‌نامم. شور و سرمستی بودن را می‌توان در چیزهای کوچک و ساده یافت؛ یک صدا، یک نگاه، یک نوازش، یک چشم‌انداز، یک برگ، یک تکه ابر، یک گنجشک، رقص پروانه‌ای بر فراز گل‌واشده‌ی قاصدک. بعضی از آدم‌ها دنبال چیزهای گنده و مهم‌اند، به همین دلیل، چیزهای کوچک، ساده، و باشکوه زندگی را نمی‌بینند. نیچه در لحظه‌ای ناب از سکون و سکوت درون خویش به تجربه‌ای نادر و با ارزش دست یافت. او در همین لحظه بود که نوشت: «آه، خوشبختی چه بهانه‌هایی کوچک و ساده دارد! پرواز یک پرنده در هوا، خزیدن یک مارمولک بر خاک، باز شدن یک گل، طلوع خورشید در سپیده‌دمی دلپذیر، صدای خنده‌ی یک کودک، نگاهِ مهربان یک رهگذر که از کنارت عبور می‌کند، گرمی دستِ یک دوست، یک سلام، یک خداحافظ، دلم برای تنگ می‌شود! آری، ساکن بهانه‌های کوچک و ساده‌ی خوشبختی باش.»

چرا خوشبختی بهانه‌هایی بس کوچک و ساده دارد؟ زیرا

خوشبختی بهانه‌ای نمی‌خواهد. خوشبختی وابسته‌ی چیزها و رویدادها نیست. گرچه چنین به نظر می‌رسد که هست. اما چیزها و رویدادها صرفاً پاره‌ای بی‌اهمیت از آگاهی تو هستند. باقی، گستره‌ی بی‌کرانه‌ی درون توست که پدیده‌ها در آن صورت می‌پذیرند و باز در آن گستره محو می‌شوند. سعادت، همین گستره است. همین فضا و گستره‌ی وجودی توست که شور و سرمستی بودن را تجربه می‌کند. در همین گستره‌ی بی‌کرانه ساکن باش، گوش بسپار، باش! همین و بس. یکی دیگر از راه‌های کشف فضا و گستره‌ی درون این است که نسبت به هشیاری خویش نیز آگاه شوی. یعنی نسبت به آگاهی خویش نیز آگاهی داشته باشی، و بدانی که در این لحظه می‌دانی. با خود بگو: «من هست‌ام!» به این هستی، چیزی اضافه نکن. آنگاه به سکوتی گوش بسپار که پس از «من هست‌ام!» می‌آید. حضور ناب خویشتن را احساس کن، بدون آن که بخواهی این حضور را با واژه‌ها توصیف کنی. دست هیچ چیز به این حضور ناب نمی‌رسد؛ پیری نمی‌تواند آن را پیر کند، بیماری نمی‌تواند آن را بیمار کند و مرگ نمی‌تواند آن را

زمینی نو | نه: کشف گستره لایتناهای باطن

بکشد. این حضور، گستره‌ی حضورِ همه‌ی
صورت‌هاست؛ همه چیز و همه کس.

آیا آوازِ خوش جویبار را می شنوی؟

یکی از استادان معنوی همراه با یکی از شاگردان خود در دامنه‌های کوهی گردش می کردند. آن‌ها به یک درخت سرو کهن سال رسیدند. زیر سایه‌ی آن سرو نشستند تا غذا بخورند. غذای آن‌ها برنج و سبزیجات بود. پس از صرف غذا، شاگرد نوآموز از استاد خود پرسید: «چگونه می توانم در لحظه‌ی حال "حضور" یابم؟» پنج دقیقه در سکوت گذشت. شاگرد بی تاب شنیدن پاسخ بود. او پرسشی دیگر را در ذهن خویش مرور می کرد، که استاد پرسید: «آیا آواز خوش جویبار را می شنوی؟» شاگرد اصلاً متوجه‌ی صدای جویباری نشده بود که از آن دورها می گذشت. شاگرد دل مشغول «دانستن» شیوه‌ای برای «حضور» بود. هنگامی که به آواز جویبار گوش سپرد، ذهنش خاموش شد. ابتدا چیزی نمی شنید، اما هنگامی که هیاهوی فکرهايش فرو نشست، صدای نرم و ملایم جویبارِ دوردست را شنید. شاگرد گفت: «آری استاد! اکنون صدای جویبار را می شنوم.» استاد انگشت خود را رو به بالا گرفت. در نگاه استاد

شفقتی بی پایان موج می زد. پس از لحظه‌هایی سکوت، استاد به شاگرد خود گفت: «از همین جا به ساحتِ حضور» وارد شو!» شاگرد انگشت حیرت بر لب نهاده بود و خیره نگاه می کرد. این نخستین بارقه‌ی اشراق بود که بر دل او می تابید. او اکنون «حضور» داشت، بی آنکه از «حضور» خود چیزی «بداند». استاد و شاگرد برخاستند و به راه خود ادامه دادند. شاگرد مبهوتِ شور زندگی پیرامون خود بود. گویی برای نخستین بار است که همه چیز را می بیند. با وجود این، به تدریج فکرها به ذهن او هجوم آوردند. دوباره در ذهن ساکتِ او همه‌ی فکرها به پا شد. چیزی نگذشته بود که باز پرسشی ذهن شاگرد را گزید. پرسید: «استاد! فکری به ذهنم رسید. به این فکر می کردم که اگر نمی توانستم صدای جویبار را بشنوم، آنگاه شما به من چه می گفتید!» استاد انگشتِ خود را بالا آورد، نگاه سرشار از شفقت خود را به شاگرد دوخت، و گفت: «از همان جا به ساحتِ حضور» وارد شو!»

عمل درست

ایگو می پرسد: «چه کنم که در این وضعیت نیازهای من

برآورده شود؟» یا «چگونه می‌توانم وضعیت‌هایی ایجاد کنم که در آن‌ها نیازهای من برآورده شود؟» «حضور»، بسطِ هشیاری یا بسطِ مجالِ درون است. در واقع، آنگاه که «حضور» داری، ساکن لحظه‌ی اکنون هستی؛ هشیار نسبت به «آنچه هست» و پذیرای «آنچه هست». تو با حضور خویش، بُعدی تازه را وارد وضعیتِ اکنون می‌کنی: بُعد فضا. اکنون می‌بینی و می‌شنوی. بدین‌سان، تو با «آنچه هست» اکنون یکی می‌شوی. یعنی با وضعیتِ اکنون یگانه می‌شوی. هنگامی که به جای واکنش نشان دادن به وضعیت کنونی، با آن یگانه می‌شوی، آنگاه راه‌حل‌ها از دل همان وضعیت زاده می‌شوند. در واقع، سکونِ هشیارِ لحظه‌ی حال است که می‌بیند و می‌شنود، نه تو. بنابراین، اگر کاری لازم باشد، آن کار اتفاق می‌افتد. به تعبیری، عمل درست، به واسطه‌ی وجود تو اتفاق می‌افتد. عمل درست، عملی است که در «کل» درست باشد. چنین عملی، با کل هماهنگ است. هنگامی که عمل درست به پایان می‌رسد، هشیاری و سکون و سکوتی گسترده و ژرف باقی می‌ماند. آنگاه دیگر «کسی» نیست که به خود

ببالد و بگوید: «ببینید! من بودم که چنین و چنان کردم!»

همه‌ی خلاقیت‌ها از دل فضای بی‌کران و گستره‌ی فراخ درون زاده می‌شوند. هنگامی که اثری خلق می‌شود و چیزی صورت می‌بندد، باید هشیار باشی تا فکر «من» یا «اثر من» به ذهن تو رخنه نکند. اگر بخواهی از آنچه ساخته‌ای اعتباری کسب کنی، به ایگو اجازه داده‌ای تا جای تو بنشیند و تصمیم بگیرد. با بازگشت ایگو، روی فضای درون و گستره‌ی باطن پوشیده می‌شود.

ادراک، رها از برجسبِ نام‌ها و واژه‌ها

ادراک بسیاری از آدم‌ها از پیرامون خود، ادراکی سطحی‌ست. به ویژه اگر با پیرامون خود آشنا نیز باشند. آشنایی، عادت است. عادت، حجاب است. آشنایی زدایی، چیزی‌ست که امروزه مورد توجه‌ی فلسفه‌ی جدید نیز قرار گرفته است. آنچه باعث می‌شود ما به محیط خود عادت کنیم و در نتیجه محیط خود را نبینیم، برجسب‌ها، مفاهیم، و واژه‌هایی هستند که عادت کرده‌ایم اشیا و رویدادها را از خلالِ آن‌ها ببینیم. آن‌هایی که به سفر می‌روند و جاهای تازه را می‌بینند، تجربه‌شان از محیط

تازه بسیار سرشار و زنده است. آن‌ها بیشتر تجربه و کم‌تر فکر می‌کنند. هنگامی که برای نخستین بار با محیطی روبرو می‌شوی، حضور تو بیشتر است. البته، هستند کسانی که در این موارد هم تحت سلطه‌ی ذهن خویش‌اند و پرده‌ی برجسب‌ها و واژه‌ها و مفاهیم کهنه را روی محیط تازه می‌کشند. آن‌ها حجاب ذهن خویش را می‌بینند، اما محیط تازه را نمی‌بینند. دید و دریافت این آدم‌ها توسط تفسیرها و تعبیرها و قضاوت‌های آن‌ها تحریف می‌شود. آن‌ها ظاهراً به سفر رفته‌اند و در محیطی تازه قرار گرفته‌اند، اما در واقع، در همان جای کهنه‌ی خویش باقی مانده‌اند. تنها بدن آن‌هاست که جابه‌جا شده است. آن‌ها زندانیان ذهنیتِ معتادِ خویش‌اند. آن‌ها هرگز از این زندان بیرون نمی‌آیند. بسیاری از آدم‌ها، به محض آن که با واقعیتی روبرو می‌شوند، ایگوی آن‌ها برجسی بر آن واقعیت می‌چسباند و نامی برای آن واقعیت پیدا می‌کند. بدین‌سان، آن واقعیت، تفسیر می‌شود، با چیزهای دیگر مقایسه می‌شود، خوشایند یا ناخوشایند می‌شود، خوب یا بد می‌شود. بدین‌سان، واقعیت، در ذهنیات آن‌ها دفن

می‌شود، بی‌آنکه هرگز تجربه شده باشد.

تو هنگامی به بیداری معنوی می‌رسی که این برچسب چسباندن‌ها و نام‌گذاری‌های ذهنی و ناآگاهانه متوقف شوند. البته، بیداری معنوی، آگاه شدن از همین کنش و واکنش ذهنی نیز هست. یعنی اگر آگاه شوی که بر واقعیت‌ها برچسب می‌چسبانی، آن‌ها را تفسیر می‌کنی و برای‌شان نام پیدا می‌کنی، ناگهان بیدار شده‌ای.

مشاهده‌ی این روند، بیداری‌ست. به واسطه‌ی همین برچسب‌ها و تفسیرها و نام‌هاست که ایگو به صورت ذهن نامشهود در جای خود باقی می‌ماند. هنگامی که این حالت پایان می‌یابد و یا مشاهده می‌شود، فضای فراخ درون پدیدار می‌شود و سلطه‌ی ذهن به پایان می‌رسد. چیزی را انتخاب کن و با دقت مشاهده‌اش کن. این چیز، می‌تواند یک قلم، صندلی، فنجان چای، گلدان و غیره باشد. آن را با کنجکاوی و علاقه بین. چیزی را انتخاب نکن که تو را به یاد چیزهای دیگر می‌اندازد و یا تو را به یاد خاطره‌ای در گذشته می‌اندازد. در ضمن، چیزی را انتخاب نکن که نوشته‌ای روی آن هست. آن نوشته می‌تواند خاطر تو را از خود آن چیز منحرف کند. با

خاطری آسوده، با هشیاری کامل، آن چیز را تماشا کن.
تمام توجهی خود را به همان چیز معطوف کن. اگر
فکری به ذهنت راه یافت، خود را درگیر آن فکر نکن، فکر
را رها کن. اکنون تو به دنبال فکرها کشیده نمی شوی،
بلکه نزد ادراک خود از آن شیء حضور داری. این حضور
نزد ادراک، بسیار مهم است.

آیا می‌توانی ادراک خود را از فکرهای خود جدا کنی؟ آیا می‌توانی به آن چیز نگاه کنی، بی‌آنکه صداها درون سرت خاطر تو را از آن منصرف کنند، بی‌آنکه آن را با چیزهای دیگر مقایسه کنند، آن را تفسیر کنند، سعی در فهم آن چیز داشته باشند، و بی‌آنکه بخواهند از این دیدن نتیجه‌ای بگیرند؟ آن چیز را هشیارانه و با حضوری تمام‌عیار مشاهده کن و سپس نگاه خویش را رها کن تا بر روی همه‌ی چیزهای درون اتاقت بلغزد. اکنون همه چیز در پرتو فروغ نگاه تو می‌درخشد.

حال به صدایی گوش بسپار که در اتاق هست. به آن صدا یا صداها نیز به همان شیوه‌ای گوش بسپار که به اشیای داخل اتاقت نگاه می‌کردی. صداها را تفسیر و تعبیر نکن. صداها را به مطبوع و نامطبوع تقسیم نکن. آن‌ها را همان‌طور که هستند بشنو. بگذار هر صدایی همان‌طور که هست، باشد. در ساحت مسموعات نیز همانند ساحت مشهودات، فقط حضور داشته باش. حضور تو، دری‌ست گشوده به روی بیکران. هنگامی که این‌گونه می‌بینی و می‌شنوی، آرامشی را در خود احساس می‌کنی که، همچون سکوت و سکون، پس‌زمینه‌ی همه‌ی

ادراکات و تجربه‌هاست. این احساس که آن را آرامش می‌نامی، همان فضای بی‌کرانه‌ی درون توست که اینک از قید فکرها رهیده و خود را آفتابی کرده است.

کیست که تجربه می‌کند؟

تو چیزها را می‌بینی، می‌شنوی، می‌چشی، لمس می‌کنی و می‌بویی. اشیا در معرض حواس تو هستند و توسط حواس تو احساس می‌شوند. اما حقیقتاً کیست که تجربه می‌کند؟ به تعبیر مولانا:

کیست در گوش، که او می‌شنود آوازم؟

کیست در دیده، که از دیده برون می‌نگرد؟

ممکن است بگویی: «معلوم است! فاعلِ تمامی این تجربه‌ها “من” هستم! من هستم که تجربه می‌کنم؛ منی که نامم فلان است، شغلی دارم، فرزندی دارم، شناسنامه‌ای دارم و تاریخی شخصی.» اما همه‌ی این حرف‌ها، خودِ موضوع تجربه‌ی تجربه‌کننده‌ای قرار می‌گیرند. زیرا همه‌ی این چیزهایی که گفتی، از جنس فکرها هستند. بدیهی‌ست، این‌ها، آن تجربه‌کننده نیستند. زیرا فکرها، رویدادند. رویدادها، در مجالی باید روی بدهند. اگر آن مجال و آن فضا نباشد، رویدادها

نمی‌توانند که روی بدهند.

هر تجربه‌ای از سه عنصر تشکیل می‌شود: ادراکات حسی، تصورات و عواطف. نام و شغل و سن و سال و نسبت‌ها و شناسنامه، همه چیزهایی هستند که هنگام سخن گفتن درباره‌ی آن‌ها، آن‌ها را «فکر» می‌کنی. بنابراین، همه‌ی این‌ها در متن تجربه‌ی تجربه‌کننده‌ای جای می‌گیرند. آن تجربه‌کننده است که این‌ها را «تجربه» می‌کند. آن فاعل تجربه، غیر از این موضوعات تجربه است. ممکن است هزار فکر و تصور و تصویر دیگر را ضمیمه‌ی آن چیزی کنی که گمان می‌کنی هستی. بدیهی‌ست، با این کار، تجربه‌کننده را معرفی نکرده‌ای، بلکه موضوع تجربه را پیچیده‌تر کرده‌ای. تجربه‌کننده‌ای هست که پیش از همه‌ی این تجربه‌هاست، و هیچ تجربه‌ای بدون آن تجربه‌کننده ممکن نیست. بنابراین، «آن» تجربه‌کننده کیست؟ تجربه‌کننده تویی، تو. تو آنی هستی که تجربه می‌کند، نه آنی که تجربه می‌شود. هرآنچه درباره‌ی خود می‌گویی، چیزی‌ست که تجربه می‌شود. آری، حقیقت تو، همان تجربه‌کننده است. اما تو کیستی؟ ذاتی که عین آگاهی‌ست. این ذاتِ عین آگاهی،

چیست یا کیست؟ به این پرسش نمی‌توان پاسخ داد. پاسخ به این پرسش، یعنی اَبَره یا موضوع تجربه ساختن این تجربه‌کننده. این ذات آگاه، خود موضوع آگاهی نیست. این ذات آگاه، که جانِ جهان است، تعریف‌شدنی نیست. جست‌وجوی تعریفی برای این ذات آگاه، بیهوده است. این ذات آگاه، فراتر از همه‌ی تعریف‌ها و توصیف‌هاست. همه‌ی تعریف‌ها و توصیف‌ها در عرصه‌ی کثرت‌ها و تضادها و تقابل‌ها صورت می‌گیرد. تعریف‌ها و توصیف‌ها بر مفاهیم استوارند و مفاهیم نیز بی‌تضاد و تقابل و دوگانگی ایجاد نمی‌شوند. ذات آگاه، که عین آگاهی‌ست، فراتر از تقابل‌ها و تضادها و کثرت‌هاست. همه‌ی این مفاهیم در آن فضای لایتناها صورت می‌بندند. آن فضای لایتناها نمی‌تواند خود یکی از این چیزها باشد. آن ذات آگاه، که ذات توسّست، بی‌شکل و بدون حدّ و محدوده‌هاست. تنها چیزهایی را می‌توان شناسایی کرد که در عرصه‌ی شکل‌ها و حدّها باشند و به گونه‌ای مُحدّد شوند. آنچه تویی، مُحدّد نیست. یعنی هیچ حصاری دور آن را نمی‌بندد. آنچه حقیقتاً تویی، همان گستره‌ای‌ست که جهان در آن پدیدار می‌شود و در

آن ناپدید می‌شود. آنچه حقیقتاً تویی، همان زندگی‌ست؛ زندگی‌ای که تو هستی. آنچه در گستره‌ی زندگی اتفاق می‌افتد، همه بی‌ثبات، نسبی و گذراست. زندگی، خود، اما نامیراست. زنده‌ها می‌میرند، اما زندگی نمی‌میرد. هر آنچه در فضای زندگی پدیدار می‌شود، از جمله لذت‌ها، دردها، به دست آوردن‌ها و از دست دادن‌ها، بردها و باخت‌ها، شکست‌ها و پیروزی‌ها، تولدها و مرگ‌ها، همه و همه، روزی ناپدید می‌شوند. هنگامی که مفتون تجربه‌های خود می‌شوی، تجربه‌کننده را گم می‌کنی. مفتون تجربه‌ها شدن، بزرگ‌ترین سد کشف تجربه‌کننده است. البته، کاشفِ تجربه‌کننده، تو نیستی. بیهوده به دنبال کشف آن تجربه‌کننده نباش. تو هم‌اکنون همانی هستی که می‌خواهی کشف‌اش کنی. آری، اگر مفتون تجربه‌های خود شوی، «آن» - هشیاری بی‌کران - در کرانه‌های پندار گم می‌شود. گاهی چنان در یک فکر، یک احساس، و یا یک تجربه غرق می‌شوی که گویی هیپنوتیزم شده‌ای. گرچه نمی‌توان آن تجربه‌کننده، آن آگاهی بی‌حصار و آن ذات غیرمحدّد را شناخت، اما می‌توان نسبت به آن خودآگاه

شد. تو می‌توانی آن حقیقت را بی‌واسطه‌ی مفاهیم و
برچسب‌ها و واژه‌ها احساس کنی. تو می‌توانی «حضور»
خویشتن را احساس کنی؛ همان حضوری که در آن، این
واژه‌های مکتوب فهمیده می‌شوند. این حضور، همان
منِ حقیقی توست. تو همان «هست» هستی. «من
هست‌ام» بنیادِ شهودِ ذاتی توست. همه‌ی تجربه‌ها و
فکرها و احساسات بر این بنیاد مبتنا دارند.

تنفس

فضای باطن، یا حقیقتِ خود را در شکافِ بینِ فکرها کشف کن. بدون این شکاف‌ها و وقفه‌های میانِ فکرها، تفکر تو تکراری و بی‌محتوا خواهد شد. این، حالتِ تفکر بسیاری از آدم‌هاست. نگران مدت و طولِ این شکاف‌ها و وقفه‌ها نباش. حتی یک لحظه وقفه هم مغتنم است. این شکاف‌ها و وقفه‌ها به تدریج پهن‌تر و طولانی‌تر می‌شوند، بدون آن که به کوششی از جانب تو نیاز باشد. مهم‌تر از طول این شکاف‌ها و وقفه‌های میانِ فکرها، دفعاتِ وقوع آن‌هاست. هرچه به تعداد این وقفه‌ها و شکاف‌های میانِ فکرها اضافه شود، حضورِ آگاهانه‌ی تو بیشتر می‌شود. مهم‌ترین شیوه‌ی مراقبه برای ایجاد وقفه میانِ فکرها، تمرکز بر روی تنفس است. نسبت به نفس‌های خود آگاه باش. تنفس کردن را حس کن. جریان هوایی را که به ریه‌هایت می‌فرستی، دنبال کن. جریان هوایی را که از ریه‌های خود به بیرون می‌فرستی، دنبال کن. بین سینه و شکم تو چگونه با هر دم و بازدم بالا و پایین می‌شود. یک دم و بازدم هشیارانه می‌تواند وقفه‌ای در روند بی‌وقفه‌ی فکرها ایجاد کند. اگر به تنفس آگاهانه‌ی خود بیفزایی، امکانی برای ظهور فضای بی‌کرانه‌ی باطن

خویش فراهم می‌سازی. تنفس آگاهانه، تنها چیزی است که به آن نیاز داری. زیرا تنفس تنها چیزی است که تو فاعل آن نیستی، بلکه چیزی است که خود به خود اتفاق می‌افتد، و تو تنها شاهد آن هستی. شعوری که در بدن است تنفس را انجام می‌دهد. تنها کاری که تو باید بکنی این است که شاهد تنفس خویش باشی. برای مشاهده‌ی تنفس خویش، لازم نیست کاری بکنی. مشاهده‌ی تنفس، مستلزم هیچ کاری نیست. به وقفه‌ی میان نَفَس‌ها توجه کن. به ویژه به سکونی توجه کن که در انتهای هر بازدم هست، درست پیش از آن که دم بعدی را شروع کنی. آدم‌ها معمولاً به‌طور سطحی تنفس می‌کنند. هرچه بیشتر روی تنفس خود متمرکز شوی و به مراقبه پیرامون دم و بازدم‌های خود پردازی، تنفس تو طبیعی‌تر و ژرف‌تر خواهد شد.

تنفس، هیچ شکلی ندارد. به همین دلیل، از دیرباز، نَفَس را با نَفَسِ زندگی یکی پنداشته‌اند. هنگامی که تنفس نیست، فرد مرده تلقی می‌شود. در کتاب مقدس آمده است: «و خدا از گِل کالبد انسان را آفرید. انسان هنوز زنده نبود. خدا از نَفَسِ خویش در انسان دمید. انسان

زنده شد.» تنفس، هیچ شکلی ندارد. به همین دلیل، تنفس آگاهانه می‌تواند شیوه‌ای مناسب برای کشف گستره‌ی بی‌منتهای درون و کشف آگاهی باشد. تنفس، لطیف‌ترین و ساده‌ترین چیز نیز هست. این حقیقت بی‌شکل و لطیف و ساده، به تعبیر نیچه، بالاترین سعادت است.

همراه بودن با دم‌ها و بازدم‌ها، تو را به لحظه‌ی حال می‌آورد. زیرا دم‌ها و بازدم‌های تو فقط در لحظه‌ی حال وقوع می‌یابند. حضور در لحظه‌ی حال، راز کشف هستی است؛ راز کشف آنچه تو حقیقتاً هستی. محال است بتوانی همزمان هم فکر کنی و هم با دم و بازدم‌های خود همراه باشی. تنفس هشیارانه، ذهن را خاموش می‌کند. هنگامی که ذهن تو خاموش است، تو بیداری و گوش به زنگ لحظه‌ها. بنابراین، خاموشی ذهن به معنای غفلت و ناهشیاری نیست. هنگام تنفس هشیارانه، به بالاتر از مرتبه‌ی فکرها صعود می‌کنی.

اعتیاد

اعتیاد چیست؟ یک الگوی رفتاری الزام‌آور و مداوم. اعتیاد به صورت یک شخصیت مستقل در درون تو

زندگی می‌کند؛ میدانی از انرژی که بر وجودت چیره می‌شود. این موجود وهمی، حتی ذهن تو و صداهاى درون سرت را نیز در اختیار خود می‌گیرد. آنگاه، صدای درون سر تو به صدای اعتیاد تو تبدیل می‌شود. این صدا شاید به تو بگوید: «روزی سخت را پشت سر گذاشته‌ای. پس حق داری که کمی حال کنی. چرا تنها لذت در دسترس را از خود دریغ کنی؟ پس کمی حال کن!» بنابراین، اگر با صدای درون سر خویش یکی شده باشی، برمی‌خیزی و به سراغ خوردنی‌ها، مشروب، و یا مواد مخدر می‌روی. در حقیقت، این پُر خوری‌ها، مشروب‌خواری‌ها و دود کردن‌ها همه ریشه در ناهشیاری تو دارند. اگر دچار یک الگوی رفتاری اجباری مانند پُر خوری، سیگار کشیدن، مصرف الکل، تماشای تلویزیون، اینترنت و یا هر چیز دیگری هستی، به محض آنکه این نیاز اجباری در تو پیدا شد، صبوری پیشه کن و سه مرتبه نفس عمیق بکش. تنفس آگاهانه، هشیاری خفته‌ی تو را بیدار می‌کند. سپس نسبت به آن وسوسه‌ی الزام‌آور در درون خویش آگاه شو. آن میل شدید به مصرف چیزی را در درون خویش حس کن. آنگاه، باز

چند نفس عمیق بکش. اکنون ممکن است متوجه شوی که دیگر در تو آن میل شدید وجود ندارد. شاید آن میل هنوز در تو باشد و تو نتوانی بر آن چیره شوی. در این صورت، از ناتوانی خود غولی نساز. اعتیاد خود را به تمرینی برای بیداری خود تبدیل کن. به تمرین بالا ادامه بده. به تدریج، به دامنه‌ی آگاهی تو افزوده می‌شود و از ناهشیاری تو کاسته می‌شود. با افزایش آگاهی تو، الگوهای الزام‌آور و مداوم رنگ می‌بازند و از عادت و اعتیاد تو کاسته می‌شود. در ضمن، متوجه‌ی فکرهای درون سر خود نیز باش؛ همان فکرهایی که اعتیاد تو را توجیه می‌کنند و برای آن استدلال می‌آورند. هرگاه این فکرها پدیدار شدند، آن‌ها را صرفاً ببین و تشخیص بده. از خود بپرس: «صدای کیست که در سر من پیچیده است؟ کیست که به جای من حرف می‌زند؟» آنگاه مشاهده می‌کنی که صدای اعتیاد است که در سر تو پیچیده است و اوست که به جای تو حرف می‌زند. تا هنگامی که مشاهده‌گر ذهن خویش هستی، اعتیاد نمی‌تواند تو را فریب بدهد و به سوی آنچه خود می‌خواهد بکشانند.

آگاهی از کالبد درون

هنگامی که دم و بازدم خود را مشاهده می‌کنی و با
نَفَس‌های خود همراه هستی، به تدریج کالبد درونی
خویش را نیز احساس می‌کنی. بدین‌سان، توجهی تو از
تنفس خویش به احساس بودن جلب می‌شود. تو
متوجهی هست بودن خود می‌شوی. موجودی را
مشاهده می‌کنی که هست و نفس می‌کشد. بسیاری از
آدم‌ها آن‌قدر دل‌مشغول صداهای درون سر خویش‌اند و
با این صداها چنان یکی شده‌اند که متوجهی حیاتی
نمی‌شوند که کالبد آن‌ها را سرشار کرده است.
زندگی ست که به جسم تو تحرک می‌بخشد. این
زندگی، تو هستی. غفلت از این زندگی، زندگی را به
احساس حرمان تبدیل می‌کند. آنگاه به دنبال چیزی
می‌گردد تا این احساس حرمان را برطرف کند. در حالی
که این احساس حرمان، معلول قطع رابطه‌ی تو با
زندگی‌ای ست که تو هستی؛ همان حیات باشعوری که
کالبد تو را از خود لبریز کرده است. تو با خود قطع ارتباط
کرده‌ای و به همین دلیل است که احساس حرمان
می‌کنی. با همین احساس حرمان است که به دنبال
جایگزین می‌گردد: سکس، مواد مخدر، ریسک و

کارهای خطرناک، هیجان، و حتی شغل و روابط عشقی
دراماتیک. تو می خواهی خود را در چیزی غرق کنی تا
متوجهی شوربختی خود نشوی.

احساس با شکوه بودن، در هشیاری رخ می نماید.
هنگامی که از این احساس محروم هستی، به دنبال
کسی یا چیزی می گردی که «من» را خوشبخت کند.
بی تردید، هیچ کس و هیچ چیز نمی تواند تو را خوشبخت
کند. به همین دلیل است که اکثر روابط زناشویی با
شکست مواجه می شود. زیرا مرد یا زن به دنبال کسی
بوده است که او را خوشبخت کند، اما اکنون چنین نشده
است. اکنون که «من» احساس خوشبختی نمی کنم،
پس تقصیر «تو» است که من احساس خوشبختی
نمی کنم. بنابراین، از تو بیزارم که نتوانسته ای من را
خوشبخت کنی. چند نفس عمیق بکش و حس قشنگ
بودن را در خویش بیاب. این زندگی ست که کالبد تو را از
خود سرشار کرده است. آیا می توانی زندگی را در خود
احساس کنی؟

آیا می توانی کالبد خویش را از درون احساس کنی؟
دست هایت را احساس کن، پاهایت را، سر و گردنت را، و

حتی احساس خویش را نیز احساس کن. کالبد درونی دوست که حتی احساس کردن را نیز می‌تواند احساس کند. از کالبد خویش، به مثابه‌ی یک گل، آگاه شو. ابتدا دوست داری با چشمان بسته این تمرین را انجام بدهی. اشکالی ندارد. اما هنگامی که توان تجربه‌ی درونی کالبد خویش را پیدا کردی، چشمان خود را باز کن و با چشمانی باز همه چیز را بین و همچنان کالبد خویش را از درون احساس کن. شاید نیازی به بستن چشم‌ها نباشد و همین حالا که مشغول خواندن این کتاب هستی نیز می‌توانی کالبد خویش را از درون احساس کنی.

فضای درون و فضای بیرون

کالبد درونی تو، توده‌ای متراکم نیست، بلکه فضا است، گستره است، متن است. کالبد درونی تو، بدن فیزیکی تو نیست، بلکه حیاتی است که حتی کالبد فیزیکی تو را به جنبش درمی‌آورد. به تعبیر مولانا، حتی کالبد تو نیز از آنچه تو حقیقتاً هستی، هستی یافته است: «قالب از ما هست شد، نه ما از او!» کالبد درونی تو، جانِ جان دوست؛ همان حقیقتی که کالبد فیزیکی تو را پدیدار می‌سازد و بین اعضای گوناگون آن هماهنگی ایجاد می‌کند. کالبد

درونی تو، همزمان، هزاران کار دیگر را نیز انجام می دهد؛ کارهایی که ذهن از ادراک آنها عاجز است. هنگامی که تو از کالبد درونی خویش آگاه می شوی، در واقع کالبد درونی توست که نسبت به خویش خودآگاه شده است. هیچ دانشمندی نمی تواند این جانِ جهان یا جانِ جان را با تور دانش خود صید کند. زیرا صیادی که قرار است جانِ جهان یا جانِ جان را صید کند، نمی داند که صید، خودِ صیاد است.

فیزیک‌دان‌ها متوجه شده‌اند که ماده وجود ندارد و آنچه ماده نامیده می‌شود، تنها گزارشِ حواس ماست از «آنچه هست». این گزارش، شامل بدن ما نیز می‌شود. آنچه ما آن را توسط حواس خویش به مثابه‌ی بدن خویش ادراک می‌کنیم، چیزی است که ۹۹.۹۹ درصد آن را فضای خالی تشکیل می‌دهد. نسبت فضای خالی بین اتم‌ها، در مقایسه با اندازه‌ی آن‌ها، به همین میزان است. اتم‌ها خود نیز به همین میزان فضای خالی دارند. آیا تو گمان می‌کنی همین جرمی هستی که ۹۹.۹۹ درصد آن فضای خالی است؟ از جهاتی، کالبد فیزیکی تو تصویر مینیاتوری جهان است. اجزای گوناگون کائنات نیز به همین شکل از هم دورند.

کالبد تو، تجلی حقیقتی است که خود غیب محض است؛ صورتی است که از بی‌صورتی مطلق بیرون آمده است. کالبد فیزیکی تو که تجلی حقیقت نامتجلی است، می‌تواند دروازه‌ی ورود تو به باطن خویش، که همان حقیقت نامتجلی است، شود. گرچه حقیقت نامتجلی، یا غیب، شکلی ندارد، اما عین حیات است.

سرچشمه‌ای است ناپدید که همه‌ی پدیده‌ها در آن

پدیدار می‌شوند. واژه‌ای که به این حقیقت اشاره می‌کند، «حق» است.

واژه‌ها، مفاهیم، و فکرها، به عالم پدیدارها و شکل‌ها تعلق دارند و نمی‌توانند کاشفِ حقیقتی باشند که پدیدار نیست و شکلی خاص ندارد. بنابراین، این حرف که: «من می‌توانم کالبد درونم را - حقیقتم را - احساس کنم»، مغالطه‌ای است که توسط ذهن ایجاد شده است. «من»، محتواس است. «حقیقت»، محتوی است. «حقیقت»، دربرگیرنده است. «من»، دربرگرفته شده است. حقیقت، در مظاهر گوناگون، از جمله بدن تو ظهور کرده است. بنابراین، حقیقت است که می‌تواند نسبت به این «امر» آگاه باشد. بنابراین، آگاهی تو از این «امر»، در واقع، خودآگاهی حقیقت است از این «امر». حقیقت، خود را به مثابه‌ی «من» پدیدار می‌کند. بنابراین، «من» چیزی نیست جز پدیدار شدن «حقیقت». به تعبیر عارفان بزرگ جهان، من همان حقم که در این کالبد خود را پدیدار ساخته‌ام. پرسش این است: «آیا من می‌توانم آن حقی که هستم را تجربه کنم؟» برای رسیدن به پاسخ این پرسش، باید به درون کالبد فیزیکی خویش برویم و

از آن جا فراتر برویم. آری، کالبد فیزیکی ما می تواند روزنِ لامکان، یعنی روزنِ کالبد درونی ما، شود. از روزن کالبد می توان جمال شهریار هستی را مشاهده کرد. از هر فرصتی استفاده کن تا از این روزن، لامکان را تماشا کنی. آنگاه که در انتظار ایستاده‌ای، آنگاه که به حرف‌های کسی گوش سپرده‌ای، گاه تماشای آسمان، درخت، گل، گاه گفت‌وگو با یک دوست، گاه بازی با یک کودک، همه جا و همه وقت حیاتِ کل را احساس کن که همه چیز و همه کس را لبریز کرده است. هنگامی که با بدن خویش این گونه روبه‌رو می شوی، بدن تو لنگری می شود که سفینه‌ی آگاهی تو را در لحظه‌ی حال نگه می دارد. این لنگر نمی گذارد تو در دریای آشوبناک فکرها و عواطف خویش گم شوی.

آنگاه که تو می اندیشی، احساس و یا تجربه می کنی، این آگاهی ست که در فکر و احساس و تجربه‌ی تو تعین یا شکل می پذیرد. یعنی آن شعور بی کرانه، در فکر و احساس و تجربه‌ی تو پذیرای کرانه و صورت و شکل می شود. نامحدود، محدود می شود. همین محدود می تواند پنجره‌ای شود گشوده به روی آن نامحدود.

هوای منبسط، از همان پنجره‌ای که وارد اتاق بسته شده است، باز می‌تواند به فضای باز بیرون برگردد. این پنجره، رابط بیرون و درون است، رابط عالم وحدت و عالم کثرت. این پنجره چیزی نیست، جز لحظه‌ی حال. پذیرش لحظه‌ی حال به معنای باز بودن این پنجره است. هنگامی که این پنجره باز است، هوای درون اتاق و هوای بیرون اتاق، دو چیز نیستند، بلکه یک چیزند. پذیرش «آنچه هست»، تو را با گستره‌ی بی‌منتهای درونت یگانه می‌کند. گسترده می‌شوی. آنگاه، به جای همذات‌پنداری با صورت‌ها و شکل‌ها، ذاتِ حقیقی و یگانه‌ی خویش را شهود می‌کنی. قرار گرفتن در ساحت شهودِ ذات، به توسعه‌ی صدی بی‌منتهای می‌بخشد و دلی دریایی.

بدین‌سان، عینِ عشق می‌شوی، شفقت می‌شوی، رحمت می‌شوی، و بی‌دریغ می‌باری بر گلشن و شوره‌زار، به یکسان. یکسو می‌بینی، یکسان می‌بینی. یکی می‌بینی، یکی می‌شوی.

توجه به شکاف بین فکرها

همه‌ی چیزها دستخوش دگرگونی پیوسته‌اند. هنگامی

که چیزی را برای نخستین بار می‌بینی، پیش از آن که ذهن تو آن چیز را تفسیر یا تعبیر کند و یا نامی بر آن بگذارد، میان فکر پیشین تو و فکری که خواهد آمد وقفه‌ای می‌افتد. در این لحظه، در این وقفه، توجهی هشیارانه پدیدار می‌شود. وقفه‌ای که در آن توجهی هشیارانه پدیدار می‌شود، فضای درون یا ساحت باطن توست. بسیاری از آدم‌ها متوجهی این وقفه نمی‌شوند، زیرا مدت و طول این وقفه بسیار کوتاه است؛ شاید کم‌تر از یک ثانیه.

آنچه روی می‌دهد این است: منظره‌ای جدید مشاهده می‌شود و یا صدایی تازه به گوش می‌رسد و در نخستین لحظه‌ی وقوع این ادراک، وقفه‌ای یا مکثی در جریان عادی فکر ایجاد می‌شود. گاهی منظره‌ای و یا صدایی باعث می‌شود که خشک‌تان بزنند. در این حالت، وقفه‌ای که ایجاد می‌شود طولانی‌تر است. هنگامی که وقفه‌ای میان فکرها ایجاد می‌شود، در واقع، «هشیاری» ست که خود را از «فکرها» جدا می‌کند.

بهره‌مندی تو از زندگی و کیفیت رابطه‌ی تو با آدم‌های دیگر و جهان، به تعداد و طول وقفه‌هایی بستگی دارد که

در جریان عادی فکرهای تو ایجاد می شود. تعداد و طول وقفه ها و شکاف های میان فکرهای تو، تعیین کننده ی میزان رهایی تو از اسارت ایگو نیز هست. ایگو چیزی نیست، مگر ناآگاهی از فضای میان فکرها یا همان گستره ی درون. هنگامی که از این شکاف ها و وقفه های میان فکرهای خود باخبر می شوی، این شکاف ها و وقفه ها عریض تر و طولانی تر می شوند. هنگامی که این شکاف ها و وقفه های میان فکرها عریض تر و طولانی تر می شوند، تو شور و سرمستی درک بی واسطه ی واقعیت را تجربه می کنی. در این ادراک، ذهن واسطه نمی شود. آنگاه، جهان تازه و باطراوت و زنده به نظر خواهد رسید. جهان و زندگی، از پس پرده ی کدرِ ذهن، کهنه و بی روح و ملال آور به نظر می رسد. خود را گم کن تا خود را بیابی! هنگامی که این «من» را گم می کنی، حقیقتِ تو، همان فضای لایتناهای باطن، پیدا می شود. تو همین فضای بی کرانه ای. «من» نمی گذارد به این فضا بررسی. «من» را گم کنی، این فضا پیدا می شود. مبادا از گم کردن «من» یک «من» فربه تر بسازی. به تعبیر مولانا، باید در گم شدن هم گم شوی.

زمینی نو | نه: کشف گستره لایتناهای باطن

**گم شدن در گم شدن دین من است
نیستی در هست آیین من است**

«من»، هویتی ست که تو از شکل‌ها و فکرها و وضعیت‌ها می‌گیری. ایگوست که هویت گرفتن از اشیا و فکرها و عواطف و وضعیت‌ها را به یک ضرورت یا نیاز تبدیل می‌کند. این نیاز، نیازی واقعی نیست. هنگامی که یکی از این الگوهای رفتاری را رها می‌کنی، بیشتر خودت می‌شوی. هنگامی که دست از هویت‌های کاذب ذهنی برمی‌داری، ایگو می‌گوید: «آه، مواظب باش! داری از دست می‌روی!» ایگو تو را با آن هویت یکی کرده است. برای ایگو، از دست رفتن آن هویتِ مجعول، از دست رفتن توست! مسیح گفته است: «اگر می‌خواهی زندگی را بیایی، باید آن را گم کنی!» مسیح می‌گوید: «آن را گم کن.» ایگو می‌گوید: «مبادا آن را گم کنی!» مولانا نیز سخنی ژرف و زیبا دارد. او نه تنها از گم کردن تمامی خویشتن نمی‌هراسد، بلکه آرزو می‌کند کاش می‌توانست این پاکبازی را دوباره تکرار کند!

خُنک آن قماربازی که بباخت هرچه بودش

بنماند هیچش الا هوس قمار دیگر

هر اندازه که این «من» یا هویت کاذب کم‌تر می‌شود، تو بیشتر می‌شوی. هر اندازه که این «من» یا هویت کاذب

گم‌تر می‌شود، تو پیداتر می‌شوی. از این «من» هرچه بیشتر کاسته شود، تو افزون‌تر می‌شوی. اینک نمونه‌هایی می‌آورم از کوشش ناآگاهانه‌ی آدم‌ها برای حفظِ هویتِ کاذبِ خود. اگر به اندازه‌ی کافی هشیار باشی، بعضی از این الگوهای رفتاری را در خود می‌یابی:

کاری انجام می‌دهی، و توقع تعریف و تمجید و احترام داری.

ندیده‌ات می‌گیرند، ناراحت می‌شوی. از مشکلات و غم و غصه‌های خویش می‌گویی، به این خاطر که توجه‌ی دیگران را به خود جلب کنی. نظر می‌دهی، در حالی که کسی نظر تو را جویا نشده است.

به جای این که به مخاطب خود اهمیت بدهی، به نظر او درباره‌ی خود اهمیت می‌دهی.

از دیگری استفاده می‌کنی تا ایگوی خود را فربه‌تر کنی. داشته‌های خود را به‌طور مستقیم یا به‌طور غیرمستقیم به رخ دیگران می‌کشی تا از آن‌ها برتر و بهتر به نظر برسی. داشته‌ها شاملِ قدرت، ثروت، ماشین، ویلا، علم،

اطلاعات، تقوا، ظاهر جذاب، پُست و موقعیت و قدرت جسمانی تو نیز می‌شوند.
عصبانی می‌شوی و این را به حساب قدرت و قاطعیت خود می‌گذاری. احساسی دفاعی داری.
گیله می‌کنی و ایراد می‌گیری و بدین وسیله، خود را برحق و دیگران را برخطا جلوه می‌دهی.
می‌خواهی دیده شوی.
می‌خواهی مهم باشی.
اگر واجد چنین الگوهای رفتاری هستی، خود را از آن‌ها رها کن.
تجربه‌ی رهایی از این الگوها، تجربه‌ای شگفت است.
به دنبال تأیید و تثبیت خود در سطح صورت‌ها و ظواهر نباش.
این، آغاز بیداری‌ست. در عوض، آن قدرت بی‌کرانه و جاودانه را در خود کشف کن که از طریق تو، خود را به جهان رسانده است.

سکون

سکون، تعبیری دیگر از فضای باطن توست. آگاهی از سکون، ما را به کل متصل می‌کند؛ درست مانند متصل

شدن قطره به دریا. سکون شاید همان آرامش اهورایی
سپیده‌دمان یا وقفه‌های میان جریان متوالی فکرهاست.
سکون، بی‌شکل است. بنابراین، نمی‌توانیم آن را بفهمیم.
فهم، به شکل‌ها و حد و رسم‌ها تعلق می‌گیرد. در
ساحت سکون، تو خویشتن حقیقی خویشی. در ساحت
سکون، تو همانی می‌شوی که پیش از همذات‌پنداری با
تصویر ذهنی از «خود» بودی. در ساحت سکون، همانی
می‌شوی که پس از فنای کالبد خویش خواهی بود. در
ساحت سکون، تو ورای فکرها، عواطف، وضعیت‌ها و
کالبد فیزیکی خود هستی: همان آگاهی نامشروط،
بی‌شکل، و جاودانه.

ده: هدف درونی تو

هنگامی که از زنده بودن صرف و صرفِ خور و خواب فراتر می‌روی، با این پرسش روبه‌رو می‌شوی: «چرا هستم؟ هدف زندگی چیست؟» بسیاری از آدم‌ها احساس می‌کنند که غرقِ روزمره‌گی‌ها شده‌اند و زندگی‌شان از معنا و هدفی متعالی تهی‌ست. بعضی دیگر گمان می‌کنند زندگی را باخته‌اند. عده‌ای دیگر بر این باورند که گرفتارِ حواجی زندگی شده‌اند، و امرار معاش، همه‌ی وجود آن‌ها را پیش خرید کرده است. بعضی‌ها دچار فشارهای عصبی شدیداند. عده‌ای نیز ملول و افسرده‌اند. عده‌ای پر خاشاک و خشن‌اند. عده‌ای کسِل و تن‌پرورند. بسیاری از آدم‌ها به دنبال پول و موفقیت‌اند، بلکه به واسطه‌ی این‌ها خود را خوشبخت کنند. عده‌ای این‌ها را دارند و باز خرسند نیستند. در واقع، هیچ چیز جای هدف راستین زندگی را پر نمی‌کند. هدف راستین زندگی، به اشیا و وضعیت‌های بیرونی تعلق ندارد. هدف راستین زندگی، به کمیت زندگی تو وابسته نیست، بلکه به کیفیت زندگی تو بسته است. هدف راستین زندگی، به این مربوط نمی‌شود که چه

داری و چه می کنی، بلکه به این مربوط می شود که چه هستی. هدف راستین زندگی، به سطح و مرتبه‌ی حضور آگاهانه‌ی تو مربوط است. زندگی تو یک هدف بیرونی دارد و یک هدف درونی. هدف درونی تو به «بودن» تو مربوط می شود، به این که چه هستی. هدف بیرونی تو به «چگونگی» بودن تو مربوط می شود؛ به حس و حال‌هایی که داری، به کارهایی که می کنی، به هدف‌هایی که دنبال می کنی، و غیره. در این بخش می‌کوشم روشن کنم که چگونه می‌شود هدف درونی و هدف بیرونی را با هم هماهنگ کرد. گرچه درون و بیرون چنان به هم تنیده‌اند که دشوار بتوان آن‌ها را از هم جدا کرد.

هدف درونی تو، بیداری است؛ همین و بس! این هدف، هدف همه‌ی انسان‌ها نیز هست. هدف درونی تو، هدفِ کل است؛ همانی که خود را در پدیده‌های جزئی پدیدار کرده است. هدف بیرونی تو، اما، نسبی است و در هر فردی، به اقتضای موقعیت و زمان و مکان، فرق می‌کند. اهداف بیرونی تو، همه باید در راستای تحققِ هدفِ درونی تو قرار بگیرند. اگر اهدافِ بیرونی تو در راستای

تحققِ هدفِ درونی تو باشد، تو خوشبختی. در غیر این صورت، از احساس بدبختی گریز و گزیری نیست. سعادت‌مند راستین، کسی است که اهداف بیرونی خود را چنان تعیین کرده است که به هدف درونی خویش، بیداری، برسد. کسانی که چنین نیستند، حتی اگر به داشته‌هایی انبوه نیز برسند، هرگز احساس سعادت و شادمانی و خرسندی نخواهند کرد. اینان همواره رنج خواهند برد و احساس شوربختی خواهند کرد؛ چه ثروتمند باشند یا قدرتمند و یا مشهور. بنابراین، در پاسخ به این پرسش که، «آمدنم بهر چه بود؟»، یک واژه کفایت می‌کند: بیداری!

بیداری

بیداری، تحولی است هستی‌شناسانه که در آن، آگاهی از فکرها جدا می‌شود. برای بسیاری از آدم‌ها این تحول، یک رویداد محسوب نمی‌شود، بلکه انتقال به ساحتی به کل متفاوت از وجود تلقی می‌شود. این انتقال، یک روند است. حتی آن‌هایی که به‌طور ناگهانی و یکباره به بیداری می‌رسند نیز باید مسیری را طی کنند تا این آگاهی به سرتاسر زندگی‌شان راه یابد و عین زندگی آن‌ها

شود. در ساحتِ بیداری، دیگر در فکرها گم نمی‌شوی، بلکه حضوری آگاه هستی که در پسِ پشتِ همه‌ی فکرهاست، و شاهدِ هشیارِ آن‌هاست. تو حضور در ساحتِ بیداری را تشخیص می‌دهی. بدین‌سان، سلطه‌ی بلامنازعِ فکرها بر تو به پایان می‌رسد. بیداری، بر فکرها چیره است. اینک، دیگر فکرها زندگی تو را در اختیار ندارند، بلکه بیداری توست که زمام اختیار فکرها را در دست گرفته و آن‌ها را به جانبِ بیداری بیشتر سوق می‌دهد. بیداری، ارتباطی است هشیارانه با کل. بیداری، حضورِ کل است در ساحتِ ذاتِ خویش؛ گرچه در صورتِ تو. یعنی کل، خویش را از درونِ شهود می‌کند؛ گرچه در صورتِ تو. بیداری، حضور است، آنگاه که از سلطه‌ی فکرها هیچ خبری نیست.

گام نهادن در ساحتِ بیداری، فیضِ الهی است. البته، «من» نیست که بیدار می‌شود. «من» نیستم که زمینه‌ی بیداری را فراهم می‌کند. این بیداری فضیلتی برای «من» نیست. زیرا بیداری، اساساً بیداری نسبت به این حقیقت است که این «من» یک اعتبار ذهنی است، و واقعیتی ندارد. در واقع، بیداری، بیداری «از» «من» است. مراحل

و مرتبه‌هایی معین و مشخص وجود ندارد که گام‌های «من» را به سوی بیداری، حضور، و ساحت وحدت وجود، راهنمایی کند، گرچه ایگو مفتون چنین مراحل و مراتبی است. نیازی نیست که «من» آماده شود و استحقاق بیداری را پیدا کند، آنگاه «من» بیدار شود. هرگز اعتباری و وهمی بودن این «من» را نباید فراموش کرد.

بیداری، ممکن است صورت متعین یک گناهکار را انتخاب کند و سراغ یک قدیس نرود. هیچ کاری نیست که بتواند زمینه‌ساز بیداری «من» شود. هر کاری که «من» می‌کند تا بیدار شود، در واقع، موجب فربه‌تر شدن «من» می‌شود. یعنی «من» با این کارها «خود» را بهتر و بزرگ‌تر می‌بیند. در حالی که بیداری، فناي «من» است. ایگو تصویری از یک فرد بیدار می‌سازد و به تو می‌گوید: «اگر این کارها را بکنی و این ریاضت‌ها را بکشی، به بیداری می‌رسی.» آن تصویر ذهنی از یک آدم بیدار با انجام این کارها و با این ریاضت‌ها مترادف می‌شود و وقتی تو این کارها را انجام می‌دهی و این ریاضت‌ها را بر خود هموار می‌کنی، خود را با آن تصویر ذهنی از یک آدم

بیدار منطبق می‌بینی. بدین سان، ایگو، با پوشیدن جامه‌ای معنوی، تو را به دام می‌اندازد! هنگامی که بر اساس تصویری ذهنی زندگی می‌کنی، زندگی تو کپی بی‌روح ذهنیت خویش و ذهنیت دیگران می‌شود؛ یعنی ایگو، ناآگاهانه «نقشی دیگر» بازی می‌کند. پرسش این است: «اگر برای بیدار شدن نمی‌توان کاری کرد، پس چگونه بیداری می‌تواند هدف باشد؟ آیا لازمه‌ی هدف بودن چیزی این نیست که برای رسیدن به آن بتوان کاری انجام داد؟»

نخستین بارقه‌ی بیداری، فیض حق است. همه‌کاره، حق است. توحید افعالی نیز همین را می‌گوید. فعل بیدار شدن و اراده‌ی بیدار شدن، فعل و اراده‌ی حق است. برای بیداری از «من»، از دست «من» کاری بر نمی‌آید. «من»، عارض وجود حق است، اعتباری بیش نیست. آنچه اعتباری است، اساساً معدوم است. از دست معدوم چه کاری بر می‌آید؟ اگر فهم مضامین این حرف‌ها برای غیرممکن است، پس بدان که هنوز نخستین بارقه‌ی بیداری بر سایه‌ی این «من» نتابیده است، اما اگر این حرف‌ها چیزی را در وجودت لمس می‌کند، اگر احساس می‌کنی با آن رابطه برقرار کرده‌ای، پس بدان که روند بیداری را آغاز کرده‌ای. هنگامی که روند بیداری آغاز می‌شود، دیگر نمی‌توان جلوی آن را گرفت. گرچه ایگو می‌تواند آن را با تأخیر مواجه کند. برای بعضی از افراد، این کتاب آغاز روند بیداری است. برای بعضی دیگر، این کتاب، مُشوق است؛ مُشوقِ بیدار شدن. عده‌ای دیگر، از این کتاب کمک می‌گیرند تا بازی‌های پنهانِ ایگو را تشخیص دهند؛ همان ایگویی که می‌کوشد مانع بیداری شود. روند بیداری، با تشخیصِ فکرها، و اینکه فکرها

صرفاً فکرند، آغاز می‌شود. روند بیداری، به برکت تشخیص عادات فکری و الگوهای ذهنی شرطی شده در خود آغاز می‌شود؛ به ویژه فکرها و الگوهای ذهنی‌ای که هویت می‌بخشند. در ساحت بیداری، آگاهی‌ست که از فکرها فاصله گرفته است، از فکرها آگاه است، اما هرگز پاره‌ای از فکرها نیست.

آگاهی چیست؟ رابطه‌ی آن با فکرها کدام است؟ آگاهی، گستره‌ای‌ست که فکرها در آن رخ می‌دهند و این گستره از وجود خویش، به واسطه‌ی شهود ذاتی، آگاه است. در عرفان اسلامی این گستره‌ی بی‌کرانه را واسع می‌نامند. واسع یکی از نام‌های زیبای خداوند است. علیم نیز یکی دیگر از نام‌های زیبای خداوند است. واسعٌ علیمٌ، بیان روشن این گستره‌ی بی‌کرانه است؛ گستره‌ای که به واسطه‌ی شهود ذاتی، از وجود خویش و آنچه در آن پدیدار می‌شود آگاه است.

بارقه‌ای از این وسعت بی‌کرانه‌ی آگاه، آغاز حضور توست. این حضور، مفهومی ذهنی نیست. تنها با چنین حضوری‌ست که اختیار آن را پیدا می‌کنی که خود را به دست فکرها بسپاری یا نسپاری. تو می‌توانی حضور را به

ساحت زندگی خود دعوت کنی؛ به تعبیری، می‌توانی در ساحت زندگی خود وسعت ایجاد کنی یا فضا بسازی. هنگامی که فیض ربّانی بارقه‌ی بیداری بر تو می‌تابد، مسئولیت نیز به عرصه‌ی زندگی تو وارد می‌شود. در این هنگام، تو نسبت به بارقه‌ای که بر تو تابیده و یا واقعه‌ای که در تو رخ داده، بی‌تفاوت نخواهی بود. بنابراین، می‌کوشی این بارقه را بر دنیا نیز بتابانی. تاباندن نور این بارقه بر دنیا، پیشه‌ی اصلی تو می‌شود.

انیشتن گفته است: «من می‌خواهم از منظر خدا به زندگی نگاه کنم. هدف من این است. باقی، همه‌اموری جزئی و بی‌اهمیت‌اند.» منظر خدا، آگاهی فارغ از ذهنیت و فکرهاست. باقی‌امور، همان اهداف و دستاوردهای بیرونی‌ست، همان چیزهایی که در سطح نمود هستی، نه بودِ آن، رخ می‌دهد. مولانا می‌گوید:

چشم حس همچون کف دست است و بس

نیست کف را بر همه‌ی او دست‌رس

چشم دریا دیگرست و کف دگر

کف بهل وز دیده‌ی دریا نگر

در ضمن، ممکن است در انتظار مهم‌ترین حادثه‌ی

زندگی خود باشی، و خبر نداشته باشی که مهم‌ترین حادثه‌ی هستی در تو رخ داده است: روند جدایی آگاهی از فکرها، روند بیداری. بعضی افراد، در حالی که روند بیداری خویش را طی می‌کنند، دیگر از اهداف بیرونی خود کاملاً مطمئن نیستند. آنچه دنیا را می‌گرداند، نمی‌تواند این‌ها را به جنبش درآورد و بگرداند. این‌ها آشکارا جنون و توحشی را مشاهده می‌کنند که بر تمدن کنونی سایه افکنده است. این‌ها، نیلوفرهایی هستند که گرچه در مرداب‌اند، اما از جنس مرداب نیستند و با فرهنگ محیط آلوده به پول و قدرت و سیاست خود بیگانه‌اند. این‌ها احساس می‌کنند آنچه می‌گذرد شایسته‌ی نام آدمی نیست. گرچه ایگو بر چنین آدم‌هایی سلطه ندارد، اما این‌ها هنوز عین آگاهی نشده‌اند و اهداف بیرونی و هدف درونی‌شان همسو و همداستان نشده است. هدف درونی تو چیزی در آینده نیست، بلکه چیزی است در این جا و اکنون.

گی درباره‌ی هدف درونی

گفت و گوی مختصری که در زیر می آید، نمونه ای است از آنچه میان من و کسانی رد و بدل شده است که به دنبال هدف راستین زندگی بوده اند. هرآنچه با هدف درونی تو همسو و هماهنگ است، حقیقی نیز هست. در غیر این صورت، وهمی است که به رنج دچارت می کند. بنابراین، من ابتدا توجهی افراد را به حقیقت خویش جلب می کنم.

دوست دارم زندگیم دگرگون شود، اما نمی دانم چگونه دگرگونش کنم. دوست دارم بیشتر باشم و زندگیم وسعت داشته باشد. دوست دارم کاری معنادار انجام بدهم؛ کاری که نتیجه ی آن احساس سعادت و رهایی باشد. دوست دارم کاری کنم که در دنیا دگرگونی مثبتی ایجاد کند. اما نمی دانم چه کنم. لطفاً مرا کمک کنید تا هدف راستین زندگیم را بیابم.

هدف راستین تو، در حال حاضر، این است که این جا باشی و با من گفت و گو کنی. زیرا اکنون این جا هستی و سرگرم گفت و گو با من. تو اکنون هدف راستین خود را تحقق می بخشی. سپس، وقتی دنبال کاری دیگر می روی، آنگاه، آن کار هدف راستین تو می شود.

بنابراین، هدف راستین من آن است که سی سال دیگر در اتاق کارم بنشینم تا بازنشسته شوم؟! تو هم اکنون در اتاق کار خویش نیستی، بنابراین، این نمی‌تواند هدف راستین تو باشد. هنگامی که در اتاق کار خود نشسته‌ای، هدف راستین تو همان است؛ این که آن جا بنشینی. البته، نه برای سی سال آینده، بلکه برای لحظه‌ی حال.

ظاهراً سوء تفاهمی پیش آمده است. منظور شما از هدف راستین، کاری ست که در این لحظه مشغول انجامش هستید. برای من، اما، هدف راستین، هدفی کلی‌ست؛ چیزی مهم و بزرگ که می‌تواند بنیاد زندگی مرا دگرگون کند، به تمامی کارهایم معنا ببخشد، محیطم را عوض کند. آن چیز، نمی‌تواند در اتاق کار نشستن و ور رفتن با کاغذها و نامه‌های اداری باشد. من به این نکته یقین دارم.

تا زمانی که از ذات و حقیقت خویش آگاه نشده‌ای، در ساحت زمان به دنبال معنا و هدف راستین خویش می‌گرددی. در این ساحت، رضایت تو پایدار نخواهد بود و با مرور زمان، دستخوش نارضایتی خواهد شد. آنگاه

خواهی فهمید که رضایت خاطر تو فریبی بیش نبوده است. هر هدفی در ساحت زمان، ارزشی نسبی و ناپایدار دارد. مولانا می گوید:

صوفی ابن الوقت باشد، ای رفیق!

نیست فردا گفتن از شرط طریق.

تو مگر خود مرد صوفی نیستی؛

نقد را از نسیه خیزد نیستی!

برای مثال، اگر هدف و معنای زندگی تو توجه به فرزندان باشد، آنگاه که آن‌ها دیگر به تو نیازمند نیستند و یا به تو اعتنایی ندارند، بر سر هدف و معنای زندگی تو چه می‌آید؟ اگر هدف و معنای زندگی تو کمک به بیچارگان باشد، آنگاه تو به طور ناخودآگاه دوست داری آن‌ها بیچاره‌تر شوند تا هدف و معنای زندگی تو پُررنگ‌تر و برجسته‌تر شود. هنگامی که آن‌ها بیچاره‌تر می‌شوند، تو به آن‌ها بیشتر کمک می‌کنی و بدین سان، نسبت به خود احساسی بهتر خواهی داشت.

اگر هدف و معنای زندگی تو، بُردن و موفقیت باشد، بر سر هدف و معنای زندگی تو چه می‌آید آنگاه که تو می‌بازی و یا موفق نمی‌شوی؟ بی‌تردید، آنگاه باید در

خیالات خود ساکن شوی و در آن جا برای خود دنیایی خیالی بسازی. «به چیزی رسیدن»، هنگامی معنا دارد که توده‌ای بسیار از آدم‌ها نتوانند به آن چیز برسند. بنابراین، پیروزی تو معلول شکست دیگران است. پس تو خواهان شکست دیگران می‌شوی تا بتوانی طعم پیروزی را بچشی. منظور من، به هیچ وجه، آن نیست که به دیگران کمک نکنیم، به فرزندان خود توجه نکنیم، و موفق نشویم. منظور من آن است که این‌ها همه اهداف بیرونی‌اند. هدف درونی‌ست که به اهداف بیرونی جهت و انسجام می‌بخشد. در ضمن، اهداف بیرونی همواره نسبی و موقتی‌اند.

اگر با هدف درونی همسو و هماهنگ نباشی، بهترین اهداف بیرونی نیز همه ایگوئیستیک خواهند شد، حتی اگر ساختن بهشت بر روی زمین باشد. چنین اهدافی، با گذر زمان رنگ می‌بازند. آنچه مهم است، هشیاری تو در لحظه‌ی حال است. همه‌ی اعمال و هدف‌های بیرونی تو از همین هشیاری متأثر می‌شود. در ساحت هشیاری، هدف تو ساختن شالوده‌ای‌ست برای بنایی نو؛ زمینی نو. هنگامی که در راستای تحقق چنین هدفی قرار

می‌گیری، همه‌ی نیروهای هستی به کمک تو می‌آیند.
زیرا اکنون هدف عمده‌ی تو با ضرب‌آهنگ هستی
هماهنگ است.

جدا کردن آگاهی از فکرها، محور اصلی هدفِ عمده‌ی
توست. چگونه می‌توان آگاهی را از فکرها جدا کرد؟ با
نفی زمان. البته، منظور ما نفی کاربرد زمان برای اهداف
عملی، مانند قرار و مدار گذاشتن و یا برنامه‌ی سفر را
ریختن، نیست. منظور ما زمان ساعتی نیست، بلکه زمان
روانی‌ست. زمان روانی چیست؟ عادت دیرینه‌ی ذهن به
جست‌وجوی زندگی‌ای کامل در آینده؛ همان آینده‌ای
که هرگز نمی‌رسد. هنگامی که زمان روانی را نفی
می‌کنی، در لحظه‌ی حال ساکن می‌شوی. تنها در
لحظه‌ی حال است که زندگی کامل است. هنگامی که
کاراکنون تو و یا جای اکنون تو به هدف تو تبدیل
می‌شود، زمان روانی نفی می‌شود. نفی زمان روانی، به تو
توانی خارق‌العاده می‌بخشد. نفی زمان روانی، میان
هدف درونی تو و اهداف بیرونی تو توازن و تعادل ایجاد
می‌کند. نفی زمان روانی، نفی ایگوست. هنگامی که ایگو
پادرمیانی نمی‌کند، کار بسیار خوب انجام می‌شود. زیرا

خود کار است که محل توجهی توست، نه نتیجه‌ای که در آینده از آن کار حاصل می‌شود. بدین سان، کار تو مجرای می‌شود برای جاری شدن آگاهی از فراسو به این جهان. اکنون حتی کوچک‌ترین کارهای تو نیز کیفیتی عظیم خواهند داشت.

پیش از این درباره‌ی پارادوکس زمان سخن گفتیم. انجام هر کاری زمان بر است. با وجود این، زمان، همواره زمان حال است. بنابراین، در حالی که هدف راستین و عمده‌ی تو این است که زمان روانی را نفی کنی، اهداف بیرونی تو متوجهی آینده‌اند و بدون زمان تحقق نمی‌یابند. اما زمان همواره امری ست ثانوی. دغدغه و نگرانی تو نسبت به آنچه در آینده روی خواهد داد، نشانه‌ی آن است که اهداف بیرونی بر تو چیره‌اند و چشم‌انداز هدف درونی تو مه‌آلود است. تو فراموش کرده‌ای که آگاهی و هشیاری در لحظه‌ی اکنون است که هدف اصلی و عمده‌ی تو در زندگی ست، و باقی اهداف، همه فرعی و کم‌اهمیت‌اند.

آیا چنین شیوه‌ی زندگی‌ای مانع دست یافتن ما به چیزهای بزرگ و باارزش نمی‌شود؟ من از این واهمه

دارم که تا آخر عمر خودم را با چیزهای کوچک سرگرم کنم و از دستیابی به چیزهای بزرگ باز بمانم. من می‌ترسم از این که آدمی متوسط باقی بمانم و دست به کارِ کارهای بزرگ نشوم. من می‌ترسم از این که توانایی‌هایم بدون استفاده بمانند.

اگر به چیزهای کوچک بها بدهیم و به آن‌ها توجه کنیم، به چیزهای بزرگ نیز می‌رسیم. در واقع، زندگی هر آدمی از چیزهای کوچک تشکیل شده است. بزرگی، مفهومی ست ذهنی که ایگو را می‌پرورد. بزرگی و شکوه زندگی، بر بها دادن و توجه به چیزهای ساده و کوچک لحظه‌ی حال مبتنی است. دنبال کردن مفهوم انتزاعی شکوه و بزرگی، ما را به جایی نمی‌رساند. لحظه‌ی حال، کوچک است و ساده به نظر می‌رسد، اما بزرگ‌ترین نیرو را در خود ذخیره کرده است. هنگامی که خود را با لحظه‌ی حال هماهنگ می‌کنی، به این نیرو دست می‌یابی. به تعبیری دقیق‌تر، زمان حال است که از طریق تو خود را به جهان ما می‌رساند. مولانا می‌گوید:

هست هشیاری زیاد ما مزی
مازی و مستقبل پرده‌ی خدا

آتش اندر زن به هر دو، تا به کی
پُر گره باشی ازین هر دو، چو نی؟
تا گره با نی بود، همراه نیست
همنشین آن لب و آواز نیست

اضطراب، تشویش، و منفی گرایی موجب محرومیت تو از این نیروی عظیم می شود. بدین سان، یک توهم، تو را جدا می کند از نیروی بی پایانی که جهان را اداره می کند. آنگاه، احساس می کنی که از همه چیز و همه کس جدا و دور افتاده ای. اما چرا مضطرب هستی و چرا دغدغه داری؟ زیرا از لحظه ای حال دور افتاده ای. چرا از لحظه ای حال دور افتاده ای؟ زیرا گمان می کنی که چیزهای دیگر مهم تر از لحظه ای حال اند. تو هدف عمده ای خود را فراموش کرده ای. یک اشتباه کوچک و تعبیری نادرست، دنیایی رنج تولید می کند.

از طریق لحظه ای حال است که به شور زندگی زنده دست می یابی. آنگاه که در آستانه ای زندگی واقعی جاری در لحظه ای حال «قرار» می گیری، از لطف خدا سرشار می شوی، و از فیض بی پایان او، که در زندگی سریان دارد، بهره ای بی پایان میبری. هنگامی که از لحظه ای

حال، لحظه‌ی واقعی زندگی واقعی، دور می‌شوی، خدا دیگر حقیقتی زنده در زندگی تو نیست، بلکه مفهومی ست ذهنی که روح و لطف ندارد. خدا حقیقتی زنده در زندگی واقعی ست. زندگی واقعی در لحظه‌ی حال جاری ست.

آیا هماهنگی با لحظه‌ی حال به معنای دست کشیدن از همه‌ی فعالیت‌ها نیست؟ آیا هدفدار بودن در زندگی مستلزم جدایی موقت از لحظه‌ی حال نیست؟ آیا هنگامی که به هدف خود می‌رسیم، در سطحی بالاتر، با لحظه‌ی حال هماهنگ نمی‌شویم؟ به نظر من، دانه‌ای که از خاک سر برمی‌آورد، با لحظه‌ی حال هماهنگ نیست و نمی‌تواند باشد. زیرا او هدفی دارد: می‌خواهد به درختی بزرگ تبدیل شود. شاید هنگامی که به درختی بزرگ تبدیل شد، آنگاه در هماهنگی کامل با لحظه‌ی حال زندگی کند.

دانه چیزی نمی‌خواهد، زیرا با کل یگانه است و کل از طریق آن دانه عمل می‌کند. به سوسن‌های شکفته در دشت نگاه کن. بین چگونه رشد می‌کنند. آن‌ها دل‌آسوده‌اند و دغدغه‌ای ندارند. آن‌ها در لحظه‌ی حال

غنوده‌اند. سلیمان نیز، با همه‌ی جاه و جلال خویش، به اندازه‌ی آن‌ها شکوه و شوکت نداشت! این حیاتِ سرشار جاودانه است که می‌خواهد از طریق دانه نهال شود و خود را درخت کند. اما دانه خود را از این حیات سرشار جدا نمی‌بیند و بنابراین، چیزی را برای خودش نمی‌خواهد. اراده‌ی او در عرض اراده‌ی هستی نیست، بلکه در طول آن است. اراده‌ی او بر اراده‌ی هستی منطبق است. دانه با هستی وحدت دارد. بنابراین، دانه مضطرب نیست و دغدغه‌ای ندارد. دانه بر خود فشاری احساس نمی‌کند. حتی اگر مرگ دانه زودتر از موعد فرا برسد، دانه به‌سادگی خواهد مُرد. دانه به همان اندازه پذیرای مرگ است که پذیرای زندگی‌ست. دانه می‌داند که در هستی ریشه دارد. دانه ریشه‌های خویش در هستی را احساس می‌کند. طبیعت قدرتمند است، زیرا با کُل در ارتباط است. بشر از این قدرت بی‌بهره مانده است. ارتباط بشر با کُل تضعیف شده است. بشر ضعیف شده است. کُل سرچشمه‌ی نیرویی‌ست که در کائنات جاری‌ست. قلبِ کُل در سینه‌ی طبیعت می‌تپد. تپش‌های قلب طبیعت، تپش‌های قلب کُل است. به

همین دلیل است که طبیعت، ساده و زیبا و قدرتمند است و چنین آرامشی در آن نهفته است. بنابراین، هدف عمده‌ی خود را چنان انتخاب کن که با هدفِ کلِ همسو و هماهنگ باشد. بدین‌سان، به هستی وفادار خواهی بود. حضور تو، کار تو را کامل می‌کند و آنگاه کار کامل تو از نیروی معنوی حیات سرشار می‌شود. در ابتدا، شاید تفاوتی عمده در کار خویش مشاهده نکنی، اما صبور باش. درنگ کن و ببین. اکنون هدف عمده‌ی تو آن است که آگاهی را در کار خویش جاری کنی. هدف ثانوی تو آن چیزی است که می‌خواهی با کار خویش به آن بررسی. بنابراین، خودِ کار، هدف اصلی توست و آنچه می‌خواهی با کار خویش به آن بررسی، هدف فرعی تو. در حالی که پیش از این، هدف اصلی تو در آینده نهاده شده بود و به زمان گره خورده بود.

هنگامی که در کنار مردم هستی، با همه‌ی وجود خود به آن‌ها توجه کن. وجود تو، دیگر وجود یک شخص نیست، بلکه حضور آگاهی‌ست؛ حوزه‌ی هشیاری کامل در لحظه‌ی حال. حالا دیگر ارتباط با دیگران صرفاً برای داد

و سِتَد نیست. تو به این دلیل با آن‌ها نیستی چون چیزی از آن‌ها می‌گیری یا چیزی به آن‌ها می‌دهی. تو هستی، و هستی هشیار توست که آن‌ها را در بر می‌گیرد. این هستی، این حضور نابِ آگاهی، اکنون از هر چیزی مهم‌تر است. هستی انسان، مهم‌تر از اشیاست. البته، این سخن به معنای آن نیست که تو داد و سِتَد را به کل فراموش کنی و وظایف عملی خویش را نادیده بگیری. در واقع، هنگامی که خودآگاه می‌شوی و «حضور» می‌یابی، داد و سِتَد تو و کارهایت همه آسان‌تر انجام می‌شوند و مؤثرتر واقع می‌شوند. در زمینی نو، مهم‌ترین عامل ایجاد روابط انسانی، بسط و تعمیق حوزه‌ی آگاهی نابِ هستی‌ست.

آیا موفقیت توهم ایگو است؟ چگونه می‌توان موفقیت راستین را سنجید؟

دنیا می‌گوید: «موفقیت، انجام کاری است که تصمیم گرفته بودی آن را انجام دهی. موفقیت، رسیدن به هدفی است که می‌خواستی به آن برسی. موفقیت، پیروز شدن است. موفقیت، هر آن چیزی است که بر اعتبار و رفاه و خوشبختی تو می‌افزاید.» این‌ها همه نتیجه‌ی موفقیت‌اند، اما خودِ موفقیت نیستند.

موفقیت، به معنای متداول آن، به نتایج کار تو مربوط می‌شود. عده‌ای می‌گویند: «موفقیت، نتیجه‌ی کوشش و شانس است. موفقیت، حاصل استعداد و اراده است. موفقیت، قرار گرفتن در زمان درست و مکان درست است.» با وجود آن که هر کدام از این‌ها می‌تواند عامل تعیین‌کننده‌ی موفقیت باشد، اما هیچ کدام از این‌ها گوهر موفقیت نیستند. بهتر است بگوییم: «تو نمی‌توانی موفق بشوی. تو می‌توانی موفق باشی.» موفقیت چیزی نیست، مگر یک لحظه‌ی حال موفق. یک لحظه حضورِ موفق، گوهر موفقیت است.

هر گاه احساس کنی کاری که انجام می‌دهی واجد

کیفیت است، آنگاه موفق هستی، حتی اگر مشغول انجام ساده‌ترین کار باشی. کیفیت، نشانه‌ی آن است که به کار خویش بها می‌دهی و به آن توجه داری. اهمیت و اعتنا، ملازم آگاهی‌اند. کیفیت، مستلزم حضور توست.

برای مثال، تو دو سال سخت کوشیده‌ای و رنج برده‌ای تا سرانجام کارخانه‌ای کوچک ساخته‌ای که محصولی پرفروش عرضه می‌کند. خوب، از نظر عموم، تو به موفقیت دست یافته‌ای. اما حقیقت امر این است که تو دو سال عمر خود را داده‌ای و کالبد خویش و زمین را با انرژی منفی حرص و افزون‌طلبی خویش آلوده کرده‌ای، بسیاری را آزرده‌خاطر کرده‌ای، تا سرانجام چنین کارخانه‌ای را راه انداخته‌ای. در پس پشت این گونه کارها همواره یک فرض غلط نهفته است: «موفقیت، چیزی است که در آینده روی می‌دهد، و هدف، وسیله را توجیه می‌کند.» اما هدف و وسیله از هم جدا نیستند. اگر وسیله تو را سعادتمند نکند، هدف نیز تو را سعادتمند نخواهد کرد. هدف، که از وسیله‌های رسیدن به آن جدا نیست، هم‌اکنون آلوده‌ی وسیله‌های غلط و آلوده است. چنین هدف آلوده‌ای، هرگز موجب سعادت تو نخواهد

شد. تو با انتخاب وسیله‌های غلط و آلوده، بدبختی خود را تداوم بخشیده‌ای.

همان‌طور که گفته شد، اهداف بیرونی‌اند که در زمان تحقق می‌یابند. هدف درونی، اما، نمی‌تواند از لحظه‌ی حال جدا شود. بنابراین، هدف درونی زمان را نفی می‌کند. بنابراین، چگونه می‌توان اهداف بیرونی زمانمند و هدف درونی بی‌زمان را با هم تطبیق داد؟ با آگاهی از این حقیقت که تمامی سفر زندگی تو در همان یک گامی معنا می‌شود که اکنون در حال برداشتن آنی. در همه حال و همیشه همین یک گام وجود دارد. بنابراین، همه‌ی توجه‌ی خود را به کیفیت برداشتن گام لحظه‌ی اکنون خویش معطوف کن. منظور این نیست که ندانی به کجا می‌روی. منظور آن است که همین گام لحظه‌ی اکنون تو هدف اصلی توست و مطلوبِ تو از برداشتن این گام‌ها، هدف فرعی توست. مطلوب تو، به کیفیتِ گام کنونی تو وابسته است. آنچه اکنون هستی، اصل است. آنچه در آینده به دست می‌آوری، فرع است. با وجود این، آنچه آینده به تو می‌دهد، به کیفیتِ هشیاری تو در لحظه‌ی اکنون

بستگی دارد. هستی، کیفیتی بی‌زمان دارد. هنگامی که کار تو در هستی ریشه دارد، تو موفق هستی. اگر در آنچه انجام می‌دهی، آهنگ هستی نباشد، کار تو ابتر است. کار تو باید در لحظه‌ی واقعی حال ریشه داشته باشد. تو در کارهای بی‌ریشه‌ی خود گم می‌شوی.

منظور شما از «گم شدن» چیست؟

حقیقت تو، آنچه حقیقتاً هستی، همان ذاتِ واسع و علیم است؛ گستره‌ای بی‌کرانه و آگاه. این حقیقت، گاهی خود را در تعینات متعین و در کرانه‌ها و حدودها، محدود و مَحَدِّد می‌سازد. به تعبیری، حقیقت، که واقعی ست، در امور اعتباری که پندارند، گم می‌شود و یا خود را گم می‌کند؛ یعنی حقیقت تو که آگاهی ست، خود را در فکرها گم می‌کند. حقیقت تو، ذات خود را فراموش می‌کند و خود را با فکرها همذات می‌پندارد. بنابراین، گم کردن خود، یعنی همذات‌پنداری با فکرها. هنگامی که تو خود را با شکل‌های ذهنی و عاطفی، مانند خواستن و ترس، یکی می‌پنداری، در واقع، خود را در این شکل‌ها گم کرده‌ای. هنگامی که تو خود را با کنش و واکنش‌هایت در برابر رویدادها یکی می‌پنداری، خود را

در این کنش‌ها و واکنش‌ها گم کرده‌ای. آنگاه، هر فکری
و هر احساسی، هر کنشی و یا هر واکنشی با احساسی
کاذب از «خود» درمی‌آمیزد. این «خود» نمی‌تواند
شادمانی ساده‌ی «بودن» را تجربه کند، بنابراین، برای
شاد شدن و لذت بردن به دنبال بهانه‌ها و ابزارها می‌رود؛
حتی گاهی نیز به دنبال درد می‌رود تا لذت ببرد!

هنگامی که هستی تو در هیاهوی فکرها و عواطف و آرزوها گم می‌شود، زندگی به تنگنا می‌افتد. هنگامی که با خویشتنِ حقیقیِ خویش بیگانه می‌شوی، دیگر هر موفقیتی، توهمی گذراست. هنگامی که با خویشتنِ حقیقیِ خویش بیگانه می‌شوی، آنگاه، همواره احساس می‌کنی هر آنچه می‌یابی را نمی‌خواهی، و هر آنچه می‌خواهی را نمی‌یابی؛ یعنی در هر وضعیتی که هستی، قدرت، ثروت، شهرت، احساس ناخرسندی و ملال می‌کنی.

چگونه می‌توانم با تشخیص هدف درونی خویش،

اهداف بیرونیم را بشناسم؟

اهداف بیرونی آدم‌ها کاملاً متفاوت‌اند. اهداف بیرونی، ثبات ندارند و مدام دگرگون می‌شوند. اهداف بیرونی، مشمول مرور زمان می‌شوند و مدام عوض می‌شوند. میزان اعتنای تو به هدفِ درونی، بر چیستیِ اهداف بیرونی تو تأثیر می‌گذارد. گاهی، جدا شدن از وضعیت فعلی زندگی، از دست دادن شغل و یا یک جدایی دردناک، همه‌ی اهداف بیرونی تو را جابه‌جا می‌کند. گاهی این دگرگونی‌ها ناشی از یک تصمیم فردی است.

ممکن است ناگهان به خود بگویی: «این است آن کاری که باید انجامش دهم!» و با این تصمیم تازه است که ناگهان همه‌ی اهداف بیرونی‌ات دگرگون می‌شوند. این تصمیم تازه، از طریق آگاهی اعمال شده است، نه از طریق فکر. یعنی یک روز صبح، ناگهان بیدار می‌شوی و می‌دانی چه باید بکنی. شاید متوجه شده‌ای که باید به شیوه‌ی زندگی بی‌اساس خود پایان بدهی و از این پس آگاهانه زندگی کنی.

بنابراین، پیش از تصمیم‌گیری درباره‌ی اهداف بیرونی خود، باید جهت اصلی زندگی‌ت را بیابی. می‌خواهی با زندگی خود چه کنی؟ برای چه هستی؟ چه می‌کنی و چرا؟ آیا شیوه‌ی زندگی تو و اهداف بیرونی تو با غایت زندگی که بیداری‌ست، سازگار است؟ آیا غایت زندگی، غایت زندگی تو نیز هست؟ آیا هستی، روزی، به مثابه‌ی تو، از پندار «من» جدا خواهد شد؟ آیا هستی، روزی، به مثابه‌ی تو، از خواب «من» بیدار خواهد شد؟

گاهی ممکن است دیدار با کسی موجب دگرگونی بنیادی زندگی تو شود. ممکن است استادی روشن و دلسوز را ملاقات کنی؛ کسی که موجب فتوحات ربانی

دل تو خواهد شد و پنجره‌های وجودت را به روی هوایی تازه خواهد گشود. در این هنگام، دوستان و اطرافیانت، یا با تو همراه و همسفر خواهند شد و یا از تو جدا خواهند شد. بدیهی است که در اثر این دگرگونی بنیادی، عده‌ای تو را ترک می‌کنند. البته، آدم‌هایی تازه نیز وارد زندگیت می‌شوند؛ کسانی که با تو همدل‌اند. ممکن است همسر تو دیگر همراهی‌ات نکند و از تو جدا شود. البته، ممکن است او نیز همراه و همسفر راه و سفر تازه‌ی تو باشد، که در این صورت، رابطه‌ی تو با او ژرف‌تر و عاشقانه‌تر خواهد شد. ممکن است بعضی از دگرگونی‌ها منفی به نظر برسند، اما به زودی پی می‌بری که در زندگیت فضایی ایجاد شده است برای ورود چیزی تازه. با توجه به این که دیگر ایگو نیست که زندگی تو را اداره می‌کند، نیاز روانی تو به امنیت بیرونی نیز کاهش می‌یابد. از ترس‌هایت کاسته می‌شود و برطمأنینه و آرامش تو افزوده می‌شود. می‌دانی که زندگی ذاتاً ناامن است، با وجود این، بسیار زیبا و مغتنم است. هنگامی که ناامنی زندگی را پذیرا شدی، دری به روی امکانات بی‌شمار تازه گشوده می‌شود؛ یعنی ترس از وجودت

رخت برمی بندد و بدون ترس کار می کنی. بی تردید، کسی که نمی ترسد، بهتر کار می کند و موفق تر است. تاکیتوس، فیلسوف رومی گفته است: «امنیت، همان چیزی ست که مانع هرگونه اقدام بزرگ می شود.» اگر ناامنی زندگی را نپذیری، عدم پذیرش تو به ترس تبدیل می شود. اگر ناامنی زندگی را بپذیری، از پذیرش تو شور و سرمستی و هشیاری و خلاقیتی روزافزون زاده می شود. سال ها پیش، همه ی مشغله هایم را رها کردم؛ مشغله هایی که در نگاه دیگران شغلی پُر اعتبار و خوش آتیه بود. کارم را در دانشگاه رها کردم و به دنیای ناامنی قدم گذاشتم که هیچ چیز در آن تضمین شده نبود. چند سال پس از آن اقدام، در دل همه ی ناامنی ها، من به مثابه ی یک آموزگار معنوی پدیدار شدم. سپس، وضعیتی مشابه پیش آمد و من خانه ی خود را در انگلستان گذاشتم و به ونکوور کانادا آمدم. نمی دانستم چرا مهاجرت می کنم. دلیل این مهاجرت برایم مهم نبود. مهم انگیزه ای بود که پدیدار شده بود. از دل آن مهاجرت، کتاب «نیروی حال» بیرون آمد. بیشتر آن کتاب را در سفر نوشتم. در حالی که نه درآمدی داشتم و

نه خانه‌ای از خود. اندک پولی داشتم که آن هم داشت تمام می‌شد که کتاب «نیروی حال» به پایان رسید. یک بلیط بخت‌آزمایی خریدم و هزار دلار برنده شدم. آن هزار دلار، هزینه‌ی یک ماه دیگر از اقامت مرا تأمین کرد. ایجاد دگرگونی در شرایط بیرونی، ضرورتی ناگزیر نیست. هستند کسانی که در همان جایی که هستند، می‌مانند و همان کار خود را ادامه می‌دهند. برای آن‌ها شیوه‌ها دگرگون می‌شود، نه چیزها. کار چنین آدم‌هایی هرگز از سر ترس نیست. کار آن‌ها نیز راه‌هشیاری و بیداری را هموار می‌کند. آن‌ها نیز در آفریدن زمینی نو نقشی مؤثر ایفا می‌کنند.

اگر هدف درونی و اصلی این است که با لحظه‌ی حال یکی شویم، آیا بهتر نیست که وضعیت فعلی زندگی مان را رها نکنیم و آن را، همان‌طور که هست، رها کنیم؟ یکی شدن با لحظه‌ی حال، یکی شدن با «آنچه هست»، به معنای آن نیست که همه چیز را دست‌نخورده باقی بگذاری و یا اقدام به کاری نکنی. یکی شدن با لحظه‌ی حال، به معنای آن است که کار تو ریشه در حقیقتِ تو داشته باشد، و از سر ترس یا انگیزه‌هایی ایگوئیستیک

زمینی نو | ده: هدف درونی تو

نباشد. یکی شدن با لحظه‌ی حال، تو را به روی آگاهی
بی‌کران می‌گشاید و تو را با آهنگِ کُل هستی هماهنگ
می‌کند. آنگاه، کُل از طریق تو عمل می‌کند.
کُل چیست؟

کُل، حق است. حق، شامل همه‌ی چیزهایی است که هست. به یک معنا، کُل، به اعتبار آنکه همان جهان است، «ظاهر» نامیده می‌شود. محی‌الدین ابن عربی در کتاب فصوص الحکم خود می‌گوید:

سبحان الذی خلق الاشیاء و هو عینها!

ستوده باد خدایی که آفرید چیزها را و خود عینِ همان چیزها بود.

منظور از عین در این جا، یعنی ذات. در ضمن، چیزها از هم جدا نیستند. آن‌ها با هم، واحدی یکپارچه را می‌سازند، شبکه‌ای متصل و مرتبط. ما به دو علت وحدت و یگانگی هستی را مشاهده نمی‌کنیم و اشیا را پدیده‌هایی جدا از هم فرض می‌کنیم. علتِ نخست، ادراک ماست که واقعیت را به آنچه «حس» می‌شود فرومی‌کاهد. البته، اگر گزارشات حواس خود را با تفسیرها و تعبیرهای ذهنی تحریف نکنیم و بر آن‌ها برچسب‌های ذهنی و عاطفی نچسبانیم، شاید نگاه‌مان از ظواهر اشیا عبور کند و به باطنِ یگانه‌ی ذاتِ اشیا برسد؛ همانی که به تعبیر ابن عربی، خالق اشیاست و عین اشیا.

علتِ دیگر، فکرهای ماست. ما در دام فکرهای خود افتاده‌ایم. خاصیت فکر، به تعبیر مولانا، احولی‌ست، یعنی دوگانه دیدن. ما با فکرهای خود می‌بینیم، یعنی با چشمان احول خویش. بنابراین، طبیعی‌ست که همه چیز را جدای از هم ببینیم. فکر، واقعیت یکپارچه را تجزیه می‌کند تا آن را برای خویش فهمیدنی کند. البته، کل ژرفا و گستره‌ای بیش از وحدتِ صرفِ اشیا دارد. در کل، امکانات بی‌نهایت نهفته است. کل به تدریج این امکانات بی‌نهایت را در عرصه‌ی آفرینش پدیدار می‌کند. کل، هستی مطلق و مطلقِ هستی‌ست. کل، هر دو قلمرو غیب و شهادت، نامتجلی و متجلی را شامل می‌شود. همسویی تو با کل، تو را به مجرای اراده‌ی کل، که همان بیداری‌ست تبدیل می‌کند. طبیعت، به‌طور شگفت‌انگیزی با کل همسوست. جالب است بدانی که در فاجعه‌ی سونامی که در سال ۲۰۰۴ روی داد، حیوانات وحشی آسیب ندیدند. آن‌ها به‌طور فطری با کل در تماس‌اند. به همین دلیل، با پیش‌آگاهی، پیش از وقوع حادثه، به مناطق مرتفع رفتند و سالم ماندند. شاید این فقط یک برداشت انسانی از رفتار

حیوانات وحشی باشد و آن‌ها، در آن زمان، فقط احساس می‌کرده‌اند که دارند به مناطق مرتفع می‌روند. ایجاد رابطه‌ای علی میان حوادثِ همزمان، کار ذهن است. کارل گوستاو یونگ می‌گوید: «میان پدیده‌های همزمان، رابطه‌ای علی برقرار نیست. این رابطه، جامه‌ای است که ذهن بر تن پدیده‌ها و رویدادهای همزمان می‌کند تا آن‌ها را فهمیدنی کند.» در واقعیت، یگانگی محض هست. در واقعیت، همه چیز در وحدتِ مطلق با مطلق هستی است. اگر به زعم ما، اشیا در وحدتی ناآگاهانه با کل زندگی می‌کنند، هدف ما این است که در وحدتی آگاهانه با کل زندگی کنیم و با آهنگِ هستی، آگاهانه و عاشقانه، هم‌آهنگ باشیم.

در توحید افعالی، فعل بشری، فعل خداست. آیا کل می‌تواند از طریق بشر موقعیتی تازه بیافریند؟ آیا کل می‌تواند از طریق بشر اراده‌ی خویش را جاری کند؟ آری، هنگامی که او اراده می‌کند کاری به انجام برسد، در بشر حادثه‌ی الهام و اشتیاق روی می‌دهد. در زبان انگلیسی، الهام (Inspiration) به معنای (In Spirit) است؛ یعنی «در جانِ هستی». اشتیاق (Enthusiasm)

زمینی نو | ده: هدف درونی تو

نیز به معنای (In God) است؛ یعنی «در خدا». بنابراین،
در الهام و اشتیاق، اراده و مشیت کل جاری ست. الهام و
اشتیاق، نیرویی خلاقه است، و تنها خداست که
می‌آفریند.

یازده: زمینی نو

اخترشناسان شواهدی در دست دارند مبنی بر این که کائنات پانزده میلیارد سال پیش در اثر انفجاری عظیم به وجود آمده‌اند، و از آن زمان تا کنون، همچنان بسط می‌یابند. جهان، نه تنها بسط می‌یابد، بلکه پیچیده‌تر نیز می‌شود. بعضی از دانشمندان معتقدند که این سیر نزولی از وحدت به کثرت، سرانجام به سیر صعودی از کثرت به همان وحدت اولیه میل می‌کند، آنگاه، جهان دوباره منقبض می‌شود؛ تا جایی که به حالت نامتجلی خود، یعنی غیب، برمی‌گردد. آن وحدتِ بحت و بسیط، باز این چرخه‌ی بسط و قبض را در شکلی تازه‌تر آغاز خواهد کرد. هدف از پدیدار شدن و ناپدید شدن چیست؟ استفان هاو کینگ، فیزیکدان، می‌گوید: «چرا هستی زحمت پدیدار شدن را به خود می‌دهد؟» او به این نتیجه می‌رسد که هیچ مدل ریاضی و هیچ طرحواره‌ی ذهنی‌ای هرگز نمی‌تواند به این پرسش پاسخ بدهد.

اگر نگاهی به درون خویش بیندازی، پی می‌بری که تو یک هدف درونی داری و نیز یک هدف بیرونی. در ضمن،

تو از گل هستی جدا نیستی. تو پاره‌ای جدایی ناپذیر از هستی گل هستی. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که هستی نیز غایتی درونی دارد و غایتی بیرونی. غایت درونی هستی، عشق به بیداری، یا به تعبیری، بیداری عشق است.

غایت درونی هستی را می‌توان با دو عنصر حَسَن (زیبایی) و حُب (عشق) توضیح داد. چرا هستی زحمت پدیدار شدن و تعین یافتن و پدیده شدن را به خود می‌دهد. چرا هستی صورت می‌پذیرد؟ چرا هستی که نامحدود است، خود را مَحْدَد می‌کند؟ پاسخ این پرسش را با پرسشی دیگر می‌توان داد: چرا این کار را نکند؟ در ضمن، گل این نمایش عظیم ظهور و بروز هستی در شکل‌ها و صورت‌های پدیده‌ها و رویدادها، حاکی از امکانات بی‌نهایت هستی است. چرا باید هستی این همه امکانات را در کتمِ عدم نگه دارد و آن‌ها را آشکار نکند، در حالی که می‌تواند این کار را بکند؟

بنابراین، غایت درونی هستی، شناختن امکانات وجودی خویشتن است. غایت بیرونی هستی، همین نمایش عظیمی است که برپاست: نقش‌آفرینی، خلق صورت‌ها و

شکل‌ها، ایجاد نسبت‌ها و رابطه‌های بین پدیدارها و تجربه‌ی آن‌ها. آنگاه هنگام لقا و دیدار آن غایت درونی و این غایت بیرونی می‌رسد. محل دیدار، ساحتِ شهود است. در این ساحت است که آن آگاهی بی‌کرانه به این جهان شکل‌ها و صورت‌ها آورده می‌شود. غایت درونی و بیرونی هستی، فراسوی ادراک ذهنی ماست. با وجود این، غایت درونی ما، این است که همچون نی، گره‌های نفسانی درون خود را باز کنیم تا نفسِ آن نی نواز هستی بتواند از مجرای باز وجود ما بگذرد و زیباترین نغمه‌ها را به وجود بیاورد. همه‌ی هدف‌های بیرونی ما باید در راستای این هدف درونی باشد. بدین‌سان، جهان ما به خدا تقرّب می‌جوید.

پیش از بیان نسبت بسط و قبض هستی، یعنی خلق و اعدام جهان، با زندگی تو، یادآوری این نکته ضروری‌ست که هرآنچه درباره‌ی حقیقت گفته می‌شود، خودِ حقیقت نیست، بلکه فقط چیزهایی‌ست که درباره‌ی حقیقت گفته می‌شود. نه فکرها و نه فرض‌ها و نظرها، هیچ‌کدام گنجایی آن نامتناهی را ندارند و نمی‌توانند آن را توضیح بدهند. هستی، نه فهمیده می‌شود و نه می‌توان آن را

وصف کرد. هیچ ذهنی گنجایش آن را ندارد که کل را در خود جای دهد. واقعیت، کلی ست یکپارچه، اما ذهن، این واقعیت یکپارچه را تکه تکه می بیند. همین شیوهی دیدن، موجب سوءفهمی بنیادی و اساسی می شود. جدا دیدن پدیده ها، ناشی از همین سوءفهم است. دیدگاه، به دلیل محدودیت آن، حقیقت نیست. دیدگاه، تعبیر است، تفسیر است. هر تعبیر و تفسیری نسبی ست. در حالی که واقعیت، مطلق است. این واقعیت مطلق را نمی توان در فکر جای داد و به زبان آورد. آیا می توان از ذهن و زبان فراتر رفت؟ آری، ساحت شهود، ساحتی ست فراتر از ذهن و زبان. با شهود است که «آنچه هست»، در لحظه ی اکنون، مشاهده می شود. مثالی می زنم که حقیقت مطلق و نسبی را تا حدودی توضیح می دهد. خورشید برای ما که روی سیاره ی زمین زندگی می کنیم، هم طلوع می کند و هم غروب می کند. این که خورشید طلوع و غروب می کند، حقیقتی نسبی ست. یعنی مشاهده گر روی زمین است که طلوع و غروب خورشید برایش معنا دارد. اگر در فضا باشی و از کره ی زمین دور باشی، مدام خورشید را می بینی؛ گویی که فقط

می درخشد و غروبی ندارد. با وجود دانستن این نکته که طلوع و غروب خورشید نسبی ست و مطلق نیست، ما باز از طلوع و غروب خورشید سخن می گوئیم و از تماشای آن ها لذت می بریم.

«زندگی من» نیز حقیقتی ست نسبی. حقایق نسبی، روایت حقیقت اند، حکایت حقیقت اند، قصه اند. گل پدیدار می شود و باز ناپدید می شود؛ انکشاف و احتجاب. گل رخ می نماید و باز در پوشش غیب می رود. صورت ها از دل بی صورتی بیرون می آیند و دوباره به بی صورتی باز می گردند. زمان، که قصه ی «زندگی من» در بستر آن جریان می یابد، امری ست ذهنی. زمان، واقعی نیست. بنابراین، «زندگی من» نیز جعل ذهن است و واقعیتی ندارد. چیزی به نام «زندگی من» وجود حقیقی ندارد، بلکه روایت هستی ست، قصه است. زیرا من و زندگی، دو چیز نیستیم، بلکه یک چیزیم.

زندگی نامه‌ی کوتاه تو

ظهور هستی و در حجاب رفتن دوباره‌ی آن، سیر نزولی
حق از غیب و نامتجلی به شهادت و متجلی، بسط و
قبض هستی، به بیرون زدن از خانه و بازگشت به خانه
شیهه است.

این بیرون زدن از خانه و بازگشت به خانه، در همه‌ی
نمودهای هستی بازتاب دارد؛ در انبساط و انقباض قلب
تو، در بازدم و دم تو، در خواب و بیداری تو. هر شب،
بی‌آنکه متوجه باشی، در خوابی عمیق و بی‌رؤیا، به
ساحت غیب می‌روی و صبح دوباره ظاهر می‌شوی؛ تازه
و سرشار. در دایره‌ی زندگی هر آدمی نیز بیرون زدنی
هست و بازگشتی. می‌توان گفت که تو ناگهان از
بی‌صورتی و عدم بیرون می‌آیی و در این جهان ظاهر
می‌شوی. سپس در زمان بسط می‌یابی. بسط تو در
جهان، فقط رشد جسمی تو نیست، بلکه بسط و تعمیق
آگاهی تو نیز هست، و نیز افزایش تجربه‌ها و داشته‌ها.
هنگامی که در طلب رسیدن به اهداف بیرونی خود
می‌کوشی، ناخودآگاه دامنهی نفوذ خود را گسترش
می‌دهی. زندگی مدام پیچیده‌تر می‌شود. این مرحله،

به طور معمول، با رشد ایگو همراه است، یعنی هویت گرفتن از اشیا و افعال و وضعیت‌ها و همه‌ی آن چیزهایی که پیش از این درباره‌شان سخن گفتیم. در این زمان، ایگو می‌کوشد به اهداف بیرونی‌اش برسد و خود را توسعه بدهد. ایگو، بر عکس طبیعت، نمی‌داند چگونه پذیرای «آنچه هست» باشد؛ یعنی نمی‌داند چگونه با لحظه‌ی حال یکی شود.

بدین سان، «نقش» پدید می‌آید و این نقش، به واسطه‌ی ایگو، بازی تلقی نمی‌شود، بلکه بسیار جدی گرفته می‌شود. همذات‌پنداری با نقش، همین است. ایگو را سائق‌هایی همچون آزمندی و افزون‌طلبی به پیش می‌برد. آنگاه، درست زمانی که احساس می‌کنی سرانجام داری به هدف خود می‌رسی و جای تو همین جاست، ناقوس بازگشت تو نواخته می‌شود. ابتدا نزدیکان تو، پدر و مادر تو، خویشان بزرگ‌تر تو شروع به مردن می‌کنند. به تدریج، بدن تو تحلیل می‌رود، پیرتر می‌شوی. سپس زمانی می‌رسد که، به لحاظ سنی، تو بزرگ خانواده هستی؛ یعنی حالا دیگر این تویی که باید چمدان‌هایت را ببندی و با دنیای شکل‌ها و صورت‌ها،

که خود تو نیز پاره‌ای از آن هستی، وداع کنی. حالا دیگر این تو نیستی که زندگی را بازی می‌کنی، زندگی‌ست که با تو بازی می‌کند. آن آگاهی که با شکل و صورت‌ها همذات‌پنداری می‌کرد، اکنون شاهد افول شکل‌ها و صورت‌هاست. سرانجام، تو می‌میری. یعنی این شکل ناپدید می‌شود. صندلی تو آن جاست، اما تو روی آن ننشسته‌ای. به جای تو، فضایی خالی‌ست روی صندلی. روزی این فضای خالی را شکل تو پر می‌کرد. اکنون این شکل ناپدید شده است. اکنون تو همان فضایی هستی که این شکل، زمانی در آن پدیدار شده بود.

هر پدیده‌ای، در واقع، هر شکلی، ظهور هستی‌ست. هستی، از طریق هر مظهری، خود را به شیوه‌ای تازه تجربه می‌کند و می‌شناسد. هر پدیده‌ای، فی‌نفسه، جهانی‌ست. با پایان یافتن نمایش زندگی یک پدیده، عمر و فرصت یک جهان به پایان می‌رسد؛ یک جهان در میان جهان‌هایی بی‌شمار.

بیداری و بازگشت

روند بازگشت، چه به صورت پیری یا بیماری و چه به صورت نقص در اموال و اولاد، روندی‌ست که می‌تواند به

بیداری بیانجامد. بیداری، جدا ساختن آگاهی از شکل‌هاست. البته، تعداد کسانی که در مسیر بیداری گام برمی‌دارند، بسیار اندک است. بیداری برای بسیاری از افراد پدیده‌ای مانوس نیست. به همین دلیل، هنگامی که بیداری در کسی واقع می‌شود، اطرافیان او گمان می‌کنند حال او خوش نیست و او چیزیش می‌شود. زیرا او با اطرافیان‌ش متفاوت جلوه می‌کند. دنیای ما، دنیای دیوانه‌ی دیوانه است. میزان جهل بشری بسی بیشتر از میزان آگاهی اوست. هنگامی که جهل حکم‌فرماست، رنج نیز پدیده‌ای شایع است. آن که جاهل است، رنجور و افسرده نیز هست. بسیاری از آدم‌ها از مرگ تصویری انتزاعی دارند. آن‌ها نمی‌دانند که وقتی شکل و صورت‌شان محو می‌شود، چه پیش می‌آید. دلیل ترس آدم‌ها از مرگ نیز به عدم درک آن‌ها از انحلال صورت‌ها و شکل‌ها مربوط است. هنگامی که زمان انحلال صورت و شکل این آدم‌ها فرا می‌رسد، آن‌ها دچار اندوه و یأس و ترس شدید می‌شوند. در نگاه آن‌ها، دنیا به پایان می‌رسد. زیرا زندگی برای آن‌ها چیزی نبوده است جز انباشتن و داشتن و جمع کردن و افزودن بر داشته‌ها و

موفق شدن. اکنون، در آستانه‌ی اضمحلال بدن، همه‌ی این‌ها از دست می‌روند. این‌ها روزی معنای زندگی آن‌ها بودند. اکنون معنای زندگی آن‌هاست که از دست می‌رود. معنای زندگی آن‌ها، همان هویتی بوده است که آن‌ها از شکل‌ها گرفته‌اند، و آن‌ها اکنون در آستانه‌ی محو شکل‌هایند. هویت گرفتن از شکل‌ها، ایگوست. اکنون، با محو شدن شکل‌ها، ایگوست که احساس می‌کند دارد می‌میرد. ایگو می‌خواهد خود را حفظ کند.

ایگو به شکل‌ها تکیه دارد، و اکنون شکل‌ها دارند محو می‌شوند. هنگامی که زمان مرگ و فروریزی شکل زندگی فرا می‌رسد، بسیاری از آدم‌ها خود را می‌بازند و احساس پوچی و بی‌معنایی می‌کنند. در حالی که در روند بازگشت، معنایی ژرف‌تر نهفته است. اگر زندگی معنایی دارد، این معنا در روند بازگشت و انحلال شکل‌ها و صورت‌ها نهفته است، نه در شکل‌پذیری و تعیین یافتن آن بی‌شکل و صورت. هنگامی که پیری آغاز می‌شود یا مصیبتی واقع می‌شود و یا چیزی از دست می‌رود، به تبع آن، هویت حاصل از همذات‌پنداری با شکل‌ها نیز تحلیل می‌رود و بعد معنوی انسان تقویت می‌شود. گویی هدف درونی بعضی از افراد هنگامی هویدا می‌شود که اهداف بیرونی آن‌ها تحلیل می‌رود و پوسته‌ی ایگوی آن‌ها نازک می‌شود و ترک می‌خورد. چنین رویدادهایی، اعلام ورشکستگی و شکستگی ایگو و آغاز اضمحلال شکل و صورت است. در بسیاری از فرهنگ‌های قدیم برای سالخوردگان احترامی ویژه قائل‌اند. دلیل این امر می‌تواند این باشد که همگان به‌طور شهودی درک می‌کنند که سالخوردگان در آستانه‌ی محو شدن‌اند، و

در آستانه‌ی محو شدن است که حکمت و ژرف‌اندیشی ظهور می‌کند. امروزه واژه‌ی «پیر» معنایی منفی دارد. گویی «پیر» به معنای بی‌مصرف شدن است. این واژه، گاهی نیز فحش تلقی می‌شود. برای مثال، می‌گویند: «آهای، پیری!» برای اجتناب از بار منفی واژه‌ی «پیر»، ما گاهی واژه‌ی «سالخورده» و «پا به سن گذاشته» را به کار می‌بریم. در زمان‌های گذشته، «مادر بزرگ» شأنی والا داشت و حاکی از بزرگی و وجاهتی حکیمانه بود. امروزه به او «مامانی» می‌گویند. چرا «پیر» بی‌مصرف تلقی می‌شود؟ زیرا در تمدن کنونی، مهم آن است که کاری بکنی. «بودن» تو مهم نیست. تمدن کنونی، در کارها و انجام کارها گم شده است و درباره‌ی بودن چیزی نمی‌داند. در تمدن کنونی، بودن باید به مصرف کاری برسد!

ظاهراً در بعضی از افراد، حرکت بسطِ رو به بیرون، با آغاز حرکتِ بازگشت به درونِ زودهنگام قاطبی می‌شود. برای مثال، ما دوست نداریم کودکان با مرگ روبرو شوند، اما بعضی از کودکان با مرگ پدر یا مادر و یا هر دوی آنها روبرو می‌شوند. بعضی از کودکان، خود می‌میرند، پیش

از آن که حرکت رو به بیرون آن‌ها کامل شود. بعضی از کودکان توانایی‌های کودکان عادی را ندارند و از این بابت آسیب می‌بینند. بعضی از افراد نیز در دوران جوانی دچار حوادثی سخت می‌شوند و آسیب‌هایی جدی می‌بینند. این آسیب‌ها آن‌ها را دچار محدودیت شدید می‌کند. آیا همه‌ی این‌ها اختلال در سیر طبیعی بسط هستی در بعضی از افراد نیست؟ بروز آشفتگی نابهنگام در حرکت بیرونی فرد، ممکن است سبب بیداری معنوی زودهنگام فرد شود. در هر حال، هیچ چیز رخ نداده است که قرار نبوده است رخ بدهد. هر آنچه واقع می‌شود، چیزی است که واقع می‌شود، و واقعیت آن را نمی‌توان انکار کرد. آنچه هست، همان گونه است که باید باشد؛ یعنی هیچ حادثه‌ای رخ نمی‌دهد که با آهنگ هدف درونی هستی هماهنگ نباشد. بنابراین، اختلال در اهداف بیرونی می‌تواند موجب یافتن هدف درونی شود. آنگاه هدف درونی می‌تواند اهداف بیرونی ژرف‌تری را تعیین کند؛ اهدافی که با هدف درونی همسو هستند. نگران نباش. آنچه این‌جا، در ساحت شکل‌ها از دست می‌رود، در ساحت ذات به دست می‌آید. هنگامی که

دچار حادثه‌ای وحشتناک می‌شوی، یا چیزی با ارزش یا
عزیزی را از دست می‌دهی، و یا خسارتی بزرگ می‌بینی،
مستعد دریافت روح هستی می‌شوی. تو به بی‌ثباتی
شکل‌ها پی برده‌ای، بنابراین، دیگر برای شکل‌ها ارزشی
افراطی قایل نیستی. با مصیبتی که دیده‌ای، با بیماری
وحشتناکی که داشته‌ای، با شکستی که خورده‌ای، اکنون
می‌دانی که دنیای صورت‌ها قابل اتکا نیست، زیرا
بی‌ثبات و متزلزل است. همین آگاهی، نمی‌گذارد در
شکل‌ها و صورت‌ها گم شوی. پیری هم فرصتی است
مغتنم. این فرصت، تازه دارد شناخته می‌شود. در
بسیاری از آدم‌ها حتی فرصت پیری هم از دست می‌رود.
زیرا ایگو، با بازگشت نیز همذات‌پنداری می‌کند،
همان‌طور که با بیرون زدن و خروج همذات‌پنداری
می‌کرد. نتیجه‌ی همذات‌پنداری با بازگشت، سخت‌تر
شدن پوسته‌ی ایگو است. روند بازگشت، روند گشودگی
به روی بیکران است. در حالی که ایگو روند بازگشت را
به روند بسته شدن بیشتر به روی بیکران تبدیل می‌کند.
روند بازگشت، یعنی روند بستن چمدان‌ها و فارغ شدن
از اشیا و آماده شدن برای محو شدن. این جاست که

دانایی محو شدن، یعنی دانایی عشق، به کار می‌آید.
این جاست که کمیتِ همه‌ی دانش‌ها و داشته‌ها لنگ
است. ایگو، در سال‌های پایانی عمر، به خاطره‌های
گذشته می‌چسبد، گرفتار ترس و خشم می‌شود، به حال
زار خود می‌گرید، احساس گناه می‌کند، سرزنش
می‌کند، غصه می‌خورد. در سال‌های پایانی عمر، اگر ایگو
مرده باشد، مرگ دروازه‌ای تلقی می‌شود گشوده به روی
روح جاودانه‌ی جهان. مرگِ شخصیتِ قطره،
دروازه‌ای ست به روی بی‌تشخصیِ دریا. قرار نیست قطره
بمیرد. قرار است قطره آنچه را که حقیقتاً هست و بوده
است تجربه کند: دریا! رایبندرانات تاگور مثلِ اعلای این
حالت بود. من با پیران بسیاری ملاقات کرده‌ام که همه
به چنین بصیرتی رسیده بودند و به روی مرگ، آغوشی
گشوده بودند. آن‌ها نورانی شده بودند. نور ذات بود که
بر آن‌ها می‌تایید. مرگ، دروازه‌ای گشوده است. با مرگ،
تمام نمی‌شوی. با مرگ، تازه آغاز می‌شوی. آن حقیقتی
را که در شکل‌ها گم کرده بودی، با مرگ بازمی‌یابی. از
دروازه‌ی مرگ می‌گذری. برمی‌گردی تا نگاهی به
دروازه‌ای بیندازی که از آن گذشته‌ای. اما تو نیستی که

برمی‌گردد تا واپسین نگاه را به واپسین واقع‌ی زندگی
خود بیندازی. دروازه‌ی مرگ، توییِ توست که از آن
می‌گذری. «تو» همان دروازه هستی؛ دروازه‌ای که آن را
پشت سر می‌گذاری. تو، همچون ماری که پوست
بیندازد، از «من» خویش بیرون می‌آیی. بنابراین، هنگامی
که برمی‌گردد تا نگاهی به دروازه‌ی مرگ بیندازی،
متوجه می‌شوی که آن دروازه چیزی نیست، مگر «من»
تو که آن را گذاشته‌ای و گذشته‌ای. درضمن، آن که
برمی‌گردد تا نگاهی به دروازه بیفکند، «تو» نیستی، ذات
است!

بیداری و حرکت بیرونی

بسط زندگی فرد، با حرکت بیرونی هستی در آن فرد، یعنی با ظهور حق در آن مظهر، آغاز می‌شود. ایگو، که همان همذات‌پنداری با نقش است، از این فرصت استفاده می‌کند تا خود را بسط دهد. بسط ایگو با بسط فرد در تضاد است، یعنی هرچه ایگو فربه‌تر، تو نحیف‌تر. اگر آگاهی تو افزایش یابد، برای کشف هدف درونی زندگی، دیگر لازم نیست تا فرا رسیدن ایام پیری و ترک خوردن ایگوی خود منتظر بمانی. خورشید آگاهی تازه‌ای در حال دمیدن است. اکنون بسیاری از افراد، بی‌آنکه نیاز به لرزه بر بنیادهایشان باشد، بیدار می‌شوند. آن‌ها، در حالی که هنوز روند بسط و ظهور را طی می‌کنند، داوطلبانه به پیشواز بیداری می‌روند. اگر ایگو مانع نشود، نور و معنویت از طریق سیر نزولی هستی و روند بسط و ظهور و حرکت بیرونی که شامل پندار، گفتار، کردار و آفرینش هنری ست، خود را به جهان ما وارد می‌کند، با همان نیرویی که در سیر صعودی و بازگشت، در سکون و بودن و رهایی از پندار، خود را وارد جهان ما می‌کند.

هشیاری بشر، قطره‌ای است در برابر هوش هستی. در برابر هوش هستی، هفت دریا نیز شب‌نمی بیش نیست. با وجود این، همین قطره‌ی هشیاری بشری نیز توسط ایگو تبخیر می‌شود. هوش بشری به جنون ایگو خدمت می‌کند. شکافتن اتم، هشیاری فوق‌العاده‌ای لازم دارد. اما به کار گرفتن این هشیاری برای ساختن بمب‌های اتمی و انبار کردن آن‌ها در زرادخانه‌ها برای کشتار آدم‌ها، جنون ایگوست، حماقت بشری است. حماقت، آنگاه که به جنون می‌آمیزد، بسیار خطرناک می‌شود. حماقت جنون‌آمیز، حیات بشری را تهدید می‌کند. شعور ما، اگر تحت سلطه‌ی ایگوی ما نباشد، با سیر صعودی کائنات هم‌گام می‌شود و بسط می‌یابد. آنگاه، ما نیز می‌آفرینیم. در واقع، ما نیستیم که می‌آفرینیم، بلکه هستی است که از خلال وجود ما می‌آفریند. اکنون، ما به نیروی خلاقه‌ی هستی متصل شده‌ایم. در ساحت این آگاهی و حضور، ما دیگر با آنچه می‌آفرینیم همذات‌پنداری نمی‌کنیم، و در ساخته‌های خود گم نمی‌شویم. گرچه می‌دانیم که آفریدن و خلاقیت، توانی بسیار می‌طلبد، اما ما به توان بی‌نهایت هستی وصل

هستیم. بنابراین، راحت و بی ترس و بی تنش، می آفرینیم
و کارهای بزرگ و پیچیده را ساده انجام می دهیم. ترس
و تنش، نشانه‌ی حضور ایگوست. زیرا ترس و تنش،
واکنش منفی ما در برابر موانع است.

ایگو، جدایی می‌افکند و خصومت می‌آفریند. زیرا هرچه ایگو فربه‌تر باشد، احساس جدایی از دیگران شدیدتر است. اگر تو خود را از دیگران جدا ندانی، بی‌تردید، برای همه‌ی آن‌ها چیزی جز خوبی نخواهی خواست. چنین نگاهی فقط وصل می‌کند، جدا نمی‌کند. «تو برای وصل کردن آمدی!» در این صورت، من می‌کوشم، اما نه فقط برای کشورِ «من»، بلکه برای همه‌ی انسان‌ها. من می‌کوشم، اما نه برای کیشِ «من»، بلکه برای تحقق بصیرت در همه‌ی انسان‌ها. من می‌کوشم، اما نه برای منافعِ نوعِ «من»، بلکه برای همه‌ی موجودات زنده‌ی ساکن زمین. من می‌کوشم، نه برای این شکل‌ها و صورت‌های مربوط به «من»، بلکه برای خدا. عمل لازم است، اما تنها لازمه‌ی تحققِ حقیقتِ ما نیست. عمل، ضرورتی ثانویه است. لازمه‌ی نخست تحققِ حقیقتِ ما، آگاهی ماست. اگر آگاهی نباشد، اعمال ما ثمری نخواهند داشت. اگر درون ما دگرگون نشود، بیرون ما نیز دگرگون نخواهد شد. اگر درون ما به نور آگاهی ما روشن نشود، بیرون ما نیز در ظلمت فرو خواهد رفت.

هستی، که عینِ آگاهی است

هستی مطلق، حتی هنگامی که در پندارِ تعینات و امور اعتباری و شکل‌ها فرو می‌رود، باز عینِ آگاهی است. بنابراین، آگاهی، همواره آگاه است. هستی مطلق، همان وجودِ محضِ ازلی و ابدی است. جهان بیدار می‌شود. جهان هشیار می‌شود، یعنی جهان به آگاهی تقرب می‌جوید؛ یعنی آگاهی، خود را از صورت‌ها و شکل‌ها و نمودهای خویش جدا می‌کند. ایگو، همذات‌پنداریِ آگاهی با شکل‌ها و صورت‌ها و نقش‌هاست. بیداری، ایجاد فاصله‌ای است میان آگاهی و شکل‌ها و صورت‌ها و نقش‌ها. هستی مطلق، که عینِ آگاهی است، خود را در شکل‌ها و صورت‌ها، یعنی در جهان، پدیدار می‌کند؛ خود را پدیده می‌کند. هنگامی که آگاهی، خود را پدیده می‌کند، یعنی هنگامی که هستی مطلق تعین می‌یابد و بی‌صورتی صورت و شکل پیدا می‌کند، به نظر می‌رسد که حالا دیگر مشمول زمان می‌شود و با مرور زمان، تحول می‌یابد. این بازیِ انکشاف و احتجاب، ظهور و اختفا را ذهن در نمی‌یابد. اما ما می‌توانیم به درون رو کنیم و یکپارچگی و وحدت هستی را در آن جا شهود

کنیم. در ساحت درون است که درمی یابیم ما همان حضور هشیاریم.

آگاهی کل است که این همه نقش و نگار را در چنّتهی امکان خود دارد و آن ها را در جهان عیان می کند. از یاد نباید برد که عالم غیب از عالم شهادت جدا نیست. ثنویت در کار نیست. صورت و بی صورت، یکی بیش نیستند. او، که یکی ست، همان ظاهرِ نهان است. ساکنِ روان است. بی پای پادوان است. گویای بی زبان است. ظهور و تجلی به این معناست: یکی ست که فرض می کند دو یا کثیر است. غیب، به عالم شهادت گام می گذارد و به همراه خود آگاهی را به عرصه ی ظهور می رساند. آگاهی در عرصه ی وجود انسان کامل ظهور می کند.

انسان کامل، به معنای انسانی نیست که از رذایل اخلاقی بری ست، گرچه چنین نیز هست، اما او چیزی بیش از این صفت خوب اخلاقی ست. انسان کامل، بیداری از خواب «من» است. بنابراین، هستی، که عین آگاهی ست، خود را توسط انسان کامل به این جهان وارد می کند. آن شکل و صورتِ انسانی، که بیدار می شود،

بیداری هستی از خوابِ «من» یا رهایی از همذات‌پنداری با شکل و صورت است.

هستی، دو سیر دارد: سیر نزولی و سیر صعودی. سیر نزولی هستی، حرکت هستی‌ست به سوی شکل‌ها و پوشیده شدنِ آن است در حجاب شکل‌ها و صورت‌ها. هستی، که عین آگاهی‌ست، گاهی چنان در حجاب شکل‌ها و صورت‌ها پوشیده می‌شود که خود را نه عین آگاهی، بلکه عین همان شکل و صورت می‌پندارد. همذات‌پنداری با شکل‌ها و صورت‌ها، ایگو، این گونه تحقق می‌یابد. در سیر صعودی هستی، که رجعت هستی به اصل خویش است، هستی، که عین آگاهی‌ست، خود را از شکل و صورت جدا می‌کند. جدایی آگاهی از شکل و صورت را در انسان کامل می‌بینیم. بنابراین، انسان کامل، تحقق سیر صعودی هستی در عالم شکل‌ها و صورت‌هاست. انسان کامل، یا بیداری، تحقق روند رهایی از همذات‌پنداری با شکل‌ها و صورت‌هاست. انسان، امکانی‌ست برای بیداری. به تعبیری دیگر، انسان، عرصه‌ای‌ست برای بیداری. هدف اصلی ما از بودن، همین بیدار شدن است.

آگاهی، در سیمای انسان کامل، تجسم یا جسمیت می‌یابد. یعنی، انسان کامل، همان آگاهی‌ست که بر روی خاک گام برمی‌دارد. آنچه ظاهر می‌نامیم‌اش، ظاهر من و تو و او نیست؛ ظاهر خداست، ظهور اوست، پدیدار شدن اوست. هستی، همچنان در اطلاق خویش باقی می‌ماند، اما خود را در صورت‌ها گم می‌کند، با صورت‌ها یکی می‌شود. معنای هبوط، همین است. او از آسمان اطلاقِ خویش به زمینِ تعینات و صورت‌ها و شکل‌ها نزول می‌کند. اطلاق، یعنی رها از همه‌ی شکل‌ها و صورت‌ها و محدوده‌ها و شرط‌ها. هیچ شرطی، او را محدود نمی‌کند. در سیر نزولی هستی‌ست که هستی در خیالِ خلاق خود بسط می‌یابد، بیرون می‌زند، خود را در صورت‌ها و شکل‌ها تماشا می‌کند، و خود را با این شکل‌ها و صورت‌ها یکی می‌انگارد. تنها در لحظه‌ی محو شدن شکل و صورت است که می‌توان هستی بی‌شکل و صورت را شهود کرد. لحظه‌ی محو شدن شکل و صورت، لحظه‌ی مرگ است. انسان کامل، این مرگ را پیش از مرگ، یعنی پیش از محو شدن شکل و صورت خود، تجربه می‌کند.

موتوا قبل أن تموتوا!
بمیرید، پیش از آن که بمیرید!
مولانا این مرگ را این گونه توضیح می دهد:
بمیرید، بمیرید، در این عشق بمیرید
در این عشق چو مردید، همه روح پذیرید
بمیرید، بمیرید، وز این مرگ مترسید
کز این خاک برآید، سماوات بگیرید
بمیرید، بمیرید، وزین نفس ببرید
که این نفس چو بند است و شما همچو اسیرید
یکی تیشه بگیرید پی حفره ی زندان
چو زندان بشکستید همه شاه و امیرید
بمیرید، بمیرید، به پیش شه زیبا
بر شاه چو مردید، همه شاه و شهیرید
بمیرید، بمیرید، وز این ابر برآید

چو زاین ابر برآید، همه بدرِ منیرید

وقتی شکلی محو می شود، آنگاه، بی شکل، در شکلی دیگر و یا شکل هایی دیگر پدیدار می شود: خلق جدید. در خلق جدید، صورتی تازه از بی صورتی بی زمان و بی مکان بیرون می آید. «صورت از بی صورتی آید برون!» هنگامی که صورتی تازه از بی صورتی لازمان و لامکان بیرون می آید، بی صورتی، خود را با این صورت یکی می پندارد. همذات پنداری بی صورت با صورت، این گونه آغاز می شود. هنگامی که شیر کالبد گورخر را می درد، هستی، که در صورت گورخر ظهور کرده است، خود را از شکلی که در حال از هم پاشیدن است، جدا می کند. در این لحظه، یعنی لحظه ی مرگ گورخر و یا لحظه ی محو شدن صورت گورخر، بی صورتی مجالی می یابد تا حقیقتِ خویش را شهود کند. آنگاه، همین بی صورتی باز به خوابِ صورتی دیگر فرو می رود و قصه ی یک صورت یا شکل تازه آغاز می شود: شیر. هنگامی که همان شیر پیر می شود و دندان هایش می ریزد و دیگر نمی تواند شکار کند، در لحظه های کشیدنِ نفس های آخر، بیداری از خوابِ شیر نیز تحقق می یابد. سپس، بی صورت، به

رؤیای صورتی دیگر فرو می‌رود. در سیاره‌ی زمین، ایگوی انسان، واپسین دَم خوابِ عالم است، واپسین دمی که آگاهی خود را با شکل و صورت همذات می‌پندارد. این دَم و این مرحله، دَم و مرحله‌ای ضروری در تحولِ تکاملی آگاهی‌ست.

مغز انسان، ساختاری بی‌نهایت پیچیده است. آگاهی از طریق همین ساختار پیچیده است که خود را به ساحتِ جهان می‌کشانَد. مغز انسان دارای یک میلیارد سلول عصبی‌ست. این سلول‌ها نورون نامیده می‌شوند. به همان تعداد که کهکشان ما ستاره و سیاره دارد، مغز ما نیز نورون دارد. مغز ما یک کهکشان است. آگاهی، محصول مغز ما نیست، بلکه آگاهی از طریق مغز ما می‌گذرد و خود را در جهان متجلی می‌کند.

هنگامی که مغز تو مختل می‌شود، آگاهی از بین نمی‌رود، بلکه راهِ ورود آگاهی به جهان، ناهموار و مسدود می‌شود. آگاهی تو از بین نمی‌رود، تو از همین آگاهی سرشته شده‌ای. ممکن است چیزی را از دست بدهی که مالک آن هستی. اما نمی‌توانی چیزی را از دست بدهی که خودِ عینِ آن چیز هستی. تویی تو، روزی از بین

می رود، اما «هستی» تو هرگز از بین نمی رود. هستی،
هرگز نیست نمی شود. پرنده می میرد روزی، آری، اما
پرواز همیشه برجاست.

عمل هشیارانه

مرحله‌ی بعدی سیر هستی بر روی سیاره‌ی زمین، سیر
صعودی است. صورتِ ظهور یافته‌ی این سیر، عملِ
هشیارانه انسان کامل است. مرحله‌ی بعدی سیر هستی،
سیر صعودی هستی، ظهور انسان کامل در صورت‌های
آدم‌های بیدار متعدد است. البته، هرچه انسان هشیارتر
می شود، بازی‌های ایگو هم پیچیده‌تر می شود. هرچه
شیرها شیوه‌ی شکار خود را پیچیده‌تر می کنند، آهوها هم
شیوه‌ی گریز خود را پیچیده‌تر می کنند. کرم ابریشم،
درست پیش از تبدیل شدن به پروانه، کمی بدقلق
می شود. در این لحظه، آگاهی، صورتِ کرم را ترک
می کند و در صورتِ تازه‌ی پروانه جلوه می کند. جهان،
همه، جلوه‌گاهِ هستی است. هستِ جهان، یک هستی
بیش نیست. در واقع، اوست که جهانِ خرم می‌نماید. در
ضمن، اوست که عاشقِ جهانِ خرم می‌نماید. اوست که
عاشقِ خویشتن است. ما در متنِ رویدادی بزرگ واقع

شده‌ایم؛ رویداد بیداری! البته، در اخبار رادیو و تلویزیون و روزنامه‌ها، از این رویداد بزرگ خبری نمی‌شنوی. آن‌ها از این راز چیزی نمی‌دانند.

این راز را در کلاس راز باید دید و شنید. کلاس رسانه‌ها، کلاس تبلیغ کالا است. در کلاس راز است که آگاهی دارد از رؤیای شکل‌ها و صورت‌ها بیدار می‌شود. کلاس راز، کلاس رهایی آگاهی از توهم «من» است. در کلاس راز، آگاهی ست که خود را شهود می‌کند، حق است که خود را شهود می‌کند. این کلاس، کلاس بیداری، در جای جای زمین زیبای ما برپاست. این، بشارتی ست برای سیاره‌ی ما. بشارت آن که زین‌پس آگاهی می‌تواند صورت‌هایی تازه بیافریند، بی‌آنکه خود را در این صورت‌ها گم کند. این صورت‌های تازه، که آگاهی خود را در آن‌ها گم نمی‌کند، صورت‌های انسان‌های کامل است. صورت‌های انسان‌های کامل نیز روزی محو می‌شوند. اما آگاهی می‌ماند.

آگاهی، خود را با صورت انسان کامل همذات نمی‌پندارد، و در صورت انسان کامل، از جدایی خود و این صورت، آگاه است. آنگاه، همین آگاهی، در ساحت

وجود انسان کامل، هشیارانه عمل می کند و آگاهانه صورت آفرینی می کند. در این صورت، آگاهی، حتی در حین آفریدن صورت، نسبت به خویشتن آگاهی دارد. عمل هشیارانه، همسویی اهداف بیرونی تو با هدف درونی توست. به واسطه‌ی عمل هشیارانه، تو با آهنگ کل هستی، هماهنگ می شوی. بدین سان، هشیاری، از طریق تو خود را به جهان می رساند.

کارهای تو نیستند که تو را به مقصد می رسانند. شیوه‌ی عمل توست که تو را به مقصد می رساند. شیوه‌ی عمل تو، به میزان حضور و هشیاری تو بستگی دارد. حضور و هشیاری ست که کیفیت کار تو را تعیین می کند. اولویت با میزان حضور و هشیاری توست، نه با حجم کارهایی که انجام می دهی. موقعیت‌ها مهم نیستند، حضور و هشیاری تو در موقعیت‌هاست که مهم است. موفقیت تو در آینده، به کیفیت کار تو در لحظه‌ی حال بستگی دارد. آن‌هایی که فقط غرق آینده‌اند و در لحظه‌ی حال حضوری ندارند، هرگز خوشبخت نمی شوند. آن‌ها به چیزهایی می رسند، اما آن چیزها نمی تواند آن‌ها را خوشبخت کند. به همین دلیل است که دارا و ندار،

ضعیف و قدرتمند، مشهور و گمنام، همه، احساس ناخرسندی می کنند و مضطرب اند. خاستگاهِ عمل تو، یا آگاهیِ توست و یا ایگوی تو. اگر خاستگاهِ عملِ تو آگاهیِ تو باشد، خرسندی و خوشبختیِ تو قطعی ست.

سه نوع عمل هشیارانه

هشیاری به سه طریق از وجود تو می گذرد و خود را به این جهان می رساند. تو به این سه طریق می توانی خود را با آهنگِ خلاقه‌ی جهان هماهنگ کنی. این سه طریق، سه شیوه‌ی بودنِ تواند و عبارتند از: پذیرش، شور و سرمستی، اشتیاق. در هر عملی که انجام می دهی، باید حداقل یکی از این سه شیوه‌ی بودن را بروز دهی. اگر، حین انجام کار، هیچ یک از این سه حالت را نداشته باشی، کار تو برخاسته از ایگوی توست. کاری که از ایگو سر می زند، هم تو را به رنج می افکند و هم دیگران را.

پذیرش

هنگامی که شور و شوقی برای انجام کاری نداری و مجبور به انجام آن کار هستی، حداقل باید پذیرای انجام آن کار باشی. پذیرش، در واقع، پذیرش این حقیقت است که من در این لحظه و در این حال و موقعیت باید این

کار را انجام بدهم. بنابراین، حال که باید این کار را انجام بدهم، با طیب خاطر آن را انجام می‌دهم. درباره‌ی اهمیت پذیرش و عدم مقاومت درونی، پیش از این سخن گفته‌ایم. برای مثال، در شی سرد و زمستانی، لاستیک اتومبیل تو پنچر می‌شود. بدیهی‌ست که تو از این امر خوشحال نیستی و شور و شوقی برای پنچرگیری نداری. اما می‌توانی پذیرای موقعیت پیش‌آمده باشی. هنگامی که این موقعیت را می‌پذیری و دست به کار تعویض لاستیک اتومبیل خود می‌شوی، آرامش داری. این آرامش، انرژی‌ست. این انرژی، حین کار، به همه‌ی کار تو سرایت می‌کند. گرچه آرامش، در ظاهر، حالتی منفعلانه است، اما چنین نیست. آرامش، خلاق است. زیرا آرامش، طریقی‌ست که امری جدید از آن طریق می‌گذرد و به جهان ما می‌رسد. پذیرش، شکلی از تسلیم و رضا است. بنابراین، آنگاه که احساس می‌کنی دیگر کاری از تو بر نمی‌آید و در اختیار به روی تو باز نیست، رضا به داده بده و گره از جین بگشا!

شور و سرمستی

پذیرش، به تو آرامش می بخشد. اما اگر کاری را با شور و سرمستی انجام بدهی، احساس زنده بودن می کنی. شور و سرمستی، به تو زندگی می بخشد. در زمینی نو، انگیزه‌ی افزون‌طلبی در کارها، جای خود را به شور و سرمستی می دهد. یعنی تو به خاطر شوری که در خود کار نهفته است، آن کار را انجام می دهی. در واقع، کار تو، سماع عارفانه‌ی توست. هیچ عارفی به آن دلیل که سماع برایش نافع است سماع نمی کند.

سماع عارف، تجلی شور و سرمستی اوست. خاستگاه افزون‌طلبی و خواهش، ایگوست. ایگوست که تو را از دیگران جدا می کند و آنگاه می خواهد این موجود جدا از دیگران را بیشتر و بیشتر کند. ایگوست که به تو می گوید: «اگر بیشتر داشته باشی، بیشتر می شوی!» در حالی که شور و سرمستی، تو را با نیروی خلاقه‌ی هستی یگانه می کند، و از طریق همین یگانگی با ذات هستی ست که با همه چیز و همه کس یگانه می شوی. آنگاه، دیگر نمی خواهی با داشته‌های بیشتر خود، از دیگران بیشتر شوی. زیرا دیگران، دیگر دیگران نیستند. تو با همه‌ی

آن‌ها یگانه‌ای. هنگامی که به ماضی و مستقبل آتش می‌زنی و از گذشته و آینده رها می‌شوی، سرشار می‌شوی از شور و سرمستی بودن در لحظه‌ی حال. شور و سرمستی، فقط در لحظه‌ی حال یافت می‌شود. در گذشته‌ها فقط حسرت هست، و در آینده‌ها فقط دغدغه. شور و سرمستی بودن، به زندگی تو کیفیت می‌دهد. شور و سرمستی، پویایی است. ایگو، ایستایی است، درجا زدن است، لنگان لنگان به دور خود چرخیدن است. هنگامی که هستی در عرصه‌ی شکل و صورت تو بیدار می‌شود، در تو شور و سرمستی پیدا می‌شود. لازم نیست منتظر معجزه‌ای باشی که رخ دهد تا تو از کاری که می‌کنی لذت ببری. برای لذت بردن از زندگی، هرگز با ذهن خود مشورت نکن. زیرا ذهن همواره دلایلی بسیار دارد دال بر این که زندگی لذت بخش نیست، بلکه دردآور است. ذهن، همواره زندگی را به تعویق می‌اندازد. شاید فردا بتوانی از زندگی خود لذت ببری! اما این فردا هرگز فرا نمی‌رسد و همواره در فردای دست نیافتنی گرفتار است. غلط است اگر بگویی: «من از انجام این کار لذت می‌برم!» کار نیست که به تو لذت می‌دهد. این

تویی که شور و سرمستی و لذت را از درون خویش به
جانب مجرای کار خویش می کشانی و در کار خود
جاری می سازی. به تعبیر مولانا:

باده از ما مست شد، نه ما از او

قالب از ما هست شد، نه ما از او

این تویی که به کار شور و سرمستی می بخشی. کار، قالب
است. قالب، از تو کیفیت می گیرد. شور و سرمستی و
لذت، کیفیت است. کیفیت، از اعماق وجود تو می جوشد
و در این جهان جاری می شود. گمان این که می توانی از
کار خویش لذت ببری، موجب این سوء تفاهم می شود
که تو می توانی از کاری یا چیزی لذت ببری. آنگاه، برای
یافتن این لذت، به کاری یا چیزی متوسل می شوی.
حالا، نگاه تو به بیرون از تو دوخته شده است. اما بیرون
نمی تواند آن را به تو بدهد. به همین دلیل است که
بسیاری از آدم ها در احساس ناکامی و شوربختی فرو
رفته اند. دنیا چیزی به تو نمی دهد. این نکته را فراموش
نکن. این تو هستی که چیزی به دنیا می دهی و می روی.
به تعبیر مولانا: «چرخ در گردش، اسیر هوش ماست!»
بنابراین، میان عمل و شور و سرمستی چه رابطه ای

وجود دارد؟ هنگام کار، اگر حضور داشته باشی، شورمندانه کار خواهی کرد و سرمست خواهی شد. در این صورت، هدف تو، زودتر تمام کردن کار نیست. تو از کار خویش لذت نمی‌بری، بلکه از شور و سرمستی درون خویش هنگام انجام آن کار لذت می‌بری. در این صورت، آنچه تو هستی با شور و سرمستی می‌آمیزد و یکی می‌شود. یعنی هنگامی که از انجام کاری لذت می‌بری، در واقع، در حال تجربه‌ی پویای شور و سرمستی هستی. بنابراین، هر کاری که در تو احساس شور و سرمستی ایجاد کند، تو را به سرچشمه‌ی شورها و شعورها هدایت می‌کند.

در این جا تمرینی معنوی به تو می‌دهم که موجب انبساط خاطر تو و نیز ایجاد شور و خلاقیت در زندگی تو می‌شود. فهرستی تهیه کن از کارهای روزمره‌ی خویش. در این فهرست، حتی کارهایی را نیز وارد کن که به نظر تو ملال‌آورند، رنج‌آورند، پردغدغه‌اند. در این فهرست، کارهایی را وارد نکن که از آن‌ها بیزار هستی. کارهایی که از آن‌ها بیزار هستی، کارهایی هستند که یا باید آن‌ها را بپذیری و یا آن‌ها را ترک کنی، چاره‌ی دیگری نداری.

فهرست تو، ممکن است شامل این موارد باشد: طی کردن مسیری برای رفتن به سر کار و باز طی کردن مسیری برای برگشتن به خانه، خرید روزانه، شستن لباس‌ها و ظروف و کارهای دیگر. پس از این، هر وقت که مشغول انجام این کارها هستی، بگذار آن‌ها گذرگاهِ هشیاری تو باشند. یعنی هشیاری تو از طریق آن‌ها بگذرد و به زندگی برسد. هنگام انجام این کارها، کاملاً هشیار و حاضر باش. خود را در پس‌زمینه‌ی کارهایی که می‌کنی، احساس کن. به زودی متوجه می‌شوی که کارها دیگر تو را خسته نمی‌کنند، بلکه به تو انرژی و شور و سرمستی می‌بخشند. به تعبیری دقیق‌تر، کار نیست که به تو انرژی و شور و سرمستی می‌بخشد، بلکه آن ساحتِ حضورِ درونی‌ست که خود را در کار تو جاری می‌کند. یعنی، تو «حسِ بودن» را در کار خویش می‌یابی. اگر زندگی خود را ملال‌آور و بی‌معنا می‌یابی، بدان که از ساحتِ باطن هستی دور افتاده‌ای؛ یعنی تو هنوز به هدفِ درونی خویش واقف نشده‌ای.

هدف درونی و اصلی زندگی تو، تاباندن نور آگاهی به جهان است. کسانی که از این هدف آگاه‌اند، از هر

وسایله‌ای استفاده می‌کنند تا این هدف غایی را تحقق ببخشند. آن‌ها پدیدآورندگان زمینی نو هستند. شور و سرمستی، وجدِ هشیاری در لحظه‌ی حال است. این هشیاری، ایگو یا نَفَسِ غصه‌خور را کنار می‌زند و از صحنه‌ی زندگی تو خارج می‌کند. هستند کسانی که از کار خویش لذت می‌برند و کار خویش را وسیله تلقی نمی‌کنند. آن‌ها ساده و بی‌پیرایه‌اند. آن‌ها شاید موسیقی‌دان، نقاش، آهنگساز، نویسنده، شاعر، معلم، و یا دانشمند باشند. شاید کار آن‌ها اکنون نمودی نداشته باشد، اما در آینده، ناگهان موجی عظیم از نور و نیرو به جانب کار خلاقه‌ی آن‌ها روانه می‌شود و کار آن‌ها به جایگاهی بسیار برتر از آنچه اکنون می‌نماید ارتقا می‌یابد و بر تعداد بی‌شماری از آدم‌ها اثر مثبت می‌گذارد. بدین‌سان، آن‌ها به نفوذ و محبوبیت و جایگاهی دست می‌یابند که یک آدم معمولی نمی‌تواند به آن دست یابد. اما لازم نیست به این چیزها فکر کنی. زیرا در این حرف‌ها هنوز ایگو دیده می‌شود. تو موجودی عادی هستی. آنچه در تو فوق‌العاده است، همان آگاهی‌ای است که از طریق تو خود را به جهان ما می‌رساند. اگر بالِ دمسازِ خود

جفت شوی، گفتنی‌های آن نامتجلی یگانه را به گوش
جهانیان می‌رسانی.

آن‌هایی که به هدفِ درونی‌شان، یعنی بیدار شدن، واصل
می‌شوند، خلاق می‌شوند. آن‌ها به‌سادگی اهداف
بیرونی‌شان را تشخیص می‌دهند. آن‌ها هدفی اصلی
دارند، و همه‌ی اهداف فرعی‌شان به دور همین هدف
اصلی می‌چرخد. این جاست که حالت سوم عمل
هشیارانه پدیدار می‌شود: اشتیاق.

اشتیاق، پیوندی است میان هدف اصلی تو و همه‌ی
کارهای کوچک و بزرگی که مشغول انجام‌شان هستی.
هنگامی که هدف اصلی تو، که همان بیداری است، به کار
تو پیوند می‌خورد، کار تو خلاقه می‌شود؛ یعنی حوزه‌ی
انرژی و فرکانس ارتعاشی کار تو دگرگون می‌شود. در
این حالت، اشتیاق، کار تو را تغذیه می‌کند. هنگامی که
اشتیاق خویش را در کار خویش می‌نهی، تیری می‌شوی
که به سوی نشانه در حرکت است. تو از سیرِ خویش
سرمست خواهی شد.

جبران خلیل جبران درباره‌ی عقل و اشتیاق سخنی
شنیدنی دارد:

اشتیاق، بادبانِ کشتیِ روحِ دریایی شماست.
اگر سکان شما بشکند
یا بادبان تان پاره شود،
چیست چاره‌ی شما،
جز آنکه بازیچه‌ی امواج شوید
و به این سو و آن سو روید،
یا در میانِ دریا بی حرکت بمانید؟
زیرا اگر عقل به تنهایی فرمان براند،
قید و بند می‌آفریند؛
اشتیاق نیز اگر به حالِ خود رها شود،
شعله‌ای سرکش می‌شود،
می‌سوزاند و حتی خود را نیز خاکستر می‌کند.
پس بگذارید روح تان،
عقل تان را تا بلندایِ اشتیاق تان بالا ببرد
و آوازه خوانش کند؛
و بگذارید روح تان در شب‌های تاریک،

اشتیاق تان را با چراغ عقل تان راهنمایی کند
تا مگر اشتیاق تان،
هر دم، ققنوس وار،
در آتش رستاخیز خویش دست و پا بزند
و از خاکستر خویش، جانانه برخیزد.
به نیروی داوری و سائقه‌ی تمناهای خویش عشق
بورزید
و آن‌ها را، همچون دو میهمانِ عزیز،
دوست بدارید.

هنگامی که مشتاقانه کار می‌کنی، چنین به نظر می‌رسد
که داری سخت می‌کوشی و خویشتن را می‌فرسایی. اما
چنین نیست. کسی خود را می‌فرساید که هدف از کار
خویش را بیشتر از کارِ خویش دوست دارد. هنگامی که
به کارِ خویش عشق می‌ورزی و به هدف چشم
ندوخته‌ای، کار تو تفریح تو می‌شود. تفریح تو، تو را جوان
و تازه و شاداب می‌کند.

کار، به مثابه‌ی تفریح یا بازی، نشاط‌آور است. کار، آنگاه
فرساینده می‌شود که دیگر تفریح نیست، بلکه جدی و
زمخت و عبوس است. در این صورت، توازن میان کار و

اشتیاق به هم می خورد و عبوسی و فشار و احساس اجبار
چیره می شود. احساس تنش و فشار و اجبار، به معنای
آن است که تو زیر سلطه‌ی ایگوی خویش قرار گرفته‌ای.
بنابراین، مجبوری به کاری طاقت فرسا پردازی تا به
هدف خویش برسی. فشار عصبی برای انجام کار و نیز
تنش‌های موجود، از کیفیت کار تو می کاهد. فشار
عصبی، عواطف منفی تو را برمی انگیزد و تو را عصبانی و
مضطرب می کند. تنش‌ها و فشار عصبی و احساس اجبار
برای انجام یک کار، خونِ تو را مسموم می سازد و موجب
بیماری‌های جسمی گوناگون می شود. این حالت، علت
اصلی بیماری سرطان و بیماری‌های قلبی دانسته شده
است.

اشتیاق، سَم‌زداست. اشتیاق، بر خلاف تشویش و تنش، از
بسامد انرژیِ بسیار بالایی برخوردار است. این انرژی، به
کالبد تو در برابر بیماری‌ها مصونیت می بخشد. این
انرژی، انرژی موجود در کائنات است. این انرژی، کالبد
تو را به کالبد بزرگ کائنات وصل می کند. رالف والدو
امرسون گفته است: «هیچ چیز نیست که نتوان با اشتیاق
به آن رسید. اشتیاق، توان غلبه بر همه‌ی موانع است.

آنگاه که اشتیاق هست، دیگر هیچ مانعی بر سر راه نیست.» در زبان یونانی کهن، واژه‌ی اشتیاق (Enthusiasm) به معنای «در تصرف خدا بودن» است. هنگامی که در تصرف خدا هستی، دیگر لازم نیست همه‌ی کارها را خود به تنهایی انجام بدهی. بسیاری از کارها را به خدا بسپار. او توان انجام بسیاری از کارها را دارد و شیوه‌ی انجام آن‌ها را نیز خوب می‌داند. هنگامی که کارها را به خدا می‌سپاری، کار تو تنها این است که بر موج لطف او سوار شوی. آری، با کریمان، کارها دشوار نیست!

اشتیاق، گره خوردن توان محدود تو به توان نامحدود خداست. اشتیاق، نیرویی بی‌کرانه را وارد کارهای تو می‌کند. آنگاه کار تو حیرت‌انگیز می‌شود. ایگو، ضدیت می‌آفریند. اشتیاق، اما، همه‌ی ضدها را آشتی می‌دهد. ایگو، برنده و بازنده می‌سازد. اشتیاق، اما، برنده و بازنده‌ای ندارد. کارهای مشتاقانه، همه در جهت وصل کردن است، نه ایجاد جدایی و افتراق. اشتیاق، اتصال به سرچشمه‌ی همه‌ی دارایی‌ها، یعنی خداست. بنابراین، از مردم وسیله نمی‌سازد. آن‌هایی که از مردم وسیله

می سازند تا به منافع خود برسند، در واقع، آدم‌ها را آجر می‌کنند تا دیوار کاخ هوس‌های خود را بالا ببرند. آن‌هایی که دیگران را شیء تلقی می‌کنند، خود نیز شیء‌واره می‌شوند، متحجر می‌شوند، سنگ‌واره می‌شوند.

ایگو، همواره می‌گیرد. اشتیاق، اما، همواره می‌بخشد. اشتیاق، آنگاه که با مخالفتِ عوام روبرو می‌شود، هرگز حمله نمی‌کند، بلکه با تسلیم و رضا و توکل، محبت می‌کند و با محبت خویش، دشمنی را به دوستی تبدیل می‌کند. اشتیاق و ایگو هرگز با هم جمع نمی‌شوند. بودنِ یکی، نبودنِ دیگری است. اشتیاق می‌داند به کجا می‌رود، با وجود این، با لحظه‌ی حال نیز یکی است. لحظه‌ی حال، سرچشمه‌ی شور و سرمستی و زندگی است. اشتیاق، در زندگی ریشه دارد. اشتیاق، هیچ چیز نمی‌خواهد. اشتیاق، از خواهش تهی است. آن که می‌خواهد، در رنج است. در قلبِ اشتیاق، فضایی باز هست که در آن فضا می‌توانی تنفس کنی. این فضای باز، مانع از گم شدن تو می‌شود. قلبِ اشتیاق، همواره دست‌نخورده باقی می‌ماند. قلبِ اشتیاق، همواره آرام

است. شادمانی، از قلب اشتیاق می جوشد و جاری می شود.

به واسطه‌ی اشتیاق، تو با هستی همسو و هماهنگ می شوی. آنگاه، با همه چیز و همه کس درمی آمیزی، بی آنکه از آن ها هویت بگیری. هنگامی که امکان کسب هویت از اشیا و عواطف و شرایط از بین می رود، وابستگی، غیرممکن می شود. وابستگی، ناشی از هویت گرفتن از شکل ها و صورت هاست. سرچشمه‌ی تمامی رنج ها، وابستگی ست. البته، لازم به یادآوری ست که اشتیاق، انرژی بسط و ظهور و بیرون زدن از خانه است. اشتیاق، در سیر نزولی هستی، سوختی ست مناسب. در سیر صعودی هستی، در بازگشت به خانه، از تسلیم و رضا مدد می گیری. در سیر صعودی هستی، تسلیم و رضا، تو را با آهنگ هستی هماهنگ می کند.

خلاصه: اشتیاق، لذت بردن از کاری ست که انجام می دهی: آنگاه که کار تو با هدف درونی و اصلی تو همسو ست و انگیزه‌ی انجام آن آگاهی ست. اگر نباشی نزد کاری که در لحظه‌ی حال مشغول انجام آن هستی، آنگاه از آهنگ کل هستی دور می افتی.

مراقب باش هدف تو ارضای ایگوی گنده شده‌ی تو نباشد. برای مثال، بخواهی ستاره‌ای مشهور یا نویسندۀ ای مشهور یا عارفی مشهور بشوی. مراقب باش هدف تو تملکِ این چیز و آن چیز نباشد. برای مثال، ویلایی بزرگ بخواهی کنار دریا، کارخانه‌ای بزرگ بخواهی با سودی سرشار. بدین سان، تو تصویری می‌سازی از خودت که صاحب این چیز و آن چیز است. این‌ها همه هدف‌هایی ایستا هستند. در این هدف‌ها، پویایی و زندگی نیست. این هدف‌ها، به تو انرژی نمی‌دهند، بلکه باقی‌مانده‌ی انرژی تو را نیز تحلیل می‌برند. هدف تو باید تو را به همه چیز و همه کس نزدیک کند. به جای این که خود را آدمی مشهور یا ثروتمند یا قدرتمند تصور کنی، به دیگران کمک کن تا روشن و بیدار شوند. شادمانی و عشق پیرا کن. تخم بصیرت بپاش. دوست بدار. عشق بورز. زندگی را با دیگران قسمت کن. به زندگی خود و دیگران زیبایی و ژرفا ببخش.

آی آدم‌ها! مبادا به حُبّ و بغض‌ها آلوده شوید و همچون مگس‌های دیوانه روی زخم‌ها بنشینید و عفونت

بیافرینید. زندگی کوتاه است؛ کوتاه‌تر از آنچه فکر می‌کنید. عادل باشید و مهربان. گذشت، خوب است. کینه، بیماری‌ست. گشادگی، خوب است. پیشداوری، سنگ‌واره شدن است. اگر در خدا ریشه دارید، خدای گونه رفتار کنید. حرف اگر حق است، آن را بپذیرید.

اگر در این همه حرف، باطلی هست، فقط دورِ همان حرفِ باطل خط بکشید و مشفقانه آن را اصلاح کنید. مبادا به دلیل یک حرفِ اشتباه، همه‌ی حرف‌های خوب را نیز ناشنیده بگیرید. در خانه اگر کس است، یک حرف بس است. با تو بودم، که اکنون کتاب را در دست گرفته‌ای و می‌خوانی! با پیشداوری نخوان. شاید تو نیز بهره‌ای ببری. باشد بهره‌ی تو، تنها بصیرت باشد!

روزی خوارانِ سفره‌ی گسترده‌ی خداوند

سیر نزولی هستی، در همه یکسان نیست. بسطِ هستی و حرکت خروجی آن، در افراد گوناگون فرق می‌کند. عده‌ای مشتاقِ آن‌اند که بسازند، بیافرینند، درآمیزند، به دست بیاورند، موفق شوند، و جهان را دگرگون کنند. این عده، اگر آگاه نباشند، ایگو بر آن‌ها چیره می‌شود و از

انرژی سیر نزولی و حرکت خروجی در جهت هوی‌ها و هوس‌های خود استفاده می‌کند. البته، این انرژی در ایگو نشست می‌کند. بنابراین، ایگو برای رسیدن به خواسته‌های خود، همواره به تقلایی جانکاه متوسل می‌شود. به تعبیری، ایگو برای زنده ماندن، باید مدام بمیرد.

افراد یادشده، اگر آگاه باشند، انرژی سیر نزولی هستی را در جهت خلاقیت به کار می‌گیرند. آن‌ها خانه و سرچشمه‌ی خویش را دوست دارند و میل به بازگشت دارند. به همین دلیل، بسیار آرام‌اند. تمنایی ندارند. درگیر نمی‌شوند. جاه‌طلب نیستند. در دام‌های دنیا و دنیاداری نمی‌افتند. برای آن‌ها، گوشه‌ای که در آن خود باشند، از کاخ پادشاه فراخ‌تر است. به تعبیر حافظ شیراز: فراغتی و کتابی و گوشه‌ی چمنی می‌تواند به کاخ پادشاهی بچربد. هموست که می‌گوید: «خوش‌تر از این گوشه، پادشاه ندارد!» او این مقام را به دنیا و آخرت نمی‌دهد، حتی اگر همه‌ی دنیا در پی‌اش افتند. او معتقد است هرآن که کنج قناعت به گنج دنیا داد، در واقع، یوسف مصری را به کم‌ترین ثمنی فروخته است.

وارستگان، معلمان راستینِ زندگیِ راستین‌اند. جای
چنین معلمانِ راستینی به شدت خالی‌ست. اینان مجالی
حق‌اند. اینان مجاریِ انرژیِ بی‌کرانِ هستی‌اند. اینان
جلوه‌ی خوبی و زیبایی و پاکی‌اند. اینان، آگاهان‌اند. اینان
بر سفره‌ی حق نشسته‌اند و روزی می‌خورند. روزیِ اینان
نور است، بصیرت است، عشق است، آگاهی‌ست. صرفِ
بودنِ اینان، برکت است، که اینان برکات حقیقی حق‌اند
بر سفره‌ی زندگیِ واقعی‌ما. اینان خود موهبت‌اند و
موهبت می‌بخشند. کار اینان، پخشِ تحفه‌های
آسمانی‌ست. تحفه‌های آسمانی کدام‌اند؟ آگاهی، عشق،
سکوت و سکون، آرامش، بخشش، ایمان، امید، آشتی،
اتصال، وحدت، هماهنگی با آهنگِ هستی. اینان، حتی
در کوچک‌ترین و ساده‌ترین کارهای خود نیز، به ما درس
می‌دهند و سطح کیفی زندگیِ ما را بالاتر می‌برند.
حضور اینان، بسیار بیشتر از آن که به نظر می‌آید، خوب و
مؤثر و مغتنم است.

زمینی نو، ناکجاآباد نیست

آیا زمینی نو یک ناکجاآباد است؟ نه، چنین نیست.
همه‌ی آرمان‌شهرها و ناکجاآبادها رو به سوی آینده

دارند؛ آینده‌ای که در آن همه خوب‌اند، همه نجات پیدا می‌کنند، همه در صلح و آرامش خواهند زیست، مشکلاتِ همه به پایان می‌رسد. بعضی‌ها با همین تصورات اتوپیایی فاجعه آفریده‌اند و مصیبت به پا کرده‌اند. ذهن، کثرت‌افزار است. یکی از کثرت‌افزاری‌های ذهن، نگاه به آینده برای یافتن نجات و رستگاری است. این نگاه به آینده، در ذاتِ همه‌ی تصوراتِ ناکجاآبادی وجود دارد. آینده، چیزی نیست، جز فکری در ذهن تو. هنگامی که برای نجات، به آینده چشم می‌دوزی، در واقع، به ذهن خود امید بسته‌ای. از دست ذهن تو کاری جز کژکاری بر نمی‌آید. هنگامی که به ذهن خود امید می‌بندی، به دام ایگو می‌افتی.

کتاب مقدس می‌گوید: «من آسمانی نو و زمینی نو را دیده‌ام!» شالوده‌ی زمینی نو، آسمانی نو است. آسمان نو، چیزی جز آگاهی نیست. زمینی نو، بازتاب این آگاهی است. آسمانی نو و زمینی نو، ناکجاآبادی در آینده نیستند. تنها لحظه‌ی حال است که دربرگیرنده‌ی آسمانی نو و زمینی نو است. بنابراین، آسمانی نو و زمینی نو در همین لحظه واقع‌اند. خدا در همین لحظه هست،

گرچه من و تو از بودنش بی خبر باشیم. درک این حقیقت، بیداری ست. بیداری، آگاه شدن از لحظه‌ی حال است. آسمانی نو و زمینی نو هم‌اکنون در درون تو خود را می‌گسترانند و ژرفا می‌بخشند. آسمانی نو و زمینی نو اگر در لحظه‌ی اکنون در تو تحقق نیابند، دیگر هرگز در تو تحقق نخواهند یافت.

آری، بنگرید! ملکوت آسمان‌ها همین جاست؛ روی زمین! بیداری، حیاتی نو است. حیات به آگاهی گره خورده است و از آگاهی جدا نیست. هنگامی که آگاهی نیست، حیات می‌پژمرد. آگاهی، جان زندگی ست. این آگاهی اکنون در حال شکوفایی ست. زمین را آگاهان به ارث می‌برند. شکوفایی آگاهی، شکوفایی حیاتی نو است؛ پدیدار شدن زمینی نو.

**باقی این گفت، آید بی زبان
درد دل آن کس که دارد نور جان!**